อนุสรณ์

ในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ป.ช., ป.ม.

(สวัสดิ์ คุรุพันธุ์)

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๑

รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ (สวัสดิ์ คุรุพันธุ์) ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง โดยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี่กลองชนะประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และมีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม กำหนด ๓ คืน จากนั้นยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้รับพระราชเพลิง ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส พร้อมกับพระราชทานผ้าไตรของหลวง ๕ ไตร ทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลที่โกศศพอีกด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม และเกียรติอันสูงสุดแก่ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ และครอบครัวหาที่สุดมิได้

พระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ ถ้าพลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ มีญาณวิถีทางใดจะหยั่งทราบแล้ว คงมีแต่ความปลื้มปีติโสมนัสสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเป็นล้นพ้น

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ และจะเทิดทูนไว้เหนือเกล้า ฯ เป็นสรรพสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นางสุพินท์ สวัสดิ์ฤทธิรณ

และครอบครัว

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๑๑๓๔๕ 　　　　　　　　　　　　　　　　　　สำนักพระราชวัง

๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ (สวัสดิ์ คุรุพันธุ์) ป.ช.,ป.ม. อายุ ๘๐ ปี ข้าราชการบำนาญสังกัดกระทรวงกลาโหม ถึงอนิจกรรมด้วยความชรา ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อวันศุกร์ ที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ เวลา ๐๐.๑๕ น.

ในวันเดียวกันนี้ เวลา ๑๗.๓๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลาละมูนนิรมิต วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ฉัตรเบญจา ตั้งประดับ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม กำหนด ๓ คืน

ประถมรัตน์ พิมพ์

ทาน

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ (สวัสดิ์ คุรุพันธุ์) เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และพนักงานผู้มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๗๕๑

สำนักพระราชวัง

๒๖ มกราคม ๒๕๒๑

พระราชทานเพลิงศพ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ (สวัสดิ์ คุรุพันธุ์) ป.ช., ป.ม. ข้าราชการบำนาญสังกัดกระทรวงกลาโหม ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธ ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ เวลา ๙.๐๐ น. เจ้าพนักงานจัดการเปลื้องเครื่องสุกำศพ ณ ศาลาละมูนนิรมิต วัดเทพศิรินทราวาส แล้วเชิญบุพโพไปเผา ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

วันศุกร์ ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ เวลา ๗.๐๐ น. เก็บอัฐิ.

ประถมรัตน/พิมพ์/๗๖/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ (สวัสดิ์ คุรุพันธุ์) เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานที่มาปฏิบัติ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

เชย ศิริจามร (signature)

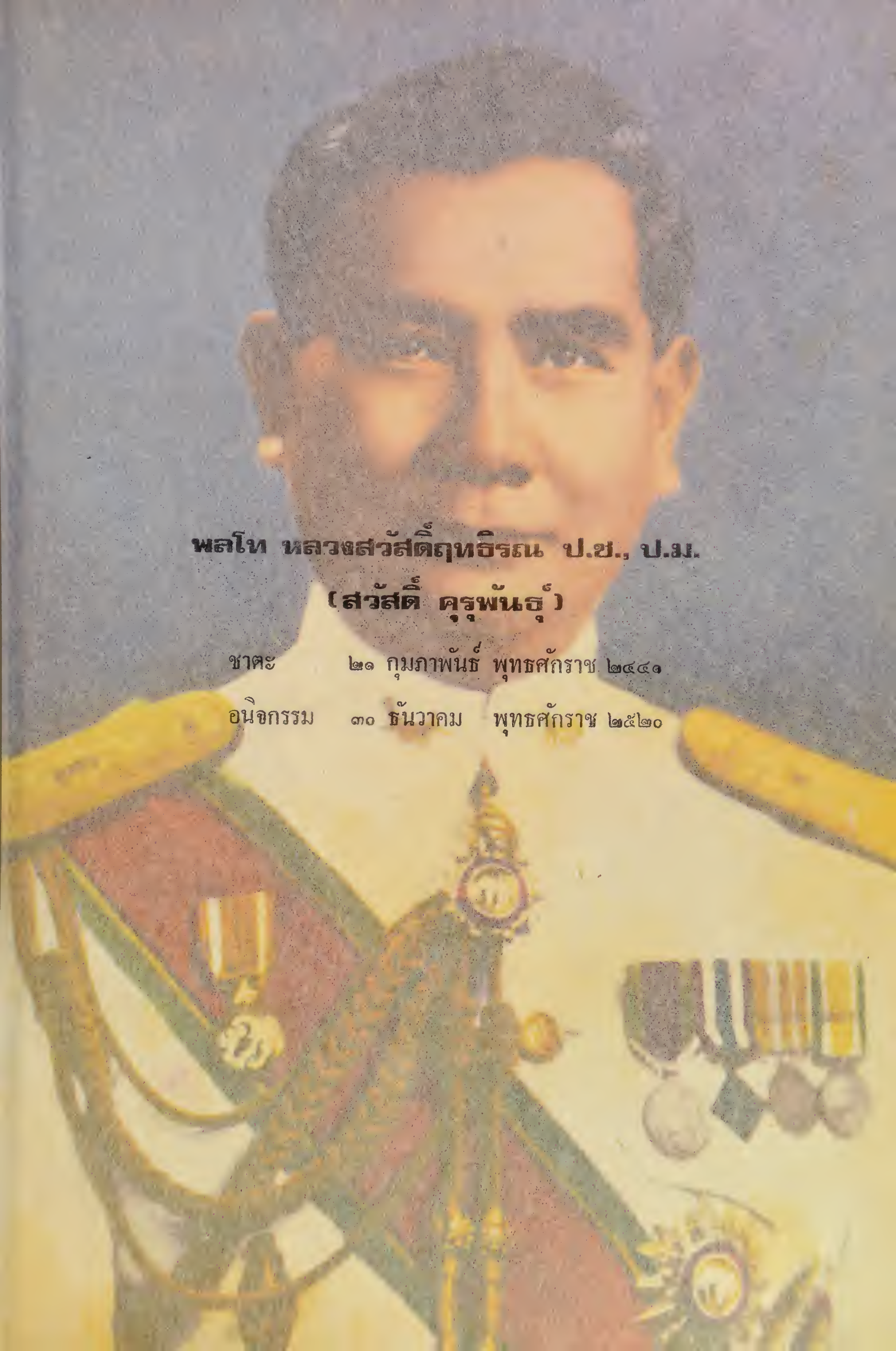
ผู้รับรับสั่ง

ระลึกคุณ

เมื่อพลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ถึงแก่อนิจกรรม ความได้ทราบไปถึงท่านที่เคารพนับถือ ญาติสนิทมิตรสหายและผู้รู้จักคุ้นเคย ซึ่งต่างก็ได้กรุณาสละเวลามาคารวะ และอาบน้ำศพ วางพวงมาลา และร่วมฟังสวดพระอภิธรรมในเวลากลางคืน ตลอดจนช่วยในการบำเพ็ญกุศลอื่น ๆ ด้วยกำลังทรัพย์และจิตใจ รวมทั้งได้ให้เกียรติมาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพด้วย

เจ้าภาพขอขอบพระทัย ขอบพระคุณ ขอบคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง หรือการต้อนรับไม่ทั่วถึงด้วยประการใดก็ดี ขอได้โปรดประทานอภัยด้วย.

เจ้าภาพ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ป.ช., ป.ม.

(สวัสดิ์ คุรุพันธุ์)

ชาตะ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๔๑

อนิจกรรม ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

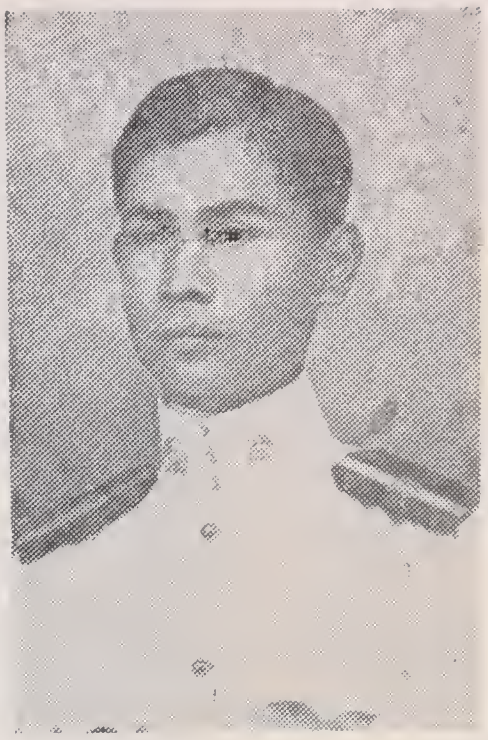
[illegible]

(ถวัลย์ คุรุพันธุ์)

ชาตะ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๔๑

แก่กรรม ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

สมัครเป็นนักเรียนนายร้อย ๑๖ พฤษภาคม ๒๔๕๕

สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๖๐

ออกรับราชการเป็นนักเรียนทำการนายร้อย กรมทหารบกช่างที่ ๑ ๘ เมษายน ๒๔๖๑

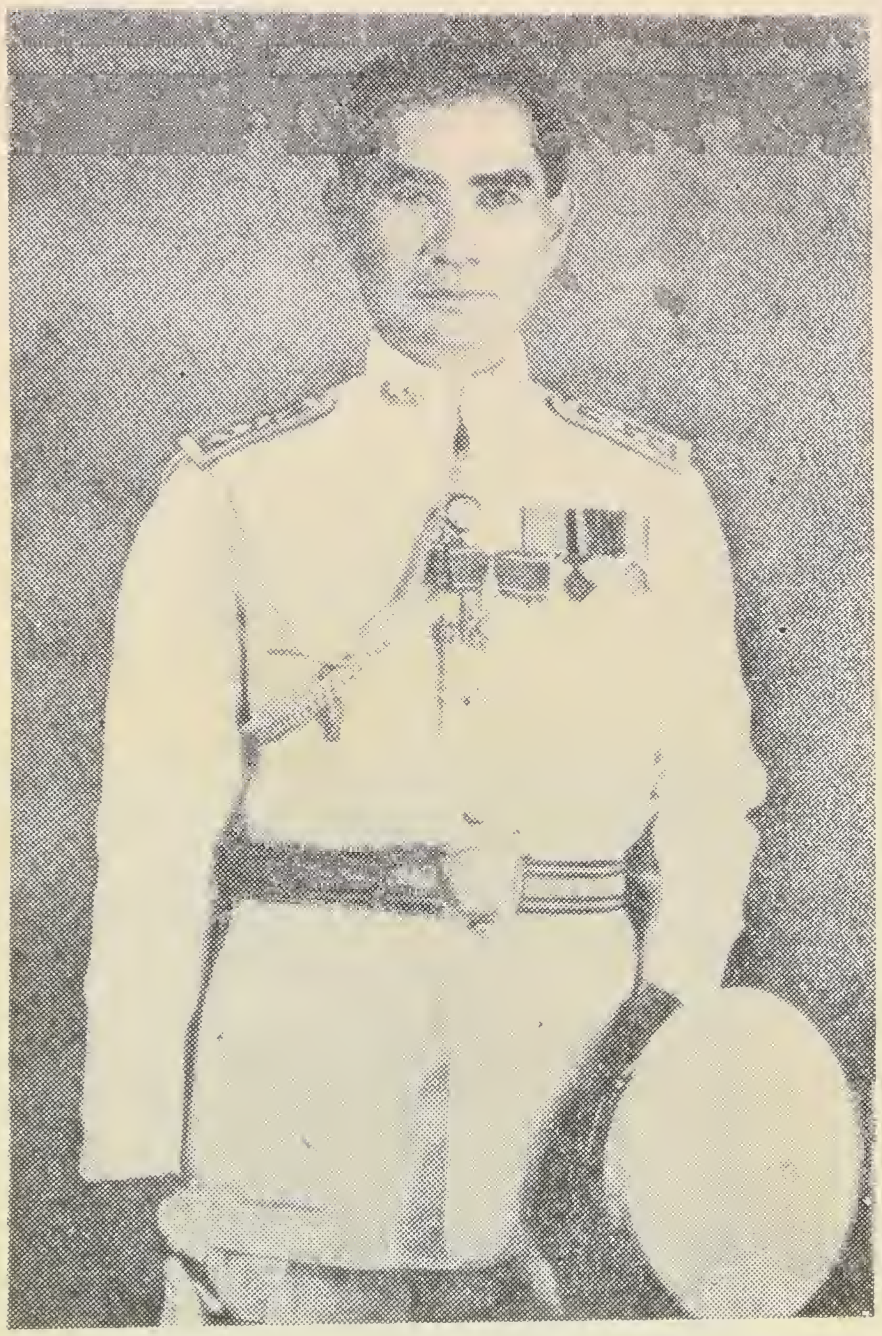
ว่าที่ร้อยตรี ประจำ ช. พัน ๑ รักษาพระองค์ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๖๑

ร้อยโท	ฝสธ. พล. ๕	๗ พฤษภาคม ๒๔๗๐
	ประจำ ช. ๒	๑ เมษายน ๒๔๗๑
	ฝสธ. พล. ๓	๑๘ มิถุนายน ๒๔๗๒
	ครูวิชาทหาร ยศ.	๑ เมษายน ๒๔๗๒

พันโท อาจารย์ ยศ. ๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๔

เสนาธิการกรมแพทย์ ๘ ธันวาคม ๒๔๙๑

หัวหน้า สร. ๑ ทบ. ๓๑ ธันวาคม ๒๔๙๑

ผบ. พล. ๗ ลำปาง ๔ มิถุนายน ๒๔๙๓

เสนาธิการกองทัพที่ ๒ นครราชสีมา

๒๒ ธันวาคม ๒๔๙๕

กำหนดการสวดพระอภิธรรมศพ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ป.ช., ป.ม.

วัน เดือน ปี	รายนามเจ้าภาพ
ศุกร์ ๓๐ ธ.ค. ๒๐	ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานสวดพระอภิธรรม
เสาร์ ๓๑ ธ.ค. ๒๐	
อาทิตย์ ๑ ม.ค. ๒๑	
จันทร์ ๒ ม.ค. ๒๑	กรมผสมที่ ๒ จังหวัดปราจีนบุรี
อังคาร ๓ ม.ค. ๒๑	กรมแพทย์ทหารบก และโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
พุธ ๔ ม.ค. ๒๑	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, ธนาคารทหารไทยสาขาดอนเมือง และฝ่ายขายโรงงานยาสูบ
พฤหัส ๕ ม.ค. ๒๑	บ้านเพ็ญชาติ
ศุกร์ ๑๓ ม.ค. ๒๑	กรมผสมที่ ๒ จังหวัดปราจีนบุรี
ศุกร์ ๒๐ ม.ค. ๒๑	เตรียมทหารบก รุ่นที่ ๗
ศุกร์ ๒๗ ม.ค. ๒๑	เทพศิรินทร์ รุ่นปี พ.ศ. ๒๔๙๗ และ ๒๔๙๘
ศุกร์ ๓ ก.พ. ๒๑	บ้านสวัสดิ์ฤทธิรณ
ศุกร์ ๑๐ ก.พ. ๒๑	พลเอก เชาว์ สวัสดิสงคราม
ศุกร์ ๑๗ ก.พ. ๒๑	ภริยา บุตร ธิดา หลาน เหลน

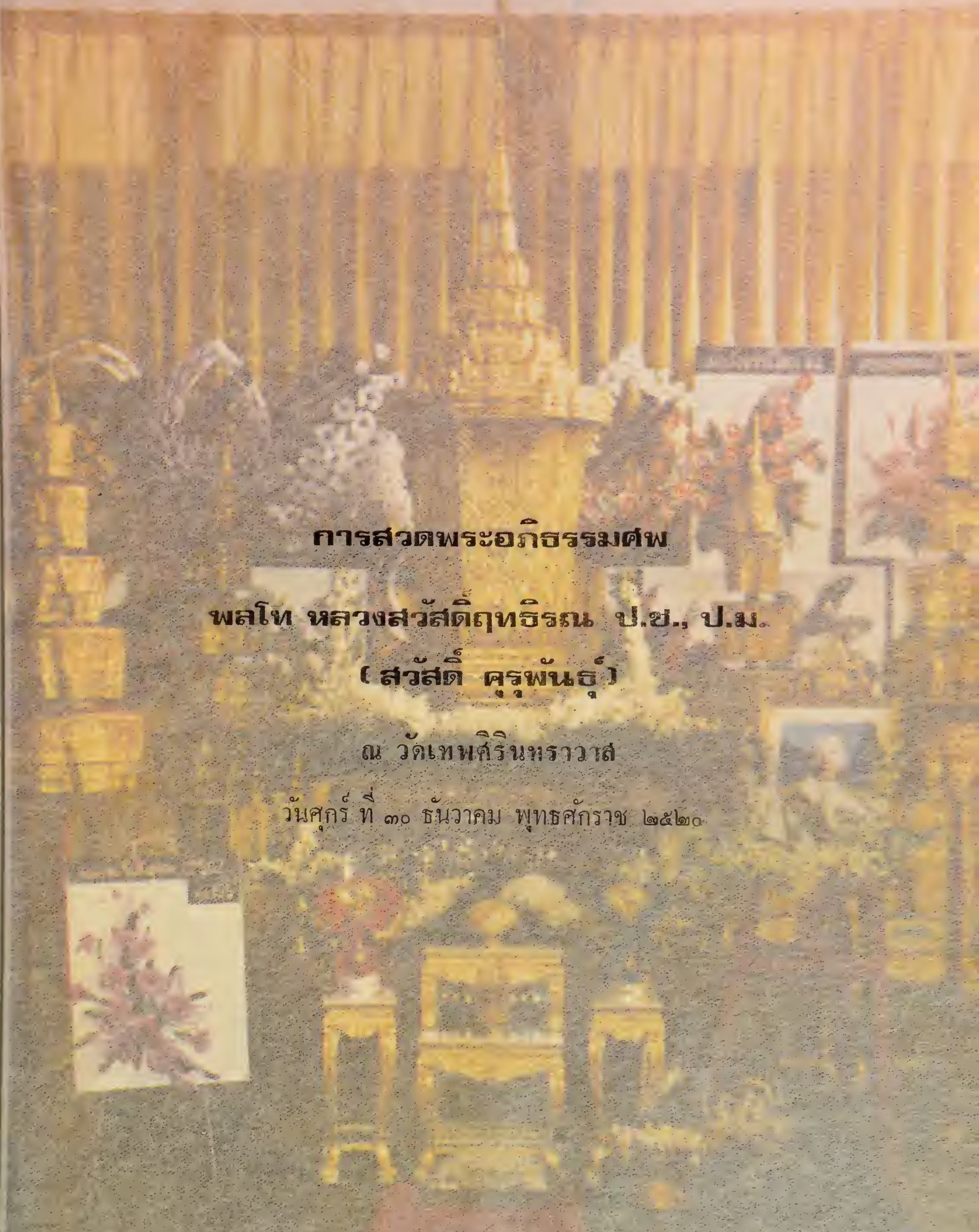
การสวดพระอภิธรรมศพ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ป.ช., ป.ม.

(สวัสดิ์ คุรุพันธุ์)

ณ วัดเทพศิรินทราวาส

วันศุกร์ ที่ ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ ศาลาละมุนนิรมิต

วัดเทพศิรินทราวาส

ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ ศาลาละมูนนิรมิต

วัดเทพศิรินทราวาส

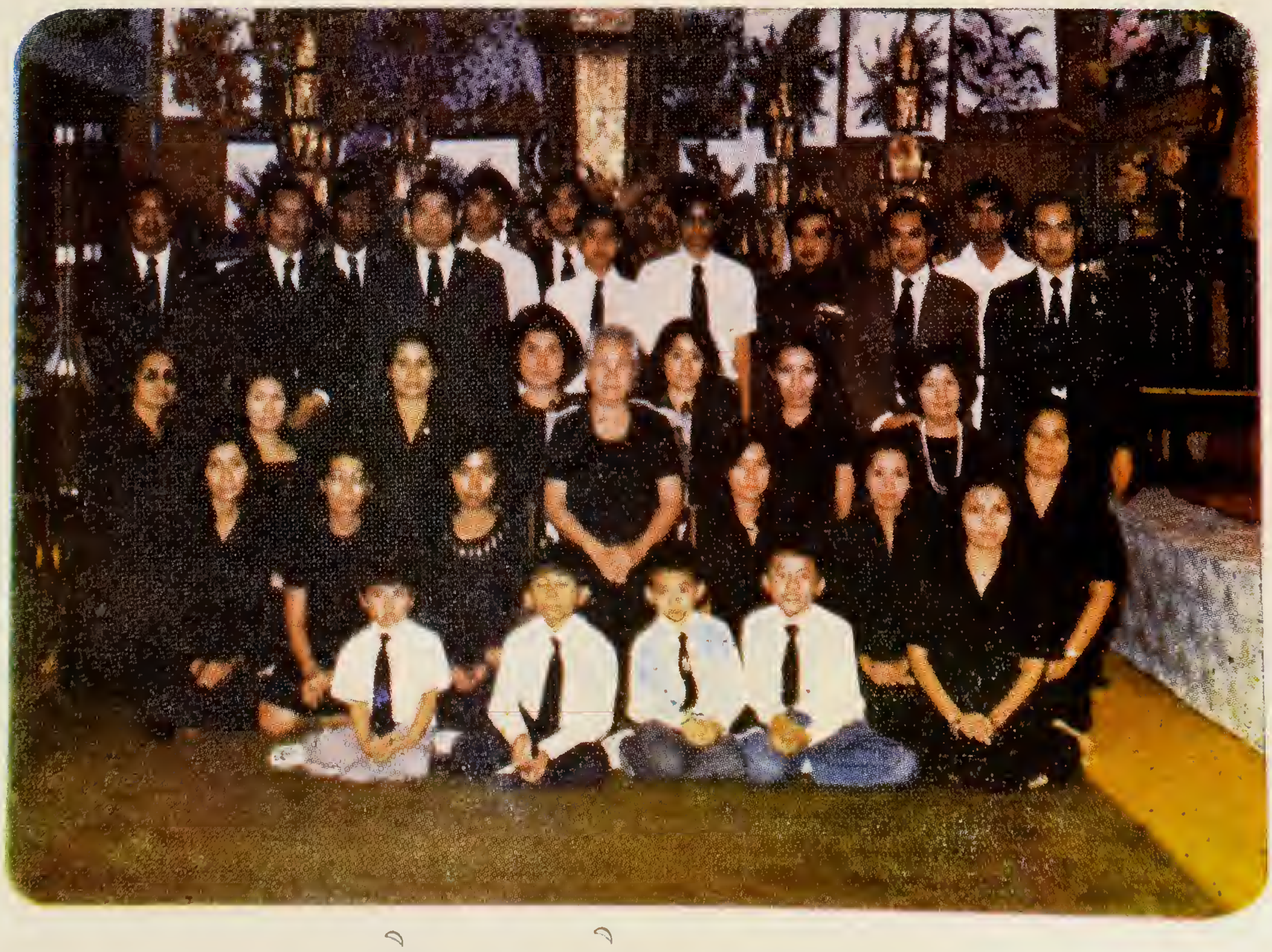

ภริยา

ภริยา บุตร ธิดา และหลาน

ภริยา – บุตร – ธิดา

หลาน ๆ

ประวัติ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ (สวัสดิ์ คุรุพันธุ์) เกิดวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๑ ตรงกับวันอังคาร ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๔ ปีจอ เอกศก จุลศักราช ๑๒๖๐ ที่ตำบลวัดกัลยาณ์ อำเภอธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นบุตร ร.ต. ยวง คุรุพันธุ์ (เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑) และนางเย้า คุรุพันธุ์ (เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕) มีพี่ร่วมบิดามารดา ๒ คน คือ นายสุด (เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗) และ นางบ่าน (เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒)

การศึกษา

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ เข้ารับการศึกษาเบื้องต้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ ที่โรงเรียนวัดกัลยาณมิตร จนจบชั้นการศึกษาของโรงเรียนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้ย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงได้สมัครสอบวิชาชั้นต้นเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก เป็นผลสำเร็จ (อายุ ๑๔ ปี) และจบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทหารบกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ (อายุ ๒๐ ปี) ออกเป็นนักเรียนทำการนายร้อย ประจำกองร้อยที่ ๒ กรมทหารบกช่างที่ ๑ กองพันที่ ๑ รักษาพระองค์ ตามคำสั่งสำหรับทหารบกที่ ๑๑/๖๒๔ ลงวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ในตอนกลางปีได้เลื่อนยศขึ้นเป็นว่าที่ร้อยตรี ประจำกรมเดิม ตามคำสั่งสำหรับทหารบกที่ ๑๓๒/๑๗๓๑๕ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

การรับราชการ

๑๕ พฤษภาคม ๒๔๕๕	นักเรียนนายร้อยทหารบก
๑๕ เมษายน ๒๔๖๑	นักเรียนทำการนายร้อย กรมทหารบกช่างที่ ๑
๑ พฤศจิกายน ๒๔๖๑	ประจำกรมทหารบกช่างที่ ๑
๑ กันยายน ๒๔๖๒	ประจำกรมทหารบกช่างที่ ๓ จังหวัดนครราชสีมา

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๕	ประจำกรมทหารบกช่างที่ ๒ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑ มกราคม ๒๔๖๗	เข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก
๑ พฤษภาคม ๒๔๖๙	นายทหารคนสนิทของผู้บังคับการ กรมทหารบกช่างที่ ๒
๑ พฤศจิกายน ๒๔๖๙	นายทหารฝ่ายเสนาธิการ กองพันน้อย ทหารบกที่ ๓ จังหวัดนครราชสีมา
๑ พฤษภาคม ๒๔๗๐	นายทหารฝ่ายเสนาธิการ กองพลที่ ๕ จังหวัดนครราชสีมา
๑ เมษายน ๒๔๗๑	ประจำกองพันทหารช่างที่ ๒ กรมทหารช่างที่ ๒ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๘ มิถุนายน ๒๔๗๑	นายทหารฝ่ายเสนาธิการ กองพลที่ ๓ จังหวัดนครราชสีมา
๑ เมษายน ๒๔๗๒	ครูวิชาทหารกรมยุทธศึกษาทหารบก (โรงเรียนนายร้อยทหารบก) กรุงเทพมหานคร
๓๐ เมษายน ๒๔๘๐	อาจารย์แผนกที่ ๒ กรมยุทธศึกษาทหารบก
๑๘ กรกฎาคม ๒๔๘๘	สำรองราชการกองบังคับการ กรมยุทธศึกษาทหารบก และรักษาราชการอาจารย์แผนกที่ ๒ กรมยุทธศึกษาทหารบก อีกตำแหน่งหนึ่ง
๑ มกราคม ๒๔๘๙	เสนาธิการมณฑลทหารบกที่ ๔ จังหวัดนครสวรรค์
๑ มกราคม ๒๔๙๐	เสนาธิการมณฑลทหารบกที่ ๒ จังหวัดปราจีนบุรี
๘ ธันวาคม ๒๔๙๑	เสนาธิการ กรมแพทย์ทหารบก กรุงเทพมหานคร

๓๐ ธันวาคม ๒๔๙๑	หัวหน้าแผนกที่ ๑ กรมเสนาธิการทหารบก
๔ มิถุนายน ๒๔๙๓	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้บัญชาการกองพลที่ ๗ จังหวัดลำปาง
๗ กรกฎาคม ๒๔๙๓	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๗ อีกตำแหน่งหนึ่ง
๗ กรกฎาคม ๒๔๙๓	ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกลำปาง อีกตำแหน่งหนึ่ง
๑๗ มีนาคม ๒๔๙๕	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ไปสำรองราชการกองทัพบก และพ้นจากตำแหน่งผู้บังคับการจังหวัดทหารบกลำปาง
๘ กันยายน ๒๔๙๕	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้บัญชาการกองพลที่ ๕ และเป็นผู้บัญชาการมณฑล ๕ อีกตำแหน่งหนึ่ง และเป็นผู้บังคับการจังหวัดทหารบกนครศรีธรรมราช อีกตำแหน่งหนึ่ง
๒๒ ธันวาคม ๒๔๙๕	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเสนาธิการกองทัพที่ ๒ พ้นจากตำแหน่งผู้บังคับการจังหวัดทหารบกนครศรีธรรมราช
๖ ธันวาคม ๒๔๙๘	เป็นรองแม่ทัพกองทัพที่ ๒ และรองผู้บัญชาการภาคทหารบกที่ ๒ อีกตำแหน่งหนึ่ง จังหวัดนครราชสีมา
๑ มกราคม ๒๕๐๐	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นแม่ทัพกองทัพที่ ๒ และผู้บัญชาการภาคทหารบกที่ ๒ อีกตำแหน่งหนึ่ง จังหวัดนครราชสีมา

๒๘ มกราคม ๒๕๐๑	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้พ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการภาคทหารบกที่ ๒ และไปประจำกรมเสนาธิการกลาโหม
๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒	สำรองราชการกรมเสนาธิการกลาโหม
๑ มกราคม ๒๕๐๓	ออกจากประจำการเป็นนายทหารนอกราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เนื่องจากครบเกษียณอายุ

ยศทหาร

๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๑	ว่าที่ ร้อยตรี
๒๑ เมษายน ๒๔๖๒	ร้อยตรี
๗ พฤษภาคม ๒๔๗๐	ร้อยโท
๒๔ เมษายน ๒๔๗๔	ร้อยเอก
๑ เมษายน ๒๔๘๐	พันตรี
๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๔	พันโท
๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗	พันเอก
๑ มกราคม ๒๔๙๔	พลตรี
๑ มกราคม ๒๕๐๐	พลโท

บรรดาศักดิ์

๑๘ พฤษภาคม ๒๔๗๕	ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ถือศักดินา ๘๐๐

ราชการทัพ

๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ ถึง ๑ มกราคม ๒๔๘๙	ไปราชการสนาม ในกรณีฉุกเฉินคราวสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งมีสิทธิได้นับเวลาราชการเป็นทวีคูณ

ราชการพิเศษ

๑ เมษายน ๒๔๗๑ ขึ้นบัญชีเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการ

๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ ราชองครักษ์เวร

๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕ ราชองครักษ์เวรสืบไป

๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘ ราชองครักษ์เวรสืบไป

๒๕ มกราคม ๒๕๐๑ ราชองครักษ์พิเศษ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๘ ได้รับพระราชทาน เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๗

๒๑ กันยายน ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทาน เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๗๗ ได้รับพระราชทาน เหรียญจักรมาลา

๒๐ กันยายน ๒๔๘๐ ได้รับพระราชทาน จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

๒๐ กันยายน ๒๔๘๒ ได้รับพระราชทาน ตริตาภรณ์มงกุฎไทย

๑๘ กันยายน ๒๔๘๔ ได้รับพระราชทาน ตริตราภรณ์ช้างเผือก

๔ ธันวาคม ๒๔๙๑ ได้รับพระราชทาน ทวิติย เภรณ์มงกุฎไทย

๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๖ ได้รับพระราชทาน ทวิติยาภรณ์ช้างเผือก

๗ มีนาคม ๒๔๙๘ ได้รับพระราชทาน เหรียญรัตนาภรณ์ชั้นที่ ๓

๕ ธันวาคม ๒๔๙๙ ได้รับพระราชทาน ประถมาภรณ์มงกุฎไทย

๕ ธันวาคม ๒๕๐๒ ได้รับพระราชทาน ประถมาภรณ์ช้างเผือก

ชีวิตสมรสและครอบครัว

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ได้สมรสกับ นางสาวสุพินท์ พันธ์เดิมวงศ์ ธิดา นายทิและนางพุฒ พันธ์เดิมวงศ์ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ มีบุตรธิดา ๑๐ คน คือ

๑. น.ส. สุพิศ สมรสกับพลโท ประณต โพธิทัต มีบุตรธิดา ๕ คน หลาน ๑ คน

๒. น.ส. รัตนา สวัสดิ์ฤทธิรณ

๓. พันเอก บัญชา สวัสดิ์ฤทธิรณ สมรสกับ น.ส. สำอาง บุญสม มีบุตรธิดา ๔ คน

๔. นายวิสุทธิ์ สวัสดิ์ฤทธิรณ สมรสกับ น.ส. ประไพ วรรธนะพินทุ มีบุตรธิดา ๒ คน

๕. น.ส. สุพรรณี สมรสกับ พันเอก อุลิศ ลิ่นะวัต มีบุตร ๓ คน

๖. นายเสกสรรค์ สวัสดิ์ฤทธิรณ สมรสกับ น.ส. ลาวัณย์ ปิ่นทมะสุนทร มีบุตร ๑ คน

๗. นายวีรพันธ์ สวัสดิ์ฤทธิรณ สมรสกับ น.ส. พรสวรรค์ ปักษิณ มีบุตร ๒ คน

๘. น.ส. สุมาลี สมรสกับ น.ต. วีระ สุวรรณวงศ์ ร.น. มีบุตร ๑ คน

๙. น.ส. สุวรรณา สมรสกับ นายโกวิท วิบูลสุข มีบุตร ๒ คน

๑๐. น.ส. สุวัฒนา สวัสดิ์ฤทธิรณ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ได้ถึงอนิจกรรมด้วยโรคหลอดลมและถุงลมในปอดพองอักเสบเรื้อรังและความชรา ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรุงเทพมหานคร เมื่อวันศุกร์ ที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ เวลา ๐.๑๕ น. สิริรวมอายุได้ ๗๙ ปี ๑๐ เดือน ๙ วัน ในวันเดียวกันนั้น เวลา ๑๗.๓๐ น. ได้รับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลาละมุนนิรมิต วัดเทพศิรินทราวาส โดยมีพลเรือโท สนิท เวสารัชชนันท์ เป็นประธานในพิธี

คำไว้อาลัย

แด่

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ

ข้าพเจ้าเคยรับราชการร่วมกับ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ โดยสอนวิชาแผนที่ทางทหารอยู่ด้วยกัน ในแผนกวิชาทหาร (เท่ากับกองเดี๋ยวนี้) กรมยุทธศึกษาทหารบก (โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าปัจจุบัน) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ ในขณะนั้นมี พันตรี หลวงวิศิษฐ์ยุทธศาสตร์ เป็นหัวหน้าวิชา ร้อยเอก หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ร้อยเอก ขุนสวัสดิ์สมรภูมิ ข้าพเจ้า และ ร้อยโท ทวี จันทรยิ่งยง ร่วมอยู่ในสาขาวิชานี้ ข้าพเจ้ารักและเคารพ คุณหลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ในฐานะที่ท่านเป็นนายทหารรุ่นก่อนมากและกระทำตนเป็นกันเอง เราอยู่ในคณะอาจารย์และครูวิชาทหารที่ไปรับประทานอาหารร่วมกันตามภัตตาคารและหมุนเวียนไปตามบ้านพวกเราอยู่เสมอ ที่บ้านของท่าน ณ ถนนเย็นอากาศ ก็เคยไปรับประทานกัน ต่อมาเมื่อ พ.ต. หลวงวิศิษฐ์ยุทธศาสตร์ได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว ท่านก็ได้เป็นหัวหน้าวิชาแทน ข้าพเจ้าอยู่ร่วมกับท่านมาจนถึง ๑๓ ธันวาคม ๒๔๘๔ ข้าพเจ้าได้รับการบรรจุไปเป็นผู้บังคับกองร้อยที่ ๔ (ขึ้นกลหนัก) กองพันที่ ๓๔ กรมทหารราบที่ ๑๓ เพื่อปฏิบัติการรบในสงครามมหาเอเชียบูรพา ส่วนคุณหลวงสวัสดิ์ฤทธิรณได้รับบรรจุไปอยู่ทางกองบัญชาการกองทัพพายัพ จากนั้นมาก็มิได้รับราชการอยู่ในหน่วยเดียวกันอีก เมื่อสงครามเลิกแล้ว ท่านก็ได้เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนยศสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนได้เป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๒ และได้รับพระราชทานยศเป็นพลโท ข้าพเจ้าได้พบท่านเวลาไปตรวจราชการทางภาคอีสานในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ๒ – ๓ ครั้ง เมื่อท่านออกจากราชการเพราะครบเกษียณอายุตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๐๓ ท่านไม่ค่อยไปไหนจึงไม่ค่อยได้พบกัน ในคราวที่ท่านฉลองการสมรสของท่านกับภริยาครบ ๕๐ ปี ข้าพเจ้าก็ได้ฝากของขวัญพร้อมด้วยคำอวยพรไปกับ พลโท ประณต โพธิทัต บุตรเขยของท่าน ในตอน

หลัง ๆ นี้ข้าพเจ้าไม่ทราบเลยว่าท่านป่วยมาก เพราะข้าพเจ้าได้ไปอยู่ต่างประเทศเสียนาน เมื่อกลับมาแล้วก็มิได้ทราบจากผู้ใดมาทราบทางหนังสือพิมพ์ว่าท่านถึงแก่อนิจกรรมเสียแล้ว เมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ เวลา ๐๐.๑๕ น. ข้าพเจ้าขอให้คุณความดีที่ท่านได้กระทำมาและบุญกุศลที่ได้รับพระราชทานและที่บรรดาญาติมิตร ตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือในตัวท่านได้บำเพ็ญให้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

จอมพล ถ. กิตติขจร

โรงเรียนราชินีบน

วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐

แม่เล็ก (รัตนา สวัสดิ์ฤทธิรณ)

ฉันได้ข่าวคุณพ่อได้ผ่านความสุขความทุกข์ในโลกนี้ไปแล้ว ขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งมายังเธอ คุณแม่ของเธอ และครอบครัวของเธอทุกคน คุณพ่อของเธอ คุณหลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ เป็นผู้มีประวัติงามอย่างครบถ้วน มีความเมตตา อารี และเอื้อเฟื้อต่อมิตรสหายทั้งปวง เป็นที่ตรึงใจของทุกคนที่ได้รู้จักท่าน ฉันทราบแน่ใจว่าท่านต้องไปสู่ที่ดีอย่างแน่นอน

ขอให้เธอและบรรดาพี่น้อง ได้ช่วยประคับประคองจิตใจของคุณแม่ด้วย ขณะนี้ท่านอยู่ในกองทุกข์แน่นอน ช่วยปลอบใจท่านด้วยพุทธโอสถเถิด คุณพ่อท่านจากไปดีแน่

ฉันขอส่งเงินมาช่วยเธอทำบุญให้คุณพ่อ แล้วแต่เธอจะเห็นสมควรทุกประการ

ขอให้เธอจงรักษาตัวให้ดี อย่าเจ็บไข้ เพราะเรายังร่วมกันทำสิ่งที่ดีงามให้แก่โรงเรียน และประเทศชาติอีกมาก เพราะพวกเราเป็นครูที่ต้องรับภาระอันหนักอยู่เสมอ

ในนามของคณะครูในโรงเรียนราชินีบน ขอแสดงความเสียใจและเห็นใจเธอเป็นอันมาก

(ม.จ. สมรศรีโสภา เทวกุล)

คำไว้อาลัย

ของ

พลเอก โชติ หิรัณยัษฐิติ

ผมได้รับการขอร้องจาก บุตร ธิดา ของพลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ เพื่อขอให้เขียนคำไว้อาลัยแก่ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ อดีตนายทหารชั้นผู้ใหญ่ และอาจารย์ที่ผมเคารพรักผู้หนึ่ง ผมเต็มใจเป็นอย่างยิ่งที่จะเขียนข้อความเล็ก ๆ น้อย ๆ ปรากฏในหนังสือฉบับนี้ เมื่อครั้งผมยังเป็นนักเรียนนายร้อยอยู่ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ท่านมียศเป็น พันตรี ได้เคยสอนวิชาทหารแก่ผมบางวิชา ลักษณะความเป็นครูมีอยู่เต็มเปี่ยมในตัว ท่านรักลูกศิษย์ทุกคนเหมือนลูกหลาน ท่านเรียกตัวท่านเองว่า "ครู" ทุกคำ เมื่อมีปัญหา ที่นักเรียน ไม่เข้าใจ อย่างใด ท่านจะต้อง พยายาม ทำให้นักเรียน มีความ เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วจึงจะสอนเรื่องอื่น ๆ ต่อไปอีก เมื่อข้าพเจ้าออกรับราชการเป็นนายทหารสัญญาบัตรแล้วก็ได้มีโอกาสพบท่านอีกหลายแห่ง ท่านก็ยังคงให้ความเอ็นดูรักใคร่เหมือนครูกับศิษย์อย่างสม่ำเสมอตลอดมา ถึงแม้ว่าการเกิด แก่ เจ็บ ตาย จะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ บรรดาศิษย์ทุกคนก็อดที่จะเศร้าสลดเสียใจในเมื่อได้ทราบข่าวการถึงแก่กรรมของท่าน พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ อดีตอาจารย์ที่เคารพรักของพวกเราเสียมิได้ ข้าพเจ้าขอตั้งสัตยาธิษฐานให้คุณความดีของท่านอาจารย์ที่มีมาแต่หนหลังจนเป็นแรงกุศลบุญให้ท่าน พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ประสบแต่ความสุขในสัมปรายภพ จงทุกประการ

พลเอก

(โชติ หิรัณยัษฐิติ)

คำไว้อาลัย

แด่

ท่านอาจารย์ หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ

คุณสุพิศ โพธิทัต ธิดาคนโต และน้อง ๆ ซึ่งเป็นบุตรและธิดาของท่านอาจารย์ ได้ขอให้ผมเขียนคำไว้อาลัยแด่ท่านอาจารย์ ผมได้รับคำหลาน ๆ ด้วยความเต็มใจ เพราะท่านได้เป็นอาจารย์ของผมตั้งแต่ผมเริ่มชีวิตการเป็นทหาร กล่าวคือผมได้เข้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ พวกเราสำเร็จเป็นนายทหารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ ซึ่งเรียกกันว่า นักเรียนนายร้อยรุ่น "๗๘"

เมื่อผมเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยปีแรก ท่านอาจารย์ได้เป็นอาจารย์สอนวิชาแผนที่ ท่านเป็นอาจารย์ที่มีความเมตตากรุณาต่อนักเรียนมากที่สุดผู้หนึ่ง ท่านทำตัวเสมือนญาติผู้ใหญ่ของพวกเรา ในหมู่พวกเรา ถ้าผู้ใดทำผิดนอกลู่นอกทาง ไม่เอาใจใส่ต่อการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเกิดขึ้นอยู่เสมอในหมู่คนหนุ่มอยู่ในวัยคะนอง ท่านจะคอยตักเตือนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเป็นการส่วนตัว ยกตัวอย่างของบุคคลที่ดีเด่นในวงการทหารให้เราได้รู้เพื่อปฏิบัติตามอยู่เสมอ ท่านเป็นครูที่ดีที่แท้จริงผู้หนึ่ง ท่านมิได้เป็นครูตามหน้าที่ในห้องเรียนเท่านั้น ท่านเป็นครูเราตลอดเวลา ท่านมีความเมตตาโอบอ้อมอารีต่อนักเรียนทุกคนในทุกเรื่องที่ท่านสามารถทำได้

หลังจากที่ผมสำเร็จเป็นนายทหารแล้ว พวกเราก็แยกย้ายกันไปรับราชการในที่ต่าง ๆ ตามหน้าที่ของเรา ผมกลับมาพบท่านอีกครั้งหนึ่ง เมื่อผมกลับมารับราชการเป็นครูวิชาทหารช่างที่ รร. นายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในคราวนี้ท่านเป็นอาจารย์วิชาทหารช่าง ผมจึงเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงของท่านแต่ท่านก็ยังคงปฏิบัติต่อผมเช่นเดียวกับที่ผมเคยเป็นลูกศิษย์ท่านนั่นเอง ให้ความเป็นกันเอง มีความเมตตากรุณาเช่นลูกศิษย์กับอาจารย์ มิได้ปฏิบัติตนเช่นผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา มีอะไรบกพร่องก็คอยตักเตือนสั่งสอน

ผมเคยไปเยี่ยมเคารพท่านที่บ้าน เท่าที่ผมได้พบเห็น ท่านมีความรักโอบอ้อมอารีต่อภรรยา บุตรและธิดาเป็นอย่างดี ปฏิบัติตนเสมือนหนึ่งเป็นครูที่ดีต่อครอบครัวของท่าน ให้ความรัก ความเอ็นดู คอยตักเตือนและชี้แจงข้อบกพร่องในวิถีทางต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

ชีวิตในราชการครั้งสุดท้ายที่สำคัญของท่าน ซึ่งท่านดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๒ เท่าที่ผมทราบจากนายทหารที่ทำหน้าที่สำคัญ ๆ ในกองทัพภาคที่ ๒ ซึ่งเป็นเพื่อนกันบ้างเป็นลูกศิษย์บ้างต่างก็กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ถึงท่านจะดำรงตำแหน่งใหญ่โตเพียงไรท่านก็ยังคงปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เช่นลูกศิษย์กับอาจารย์อยู่ตลอดมา ไม่ใช้อำนาจบาตรใหญ่ ซึ่งหลักการในการปกครองคนของท่านนี้ ผมก็ได้จดจำมาใช้ในระหว่างที่ผมยังอยู่ในราชการ

ด้วยคุณงามความดี ความโอบอ้อมอารี ความมีเมตตาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อลูกศิษย์และต่อบุคคลทั่ว ๆ ไป ของท่าน ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ได้ดลบันดาลให้ท่านอาจารย์ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ จงสู่สุคติในสัมปรายภพ จงทุกประการ เทอญ.

พล.อ. [signature]

(ประเสริฐ ศรีพยัคฆ์)

ไว้อาลัยคุณน้าหลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ

คุณหลวงสวัสดิ์ฤทธิรณมีศักดิ์เป็นน้องของมารดาข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงเรียกท่านว่าคุณน้า ท่านเป็นนายร้อยตรีแห่งกองทัพบกเมื่อข้าพเจ้าอายุได้ ๗–๘ ปี คุณน้าเป็นคนมีรูปร่างสูงโปร่ง หน้าตาคมสันมาก เมื่อท่านแต่งเครื่องแบบในสายตาของเด็กซึ่งไม่ค่อยรู้เรื่องรู้ราวอะไรนักยังอดรู้สึกชื่นชมในใจไม่ได้ว่าคุณน้าของข้าพเจ้าสง่าผ่าเผย ลักษณะท่าทางผึ่งผายสมกับเป็นทหารเหลือเกิน จึงทำให้เกิดความรู้สึกอยากเป็นนายทหารขึ้นมาบ้าง แน่นอนละครับ นายทหารหนุ่มโสด รูปหล่อท่าทางสง่าผ่าเผยอย่างนี้ ท่านย่อมมีแฟนมาก สมัยนั้นนายทหารชั้นนายร้อยหนุ่มหอมมาก ท่านพาแฟนของท่านเปลี่ยนหน้ามาเยี่ยมบ้านเสมอ และนอกจากนั้นท่านยังมีเพื่อนผู้ชายรุ่นราวคราวเดียวกันมากอีกด้วย มีทั้งนายทหารบกและนักเรียนกฎหมาย ซึ่งท่านได้พามารับประทานอาหารเป็นครั้งคราว สำหรับพวกเราเด็ก ๆ ท่านให้ความรัก และความเมตตา มาทีไรก็ติดของมาฝาก หรือไม่ก็แจกสตางค์ เราจึงดีใจทุก ๆ คราว เมื่อเห็นท่านมาเยี่ยมบ้าน และต่อจากนั้นไม่กี่ปีท่านก็ไปประจำต่างจังหวัด นาน ๆ ท่านจึงลงมากรุงเทพ ฯ สักครั้ง และทุกคราวที่ท่านลงมาท่านก็มีของติดไม้ติดมือมากฝากที่บ้านเสมอ มาทีไรก็เห็นท่านติดยศนายร้อยตรีจนกระทั่งนึกในใจว่าทำไมคุณน้าจึงไม่เลื่อนยศสักที (สมัยก่อนนายทหารบกเลื่อนยศยาก บางคนเป็นนายร้อยตั้ง ๑๐ ปี ไม่เหมือนสมัยนี้) ในระยะต่อมาเมื่อคุณน้าไปประจำอยู่ต่างจังหวัดไกล ๆ ตำแหน่งและยศสูงขึ้น ท่านหายจากกรุงเทพ ฯ ไปนานได้ทราบว่าท่านได้มีครอบครัวเป็นหลักฐานแล้ว

คุณน้ากับข้าพเจ้า ได้พบกันอีกครั้งหนึ่งเมื่อท่านย้ายเข้ากรุงเทพ ฯ เป็นครูโรงเรียนนายร้อย ท่านได้นำนักเรียนนายร้อยไปทัศนศึกษาทางทะเล ข้าพเจ้ามียศเป็นเรือโท เป็นผู้บังคับการเรือนำคณะของท่านไปในตอนนี้ท่านเลื่อนยศเร็วมาก จากเป็นพันโทพันเอก ในระยะไม่กี่ปี ผิดกับเมื่อสมัยเป็นร้อยตรี ร้อยโท ในการเดินทางไปในเรือได้คุยกันเรื่องเก่าเรื่องแก่ คุณน้าท่านได้เล่าเรื่องการไปรับราชการต่างจังหวัดในตำแหน่งต่าง ๆ คุณน้าได้ผจญภัยกับเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ

ในระยะหลังนี้ คุณน้าได้เลื่อนยศและตำแหน่งเร็วมาก ท่านได้เลื่อนยศเป็นพลโท และเป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๒ ทั้งนี้เนื่องด้วยท่านเป็นผู้มีวิริยะ อุตสาหะ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามารถอดทนต่อความยากลำบากในการไปรับราชการในต่างจังหวัด ที่แต่ก่อนการเดินเป็นไปโดยความยากลำบาก ผลแห่งความดีของท่าน ท่านจึงได้รับราชการจนได้รับยศและตำแหน่งอันมีเกียรติสูงจนกระทั่งครบเกษียณอายุ

ในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับมาเห็นหน้ากันอีก ทำให้บรรดา บุตร ธิดา ญาติ มิตร และหลาน ๆ มีความเศร้าเสียใจยิ่งนัก ขาดผู้ใหญ่อันเป็นหลักชัยไปคนหนึ่ง บุญกุศลใด ๆ ที่ท่านจารึกไว้ในพุทธศาสนา และกุศลอันเกิดจากความกรุณาปรานีของท่านต่อลูกหลานและญาติมิตร ขอให้วิญญาณของท่านจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเถิด

(สนิธ เวลารัชชนันท์)

รำลึกถึงอาจารย์

ในนามศิษย์เทคนิคทหารบก รุ่นที่ ๒, ผมขอแสดงความอาลัยยิ่งต่อท่านอาจารย์ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ที่พวกเราเคารพรักเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ ท่านอาจารย์ได้เริ่มสอนวิชาทหารช่างแก่พวกเราในโรงเรียนเทคนิคทหารบก ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ – ๘๐ ซึ่งขณะนั้นท่านดำรงยศร้อยเอก และพวกเราเป็นนักเรียนเทคนิคทหารบก ชั้นปีที่ ๒ ลูกศิษย์ของท่าน เริ่มแรกที่ท่านเข้ามาสอนวิชาทหารช่างนั้น พวกเราอดที่จะมองบุคลิกลักษณะอันพิเศษของท่านเสียมิได้กล่าวคือ ท่านมีรูปร่างสูงใหญ่ ผึ่งผาย มีเสียงดังกังวาลและเด็ดขาด มองดูท่านแต่งเครื่องแบบนายทหารแล้ว รู้สึกว่าท่านสง่าผ่าเผยสมเป็นชายชาติทหารจริง ๆ จำได้ว่าท่านเคร่งครัดต่อระเบียบวินัยมาก ท่านไม่เคยยอมให้ศิษย์ของท่านขาดความเอาใจใส่ในเวลาที่ท่านบรรยายเป็นอันขาด และท่านจะดุเอาจริงๆ แต่ถ้านอกเวลาศึกษาท่านตรงกันข้าม ท่านยิ้มแย้มคุยสนุกสนานกับพวกเราเป็นกันเอง อันนี้แหละที่ทำให้พวกเรารักและเคารพท่านอย่างจริงใจ และพากันตั้งใจศึกษาวิชาของท่านโดยตลอดมา จนปรากฏว่าเมื่อถึงคราวสอบทบทวนความรู้ ก็ได้คะแนนกันเป็นที่พอใจกันทั่วทุกคน ความสนิทสนมระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ได้กระชับแน่นยิ่งขึ้นอีก ในเมื่อพวกเราได้เลื่อนขึ้นมาศึกษาชั้นปีที่ ๔ – ๕ ในเหล่าทหารช่างโดยเฉพาะ ได้รับความรู้เทคนิคการช่างจากท่านอาจารย์อย่างใกล้ชิด ชนิดที่เรียกว่าพบกับท่านในห้องเรียนทุกวันเลยทีเดียว ยิ่งกว่านั้นเมื่อการสอบไล่ปลายปีผ่านไป ท่านได้เป็นหัวหน้านำพวกเรานักเรียนเทคนิคทหาร ชั้นปีที่ ๔ – ๕ เหล่าทหารช่าง ออกฝึกภาคสนามกับกรมชลประทาน กรมรถไฟ และกรมทางหลวงแผ่นดิน เป็นเวลาประมาณหนึ่งเดือนของเดือนมีนาคม โดยเริ่มด้วยการดูงานการก่อสร้างทางน้ำต่าง ๆ ของกรมชลประทาน ได้แก่เขื่อน ประตูน้ำ คลองระบายน้ำ หัวงานก่อสร้าง ฯลฯ ในบริเวณทุ่งภาคกลาง การดูงานทางด้านชลประทานนี้ เราได้รับความกรุณาจากกรมชลประทานจัดเรือให้หนึ่งลำ ให้พวก

เราอาศัยเป็นพาหนะ และกินอยู่หลับนอนเสร็จ เป็นเวลาประมาณ ๑๐ วัน หลังจากนั้นก็เริ่มทางด้านกิจการของกรมรถไฟ โดยทางกรมรถไฟได้จัดรถโบกี้โดยสารให้พวกเราหนึ่งคันเป็นพาหนะและที่กินอยู่หลับนอน ขั้นต้นได้ลากไปจอดทิ้งไว้ที่สถานีอยุธยา ให้พวกเราดูงานวางรางคู่ ระหว่างกรุงเทพ ฯ – อยุธยา ต่อจากนั้นก็ได้ลากต่อไปจอดที่ขอนแก่นซึ่งเป็นสถานีปลายทางของรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือในขณะนั้น เพื่อดูงานการสร้างทางรถไฟจากขอนแก่น ต่อไปยังอุดรธานี ที่นี่เราได้ดูงานตั้งแต่ งานดิน งานวางรางงานสร้างสะพาน ตลอดจนการสร้างสถานี นอกจากนั้นในโอกาสที่ว่าง เรายังได้มีโอกาสดูงานของกรมทางในบริเวณใกล้เคียงกับขอนแก่นอีกด้วย ในระยะสุดท้ายได้ลากโรงแรมเคลื่อนที่ของเราต่อไปยังอุดรธานี ที่นั่นเราได้มีโอกาสได้ไปดูภูมิประเทศที่หนองคายด้วยและเพื่อประโยชน์แก่พวกเราที่จะได้ใช้ในโอกาสที่เป็นนายทหาร อาจารย์ยังได้พาเราข้ามฟากไปเยี่ยมเวียงจันทน์อีกด้วย นับว่าเป็นการเดินทางไปต่างประเทศครั้งแรกของพวกเราทุกคนจากการดูงานครั้งนี้ พวกเราได้มีโอกาสเรียนรู้ภาคปฏิบัติทางวิศวกรรมโยธา, ไฟฟ้าและช่างกล เป็นการประสานกับความรู้ภาคทฤษฎีที่ได้ศึกษาจากห้องเรียนมาแล้ว จากความรู้ความชำนาญที่ท่านอาจารย์ได้ประสิทธิ์ประสาทให้แก่พวกเรามา ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัตินี้เอง จึงทำให้พวกเราได้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเทคนิคทหารบก และออกปฏิบัติราชการเป็นนายทหารเหล่าช่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความเจริญในหน้าที่ราชการเป็นลำดับมาจนทุกวันนี้

บัดนี้ ท่านอาจารย์ได้จากพวกเราไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ ยังความสลดใจและอาลัยยิ่งแก่ผู้ที่อยู่ข้างหลัง กุศลกรรมใดที่ท่านอาจารย์ที่เคารพรักได้ประกอบไว้ อีกทั้งแรงกตัญญูกตเวทีจากบรรดาศิษยานุศิษย์ทั้งหลายทั้งปวงของท่านอาจารย์ ขอจงได้รวมกันเป็นพลวปัจจัยยังเกิดผลกุศลส่ง ดลบันดาลให้ท่านอาจารย์ ได้ประสบความสุข ความเจริญ พรั่งพร้อมด้วยสรรพสิ่งสมปรารถนาในสัมปรายภพนั้น ทุกประการ

พลโท เชฏฐ คงศักดิ์

๓ ก.พ. ๒๑

คำไว้อาลัย.....เพื่อนรัก

ข้าพเจ้ากับหลวงสวัสดิ์ เป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่สมัยเรียนอยู่โรงเรียนนายร้อย (สมัยนั้น ยังไม่มีคำว่า จปร. ต่อท้าย) ชุดที่สำเร็จมานั้นมีอยู่ด้วยกัน ๔๒ นาย ในระหว่างที่รับราชการด้วยกัน หลวงสวัสดิ์ เป็นคนคุยสนุกมักมีเรื่องแปลก ๆ มาเล่าสู่กันฟังเสมอ และหลวงสวัสดิ์ยังซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ด้วย ก่อนปลดเกษียณหลวงสวัสดิ์ได้ดำรงตำแหน่ง แม่ทัพที่ ๒ ประจำจังหวัดนครราชสีมา หลวงสวัสดิ์เป็นคนรักเพื่อนฝูง มักจะเป็นตัวตั้งตัวตีในการจัดเลี้ยงรุ่น ถึงแม้เมื่อสิ้นหลวงเจนรณการ มีนายทหารรุ่นเดียวกันที่ยังมีชีวิตอยู่เพียง ๔ นาย หลวงสวัสดิ์ก็ยังจัดให้มีการเลี้ยงรุ่นอยู่ ครั้นเมื่อสิ้นบุญหลวงสวัสดิ์แล้ว ก็เหลือเพียง ๓ นาย คือ พ.อ. หลวงวิชัยวัฒน์ (วงศ์) ร.อ. ฤกษ์ จารุจินดา และข้าพเจ้าเท่านั้น

ท้ายนี้ข้าพเจ้าขอให้หลวงสวัสดิ์ เพื่อนรัก จงไปสู่สัมปรายภพเทอญ.

(พันเอก หลวงผาดศรแผลง รัตนะผัสสะ)

อาลัยเพื่อน

ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนกับ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ มาตั้งแต่เริ่มชีวิตเป็นทหาร จนถึงวันสุดท้ายแห่งชีวิตของหลวงสวัสดิ์ฯ คือ

เราเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยชั้นประถมปีที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ จนจบการศึกษาตามหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยในสมัยนั้น โดยใช้เวลาศึกษา ๖ ปีเต็ม ทั้ง ๆ ที่สอบผ่านได้ทุกชั้น ทุกปี และสำเร็จการศึกษาออกเป็นนักเรียนทำการนายร้อยพร้อมกันเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑ (เราเรียกกันเองว่ารุ่น ๖๑) เมื่อเราออกจากราชการแล้ว ก็ยังหาโอกาสพบปะสังสรรค์กันเกือบทุกเดือน ซึ่งหลวงสวัสดิ์ฯ ได้มาร่วมด้วยทุกครั้ง ฉะนั้น เราจึงรู้จักนิสัยใจคอกันและสนิทสนมกันเป็นอย่างดี

หลวงสวัสดิ์ฯ เป็นผู้มีนิสัยสุภาพอ่อนโยน ไม่ถือตัว รักเพื่อน และเป็นผู้มีจิตที่เป็นการกุศล เพราะเราเคยร่วมประกอบการกุศลหลายอย่าง เช่น ทอดกฐินและทำบุญอย่างอื่น ๆ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ หลวงสวัสดิ์ฯ จึงเป็นที่รักของเพื่อนร่วมรุ่นโดยทั่วกัน

เมื่อหลวงสวัสดิ์ฯ ได้สิ้นบุญลง ข้าพเจ้าจึงมีความอาลัยเป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้วิญญาณของหลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ เพื่อนรักของข้าพเจ้าจงไปสู่สุคติภพนั้น เทอญ.

พ.อ. หลวงวิชยวัฒน์

(หลวงวิชยวัฒน์)

แด่อาจารย์หลวงสวัสดิ์ ฯ

ผู้สอนวิชาแผนที่และช่างทหารแก่พวกเราท่านหนึ่ง คือ ท่านอาจารย์ หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ เมื่อมาสอนพวกเรานั้น อาจารย์ได้ฝังรากความรู้ทางวิชาแผนที่และช่างทหารเป็นพื้นฐานแก่พวกเรา ซึ่งได้ใช้ประโยชน์กันมาจนทุกวันนี้เป็นอันมาก พระคุณของอาจารย์อยู่ในความทรงจำของพวกเราอย่างจะลืมเลือนไปไม่ได้ ท่านอาจารย์หลวงสวัสดิ์ชอบวิสาสะในเวลาว่างกับพวกเราอย่างกันเองอยู่เสมอ ท่านเรียกตัวเองว่า "ครู" และเรียกพวกเราว่า "นักเรียน" ความผูกพันระหว่างท่านกับพวกเรา จึงไม่เคยขาดกันไป แม้เราจะจบการศึกษาจาก รร. นายร้อย ฯ ออกมารับราชการจนครบเกษียณไปตาม ๆ กันแล้ว สิ่งที่ประทับใจของพวกเราอย่างหนึ่งก็คือ ท่านเอาใจใส่ต่อศิษย์ทุกคนของท่าน เช่น ในขณะที่ท่านไปป่วยรักษาอาการ ของโรคหัวใจ อยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ฯ เมื่อปี ๒๕๑๙ ศิษย์ของท่านผู้หนึ่งที่มีกิจธุระไปที่โรงพยาบาล ได้ทราบข่าวก็แวะไปเยี่ยมท่านอาจารย์ในสภาพที่ร่างกายทรุดโทรมเพราะต้องเผชิญกับการเจ็บป่วย ก็ยังหันมาบอกลูก ๆ ของท่านว่าจำได้ ทั้งยังเรียกชื่อเดิมสมัยเป็นนักเรียนนายร้อย ฯ และชื่อใหม่ของศิษย์ของท่านผู้นั้นได้โดยไม่ยากอะไร

สิ่งที่พวกเรายกย่องท่านเป็นตัวอย่าง นอกจากการประสิทธิ์ประสาทวิชาการให้ก็คือในบรรดานายทหาร ที่ประจำอยู่ในโรงเรียน นายร้อย ฯ ระหว่างปี ๒๔๗๘ – ๒๔๘๑ อันเป็นปีที่พวกเราศึกษาอยู่นั้น พวกเราเห็นพ้องกันว่า อาจารย์หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ เป็นผู้หนึ่งที่อยู่ในกลุ่มสุภาพบุรุษของโรงเรียน ฯ บุคลิกภาพ และความสง่าทั้งในท่าทางแห่งความเป็นนายทหารและการพูดจาของท่าน ทำให้พวกเราได้จดจำเป็นตัวอย่างมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนอยู่เสมอ

ด้วยความระลึกในพระคุณของท่าน ในเมื่อท่านต้องจากไปตามวิถีของชีวิตเช่นนี้ พวกเราก็ขอตั้งจิตอธิษฐาน ด้วยกุศลบุญราศี ขอให้ท่านจงไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพเทอญ.

คณะศิษย์ จปร. รุ่น ๘๑

อาลัย "คุณพี่"

ไม่มีความโศกเศร้าเสียใจครั้งใดจะเทียบเท่าและใหญ่หลวงยิ่งไปกว่าครั้งนี้ ครั้งที่คุณพี่ได้จากไปอย่างไม่มีวันให้เห็นหน้ากันอีก ดิฉันไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าการจากบ้านมาเข้าโรงพยาบาลของคุณพี่ ตั้งแต่วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ จะเป็นการจากไปลับ ดังนั้น การจากไปของคุณพี่ครั้งนี้ จึงเสมือนต้นโพธิ์ใหญ่โค่นล้มลงและยังความสั่นสะเทือนไปทั่วปฐพี นับเป็นเวลาถึง ๕๕ ปีแล้ว ที่เราได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาและหอบหิ้วกันไปทุกหนทุกแห่ง ในเมื่อทางราชการสั่งโยกย้ายไปประจำตามจังหวัดต่าง ๆ เกือบทุกภาคของประเทศไทย โดยไม่เคยพรากจากกันไปไหนแต่ลำพังเลย คุณพี่เป็นพ่อบ้านที่ควรสรรเสริญ และเป็นตัวอย่างอันดียิ่งในเรื่องเอาใจใส่ รักลูกเมีย และห่วงใยในครอบครัว คุณพี่รักลูกทุกคนอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อ้อนออก แม้ลูกหลายคนออกเรือนไปแล้วก็ยังตามห่วงใยอาทรจนถึงหลานเหลน คุณพี่เป็นผู้รักความซื่อสัตย์สุจริตเสมอด้วยชีวิต ฉะนั้น ทรัพย์สินทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ถึงขณะนั้น จึงได้มาด้วยลำแข้งน้ำพักน้ำแรงของตนเองอย่างเดียว มีพอเลี้ยงลูกและยังชีพไปเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ คุณพี่จึงเป็นพ่อบ้านที่ประหยัดมัธยัสถ์และพยายามส่งเสียลูกทุกคนร่ำเรียนหาความรู้ใส่ตัว โดยบอกว่า "พ่อไม่มีมรดกอื่นใดจะให้ลูกทุกคนนอกจากความรู้" ฉะนั้น ขณะนี้ลูก ๆ ทุกคนจึงได้มีอาชีพเป็นหลักเป็นฐานกันไปตามควรแก่ฐานะ ซึ่งก็นับว่าเป็นการคลายความกังวลของพ่อแม่ไปเป็นอันมาก

นับว่าเป็นบุญกุศลของเราอย่างหนึ่งที่เรายังได้ใช้ชีวิตในบั้นปลายอย่างสงบสุขและอบอุ่นจากลูกหลาน และได้มีโอกาสประกอบการทำบุญกุศลตามสมควร ถึงกระนั้นการพลัดพรากจากกันด้วยความตายก็เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ แม้จะได้สำนึกในความจริงแท้แน่นอนของความไม่อนิจจังไม่สามารถจะยึดถืออะไรไว้ได้ การทำใจให้สงบก็เป็นสิ่งที่ยากยิ่งสำหรับผู้อยู่ข้างหลัง

ด้วยเดชะกุศลผลบุญแห่งกรรมดีที่คุณพี่ได้ประพฤติและปฏิบัติตลอดมา โปรดดลบันดาลให้คุณพี่ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นด้วย และถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้เราได้พบกันอีกทุก ๆ ชาติ.

สุพินท์ สวัสดิฤทธิรณ

"คุณพ่อของลูก ๆ"

ตอนบ่ายของวันพฤหัส ที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๒๐ ลูก ๆ ได้ไปเยี่ยมคุณพ่อที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ยังรู้สึกดีใจที่เห็นอาการของคุณพ่อดีขึ้น และหวังว่าคุณพ่อคงจะได้กลับบ้านในเร็ว ๆ วันนี้ ลูกได้ช่วยกันตระเตรียมสิ่งของเพื่อย้ายคุณพ่อไปอยู่ห้องคนไข้พิเศษ ซึ่งมีขนาดใหญ่และสะดวกสบายมาก ขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. เศษ เหตุการณ์อันไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น คือคุณพ่อมีอาการหมดสติไปทันทีท่ามกลางความตกใจของลูก ๆ นายแพทย์และพยาบาลได้นำคุณพ่อเข้าไปรับการรักษาอย่างรีบด่วนในห้องผู้ป่วยฉุกเฉินแผนกศัลยกรรม โดยพยายามช่วยเหลือจนสุดความสามารถ คุณพ่อรู้สึกตัวขึ้นเล็กน้อย ลูก ๆ สังเกตได้จากการที่คุณพ่อยกมือขึ้น ต่อมาอาการของคุณพ่อได้ทรุดลงเรื่อย ๆ นายแพทย์ให้ตรวจพบว่าคุณพ่อมีอาการ ทางสมอง และ หัวใจแทรกซ้อนจนกระทั่งเวลา ๐๐.๑๕ น. ของวันศุกร์ ที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ คุณพ่อก็ได้จากลูก ๆ ไปอย่างสงบโดยไม่มีวันที่จะได้กลับมาพบลูก ๆ อีก ตลอดเวลาที่คุณได้เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า นายแพทย์และพยาบาลทุกท่านได้ให้ความช่วยเหลือและดูแลเอาใจใส่ อย่าง เต็มที่ ซึ่งลูก ๆ ซาบซึ้งใน น้ำใจ และ จะลืม พระคุณ อันนี้เสียมิได้

คุณพ่อผู้มีพระคุณอันใหญ่หลวงของลูก ๆ ได้จากไปแล้ว จากไปอย่างไม่มีวันที่จะได้กลับมาให้ลูก ๆ ได้เรียก "คุณพ่อ" อีก ยังความอาลัยรักและความเสียดายอย่างสุดซึ้งให้ระลึกถึงพระคุณอันล้นเหลือที่คุณพ่อได้ให้ไว้กับลูก ๆ คุณพ่อเป็นคนที่มองเห็นการณ์ไกลได้พยายามส่งเสริมให้ลูก ๆ เรียนหนังสืออย่างเต็มที่เพื่อจะได้มีวิชาความรู้ติดตัวสามารถทำงานและเข้าสังคมได้ คุณพ่อไม่ยอมให้ลูก ๆ น้อยหน้าจะเห็นได้จากการที่ส่งลูกชายให้เข้าเรียนที่ รร. เทพศิรินทร์ และลูกสาวก็ให้เรียนที่ รร. สตรีวิทยา และ รร. ราชินีบน อันเป็นสถานศึกษาที่ดีในเวลานั้น และให้กำลังใจลูก ๆ ให้มีความมานะพากเพียรเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ส่วนเรื่องระเบียบวินัยนั้นเป็นเรื่องธรรมดาเหลือเกินที่ลูก ๆ ทุกคนจะต้องถูกคุณพ่อกวดขันให้มีระเบียบวินัยมาตั้งแต่เล็กจนติดเป็นนิสัยติดตัว การ

ตรงต่อเวลาเป็นเรื่องที่คุณพ่อเคร่งครัดมากที่สุดและมักจะต่อว่าลูก ๆ อยู่เสมอในเรื่องที่ไม่ตรงต่อเวลา นอกจากนี้คุณพ่อของลูก ๆ ต้องการให้ลูก ๆ มีความสามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน จึงได้พยายามชักชวนพวกลูก ๆ ให้มาพบปะสังสรรค์กันอยู่เสมอและมีความรักใคร่สนิทสนมกลมเกลียวกัน ด้วยการจัดงานเลี้ยงขึ้นที่บ้านคุณพ่อเป็นประจำ เช่นวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเกิดคุณพ่อและคุณแม่เป็นต้น คุณพ่อจะแต่งตัวไว้คอยรับลูก ๆ หลาน ๆ ด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสอย่างมีความสุขที่เห็นลูก ๆ หลาน ๆ มาพร้อมเพรียงกัน คุณพ่อมักจะหาของไว้แจกลูก ๆ หลาน ๆ เสมอ ยังความซาบซึ้งใจให้แก่ลูก ๆ หลาน ๆ ในพระคุณของคุณพ่ออันหาที่เปรียบมิได้

อีกข้อหนึ่งที่ประทับใจลูก ๆ ทุกคนก็คือ "วันเกิดของลูก ๆ" ไม่ว่าจะเป็นเขยหรือสะใภ้ คุณพ่อจะไม่เคยลืมเลยว่าลูกคนไหนเกิดเมื่อไร ลูก ๆ จะไปกราบขอพรคุณพ่อซึ่งคุณพ่อก็จะมอบของขวัญพร้อมทั้งให้ศีลให้พรด้วย คุณพ่อจะให้ความรักความกรุณาแก่เขยและสะใภ้เช่นเดียวกับลูก ๆ ทุกคน น้ำใจอันประเสริฐยิ่งเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาของคุณพ่อจะจารึกอยู่ในหัวใจของลูก ๆ ทุกคนไม่มีวันลืมเลือน

คุณพ่อของลูก ๆ เป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งชอบทำบุญสุนทรทานอยู่เสมอ โดยการชักชวนลูก ๆ และญาติสนิทมิตรสหายที่คุ้นเคยไปร่วมทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และการบุญอื่น ๆ มากน้อยตามกำลังความสามารถ คุณพ่อได้ตั้งทุน "สวัสดิ์ฤทธิรณ" ขึ้น เพื่อเป็นนิธิปฏิสังขรณ์พระอารามที่วัดราชบพิตรสถิตมหาสีมาราม ซึ่งลูก ๆ ก็ได้มีโอกาสทำบุญร่วมกับคุณพ่อด้วยเมื่อครบรอบวันเกิดหรือวันแต่งงาน

คุณพ่อได้จากลูก ๆ ไปแล้วจริง ๆ คุณพ่อของลูก ๆ ได้ไปอยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นฟ้าไกลสุดโพ้น จากการประกอบกรรมดีมาตลอดชีวิต จากอำนาจกุศลผลบุญและความดีความงามทั้งหลายที่คุณพ่อของลูก ๆ ได้ประกอบไว้ ลูก ๆ เชื่อว่าวิญญาณของคุณพ่อต้องได้รับความพรั่งพร้อมสุขสมบูรณ์อย่างเต็มที่ ขอให้คุณพ่ออันเป็นที่เคารพบูชาของลูก ๆ จงได้ไปสู่สุคติภพ ณ ทิพยพิมานสถานชั่วนิจนิรันดร์.

ลูก ๆ

พ่อแม่ดีเหมือนกับมีโบสถ์วิหาร

ประดิษฐานกลางอารามอร่ามศรี
มีโพธิ์ทองล้อมวงองค์เจดีย์
มีสระโบกขรณีอยู่เรียงราย
เปรียบเหมือนต้นโพธิ์ไทรใหญ่สาขา
ฝูงนกกาอาศัยไม่ขาดสาย
ส่งสำเนียงเสียงประสานสำราญกาย
แสนสบายคลายทุกข์สนุกครัน
ถึงพ่อพรากจากไปแต่ใจลูก
ยังคงผูกพันชิดไม่บิดผัน
พระคุณท่านมหันต์ล้ำเหลือรำพัน
ต่างพากันคะนึงอยู่มิรู้วาย
ขอความดีมีผลกุศลสร้าง
จงเป็นทางลัดรุดสู่จุดหมาย
ทิพย์วิมานแมนสวรรค์พรั่งพรรณราย
ไม่คลาดคลายสุขสันต์นิรันดร์เทอญ

อาลัย "ปู่ตา"

สุดอาลัย "ปู่ตา" คราท่านจาก
น้ำตาพรากอาบหน้าพาโศกศัลย์
แต่ก่อนหลานเคยเห็นไม่เว้นวัน
ชั่วนิรันดร์ท่านจากลับไม่กลับยล

หวนรำลึกถึงความหลังครั้งก่อนเก่า
ท่านคอยเฝ้าบ่มนิสัยให้เกิดผล
สั่งสอนหลานรักเรียนเพียรทุกคน
เพื่อเลี้ยงตนสืบตระกูลพิบูลไกล

คำสอนท่านประเสริฐล้ำเลิศยิ่ง
หลานแจ้งจริงเพราะน้ำคำท่านพร่ำไข
เสนาะซึ้งตรึงวาจาพาชื่นใจ
สิ้นท่านไซร้หลานสุดข่มตรมอุรา

มาวันนี้ "ปู่ตา" หาไม่แล้ว
สิ้นโพธิ์แก้วหลานทั้งหลายเคยได้หา
สุดโศกเศร้าเหลือล้นคณนา
อยากหยุดวันและเวลาอย่าล่วงเลย

หลาน "ปู่ตา" ยี่สิบถ้วนล้วนก้มกราบ
ซึ่งทรวงทราบด้วยความรักเกินจักเฉลย
เกิดภพใดหวังได้เป็นหลานเช่นเคย
ได้ชื่นเชยรักษ์ท่านนิรันดร

หลาน ๆ

Unyaporn Bodhidatta

Box 145 A, Marian Hall

La Crosse, Wisconsin 54601

U.S.A.

กราบคุณยายด้วยความเคารพรักอย่างสูง

ตุ้มรู้สึกเสียใจอย่างมากในการจากไปของคุณตาครั้งนี้ ตุ้มอยู่ห่างไกลเกินที่จะมีส่วนร่วมในการเคารพศพด้วยตนเอง ตุ้มไม่เคยคิดเลยว่าการจากบ้านเพื่อมาศึกษาต่อครั้งนี้ จะเป็นการลาจากคุณตาตลอดไป ตุ้มขอส่งใจไปถึงดวงวิญญาณของคุณตาทุกครั้งที่มีการสวด ในเวลาเดียวกันตุ้มขอตั้งจิตอธิษฐานให้คุณตาจงไปสู่สุคติภพด้วยเทอญ.

ด้วยความเคารพรักอย่างสูง

ตุ้ม

๑/๒๓/๗๘

with

deep - felt sympathy

for you

สารบัญ

คำนำ

เนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ กำหนดวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ เจ้าภาพเห็นควรว่า ควรมีหนังสือแจกเป็นอนุสรณ์แก่ผู้ที่ได้กรุณามาในงานนี้ จึงได้ติดต่อขอประทานพระนิพนธ์ของเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสนเถร) และขอคัดเลือกเรื่องต่าง ๆ หลาย ๆ สาขาความรู้จากท่านเจ้าของเรื่องและบรรดาญาติมิตร รวมทั้งเรื่องของ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ เขียนไว้เองหนึ่งเรื่องด้วย มาจัดพิมพ์ขึ้น ดังที่ได้ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

เจ้าภาพขอกราบขอบพระทัย เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช และขอบพระคุณท่านเจ้าของเรื่องทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังว่าหนังสือนี้คงจะได้อำนวยประโยชน์แก่ผู้อ่านบ้างตามสมควร ขออำนาจแห่งกุศลทั้งหลายอันจะพึงมี จงเป็นปัจจัยเสริมส่งให้ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ผู้ล่วงลับไปแล้ว ได้ประสบแต่อิฏฐคุณมนุญผลในสัมปรายภพตามควรแก่ฐานะทุกประการ.

เจ้าภาพ

อนุโมทนา

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโท หลวงสวัสดิ์-ฤทธิรณ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทร-าวาส นายวิสุทธิ์ สวัสดิ์ฤทธิรณ ผู้บุตร พร้อมด้วยญาติมีประสงค์ขออนุญาตพิมพ์หนังสือที่เขียนไว้ ๓ เรื่อง คือ

๑ เรื่องพระพุทธศาสนาในแนวแห่งการอบรมเด็ก

๒ บุคคลหาได้ยาก

๓ ศีล ๕ คือสมบัติของมนุษย์

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ และบุตรธิดา เคยมีอุปการคุณแก่วัดราชบพิธ สถิตมหาสีมาราม ด้วยศรัทธา-ปสาทะตลอดมา โดยบริจาคทุนเป็นนิธิปฏิสังขรณ์พระอารามบ้าง บริจาคร่วมบำเพ็ญกุศลตามโอกาสบ้าง จึงยินดีอนุญาตให้จัดพิมพ์เรื่องทั้ง ๓ นั้นได้ตามประสงค์ เหมือนฝ่ายวัดขอมีส่วนร่วมการกุศลในครั้งนี้ด้วย

ขอผลานิสงส์ที่บุตรธิดา พร้อมเพรียงกันบำเพ็ญกุศลทักษิณา ด้วยน้ำใจกตัญญูกตเวที เพื่ออุทิศกัลปนาผลครั้งนี้สนองคุณบิดา จงประมวลเป็นบุญจริยา ส่งเสริมความเจริญสุขสถาพร แก่พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ ให้สมบูรณ์พูนผลในสิ่งอันพึงปรารถนาโดยธรรม ตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ สมเจตนาปรารถนาอุทิศของปัจฉิมชนทั้งหลาย มีบุตรธิดาเป็นต้น ทุกประการ เทอญ.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

วัดราชบพิธ สถิตมหาสีมาราม

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑

บุคคลหาได้ยาก

เมื่อเวลาเรามีอารมณ์สบาย ขอให้ลองนึกย้อนถึงตัวของเราเองดูว่า เราเกิดมาเป็นคนกับเขาได้อย่างไร ลำพังตัวเราเองคนเดียวคงไม่สามารถปั้นตัวเราขึ้นมาได้ หรือหากว่าปั้นขึ้นมาเองได้ การอยู่กิน ผ้านุ่งห่ม ข้าวปลาอาหาร บ้านเรือน เราคงไม่สามารถหามาใช้สอยด้วยลำพังตนเองได้ทุกอย่าง แต่ที่เรากำลังมีชีวิตทำมาหากิน มีอาหารบ้านเรือนอยู่พอสมควรในปัจจุบันนี้ได้ ก็เพราะอาศัยผู้อื่น ๆ เริ่มแต่ พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ช่วยเหลือเจือจานมาด้วยกันทั้งนั้น ลำพังตัวคนเดียวแท้ ๆ จะมีชีวิตอยู่ไม่ได้เลย

นึกดูตั้งแต่จะเกิดมาเป็นตัวตน เราเกิดได้เองเมื่อไร ต้องอาศัยท้องแม่เกิดมาด้วยกันหมด และลำพังแม่คนเดียว ลูกก็เกิดไม่ได้ ต้องอาศัยธาตุพ่อร่วมด้วย ที่เขาเล่าว่ามีคนเกิดในดอกบัวบ้าง เกิดในกระบอกไม้บ้างนั้น เป็นนิทานเล่าพอให้ฟังเพลิน ๆ เท่านั้น ไม่จริงจังอย่างไร ฉะนั้น จึงควรเข้าใจว่า จะเกิดเป็นคนได้ต้องอาศัยพ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิดเกิดมา ท้องแม่คล้ายเป็นโรงงานสร้างตัวลูก พ่อเหมือนผู้เริ่มเปิดเครื่องจักรโรงงาน อย่างเครื่องโรงสีข้าว เครื่องฉุดระหัด เครื่องเรือหางยาว ต้องมีคนเปิดเครื่องจึงจะเดินได้ฉะนั้น เมื่ออยู่ในท้องแม่ จะค่อยเจริญเติบโตขึ้นวันละเล็กวันละน้อย เหมือนแม่ได้เริ่มเลี้ยงลูกด้วยเลือดในกายตนเป็นลำดับมา จนกว่าจะครบกำหนดเวลาประมาณ ๒๘๐ วัน นับว่าโตเต็มที่ จะอยู่อีกต่อไปไม่ได้ จึงต้องคลอดออกจากท้องแม่ แม่ก็อุ้มชูเลี้ยงดูถนอมกล่อมเกลี้ยงด้วยน้ำนมของตน จนกว่าจะเติบโตสามารถรับอาหารอย่างอื่นได้ ส่วนพ่อก็ทำหน้าที่คุ้มครองป้องกันภายนอก หาทรัพย์สินเงินทองสำหรับอุปถัมภ์บำรุงแม่และลูกจะได้อยู่เย็นเป็นสุขตามอัตภาพ กว่าลูกจะเติบโตมีความรู้ความสามารถพอเลี้ยงตัวเองได้ ก็นับว่าต้องอาศัยหยาดเหงื่อแรงงานของพ่อแม่ที่ยอมเสียสละเพื่อลูกแต่ละคน มิใช่จำนวนเล็กน้อยเลย ทั้งนี้กล่าวถึงน้ำใจพ่อแม่ธรรมดาสามัญทั่วไป ยกเว้นพ่อแม่ชนิดใจยักษ์ผิดธรรมดามนุษย์

ถึงตอนนี้ จะเห็นได้ว่า ลูกแต่ละคน ที่กว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เลี้ยงตัวเองได้ ต้องอาศัยกำลังเลี้ยงดูอุปถัมภ์บำรุงจากพ่อแม่เป็นหลักใหญ่ เพราะยังไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้สะดวก นอกจากนี้ ก็อาศัย ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา ญาติมิตร ร่วมช่วยอุปการะเลี้ยงดูด้วย ชีวิตจึงดำเนินมาด้วยความสวัสดี เจริญวัยใหญ่โตตามฐานะ พระพุทธเจ้าจึงทรงยกย่องพ่อแม่ว่า เป็นครูคนแรกของลูกที่ช่วยสอน นั่ง นอน ยืน เดิน เป็นต้น แก่ลูกมาก่อนใคร ๆ และเป็นผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ของลูก ที่ได้เลี้ยงดูอุปการะด้วยความรักสงสารตั้งแต่อยู่ในท้องแม่ ตลอดถึงเติบโต ไม่มีใครจะมีบุญคุณแก่ลูกล้นเกินกว่าพ่อแม่ ท่านจึงเรียกพ่อแม่ว่าเป็นบุพพการี คือผู้มีอุปการะบุญคุณแก่ลูกก่อนใคร ๆ ในชีวิตของลูกแต่ละคน ต้องมีพ่อแม่เป็นผู้มีบุญคุณยิ่งใหญ่ก่อนคนอื่นทั้งสิ้น นับเป็นผู้มีอุปการะก่อนชั้นเอกอุ หรือชั้นที่ ๑ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้

ในชีวิตของลูกทุกคน เมื่อเจริญวัยเติบโตขึ้นตามลำดับแล้ว มิใช่จะได้รับอุปถัมภ์บำรุงเฉพาะพ่อแม่และญาติเท่านั้น ยังได้รับอุปการะจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิตรองจากพ่อแม่อีกชั้น ๑ คือครูบาอาจารย์ เพราะเป็นธรรมดาของชีวิตทุกคน จะต้องมีศิลปะวิชาความรู้ เพื่อเป็นอาชีพใช้ประกอบการทำมาหากินเพิ่มอีกด้วย จะไม่ศึกษาวิชาความรู้หรือมีความรู้น้อย มีความรู้ต่ำ การเลี้ยงชีวิตจะฝืดเคืองลำบากยากแค้น ต้องออกกำลังแรงกายทรหดอดทนตรากตรำมาก วิชาความรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง

ผู้ที่มีน้ำใจดี มีเมตตา กรุณา แนะนำสั่งสอนวิชาความรู้ เช่นวิชาหนังสือ วิชาเลข การฝีมือ การปลูกผักสวนครัว เป็นต้น ที่ยังคนมีสถานสอนเป็นโรงเรียนประชาบาล โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนราษฎร์ อยู่ทั่วไป ผู้ทำหน้าที่ฝึกสอนนี้แหละ เรียกว่าครูบาอาจารย์ หรือผู้ที่แนะนำสั่งสอนความรู้ประการอื่นนอกจากโรงเรียน ก็ถือว่าอยู่ในฐานะครูบาอาจารย์ด้วยเหมือนกัน พระพุทธเจ้าจึงทรงจัดผู้ทำหน้าที่ฝึกสอนวิชาความรู้ในฐานะครูบาอาจารย์ ว่าเป็นผู้มีอุปการคุณแก่ศิษย์มาก่อน รองจากพ่อแม่ นับเป็นชั้นที่ ๒

ในชีวิตของคนเรา มิใช่จะมีผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องอุปการะช่วยเหลือแต่เพียง ๒ ประเภท คือ พ่อแม่ ครูอาจารย์นี้เท่านั้น ยังต้องอาศัยบารมีของหัวหน้าหมู่ชั้นสูงสุด ปกป้องกัน บำบัดทุกข์ บำรุงสุข เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขแก่ราษฎรผู้พึ่งบารมีอีกชั้น ๑ ในชั้นนี้ ก็คือ พระมหากษัตริย์ หรือที่เรียกรู้ทั่วไปว่า พระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์จะปกแผ่พระมหากรุณา โดยทางสภาผู้แทนราษฎรให้รับหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ต่างพระเนตร พระกรรณ ดังมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลปกครองประจำตามลำดับ จากตำแหน่งที่ใกล้ชิดกับราษฎรขึ้นไป คือผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อำเภอ จังหวัด กระทรวง รัฐมนตรี เหล่านี้ ล้วนแต่เหมือนมาปฏิบัติหน้าที่เป็นหูเป็นตาแทนพระองค์ทั้งนั้น เพราะลำพังพระองค์ไม่สามารถจะตรวจตราสารทุกข์ สุขสบาย ของราษฎรได้ทั่วถึง พระมหากษัตริย์เป็นมิ่งขวัญเชิดชูของประเทศชาติ ทางพระศาสนาจึงยกไว้เป็นบุคคลในขั้นบุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อนแก่ประชาราษฎรอีกชั้น ๑ นับเป็นชั้นที่ ๓

ในชั้นที่ ๔ อันเป็นข้อที่สุด หมายถึงพระพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าของศาสนาพุทธ ซึ่งมีความเลื่อมใสต่อคำสั่งสอนจะมีความเคารพนับถือเป็นที่เคารพอย่างสูงสุด ยกย่องว่าเป็นบุพพการี ผู้มีอุปการะก่อนของพระพุทธศาสนิกชน คือคนที่นับถือพระพุทธศาสนา ด้วยประชาชนชาวไทย เราได้ยอมรับนับถือว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่าพระธรรมเนิ่นนานนับพันปี เพราะเห็นว่าเป็นคำสอนที่ดี มีเหตุมีผล สามารถชักจูงผู้ประพฤติตามให้ถึงความสุขจำเริญมั่งคั่งสมบูรณ์ได้จริง ใครทำดีตามคำสอนก็ได้รับผลดีด้วยตนเองจริง ใครทำชั่ว ทำบาป ก็ได้รับผลบาป ตกทุกข์ได้ยากด้วยตนเองจริง ท่านจึงยกย่องว่า พระพุทธเจ้าเป็นบุพพการี ได้แนะนำประชาชนให้ได้รู้บาปบุญ คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ แก่พุทธศาสนิกชนมาก่อน แม้พ่อแม่ ครูอาจารย์ และพระมหากษัตริย์ ก็ต้องยอมรับว่า พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า เป็นบุพพการีของตน ๆ อีกด้วยเหมือนกัน

ตามที่ชี้แจงมานี้ นับว่าผู้มีอุปการะมาก่อน คือทำคุณประโยชน์ เช่นแนะนำสั่งสอนอบรมตามลำดับในชีวิตมีเป็น ๔ จำพวก คือ พ่อแม่ ๑ ครูอาจารย์ ๑ พระมหากษัตริย์ ๑ พระพุทธเจ้า ๑ นับว่าเป็นชั้นผู้ใหญ่

ส่วนในฝ่ายผู้น้อย ได้แก่ลูกหญิงชาย ศิษยานุศิษย์ ราษฎร พุทธศาสนิกชน เมื่ออยู่ในฐานะเช่นไรก็ต้องฝึกฝนอบรมน้ำใจ ระลึกมั่นคงอยู่ในบุญคุณของบุพพการีนั้น ๆ เสมอ ไม่มีเวลาลืมเลือนจนตลอดชีวิตเรียกตามบาลีว่า กตัญญู ได้แก่ระลึกรู้ถึงอุปการคุณที่ท่านได้กระทำแก่ตนมาแล้ว และกตเวที แสวงหาโอกาสตอบสนองอุปการคุณแก่ท่าน ตามกำลังสามารถไม่เพิกเฉยละเลยเสีย หรือที่ชอบเรียกรวมเป็นคำเดียวกันว่า กตัญญูกตเวที ก็มีความหมายถึงบุคคลชั้นผู้น้อยอย่างเดียวกัน

น้ำใจคนที่มีอยู่ตามลักษณะ กตัญญู กตเวทีนี้ ทางพระศาสนายกย่องว่ามีเครื่องหมายของคนดีส่อแสดงให้เห็น เพราะการระลึกรู้ถึงอุปการคุณของท่านผู้มีพระคุณเช่นพ่อแม่เป็นต้น นับเป็นกิริยาอาการคิดถึงที่ดี ไม่ใช่ริษยาอาฆาต คิดลักคิดขโมย เรื่องที่นำมาคิด ก็เป็นเรื่องที่ดี ได้แก่เก็บเอาความดีของท่านมาคิดถึง ย่อมเป็นตัวอย่างที่สามารถน้อมนำให้ประพฤติตามแบบฉบับความดีของท่านบ้าง จึงเท่ากับว่า น้ำใจที่มากด้วยกตัญญูนั้นเป็นการทำความดีให้แก่ตนนั่นเอง ยิ่งไม่เพียงแต่คิดนึกอยู่เท่านั้น พอมีโอกาสช่องทางตอบสนองพระคุณท่านได้เมื่อใด เป็นลงมือกระทำทันทีเมื่อนั้น ไม่มีการผลัดวันประกันพรุ่ง การลงมือกระทำตอบสนองคุณ คือกตเวทีนี้เป็นการแสดงความดีให้ปรากฏ ซึ่งเป็นช่องทางผูกพันให้ได้รับอุปการคุณยิ่ง ๆ ขึ้น ก่อนแต่ความรักเคารพนับถือเอื้อเฟื้อเจือจานแก่กันและกันตลอดไป ครอบครัวไหนที่คนในครอบครัวต่างมีน้ำใจดี ยึดมั่นอยู่ในหลักกตัญญู กตเวที พร้อมเพรียงตลอดทั่วกันแล้ว จะเป็นครอบครัวที่สงบสุขเหมือนแดนสวรรค์ในเมืองมนุษย์ทีเดียว ไม่จำต้องกล่าวถึงหมู่คณะที่กว้างขวางออกไปเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ ย่อมจะอยู่ดีกินดีสงบสุขทั่วกัน

แม้จะเห็นคุณค่าของกตัญญูกตเวที มีคุณประโยชน์มากหลายเพียงไร ถึงกระนั้นนิสัยเห็นแก่ตัวจัด มุ่งลาภมุ่งผล มุ่งความร่ำรวย มุ่งความยิ่งใหญ่ให้แก่ตนฝ่ายเดียวก็ยังคอยแทรกแซงกีดกันขัดขวางอยู่เสมอ แม้ตนเองจะชอบพอยินดีนิยม ในบุคคลที่แสดงน้ำใจกตัญญูกตเวทีต่อตนสักเพียงไร แต่ตนก็ไม่ปรารถนาแสดงกตัญญูกตเวทีแก่

ใคร คือแต่จะเป็นฝ่ายแบมือรับข้างเดียว ไม่มีการยื่นมือให้ข้างเลย เช่นนี้ ทางพระศาสนาถือว่าทำบาปประการหนึ่ง เพราะขาดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยากที่ใครจะคบหาสมาคมด้วย

กตัญญู รู้อุปการะที่ท่านทำแล้ว กตเวที หาโอกาสตอบสนองอุปการะของท่าน ทั้ง ๒ ลักษณะนี้ ว่าโดยทั่วไป ก็ถือว่าเป็นคุณความดี ที่คนดีทั่ว ๆ ไปจะต้องฝึกฝนอบรมไว้ประจำอัธยาศัย เพราะเป็นการสร้างคุณงามความดีของตน ร่วมกับคุณงามความดีของท่านเหมือนความดีบวกกับความดี ผลย่อมปรากฏเป็นดีมาก ดียิ่งโดยส่วนเดียว

ลักษณะของบุคคลจึงมี ๒ ประเภท คือ บุพพการี บุคคลผู้ทำอุปการะก่อนประเภท ๑ กตัญญู กตเวที บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้ว และตอบแทนประเภท ๑ บุคคลทั้ง ๒ ประเภทนี้ ท่านรวมเรียกเป็นหัวข้อว่าบุคคลหาได้ยาก ซึ่งได้นำไปเป็นชื่อเรื่องอยู่หน้าปก มีข้อความที่ควรชี้แจงดังต่อไปนี้

ก่อนอื่น คงเกิดความสงสัยชวนให้ย้อนถามขึ้นว่าบุคคลชั้นบุพพการี เช่นพ่อแม่เป็นต้น ก็มีปรากฏอยู่ทั่วบ้านทั่วเมือง บุคคลชั้นกตัญญูกตเวที เช่น ลูกหญิง ชายเป็นต้น ก็มีอยู่เกลื่อนกราดเช่นกัน ทำไมท่านจึงเรียกว่า บุคคลหาได้ยาก จะว่าหาชนิดที่มีรูปร่างสวยงามเป็นเลิศได้ยาก หาชนิดที่เฉลียวฉลาดเป็นเลิศ หรือหาที่ร่ำรวยทรัพย์สินเงินทองเป็นเลิศได้ยาก มีความมุ่งหมายอย่างไรกันแน่ ความสงสัยที่เกิดขึ้นอย่างนี้นับว่าควรชมเชย แสดงว่าเอาใจใส่ ใคร่อยากรู้ ถ้าไม่มีอะไรสงสัย ก็อาจแสดงไปในเชิงว่า เข้าใจความมุ่งหมายแจ่มแจ้งตลอดแล้วก็ได้ หรืออมภูมิชนิด ตากระทู้หูกระทะ สักแต่ว่าพบเห็นแล้วก็ผ่านเลยไป ไม่มีข้อสะกิดเตือนความรู้ความเข้าใจอย่างไรก็ได้

การที่ท่านแยกบุคคลชั้นบุพพการีกับชั้นกตัญญูกตเวทีทั้ง ๒ ประเภทนี้ มารวมเรียกว่า บุคคลหาได้ยากนั้น ท่านไม่ได้มุ่งหมายถึงรูปร่างหน้าตา ความเฉลียวฉลาดความร่ำรวย หรือจำนวนของบุคคลนั้น ๆ ดอก ท่านมุ่งหมายถึงคุณสมบัติดีงามใน

นิสัยใจคอของบุคคลนั้นเป็นหลักใหญ่ หรือว่ามุ่งถึงความประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมกับชั้นหน้าที่ หรือฐานะของแต่ละฝ่ายเป็นจุดประสงค์

ความยากที่จะได้พบนั้น แต่ละชั้น อยู่ที่จะหาผู้ประพฤติตนสมตามหน้าที่ฐานะของตนเสมอไป จนตลอดชีวิตได้ยาก เช่น ฝ่ายบุพพการี ก็มักย่อหย่อนบกพร่องต่อหน้าที่ของตนบ้าง ฝ่ายกตัญญูกตเวทีก็บกพร่องทำนองเดียวกัน จึงยากที่จะหาผู้ประพฤติตนสมบูรณ์ บริบูรณ์ตามหน้าที่ตลอดไป ยิ่งจะให้สมบูรณ์บริบูรณ์ตามหน้าที่สม่ำเสมอกันทั้ง ๒ ฝ่าย เช่น ฝ่ายพ่อแม่ ก็ประพฤติบริบูรณ์สมหน้าที่พ่อแม่ ฝ่ายลูกชายหญิงก็มีกตัญญูกตเวทีสมหน้าที่ลูก กลับจะยากยิ่งขึ้นอีก

อีกนัยหนึ่ง ที่ว่าหาได้ยากนั้น คือ ยากที่จะประพฤติปฏิบัติสมหน้าที่อยู่ได้จนตลอดชีวิต ด้วยมักบกพร่องย่อหย่อน บางกาลบางสมัย บ้างดีแต่ตอนต้นๆ ถึงตอนกลางกลับย่อหย่อน บกพร่อง ทอดทิ้ง กลับตัวตอนปลายได้บ้าง ไม่ได้บ้าง มีตัวอย่างเห็นตำตาอยู่ทั่วไป ในฝ่ายบุพพการี เช่น พ่อแม่ มักหลงตัวเองว่าเป็นพ่อเป็นแม่ อาบน้ำร้อนมาก่อน ชอบทำตามอำเภอใจ เช่นชอบเล่นการพนัน ชอบกินเหล้าเมายา ชอบทะเลาะด่าว่าถ้อยคำหยาบคาย ก็ทำให้ลูกเห็นตำตาอยู่เสมอ อย่างนี้แหละเรียกว่าพ่อแม่ชนิดสอนลูกให้เป็นโจร คือทำตัวอย่างที่เลวทรามให้ลูกเห็น ลูกย่อมจดจำการกระทำที่เลวได้ง่าย หรือในฝ่ายกตัญญูกตเวที ยิ่นพบความบกพร่องได้มากที่สุด เช่นประพฤติตัวดีเพียงให้พ่อแม่ยกมรดกให้ พอสมใจแล้ว ลืมเหลียวแลพ่อแม่ปล่อยให้ตรอมใจ อดๆ อยากๆ ก็มี หรือประพฤติดีได้เพียงยังไม่มีครอบครัว พอมีครอบครัว ก็มัวเมาอยู่กับครอบครัวทอดทิ้งพ่อแม่ที่แก่เฒ่าให้ตกระกำลำบากก็มี ดังเรื่องลูกชายมีครอบครัวแล้วหลงใหลใฝ่ฝันอยู่กับครอบครัวอย่างงมงาย ถึงคราวพ่อแม่เจ็บหนักพักใหญ่ ญาติส่งข่าวให้ไปเยี่ยมดูแลพยาบาล กลับบอกว่า ท่านเคยเป็นอย่างนั้น ยังไม่ว่างธุระ ต้องรออีก ๓ – ๔ วันจึงจะไปเยี่ยมได้ ที่สุดเลยไปเยี่ยมไม่ทันเห็นใจ พ่อแม่หมดลมเสียก่อนแล้ว ส่วนลูกเมียพอได้ข่าวเจ็บป่วยเพียงปวดหัวตัวร้อน กลับรีบตะลีตะลานทิ้งงานไปพยาบาลรักษาอย่างกระตือรือร้น อย่างนี้ก็มีอยู่ไม่น้อย

รวมความที่ว่าเป็นบุคคลหาได้ยากนั้น คือยากที่จะได้พบคนจริง ๆ ประพฤติตัว ปฏิบัติตนเหมาะสมฐานะหน้าที่โดยตลอด ทั้งฝ่ายบุพพการี ทั้งฝ่ายกตัญญูกตเวที การที่ท่านยกบุคคลที่เห็นตัวอย่างอยู่เกลื่อนกล่นบ้านเมือง ว่าหาได้ยากเช่นนี้ พิจารณาให้ซึ้งสักหน่อย จะเห็นเหมือนว่า ท่านเยาะเย้ย หรือหมิ่นน้ำใจบุคคลทั่วไป ให้เกิดความสำนึกตัว จะได้รีบกลับตัว หันมาประพฤติให้เหมาะสมตามหน้าที่ จะได้แก่คำเย้ยที่ว่าหาได้ยาก ให้กลับเป็นง่ายเสียบ้างเท่านั้น ชาวเราที่บ่นระงมถึงความเดือดร้อนใจอยู่ทั่วหน้าทุกวันนี้ นอกจากเรื่องทำมาหากินเลี้ยงชีวิตแล้ว ก็มักบ่นเดือดร้อนที่เกิดจากฝ่ายผู้ใหญ่ ฝ่ายบุพพการีไม่ตั้งตนให้สมหน้าที่ เช่นบ่นถึงพ่อแม่ที่มีน้ำใจลำเอียงอคติบ้างว่า แก่เฒ่าแล้วยังดื่มเหล้าเมายา ตีไก่ กัดปลา ลักขโมย ปล้นสดมภ์เขาอยู่อีก ทำให้อับอายขายหน้าถึงลูกหลานบ้าง ฝ่ายกตัญญูกตเวที ก็มักถูกฝ่ายผู้ใหญ่บ่นปากเปียกปากแฉะ ว่าเกียจคร้านไม่หมั่นเล่าเรียน ดื้อด้าน ว่านอนสอนยาก เถียงไม่ตกฟาก ให้ช่วยทำมาหากิน ก็ไม่ช่วย ดีแต่ใช้เงินเปลืองซอบแต่งตัวเที่ยวเตร่ คบเพื่อนเสเพล ชวนให้สูบฝิ่นกินสุรา เป็นนักเลงต่าง ๆ เหล่านี้ก็เสมือนต่างแสดงว่า ยังคงประพฤติตนให้ผิดหน้าที่ฐานะอยู่เช่นนี้ เพื่อรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ข้อว่า บุคคลหาได้ยาก ให้คงมีตัวอย่างประดับบ้านเมืองอยู่ตลอดไปนั่นเอง ถ้าจะประพฤติให้เหมาะสมหน้าที่เสมอกันเสีย คำว่า หาได้ยาก ก็จะไม่มีความหมายกระมัง ?

ถึงอย่างไรก็ตาม คนเราทั่วไปยังรักดี เกลียดชั่ว รักบุญ เกลียดบาป รักสุข เกลียดทุกข์ เป็นประจำนิสัยอยู่ทั่วกัน จึงจำเป็นที่จะต้องชี้แจงแนะนำ ชักจูงอบรมให้รักทำดีงาม งดทำความชั่ว รักทำบุญ งดทำบาป จะได้รับผลสุขกายสบายใจ สมกับที่ต่างประกาศตนว่าเป็นคนนับถือศาสนาพุทธอย่างแท้จริง ไม่ใช่นับถือตามประเพณี

หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าก็แสดงอยู่แล้วว่าให้ละบาป บำเพ็ญบุญทำใจให้ผ่องใส สิ่งไรท่านว่าเป็นบาป เราก็ต้องพยายามงดเว้นไปทีละเล็กละน้อย

อย่าดื้อด้าน หลอกลวง เป็นการไม่นับถือจริงจัง อย่ามัวผลัดวันประกันพรุ่ง สิ่งไรท่านว่าเป็นบุญก็ต้องพยายาม หมั่นปฏิบัติบำเพ็ญ ด้วยความอุตสาหะ ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนจริงๆ ให้สมกับนับถือว่าเป็นที่เคารพกราบไหว้บูชา อย่ารอคอยพึ่งใบบุญของใครอยู่ หรือบนบานสารกล่าวให้เทพอารักษ์ช่วยดลบันดาล รักบุญต้องทำบุญด้วยตัวเอง สร้างบุญให้เกิดพร้อมทั้งส่วนกาย ส่วนวาจา ส่วนใจ จนกว่าจะเป็นกายบุญ วาจาบุญ จะได้สมกับเป็นสาวกผู้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่นักปราชญ์ยกย่องสรรเสริญ และจะได้ชื่อว่าช่วยกันลบความยาก ที่พระองค์ตรัสไว้ให้หมดไป เป็นการบูชาด้วยการประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ที่พระองค์ทรงสรรเสริญอีกด้วย

ต่อไปนี้ จะนำระเบียบความประพฤติที่ดีงาม เหมาะสมกับหน้าที่ฐานะ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ มาชี้แจงเพื่อยึดถือเป็นหลักปฏิบัติตาม แต่พึงเข้าใจว่า หลักคำสอนนี้ พระพุทธองค์ตรัสไว้เมื่อ ๒๕๐๐ ปีเศษ สืบมาถึงปัจจุบันนี้ อาจทำให้เห็นว่าขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณีอยู่บ้าง หากว่าผู้มีความเคารพเลื่อมใสมั่นคงจริงจังแล้ว ย่อมจะยึดถือไว้เพียงเป็นหลักใหญ่ แล้วนำขนมธรรมเนียมประเพณีในปัจจุบันที่ไม่ขัดกับหลักของพระองค์มาประพฤติปฏิบัติให้กลมกลืนกัน ก็จะไม่ชื่อว่าล้าสมัยอย่างไรเลย

อนึ่ง การประพฤติปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่ต้องเลือกกาลเวลา สถานที่ จะอยู่ที่ไหน ในบ้านในเมือง หรือตามท้องไร่ท้องนา ก็สามารถปฏิบัติตามได้ผลเหมือนกันทั้งนั้น อย่ามัวท้อถอย ว่าตนอยู่ในชนบท บ้านป่าขาดอน จะปฏิบัติสู้ท่านที่ในบ้านในเมืองไม่ได้ หรือได้รับผลบุญไม่เหมือนกัน ว่าที่จริงแล้ว สถานที่อยู่ หรือเวลา ฐานะ ตำแหน่ง ไม่เป็นเหตุขัดขวางต่อการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างไรเลย ทำบุญเมื่อใด ที่ไหน ย่อมได้รับความชุ่มชื่นเบิกบานใจเป็นผลเมื่อนั้น ทำบาปเมื่อใด ที่ไหน ถึงจะเห็นว่าลี้ลับอย่างไร ผลบาปย่อมสนองทันทีให้เดือดร้อนกังวลใจ เกรงกลัวใครอื่นจะทราบบาปของตนบ้าง ต้องคิดหลบซ่อนเกรงถูกจับกุมบ้าง ถึงใครจะยังไม่รู้แต่ตนเองย่อมรู้บาปของตน บาปก็จะเผาลนเกาะกินใจ

ให้หน้าชื่นอกตรม คอยหวาดระแวงเกรงบาปจะมีคนรู้ ถึงกับต้องทำบาปเพิ่มขึ้นอีก เพื่อปกปิดบาปเก่าก็มี เป็นการก่อนรกขึ้นในใจตนเอง ลูกผัวตัวเมีย ญาติมิตรที่ไหน ก็ช่วยปลดเปลื้องแก้บาปของตนให้ไม่ได้ ยิ่งบางคนทำบาปด้วยคิดเสียว่าตนจะต้องตกทุกข์ได้ยาก เกิดเป็นไส้เดือนกิ้งกืออย่างไรก็ยอม ขอแต่ให้ลูกร่ำรวยเป็นสุขสบายก็แล้วกัน นี่แหละคือความคิดของคนบาปหนา มีแต่นำให้ก่อบาปเพิ่มเติมตลอดไป และช่างไม่คิดบ้างว่า ความร่ำรวยที่ลูกได้รับจากบาปของตนนั้น จะถาวรมั่นคงสมเจตนาหรือไม่ ผลบาปย่อมจะตามล้างผลาญให้ฉิบหาย ตายโหง อย่างไม่ยกเว้นให้ใครเลย ข้อนี้ขอจงลองนึกหาตัวอย่างเอาเองอีกบ้างก็ได้

บุคคลที่ท่านยกว่า มีฐานะหน้าที่เป็นบุพพการี คือบุคคลผู้ทำอุปการะก่อนนั้น จัดเป็นประเภทได้ดังนี้

๑. **พ่อแม่ (ปู่ย่าตายายด้วยโดยอนุโลม)**

๒. **ครูอาจารย์**

๓. **พระเจ้าแผ่นดิน**

๔. **พระพุทธเจ้า**

ก. **หน้าที่ของพ่อแม่** ที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ในสิงคาโลวาทสูตร นับเป็นหน้าที่อย่างดีเลิศ ควรที่บุคคลผู้อยู่ในฐานะพ่อแม่ทั้งหลายจะพึงจดจำ กระทำตาม คือ

๑. ห้ามลูกไม่ให้ทำความชั่ว ส่วนตัวเองก็ไม่ทำชั่ว ทำบาปให้เป็นตัวอย่างแก่ลูกด้วย

๒. สอนลูกให้ตั้งอยู่ในความดี ส่วนตัวเองก็ต้องทำดี มีศีลธรรม ใจบุญสุนทาน ให้เป็นแบบฉบับแก่ลูก อย่าสอนลูกอย่างแม่ปูสอนลูกปู หรือว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง

๓. ให้ลูกได้มีการศึกษาศิลปวิทยา จะช่วยให้ลูกมีความเฉลียวฉลาด สามารถเลี้ยงตัวตั้งตัวได้ด้วยความสุขจำเริญสืบไป ถ้าลูกโง่ จะลำบากใจพ่อแม่มาก เพราะเลี้ยงไม่รู้จักโต

๔. หาภรรยา–สามี ที่สมควรให้ ข้อนี้ เท่ากับช่วยเป็นที่ปรึกษา เลือกเฟ้นคู่ครอง แต่อย่าวางอำนาจจนเกินไป

๕. มอบทรัพย์ให้ในสมัย หมายถึงทรัพย์มรดกเมื่อเห็นลูกเติบโต มีความรู้ความประพฤติดี สามารถปกครองสินทรัพย์ได้แล้ว ก็แบ่งสรรปันส่วนให้ปกครองด้วยความยุติธรรม อย่าแสดงความลำเอียงซึ่งเป็นความชั่ว ให้ลูกน้อยเนื้อต่ำใจ

เมื่อพ่อแม่ หรือปู่ย่า ตายาย ประพฤติตัวได้ตามแบบของพระพุทธเจ้าตลอดไปเช่นนี้ ชื่อว่าพระพฤติตัวสมหน้าที่ฐานะบุพพการี จัดเข้าในลักษณะบุคคลชนิดที่หน้อยคนจะพบเห็น ควรได้รับความสรรเสริญ

ข. **หน้าที่ของครูบาอาจารย์** ก็จัดว่าเหมาะสมควรเคารพนับถือที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ในสูตรนั้น ควรที่ผู้ทำหน้าที่ครูอาจารย์แนะนำศิลปวิทยา พึงปฏิบัติตามคือ

๑. แนะนำดี ได้แก่ตั้งอกตั้งใจอบรมฝึกฝนศิษย์ในความดีต่าง ๆ อย่างไม่ท้อถอย ไม่สอนด้วยเห็นแก่สินจ้างรางวัล แต่มุ่งสอนด้วยน้ำใจกรุณาจริง ๆ

๒. ให้เรียนดี ศิษย์ควรจะศึกษาเล่าเรียนวิชาอย่างไร ก็พยายามถ่ายความรู้ในวิชานั้น จนศิษย์เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจน

๓. บอกศิลปะให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง ไม่ขยักไว้เพื่อหาผลประโยชน์กวดวิชาในภายหลัง เป็นต้น

๔. ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง ได้แก่ช่วยเชิดชูเป็นกำลังใจ เมื่อศิษย์คนไหนเรียนดี ประพฤติดี ก็ยกย่องให้เกียรติ เพื่อเร้าใจให้ศิษย์คนอื่นจดจำทำตาม

๕. ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย ได้แก่คอยสอดส่อง ติดตาม ให้ความสะดวกสบายแก่ศิษย์ตลอดไป เช่นศิษย์จะโยกย้ายไปเข้าศึกษาต่อที่อื่น ก็ช่วยแนะนำฝากฝังด้วยความอนุเคราะห์อย่างสนิทใจ

ค. **หน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน** ที่ทรงปกครองพศกนิกรด้วยความกรุณาธิคุณชั้นบุพพการี ย่อมทรงบำเพ็ญพระองค์ในทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ คือ

๑. ทรงพระมหากรุณาพระราชทานรางวัล แก่บุคคลผู้ทำความชอบต่อแผ่นดิน เช่นเหรียญตราเป็นต้น

๒. ทรงรักษามารยาทกาย วาจาใจ เรียบร้อยสมฐานะองค์พระประมุขของชาติอยู่เสมอ

๓. ทรงบริจาคพระราชทรัพย์บำรุงอุดหนุนในสิ่งเป็นสาธารณประโยชน์ หรืออาชีพที่เหมาะสม

๔. มีพระราชอัธยาศัยเที่ยงธรรม ดำรงอยู่ในสุจริตยุติธรรมทุกเมื่อ

๕. มีกิริยามารยาทละมุนละไม องอาจเป็นสง่า

๖. ทรงกำจัดความชั่วในส่วนพระองค์ได้

๗. ไม่ทรงกริ้วโกรธจนเสียหลักธรรม หรือจาริตของกษัตริย์

๘. ไม่ทรงเบียดเบียนผู้ไม่มีความผิด มีแต่พระราชทานอภัยโทษในกาลอันสมควร

๙. ทรงอดทนสมเป็นเชื้อชาติขัตติยะ

๑๐. ไม่ทรงยินดียินร้ายในโลกธรรม มีนินทาสรรเสริญ เป็นต้น

หน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๑๐ ข้อนี้ เรียกชื่อตามหลักในพระศาสนาว่า ทศพิธราชธรรม มีความหมายว่า เป็นธัมมะสำหรับผู้ปกครองบ้านเมืองควรประพฤติให้เกิดความสุขสวัสดิแก่ประชาชนที่อยู่ในปกครอง สมหน้าที่

ผู้ปกครองนั้นจะเป็นใครก็ได้ตามฐานะ เป็นพระราชามหากษัตริย์ก็ได้ เป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้ ที่สุดหัวหน้าหมู่บ้านหรือหัวหน้าตำบล หรือเป็นหัวหน้าส่วนปกครองอื่นๆ เช่นหัวหน้าแผนก หัวหน้ากอง หัวหน้าครอบครัว เมื่อต่างเป็นผู้ยึดหลักธรรมทั้ง ๑๐ ข้อนี้ประพฤติประจำอัธยาศัยอยู่ ล้วนได้ชื่อว่า เป็นผู้ปกครองที่ดี เป็นหัวหน้าที่ดี ควรได้รับความยกย่องเคารพนับถือ ในที่ทุกสถาน ตลอดกาลทุกเมื่อ

ง. **หน้าที่ของพระพุทธเจ้า** ทรงปฏิบัติประจำตามที่ท่านแสดงไว้ คือ

๑. เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต

๒. เวลาเย็นทรงแสดงธรรม (แก่ประชาชน)

๓. เวลาค่ำประทานโอวาทแก่ภิกษุ

๔. เวลาเที่ยงคืน ทรงแก้ปัญหาแก่เทวดา (หรือบุคคลชั้นสูงที่เข้าเฝ้า)

๕. เวลาย่ำรุ่ง ตรวจดูสัตวโลกผู้ควรจะตรัสรู้และไม่ควร

หน้าที่เหล่านี้ เป็นพุทธกิจที่ทรงปฏิบัติประจำเฉพาะวันหนึ่ง ๆ แต่ว่าส่วนรวมแล้ว พระพุทธเจ้าได้เริ่มไปโปรดเวไนยสัตว์ ด้วยการเทศนาสั่งสอนประชาชนทั่วไปบ้านเล็กบ้านน้อย โดยมิได้เห็นแก่ความทุกข์ยากลำบากของพระองค์อย่างไรเลย ได้ทรงประกาศธรรมที่ควรละเลิกเพิกถอน เพราะเป็นบาป อกุศล ทุจริต ให้ผลเป็นทุกข์เดือดร้อน ตรงกับข้อที่ว่า สพฺพปาปสฺส อกรณํ ความไม่ทำบาปทั้งปวง ทรงประกาศธรรมที่ควรอบรมฝึกฝนประพฤติให้เกิดมีประจำใจ เพราะเป็นบุญ กุศล สุจริต ให้ผลเป็นความชุ่มชื่นเบิกบานใจ ก่อความรักสามัคคีในหมู่คณะ ตรงกับข้อว่า กุสลสฺสูปสมฺปทา ความบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม และ สจิตฺตปริโยทปนํ ความทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ทั้งได้ทรงบัญญัติแต่งตั้งพระวินัยไว้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสงบระงับของหมู่สงฆ์สาวก

อีกประการหนึ่ง หน้าที่ของพระองค์ ที่พรรณนาตามนัยพระคุณอันสูงสุด คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ย่อมจะเห็นได้ว่าพระองค์ได้ใช้พระปัญญาปรีชาสามารถ ย้อนเข้ามาพิจารณาตรวจชะตาชีวิตของพระองค์เองเป็นสำคัญ ผิดกว่าคนอื่น ๆ ที่มักลืมตัวเอง ชอบเพ่งเล็งดูแต่ความดีความชั่วของผู้อื่นจนติดนิสัย เมื่อพระองค์ได้ใช้พระปรีชาสามารถ ตรวจชีวิตของพระองค์เองอยู่จึงเห็นว่าความชั่วทั้งหลายที่หุ้มห่อจิตใจอยู่ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง จะพาชีวิตตกจมอยู่ในกองทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เดือดร้อนไม่รู้จบ เป็นเช่นนี้ทุกภพทุกชาติ จึงทำให้พระองค์เสียสละทรัพย์สมบัติตลอดพระมเหสีและโอรส ญาติมิตร ออกบวชด้วยน้ำใจเด็ดเดี่ยว แสวงหาทางพ้นจากอกุศลมูลเหล่านี้ ที่สุดก็ทรงชำระอัธยาศัยให้หลุดพ้นจากอกุศลมูล ด้วยทรงรู้แจ้งชัดตามหลักแห่งอริยสัจทั้ง ๔ ด้วย

ลำพังพระองค์เอง นับว่าทรงถึงความบริสุทธิ์ผุดผ่อง จากกิเลสทั้งหลายตอนนี้ นับพระคุณได้ ๒ คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ แต่ยังเป็นพระคุณความดีเฉพาะพระองค์ ยังมีพระคุณอีกข้อ พระมหากรุณาธิคุณ ที่นับว่าก่อคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ชาวโลกเป็นเวลาตั้ง ๒๕๐๐ ปีเศษมาแล้ว ได้แก่พระองค์มีน้ำพระหฤทัยสงสารผู้อื่น สัตว์อื่นที่ยังตกทุกข์ได้ยากลำบากเดือดร้อนเพราะความโง่เขลา ตกอยู่ในอำนาจกิเลสตัณหาทรงมุ่งหวังจะช่วยเหลือเขาเหล่านั้น ให้มีโอกาสปลดเปลื้องกิเลสตัณหาจนมีความบริสุทธิ์ตามอย่างพระองค์บ้าง จึงได้เริ่มออกเที่ยวเทศนาสั่งสอนประชาชน พระพุทธศาสนาคือคำสอนของพระพุทธ จึงเริ่มปรากฏตั้งขึ้นในโลกแต่บัดนั้นมา นับเวลาที่พระองค์ได้เที่ยวเทศนาสั่งสอนประชาชนด้วยพระมหากรุณานั้นได้ถึง ๔๕ ปี เมื่อคำนวณพระชนมายุของพระองค์ ๘๐ ปี จึงปรินิพพานก็จะเห็นได้ว่า เวลาทำประโยชน์เฉพาะพระองค์เองมีเพียง ๓๕ ปี เท่านั้น ส่วนที่ทำประโยชน์แก่ผู้อื่นถึง ๔๕ ปี จึงเห็นได้ว่า พระองค์มุ่งทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวโดยแท้ และทำหน้าที่สั่งสอนจนถึงเวลาก่อนปรินิพพานไม่กี่ชั่วโมง พระมหากรุณาธิคุณจึงยิ่งใหญ่ไพศาล เป็นคุณแก่ชาวโลกมากมายเหลือคณา หากพระองค์มุ่งแต่คุณประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น ไม่คำนึงถึงประโยชน์ผู้อื่นแล้ว พระพุทธศาสนาคงไม่มีปรากฏขึ้นในโลกได้เลย จึงนับว่าพระพุทธองค์ได้ทรงบำเพ็ญหน้าที่ของบุพพการีแก่พุทธสาวกอย่างไม่มีความบกพร่องเลย

หน้าที่ของท่านผู้จัดอยู่ในฐานะบุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อน มี ๔ ประเภท คือ พ่อแม่ ๑ ครูอาจารย์ ๑ พระเจ้าแผ่นดิน ๑ พระพุทธเจ้า ๑ อันนับเป็นบุคคลชั้นผู้ใหญ่ มีเนื้อความตามที่ได้บรรยายมาแต่เบื้องต้นครบถ้วนแล้ว

ต่อไปนี้ จะได้บรรยายหน้าที่ของกตัญญูกตเวทีอันนับเป็นบุคคลชั้นผู้น้อย ให้ครบถ้วนกระบวนความสืบไป

หน้าที่ของกตัญญูกตเวที ผู้รับอุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทนนั้น ต้องแยกประเภทไปตามชนิดของบุพพการี เมื่อบุพพการีอยู่ในฐานะพ่อแม่ ผู้กตัญญูกตเวที ก็คือลูกชายหญิง, ผู้บุพพการีอยู่ในฐานะครูอาจารย์ ผู้กตัญญูกตเวทีก็คือ

ศิษยานุศิษย์ ผู้บุพพการีอยู่ในฐานะพระเจ้าแผ่นดิน ผู้กตัญญูกตเวที ก็คือประชาชนพลเมือง ผู้บุพพการีอยู่ในฐานะพระพุทธเจ้า ผู้กตัญญูกตเวที ก็คือพุทธศาสนิกชน ดังจะบรรยายหน้าที่ของกตัญญูกตเวที ที่เหมาะสมกับบุพพการีนั้น ๆ ต่อไป

ก. ผู้กตัญญูกตเวทีในฐานะลูกชายหญิง พึงประพฤติตนตอบสนองคุณแก่พ่อแม่ ตามแบบที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสิงคาโลวาทสูตร เป็นหลักดังนี้ คือ

๑. **ท่านได้เลี้ยงมาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ** ข้อนี้พึงใคร่ครวญดูว่า เมื่อตนยังเป็นเด็กอ่อนนอนแบเบาะตลอดเวลากว่าจะเติบโต พ่อแม่ได้ชุบเลี้ยงประคับประคองด้วยความรักใคร่สนิทสนมเพียงไร ต้องอดทนต่อความลำบากตรากตรำเพื่อหาเลี้ยงลูกโดยมิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยยาก หวังแต่จะให้ลูกมีความสุขสบายเป็นประมาณ ยิ่งยามลูกเจ็บไข้ได้ป่วยก็แสนจะสงสารวิ่งเต้นเยียวยา – รักษา สู้อดตาหลับขับตานอน ถ้าเปลี่ยนความเจ็บไข้ของลูกมาเป็นของตนได้ก็ยินดีกระทำ

ครั้นลูกเจริญวัยเติบโตขึ้น พ่อแม่ก็แก่เฒ่าชราลง กำลังวังชาเคยแข็งแรงก็กลับอ่อนแอทำมาหากินลำบาก จึงต้องเป็นหน้าที่ของลูกผู้กตัญญูกตเวที จะต้องอุปการะเลี้ยงดูตอบแทน ไม่ให้ท่านลำบากยากไร้เต็มใจบูชาพระคุณอย่างไม่หวังสินจ้างรางวัลหรือมรดก ปฏิบัติเลี้ยงดูท่านเหมือนอย่างที่ท่านเคยเลี้ยงดูตนมาเมื่อยังเป็นเด็ก ตอนลูกยังเป็นเด็ก เลี้ยงตัวเองไม่ได้ พ่อแม่ท่านยังมีกำลังแข็งแรง ท่านได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจที่เต็มด้วยความเมตตากรุณา เลี้ยงลูกมาจนเติบใหญ่ได้แล้ว ครั้นเมื่อลูกเติบโตขึ้นเพียงไร พ่อแม่ก็กลับแก่อ่อนแอลงเพียงนั้น เลี้ยงตัวเองลำบาก จึงต้องเป็นหน้าที่ของลูกจะต้องเลี้ยงดูท่าน เป็นการตอบแทนพระคุณโดยแท้

การเลี้ยงดูพ่อแม่ด้วยเสื้อผ้าอาหาร ยังไม่สำคัญเท่ากับเลี้ยงน้ำใจท่าน ถ้าลูกเต็มใจเลี้ยงดูท่าน ด้วยข้าวปลาอาหารไม่ต้องให้พ่อแม่กังวลทำกินเอง ก็นับว่าดีอย่างธรรมดา แต่หากลูกเป็นคนว่านอนสอนง่าย ประพฤติตัวได้ดังอกดังใจของพ่อแม่ ขยันทำมาหากิน ไม่เที่ยวเตร่เป็นนักเลง พ่อแม่จะสบายอกสบายใจเหมือนมียาหอมรับประทานอยู่เสมอ อย่างนี้เรียกว่าเลี้ยงน้ำใจพ่อแม่ นับว่าดีมาก เป็นลูกแก้ว ลูกขวัญเป็นสิริมงคลแก่ลูกเองทุกวันคืน

๒. ทำกิจของท่าน เมื่อพ่อแม่มีธุระการงานอย่างไร ยินดีช่วยรับทำแทนไม่ทันให้ต้องออกปากใช้ รับทำด้วยน้ำใจอันงาม ถึงจะหมดเปลืองเงินทองเรี่ยวแรงบ้าง ก็นึกเสียว่า ตนเป็นสมบัติเลือดเนื้อเชื้อไขของท่าน ต้องสนองพระคุณไปจนกว่าจะหมดชีวิตตนหรือชีวิตท่าน ยิ่งพยายามสืบต่ออาชีพที่พ่อแม่ดำเนินมาแล้วให้เจริญทวียิ่งขึ้น จะเท่ากับว่าได้ทำกิจอันท่านได้ก่อตั้งขึ้นไว้ ให้รุ่งเรืองถาวรด้วยอาศัยแรงลูกเข้าร่วมด้วยท่านจะได้ผ่อนคลายกังวลภาระได้

๓. ดำรงวงศ์สกุล ข้อนี้ก็เนื่องมาจากข้อ ๒ เป็นสำคัญ เพราะพ่อแม่สืบสกุลวงศ์มาตามลำดับ ทำมาหาเลี้ยงชีพพอเป็นหลักฐาน ก็มุ่งหวังให้ลูกได้สืบเชื้อสายความเป็นหลักฐานต่อไป เมื่อลูกมีน้ำใจรับช่วงภารกิจแบ่งเบาภาระได้เช่นนี้ ก็เท่ากับว่าได้ดำรงฐานะสืบวงศ์สกุลของพ่อแม่ แม้จะไม่สูงเด่นกว่า เพียงรักษาให้เจริญรอยตามได้ก็ดีหนักหนา

๔. ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก ข้อนี้นับว่า เป็นเรื่องหนักใจของพ่อแม่ทั้งหลายทั่วไป เพราะทรัพย์มรดกต่าง ๆ ที่ทำมาหาได้ก็หวังจะมอบให้แก่ลูกครอบครองปกปักรักษา เมื่อลูกตั้งตนดีอยู่ตามข้อ ๑ – ๒ – ๓ ก็นับว่าพอคลายความหนักใจได้ แต่ถ้าลูกเป็นพาลเกเร เกียจคร้านทำกิน ชอบคบเพื่อนนักเลง งานหนักไม่เอา งานเบาไม่สู้แล้ว แสนจะเป็นทุกข์ เดือดร้อนใจ ไหนจะห่วงชีวิตลูก ไหนจะห่วงมรดก และความประพฤติของลูกเช่นนี้ เท่ากับวางยาพิษให้พ่อแม่ตรอมใจลงทีละน้อย

เรื่องมรดกของพ่อแม่ ไม่น่าที่ลูกจะห่วงใยหรือทะเยอทะยานอยากได้จนเกินไป เพราะอย่างไรเสียมรดกของพ่อแม่ก็ต้องตกแก่ลูกเสมอไป ลูกควรนึกว่ามรดกของพ่อแม่เหมือนเป็นกำไรส่วนหนึ่งที่ไม่ต้องออกเรี่ยวแรงแสวงหา ตนเองควรพยายามสะสมทรัพย์สมบัติด้วยน้ำพักน้ำแรง ให้เป็นต้นทุนไว้อีกส่วนหนึ่งจึงจะชอบ สำหรับไว้เลี้ยงตนเองด้วย ไว้เป็นมรดกแก่ลูกของตนตามเยี่ยงอย่างพ่อแม่ทำไว้ด้วย

เคยมีลูกบางคน ต้องรอการทำศพพ่อแม่ไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแบ่งปันมรดก เพื่อจะได้ใช้มรดกนั้นทำศพพ่อแม่ อย่างนี้ไม่ถือว่าเป็นกตัญญูกตเวที เพราะนำ

มรดกของพ่อแม่มาใช้จ่ายทำศพท่านเอง หาใช่น้ำพักน้ำแรงของลูกไม่ เข้าทำนองอัฐยาย ซื้อขนมยาย น่าขายหน้า

หรือฟ้องร้องเรื่องแย่งสรรปันส่วนมรดก นี่ก็ล้วนแต่น่าอับอายถึงพ่อแม่วงศ์สกุล ควรจะประนีประนอมกันเองในบรรดาพี่ ๆ น้อง ๆ เกินเลยไปบ้าง ก็ควรนึกว่าให้พี่ให้น้อง ดีกว่าไปฟ้องร้องยังโรงศาล จะเป็นช่องทางให้คนอื่นสอดเข้ามามีส่วนแย่งเสียไปเปล่า ๆ เพราะทิฏฐิมานะ ขาดความรักพี่น้อง มรดกพ่อแม่ก็คือส่วนบุญของท่าน ลูกมาทำบาปแก่งแย่งกัน ยังจะควรรับมรดกของท่านอีกหรือ

หน้าที่ของลูกผู้กตัญญูกตเวที ๔ ข้อนี้ สำหรับลูกปฏิบัติเมื่อพ่อแม่ยังมีชีวิต เรื่องกตัญญูกตเวทีของลูกล้วนเป็นสิริมงคลมิ่งขวัญอย่างสำคัญยิ่ง ถึงพ่อแม่จะล้มหายตายจากไปแล้วเนิ่นนานเพียงไร ลูกจำเป็นต้องแสดงกตัญญูกตเวทีตลอดชีวิตลูก บุญคุณของพ่อแม่มิใช่จะล่วงลับไปด้วยก็หาไม่ ท่านตายเฉพาะชีวิตร่างกาย และการประชุมเพลิงศพ ก็เผาเฉพาะร่างกายของท่าน หาได้ชื่อว่าเผาบุญคุณท่านมอดไหม้หมดไปด้วยไม่ ท่านจึงกำหนดหน้าที่ให้ คงทำบุญอุทิศให้ท่านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ตามโอกาส อย่างประเพณีทำบุญในวันตายของท่าน หรือทำบุญในยามสงกรานต์ และเมื่อตนเองทำบุญอุทิศกุศลอย่างไรก็ตาม เบื้องต้นต้องทำบุญอุทิศถึงท่านก่อนทุกครั้ง ที่เรียกว่าทักษิณานุปทาน เป็นการอุทิศกุศลถึงท่าน หรือเท่ากับเชิญวิญญาณท่านมาร่วมงานด้วย ท่านอาจบันดาลสิริมงคลแก่ลูกผู้เป็นเจ้าของงานด้วยโดยมิสงสัย แต่อย่าทำภายหลังเสร็จงานมงคลของตนแล้ว จะเป็นทำนองเหลือเศษเหลือเดนแล้วจึงอุทิศให้ ไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง

การทำบุญอุทิศให้พ่อแม่เช่นนี้ ทำได้เป็นบางครั้งบางคราว หากลูกสามารถตั้งตน ประพฤติตนอยู่ในฐานะควรดำรงวงศ์สกุล ควรรับทรัพย์มรดก สร้างคุณงามความดี มีเกียรติยศชื่อเสียงสูงเด่นอยู่เพียงใด ก็นับว่า ทำบุญอุทิศให้ท่านเป็นนิตย์ตลอดไปเพียงนั้น หรือท่านเคยมีประสงค์จะทำสิ่งใดอันเป็นสาธารณกุศล เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่ง ลูกพยายามก่อสร้างกระทำให้สำเร็จตามประสงค์ ก็นับเนื่องอุทิศกุศลให้พ่อแม่ได้อีกเหมือนกัน

หน้าที่ของลูกทั้ง ๕ ข้อนี้ เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ แต่ลูกผู้กตัญญูกตเวที จะปฏิบัติตอบสนองพระคุณพ่อแม่ให้พิเศษเพิ่มหลักของพระพุทธเจ้าอีกก็ยิ่งดีมาก จะมีทั้งคนชม เทวดามารพรหมก็ย่อมสรรเสริญเจริญพร ไม่เสียหายอย่างไรเลย

ข. **หน้าที่ของศิษยานุศิษย์ผู้มีน้ำใจกตัญญูกตเวที** จะพึงปฏิบัติสนองบุญคุณครูอาจารย์ตามหลักของพระพุทธเจ้า ดังนี้

๑. **ด้วยลุกขึ้นยืนรับ** ได้แก่พบเห็นครูอาจารย์ในสถานที่ต่าง ๆ อย่าเมินเฉย ต้องแสดงกริยาเคารพต้อนรับ เป็นการเทิดทูนบุญของท่าน ถึงตนเองจะมีหน้าที่เกียรติยศสูงเด่นเกินครูเพียงไร ก็ต้องแสดงการนอบน้อมในฐานะครูตลอดเวลา

๒. **ด้วยเข้าไปคอยรับใช้** ข้อนี้ได้แก่ยินดีปฏิบัติรับใช้ในกิจธุระของครูด้วยความเต็มใจเสมอ จะเป็นในฐานะเล่าเรียนอยู่ก็ตาม พ้นการเล่าเรียนแล้วก็ตามเป็นการช่วยเหลือตอบพระคุณของท่านตลอดไป

๓. **ด้วยเชื่อฟัง** ได้แก่มีน้ำใจเคารพรัก เชื่อถ้อยคำเสมอไป สิ่งไรครูห้ามปรามไม่ให้กระทำก็ต้องระมัดระวังงดเว้นทั้งต่อหน้าและลับหลัง สิ่งไรครูแนะนำว่า เป็นความถูก ความดี ต้องพยายามยึดถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ทั้งต่อหน้าและลับหลังเช่นเดียวกัน อย่าดื้อด้าน ทะนงตนถือดี แม้ท่านจะลงโทษบ้างก็เป็นชนิดเพื่อก่อมิใช่ติเพื่อทำลาย

๔. **ด้วยอุปฐาก** ได้แก่มีน้ำใจหวังดีต่อครู กิจการงานหน้าที่อย่างไรของครูศิษย์มีช่องทางรับทำเป็นการแบ่งเบาภาระ ไม่จำเป็นให้ครูต้องตรากตรำทำเองจนเกินไป ก็ช่วยเป็นหน้าที่จัดทำให้

๕. **ด้วยเรียนศิลปวิชาโดยเคารพ** ข้อนี้สำคัญมากถ้าไม่มีความเคารพนับถือเชื่อถ้อยฟังคำแล้ว ถึงจะศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้ ก็มันเป็นการเรียนชนิดสักแต่ว่าจำใจเรียนไปตามเวลาเท่านั้น เป็นการลงโทษตัวศิษย์เอง ที่ทำให้ไม่ได้ความเข้าใจในวิชาความรู้ ถ้ามีความเคารพเชื่อถือรักใคร่แล้ว ก็นำให้เกิดความตั้งอกตั้งใจจดจำวิชาที่ครูแนะนำสั่งสอน เป็นอาภรณ์ประดับตัวศิษย์เอง

อีกนัยหนึ่ง เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ ได้แก่สงบเสงี่ยมอยู่ในระเบียบเรียบร้อย ไม่เรียนพลาง เล่นไปพลาง หรือแสดงกิริยาซุ่มซ่าม ตึงตัง โครมคราม ขัดขวางการเรียน ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนอย่างนี้ เรียกว่า เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพเหมือนกัน

หน้าที่ของกตัญญูกตเวที อยู่ในฐานะเป็นศิษยานุศิษย์ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสเป็นหลักไว้ มีอยู่ ๕ ข้อ เท่านี้ แต่ถ้าศิษยานุศิษย์ประพฤติในคุณความดีประการอื่น ๆ อีก เพิ่มเติมให้เป็นความดีสมกับน้ำใจรู้พระคุณท่านแล้ว แสวงหาทางตอบสนองพระคุณเพิ่มเติมอีกก็ล้วนเป็นที่สรรเสริญของปราชญ์ทั้งนั้น

ค. **หน้าที่ของกตัญญูกตเวที ในฐานะราษฎรพลเมือง** จะพึงแสดงตอบสนองคุณต่อพระเจ้าแผ่นดินพอจะวางเป็นหลักได้ ตามความเห็นดังนี้

๑. มีน้ำใจจงรักภักดี ด้วยความเคารพอย่างแน่นแฟ้น ไม่ยอมที่จะไปภักดีต่อไท้ต่างด้าวท้าวต่างแดนโดยเด็ดขาด

๒. มีความเคารพต่อพระราชกำหนดกฎหมายตลอดระเบียบแบบแผนประเพณีของชาติ ไม่ฝ่าฝืนทำลาย มีแต่ส่งเสริม สิ่งไรที่กฎหมายห้าม พยายามงดเว้น ที่กฎหมายแนะนำก็ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

๓. พยายามเสียภาษีอากรด้วยความสุจริต ไม่หลบหลีก ซ่อนเร้น เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐบาล

๔. ไม่ประพฤติตนให้เป็นเสี้ยนหนามต่อแผ่นดิน

๕. ประพฤติตนอยู่ในหน้าที่พลเมืองดี เป็นหูเป็นตาแทนรัฐบาล สอดส่องป้องกันศัตรูทั้งภายในและภายนอก

นอกจากนี้ หากพลเมืองทั้งหลาย ตั้งตนสมหน้าที่ของลูกชายหญิง หน้าที่ของศิษยานุศิษย์ สมเป็นกตัญญูกตเวทีดีอยู่แล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่ราษฎรได้บริบูรณ์ สมเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติยิ่งขึ้นด้วย

ง. ส่วนฐานะหน้าที่ศาสนิกชน จะพึงถวายกตัญญูกตเวที ต่อพระพุทธเจ้านั้น ขอรวบรัดว่า จงพยายามประพฤติตนให้เป็นการบูชาด้วยการปฏิบัติชอบตามคำสอนขององค์พระพุทธเจ้าอยู่ตลอดไป ตามหลักพระโอวาทของพระองค์ว่า

๑. เว้นจากทุจริต คือประพฤติชั่วด้วยกายวาจาใจ

๒. ประกอบสุจริต คือประพฤติชอบด้วยกายวาจาใจ

๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น

ก. การทำทุจริตมี ๓ ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ

ทุจริตทางกาย คือ ฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม

ทุจริตทางวาจา คือ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ

ทุจริตทางใจ คือ โลภอยากได้ของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม

ทุจริตทั้ง ๓. อย่างนี้เป็นกิจไม่ควรทำ ควรละเสียทุกวันคืน ตามสามารถ อย่าดื้อดึงด้านผ่าฝืน

ข. ประกอบสุจริตก็มี ๓ ทาง เหมือนกัน คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ

สุจริตทางกาย คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ด้วยตั้งใจเจริญเมตตา ปรารถนาให้สัตว์ทั้งหลายอยู่เย็นเป็นสุขทั่วกัน

เว้นจากลักฉ้อ ด้วยตั้งใจยินดีเฉพาะทรัพย์สมบัติของตนเท่านั้น พยายามทำมาหากินในทางที่ชอบ

เว้นจากประพฤติผิดในกาม ด้วยตั้งใจยินดีเฉพาะคู่ครองของตนไม่ล่วงละเมิดในลูกเมียผัวของผู้อื่นจะทำให้เชื้อสายวงศ์ตระกูลสับสน

สุจริตทางวาจา คือ เว้นจากพูดเท็จ พูดแต่เรื่องที่มีจริง เป็นจริง ตามรู้ตามเห็น เว้นจากพูดส่อเสียด ด้วยนิยมพูดแต่เรื่องชวนให้รักใคร่กลมเกลียวเป็นสามัคคีเท่านั้น เว้นจากพูดคำหยาบด้วยใช้ถ้อยคำที่อ่อนหวานไพเราะตามฐานะผู้ใหญ่ผู้น้อย เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ คือไม่พูดเรื่องราวเหลวไหลไม่ได้ประโยชน์ มีแต่จะเสียเวลาแสลงหู

เปล่า ๆ ลมปากของเรานี้สำคัญนัก พูดดีก็เป็นเงินเป็นทองได้ ถ้าพูดไม่ดีเป็นทุจริตแล้ว จะกลับทำลายตนเอง ดังท่านเปรียบเหมือนกสร้างขวานไว้ที่ปากสำหรับฟันตัวเท่านั้น

สุจริตทั้ง ๓ อย่างนี้ ควรพยายามฝึกฝนทำอยู่เสมอทุกวันคืน ไม่ต้องเลือกวันพระวันโกน ในพรรษานอกพรรษา เพราะเป็นกิจควรทำควรประพฤติอยู่เสมอ

ค. **ทำใจให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองนั้น** เครื่องเศร้าหมองที่สำคัญที่สุดมี ๓ อย่าง คือ โลภะ อยากได้ ๑ โทสะ คิดประทุษร้ายเขา ๑ โมหะ หลงไม่รู้จริง ๑ เป็นรากเง่าที่ชวนให้ทำทุจริตได้ต่าง ๆ ท่านจึงสอนให้ละเสีย

ตามหลักคำสอนนี้ พอเป็นแนวให้ทราบไว้ ข้อสำคัญอยู่ที่การกระทำของเรานี่เอง เมื่อมีกตัญญูกตเวทีต่อพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงแล้ว ต้องบูชาพระองค์ด้วยการงดเว้นข้อที่ท่านห้าม คอยทำตามข้อที่ทรงแนะนำเสมอ มิใช่แต่เรียนรู้คำสอนได้มาก กว้างขวาง แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติให้สมกับความรู้ อย่ามัวผลัดวันประกันพรุ่ง อ้างโน่นอ้างนี่มาแก้ตัว จะไม่สมหน้าที่กตัญญูกตเวที

เพียงแต่ประพฤติตัวสมหน้าที่ลูก สมหน้าที่ศิษยานุศิษย์ สมหน้าที่พลเมืองอย่างน่าชมเชยดีแล้ว ก็นับว่าได้ประพฤติตัวเข้าหลักกตัญญูกตเวที สมหน้าที่พุทธศาสนิกชนได้บ้างแล้ว ยิ่งถ้าตั้งใจงดเว้นอบายมุขเหตุเครื่องฉิบหาย คือ ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน ซึ่งเป็นข้อห้ามได้เด็ดขาดจริงอีกสักอย่าง ก็น่ายกย่องฐานะว่าเป็น อุบาสก อุบาสิกา ตัวอย่างของพุทธศาสนิกชนผู้กตัญญูกตเวทีต่อพระพุทธเจ้าโดยแท้ ยังไม่จำต้องปฏิบัติกิจถึงขั้นสมาธิและปัญญา ก็จัดว่าเป็นพุทธสาวกชั้นศีลอย่างน่าชมเชยได้แล้ว

ตามที่บรรยายหน้าที่ของฝ่ายผู้ใหญ่ชั้นบุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อน กับทั้งหน้าที่ของฝ่ายผู้น้อยชั้นกตัญญูกตเวที ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน ครบลักษณะที่ท่านแสดงไว้เช่นนี้ ก็เพื่อให้ชาวเราที่กำลังมีชีวิตหาเลี้ยงตนให้มีความสุขสบายอยู่ในขณะนี้ ไม่เลือกว่าหญิงชาย ผู้ใหญ่เด็ก บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ จะได้ใช้สติปัญญาของตนพิจารณาตรวจดูตนเองว่า เวลานี้ตนกำลังตั้งอยู่ในฐานะไหน กำลังอยู่ในชั้นบุพพการีในฐานะพ่อแม่ อาจารย์, หรือกำลังอยู่ในฐานะกตัญญูกตเวทีในฐานะ

ลูกชายหญิง ศิษยานุศิษย์ ราษฎร หรือพุทธศาสนิกชน, จงใคร่ครวญให้รอบคอบถี่ถ้วน เพราะอาจสับเปลี่ยนหมุนเวียนฐานะหน้าที่อยู่เสมอ เช่นกำลังมีฐานะเป็นพ่อแม่ของลูกอยู่ในครอบครัวก็มี แต่ครั้นประกอบอาชีพเป็นครูอาจารย์อยู่ตามโรงเรียนก็กลายเป็นบุพพการีของนักเรียนไปอีกฐานะหนึ่งก็มี หรือในกตัญญูกตเวทียิ่งแปรเปลี่ยนหน้าที่ไปตามชั้นบุพพการีได้หลายอย่าง เช่นแม้ตัวเองจะมีครอบครัว มีลูกหลานแล้วก็ตาม แต่พ่อแม่ของตัวเองยังมีชีวิตอยู่ ตนก็ต้องอยู่ในฐานะกตัญญูกตเวทีต่อ พ่อแม่ ของตนด้วยเหมือนกัน หรือถ้ายังต้องศึกษาวิชาความรู้อยู่ ก็นับว่าอยู่ในฐานะศิษยานุศิษย์ นอกจากนี้ยังชื่อว่าอยู่ในฐานะพลเมืองราษฎรของพระเจ้าแผ่นดิน และอยู่ในฐานะพุทธศาสนิกชนของพระพุทธเจ้าอีกด้วย เมื่อสำนึกตัวเองว่าอยู่ในฐานะอย่างไรแล้ว เฉยเมยเสียไม่ประพฤติตัวให้สมหน้าที่ โดยถือเสียว่าทำมาหากินเลี้ยงตัวได้แล้วไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร ใครจะมั่งมีศรีสุขดีจนตกทุกข์ได้ยากอย่างไรก็ช่างใคร ไม่รับรู้ด้วย นิสัยเช่นนี้เป็นผู้เห็นแก่ตัวจัด มักหาพวกพ้องได้ยาก ว่าที่จริงแล้วทำปากแข็งพูดไปตามประสาตามใจตัว ตามประสาโง่ ๆ เท่านั้น มีใครที่ไหนในโลกจะอยู่ตามลำพังคนเดียวได้

เพราะฉะนั้น ชาวเราทั้งหลายจึงควรพิจารณาตัวเองไว้เสมอ อย่าลืมตัวว่าตนอยู่ในฐานะไหน รู้ตัว รู้ฐานะแล้ว หน้าที่ที่ท่านวางไว้อย่างไร ก็ต้องพยายามฝึกฝนประพฤติให้สมหน้าที่อยู่เสมอ อย่าให้บกพร่อง จะได้รับผลเป็นความผาสุกจำเริญอยู่เย็นเป็นสุขมีความรักใคร่เคารพนับถือกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในกันและกัน ตามชั้นฐานะ ตนเองก็สุขกายสบายใจด้วย ยังจะเป็นตัวอย่างแบบแผนให้คนรุ่นเด็กชั้นหลานเหลนจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติตามอีกด้วย เมื่อทราบลักษณะบุคคล ที่พระพุทธเจ้าสอนว่าหาได้ยาก ว่าคือใครบ้างแล้ว ต่างมาช่วยกันแก้ความหาได้ยากนั้นให้หมดจากบ้านเมืองได้ จะยังได้ชื่อว่าทำบุญด้วยการประพฤติดี ปฏิบัติชอบ เป็นปฏิบัติบูชาอีกด้วย หากใครมีนิสัยอกตัญญู ไม่รู้บุญคุณคน อกตเวทีไม่ตอบสนองบุญคุณใครประจำนิสัยแล้ว ย่อมจะไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วย เพราะเขากลัวจะนำนิสัยอกตัญญูไปติดถึงเขาอีก ทุกคนจึงควรเพิ่มพูนนิสัยใจคอให้มั่นคงในกตัญญูกตเวที ย่อมจะถึงความสวัสดีมีชัยมงคลตลอดเวลา. □

ศีล ๕ คือสมบัติของมนุษย์

คนไทยเรา นับว่ามีโชคประจำชีวิต อย่างน่าภูมิใจ ที่สำคัญยิ่ง ก็คือ พระพุทธศาสนา ได้แก่มีคำสอนขององค์พระพุทธเจ้าที่แพร่หลาย อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมมาตั้งแต่ลืมตาเห็นโลก เพราะท่านบูรพชนนับแต่ต้นตระกูลปู่ทวดขึ้นไปตั้งหลายสิบชั้น ได้ใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว เห็นว่าเป็นคำสอนที่มีหลักเกณฑ์แน่นอน สมเหตุสมผล มิใช่เป็นคำสอนเพื่อประโยชน์แก่พระองค์ศาสดาอย่างไรเลย แต่เป็นคำสอนที่ล้วนให้เกิดคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติตามเฉพาะตนเองทั้งนั้น พระบรมศาสดามิได้มีส่วนแบ่งปันคุณประโยชน์ด้วยอย่างไร เพราะท่านได้แถลงเสมอว่า ท่านเป็นเพียงผู้แนะนำ อะไรดีควรประพฤติ อะไรชั่วควรงดเว้นเท่านั้น สมกับคำสอนที่ว่า ใครทำดี ก็ได้ดีเอง ใครทำชั่ว ก็ได้ชั่วเอง ท่านบูรพชนชาวไทยของเรา จึงยอมรับนับถือเป็นหลักประพฤติตามสืบต่อมา ส่งเสริมให้เป็นมรดกตกทอดถึงชาวเรารุ่นหลานเหลน ได้เรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องเที่ยวค้นคว้าให้เสียเวลาของชีวิต อาศัยพ่อแม่เป็นครูคนแรกแนะนำเป็นเบื้องต้นสืบมา

จึงใคร่ที่จะชักชวนชาวไทยผู้เหมือนญาติ ร่วมนับถือพระพุทธศาสนาตามอย่างพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ให้มีน้ำใจได้ประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างจริงจังทั่วกัน จะได้สมกับที่พระองค์ตรัสเตือนกำชับว่า การงดเว้นไม่ปฏิบัติฝ่าฝืนคำห้าม การยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนนั้น ล้วนเป็นหน้าที่ของชาวเราผู้เป็นสาวกนับถือพระองค์เป็นที่เคารพบูชาอย่างสูงสุด ต้องประพฤติกระทำเอง จะมัวขอร้องบนบานศาลกล่าวขออำนาจบารมี ตลอดเทพารักษ์ให้มาช่วยดลบันดาลสิ่งที่ตนต้องการปรารถนา มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข นั้นย่อมไม่สำเร็จสมประสงค์เลย

ที่ปรารถนาชักชวนคนไทยผู้มีปู่ย่าตาทวดเป็นคนนับถือศาสนาพุทธในที่นี้ ก็เพื่อให้เลิกการแสดงการนับถือพระพุทธเจ้าตามธรรมเนียมประเพณีกันเสียที เพราะได้ถูกตำหนิติเตียนอย่างน่าอับอายมาแล้วว่า คนไทยชาวพุทธเป็นพวกใกล้เกลือกินด่าง คือมี

ศาสนาคำสอนที่ดีด้วยหลักเหตุผล เป็นมรดกอยู่ในบ้านในเมืองเหมือนเกลืออยู่แล้ว ยังเพิกเฉยละเลยไม่นำพา กลับเห็นเป็นของเก่าคร่ำคร่าล้าสมัย มัวหลงนิยมสิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าต่ำเท่ากับน้ำด่าง หลงทอดทิ้งละเลยคุณความดีเช่นเกลือเสีย จึงสมควรอย่างมากในยิ่งๆขึ้นนับดีนี้ ที่ชาวพุทธทั้งหลาย ชายหญิง คฤหัสถ์บรรพชิต จะมาร่วมมือประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้ากันอย่างจริงจังตลอดกาลเป็นนิตย์เถิด ไม่ต้องรอ วันพระวันโกน หรือในพรรษานอกพรรษา เท่ากับพยายามละเลิกกินด่าง หันมาเริ่มต้นกินเกลือกันเถอะ อย่าให้เสียชาติที่เกิดเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนาแล้ว แต่ไม่รับผลดีเป็นคุณแก่ชีวิตบ้าง จะน่าละอายใจไม่น้อย เพราะตนเองต้องพลอยผิดพลาดจากคุณความดีที่พึงประพฤติ ตามคำสอน ของพระศาสนาแล้ว มิหนำซ้ำ จะเป็น ตัวอย่าง ที่เลว ทราม ต่ำช้า ให้ลูกหลานอันเป็น ยอดรัก ปานดวงตา จดจำ ขาป ของบุรพชนไว้เป็นสมบัติติดกันสัยเขาโดยไม่รู้ตัว เหมือนผู้ใหญ่หลอกลวงลูกหลานให้เป็นเหมือนโจร และถ้าเป็นเด็กลูกหลานของตระกูลอื่นหากจะถูกผู้ใหญ่ต่างตระกูลหลอกลวง ก็ยังพอประมาณเพราะต่างสายเลือด แต่ลูกหลานจากสายเลือดของตนเอง กลับมาถูกผู้ใหญ่ต้นตระกูลต้นสายเลือด หลอกให้เป็นเหมือนโจร ขาดศีลขาดธรรม ไม่นำพาต่อคำสอนที่ดี น้ำใจของผู้ใหญ่ชนิดนี้จะอำมะหิตร้ายกาจสักเพียงไหน

เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีคุณธรรมความดีงามไว้ประดับตน สมชาติเป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย จิตใจ พระพุทธองค์จึงวางหัวข้อชื่อให้ระวังรักษาไม่ ฝ่าฝืน กระทำความชั่วเป็นอย่างน้อยที่สุดไว้ ๕ ข้อ ที่เราเรียกรู้กันว่า ศีล ๕ ให้ตั้งใจงดเว้นอยู่เสมอไม่เลือกเวลา สถานที่ คือ

๑. ตั้งใจงดเว้นการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิตให้ตาย

๒. ตั้งใจงดเว้นการลักขโมยสิ่งของผู้อื่น

๓. ตั้งใจงดเว้นการประพฤติผิดประเวณี

๔. ตั้งใจงดเว้นการพูดปดโกหกให้คลาดเคลื่อนจากความจริง

๕. ตั้งใจงดเว้นการดื่มสุราเมรัย คือเหล้า

ที่พระพุทธเจ้ายกหัวข้อทั้ง ๕ นี้ขึ้นตั้งไว้ให้ผู้เคารพนับถือในพระองค์ ตั้งใจสำรวมระวังรักษาเป็นประจำทุกอิริยาบถ ก็เพราะว่าในหัวข้อทั้ง ๕ นี้ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีใครอยากประสบพบเห็นเลย เมื่อลองนึกเทียบกับตัวเราดูอย่างจริงใจแล้ว เราเองก็ไม่ต้องการให้ใครมาประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย, ต่อทรัพย์สมบัติ, ต่อประเวณี, ต่อความซื่อสัตย์ และความมีสติสัมปชัญญะ เมื่อเราเองก็เป็นมนุษย์เหมือนเขา เราไม่ชอบให้ใครมาเบียดเบียนรังแกเราอย่างไร คนอื่นก็ย่อมไม่ชอบเช่นเดียวกับเรา ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงยกเป็นหัวข้อให้คอยสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้เบียดเบียนกัน เพราะไม่มีใครอยากพบเห็น อย่าหลงกระทำตามชอบใจตน เมื่อต่างไม่ประทุษร้ายข่มเหงกัน ต่างมีความปรารถนาดีต่อกันและกัน อนุเคราะห์สงเคราะห์เกื้อกูลกัน ตามที่ท่านเรียกว่าเมตตาได้แก่ความปรารถนาความสุขจำเริญให้แก่กันและกัน ก็นับว่าอยู่เป็นสุข นอนตาหลับอย่างผาสุกสบาย สมกับเป็นหมู่คณะของคนดีมีศีลธรรมโดยแท้

วิธีที่จะรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ มิใช่ว่าต้องอาศัยสมาทานกับพระภิกษุสงฆ์ตามวันพระ หรือตามพิธีทำบุญในงานต่าง ๆ เท่านั้น เราปรารถนาจะประพฤติตัวให้เป็นคนดีตามคำสอนของท่าน ตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ก็สามารถตั้งใจอธิษฐานเอาเองได้ ไม่ต้องรอวันพระ ไม่ต้องสมาทานกับพระภิกษุ และเมื่อรู้ตัวว่า ศีลข้อไหนขาดตกบกพร่อง ที่เรียกว่าศีลขาดหรือศีลเศร้าหมอง ก็พยายามเตือนตัวให้ได้ตั้งใจประพฤติดีชอบตามองค์ศีลนั้น ๆ เสียใหม่ ถึงจะเป็นการล้มร้อยครั้ง ก็พยายามตั้งใหม่ร้อยหนอยู่เสมอไป พยายามหัดทำไปทุกวันเวลา เหมือนเป็นการแต่งใจของเราให้สวยสดงดงามด้วยเมตตา เช่นเดียวกับการอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดฉะนั้น

การรักษาศีล ขั้นแรกย่อมรู้สึกลำบาก ยากที่จะปฏิบัติอย่างเป็นธรรมดา เพราะยังไม่เคยกระทำ แต่เมื่อเชื่อใจแน่วแน่ต่อคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าเป็นคำสอนที่ดีมีคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติตามได้อย่างจริงใจแล้ว อดทนปฏิบัติตามไปด้วยอุตสาหะพากเพียร ไม่ช้าการที่เห็นว่ายากลำบากทำไม่ได้ ก็จะกลายเป็นของง่าย ทำตามได้อย่างปกติไม่รู้สึกลำบาก อย่างเดียวกิริยายืน เดิน นั่ง นอน แต่เดิมเราทำยังไม่เป็น แต่เมื่อ

ร่างกายค่อยเติบโตขึ้น ได้พยายามฝึกหัดกิริยาเหล่านี้มาแต่เล็กแต่น้อย จึงค่อยกระทำได้คล่องเคล่วเป็นอย่างปกติธรรมดาด้วยความเคยชินตามระยะเวลาที่เติบโต จึงสมควรอย่างยิ่งที่ชาวพุทธทั้งหลายจะได้ตั้งใจสำรวมระวังกายวาจาของตนตามองค์ศีลทั้ง ๕ นี้ให้เป็นคุณสมบัติประจำใจตลอดไปทุกวันคืน จะทำให้มีกำลังใจผ่องใส เบิกบานสุขกายสบายใจอย่างแท้จริง เท่ากับได้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น ตามที่โบราณว่า สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ ฉะนั้น

ผู้ที่ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชน แต่ไม่สามารถสำรวมรักษาศีลทั้ง ๕ ไว้ประจำใจได้ ออกจะเป็นคนบาปสักหน่อย เพราะการที่จะกำเนิดเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ ท่านว่าเพราะบุญที่เคยสร้างสมไว้ในปางก่อนส่งเสริมมา เมื่อได้อัตตภาพร่างกายเป็นมนุษย์แล้ว ก็มิใช่จะมีหน้าที่คอยฝ่าฝืนล่วงละเมิดศีลทั้ง ๕ ข้อนี้อยู่เท่านั้น เพราะการละเมิดศีลทั้ง ๕ นี้ท่านว่าเป็นการทำบาป บาปก็คือฝ่ายชั่วเลวทราม ไม่มีใครปรารถนาพบเห็น เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์เพราะบุญส่งเสริมแล้ว ก็สมควรอย่างยิ่งที่จะทำบุญให้มากยิ่งขึ้น จะได้เสวยสุขเพราะบุญส่งตั้งแต่โลกนี้ตลอดโลกหน้าโดยแท้ ครั้นเกิดเป็นมนุษย์แล้วกลับใจไปทำบาปอันมีผลเป็นความทุกข์ยากเดือดร้อน ผิดศักดิ์ศรีเช่นนี้ ก็จะกลายเป็นหลักที่ท่านเรียกว่า มนุสฺสเปโต มนุสฺสติรจฺฉาโน ร่างกายเป็นมนุษย์แต่จิตใจเป็นเปรตบ้าง เป็นดิรัจฉานบ้าง เมื่อผลของบาปไม่เป็นที่ปรารถนาของมนุษย์หน้าไหนเลย จึงควรที่เมื่อได้ภพชาติเป็นมนุษย์ ต้องสร้างคุณสมบัติของมนุษย์คือศีลทั้ง ๕ เป็นอย่างน้อยที่สุด ประจำอัธยาศัยไว้ทุกลมหายใจเข้าออก จะได้สมกับที่ท่านยกย่องว่า มนุสฺสมนุสฺโส มนุสฺสเทโว เป็นมนุษย์ทั้งกายใจ หรือกายเป็นมนุษย์แต่มีจิตใจเป็นเทวดา

ตามพิธีศาสนา การสมาทานศีล ต้องว่าด้วยภาษาชาวมคธ เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าจารึกอยู่ในภาษาชาวมคธ เมื่อนำคำสอนของพระพุทธเจ้าเข้ามาสู่เมืองไทย ก็เท่ากับนำภาษาชาวมคธมาด้วย ชาวไทยเราถือคติรักษาแบบแผนหลักฐานมูลเดิมเป็นสำคัญ เมื่อจะประกอบพิธีศาสนา จึงต้องใช้ภาษามคธเป็นหลักเสมอไป นับแต่คำอาราธนาศีล สมาทานศีล สวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็น ถวายทานต่าง ๆ ที่สุดการบรรพชา

อุปสมบทบวชเป็นพระภิกษุ สามเณร ล้วนใช้ภาษามคธทั้งนั้น เท่ากับรักษาภาษาครูไว้เป็นหลักฐานมูลเดิม หากว่าผู้ฟังพระภิกษุสาธยายพิธีต่าง ๆ ด้วยภาษามคธ ฟังไม่รู้เรื่องราว ชวนให้ไม่สนใจอยู่บ้าง ก็ขอให้นึกอดใจเพื่อรักษาภาษาครูไว้ชั้นหนึ่งก่อน เมื่อปรารถนาจะรู้เนื้อความเพื่อ ประพฤติ ปฏิบัติ ตาม ก็สามารถที่จะขวนขวาย แสวงหาจากฉบับที่แปลเป็นภาษาไทยไว้ศึกษาได้อย่างกว้างขวางจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ

ถ้าชาวพุทธศาสนิกชน ไม่มีศีล ๕ เหล่านี้ประจำใจ ก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนเพียงตามประเพณี หรือเป็นชาวพุทธเพียงอามิสบูชา ที่แสดงความเคารพนับถือด้วยดอกไม้ธูปเทียน หรือมีประจำใจอยู่น้อยข้อ หรือมีอยู่บางครั้งบางคราว ความเป็นชาวพุทธย่อมอ่อนแอ หรือเป็นอยู่เพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้น ไม่เป็นชาวพุทธอย่างเต็มที่บริบูรณ์จนตลอดชีวิต จึงสมควรที่จะพยายามปรับปรุงอัธยาศัย ให้ได้ตั้งใจงดเว้นความชั่วทั้ง ๕ ข้อนั้น เป็นการแสดงความเคารพบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนสมความเป็นพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง

ฉะนั้นทุกพิธีศาสนาที่อาราธนาพระภิกษุสงฆ์ร่วมด้วย เมื่อจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธปฏิมาแล้ว ชาวพุทธทุกคนควรประนมมืออาราธนาด้วยเปล่งเสียงดัง ตามระยะวรรคตอนโดยพร้อมเพียงกัน อย่าปล่อยให้หัวหน้าว่าคนเดียวเลย เมื่อพระภิกษุเริ่มให้ศีล ทุกคนต้องเปล่งเสียงสมาทานดัง ๆ พอพระผู้ให้ศีลได้ยิน อย่างพร้อมกันอีกจนจบ เหมือนเป็นการไหว้ครูของชาวพุทธ อย่างพวกดนตรี ปี่พาทย์ หรือการเล่นต่าง ๆ ซึ่งก่อนจะเริ่มการแสดง เขาต้องมีพิธีไหว้ครู ด้วยความสำนึกคุณขอให้อำนาจบารมีครูอาจารย์มาคุ้มครองให้เกิดความเข้มแข็งในการแสดงต่อไป ชาวพุทธเราก็ต้องยึดหลักการสมาทานศีล ๕ เป็นการไหว้ครูประจำทุกพิธี จะขาดเสียมิได้ ถึงแม้ในยามปกติจะรักษาอยู่แล้วก็ตาม ก็ต้องสมาทานเป็นการไหว้ครูตามธรรมเนียมด้วนเหมือนกัน

และการให้สมาทานด้วยเปล่งเสียงดังนั้น เพื่อให้เกิดสำนึกกระเทือนทั้งกายวาจาใจ การงุบงิบทำนองสมาทานในใจนั้นไม่สมควรเลย คล้ายกับไม่เลื่อมใสหรือไม่เต็มใจ ยามชาวเราอยากแสดงความจงรักภักดีต่อในหลวง เวลารับเสด็จเราก็เปล่งเสียงด้วย

เพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างภาคภูมิใจได้, อยากแสดงความรักชาติ เราก็เปล่งเสียงร้องเพลงชาติอย่างคึกคะนอง ทำไมถึงคราวจะกระทำพิธีในพระศาสนาซึ่งเป็นยอดสักการบูชา เราจึงมางุบงิบทำนองอับอายขายหน้าผู้อื่น หรือทำนองว่าตัวคมในฝัก เกรงกลัวว่าจะเสียสง่าราศี ย่อมไม่เป็นการสมควรแท้ ๆ อันที่จริงน่าจะยินดีเชิดชู เต็มใจแสดงเป็นชาวพุทธอย่างอาจหาญเปิดเผย เป็นการแสดงน้ำใจเคารพของตนให้ปรากฏแก่เพื่อนฝูง มิหนำยังจะได้ชื่อว่าทำตัวอย่างให้เยาวชนรุ่นลูกหลานเหลน ได้ยึดถือเป็นตัวอย่างประพฤติตามอีกด้วย

อนึ่งทั้งเราทั้งเขาต่างก็ไม่ชอบให้ใครมารังแก ข่มเหง เบียดเบียน ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิ่งของเชื้อสายตระกูล ความสัตย์จริงซื่อตรงในฐานะเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาแล้ว จึงไม่ควรละเมิดศีล ๕ อันเป็นการเห็นประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ มิใช่วิสัยของมนุษย์ผู้ทรงคุณธรรม รักความยุติธรรม, ส่วนศีลที่ท่านให้งดดื่มสุราเมรัย ก็เพื่อไม่ให้ประทุษร้ายตนเองให้มัวเมา หลงใหลลืมความเป็นมนุษย์ เมื่อทุกคนเริ่มแต่ครอบครัวตลอดไปถึงประเทศชาติ ต่างตั้งใจรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อได้ทั่วถึงทั้งเด็กผู้ใหญ่ ชายหญิงการเบียดเบียนคนอื่นก็จะไม่มี ทั้งตนเองก็ไม่ถูกเบียดเบียนด้วยน้ำมือของตน ครอบครัวตลอดประเทศชาติก็จะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข ด้วยอนุเคราะห์สงเคราะห์กันด้วยน้ำใจอันงามคือเมตตา กรุณา เป็นคุณธรรมนำให้เกิดความสามัคคี

ถ้ายังจะนึกหมิ่นศักดิ์ศรีของตนเองว่า ยังไม่สามารถจะรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ ก็จงนึกถามตนเองก่อนว่า ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ ต้องมีหน้าที่เฉพาะแต่คอยฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกามเท่านั้นหรือ ความจริงเพราะบุญเก่าส่งเสริมให้เราเกิดเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์ประเสริฐกว่าสัตว์อื่นทั้งหลายแล้ว ยังจะกลับหลงไปก่อกรรมทำเวรเป็นบาป ให้หมดโอกาสเกิดเป็นมนุษย์ในชาติหน้าอีก จะไม่เป็นการตัดความสุขจำเริญของตนเองเสียหรือ

บ้านเมืองกำลังโฆษณา แนะนำให้ราษฎรรักษาความสะอาดบ้านเมืองอย่าทิ้งขยะบนถนนและคูคลอง อย่าทำบ้านเมืองให้สกปรก จึงสมควรที่พุทธศาสนิกชนผู้เป็น

ราษฎรพลเมืองจะนำมาเป็นข้อเตือนตนเองให้งดเว้นบาปทั้งหลาย ซึ่งเป็นส่วนสกปรก ทั้งส่วนกาย วาจา ใจ ตามหลักศีลทั้ง ๕ ข้อ ตามความสามารถ อย่ามัวซัดโทษคนอื่นหรือผลัดวันประกันพรุ่ง ก็จะเป็นการยกระดับความสะอาดให้เกิดทั้งภายนอกคือบ้านเมือง ทั้งภายในคือนิสัยใจคอของราษฎรพุทธบริษัทที่สะอาดอยู่ด้วยบุญ คือสมาทานศีล ๕ ไว้ประจำตนทุกอิริยาบถ ไม่ใช่สมาทานเอาไปทิ้ง หรือไม่สนใจประพฤติตาม ขืนประพฤติเพิกเฉยเช่นปัจจุบันนี้แล้ว จะไม่มีทางแก้คำเย้ยหยันว่า "ใกล้เกลือกินด่าง" ได้เลย

พุทธศาสนา
ในแนวแห่งการอบรมเด็ก

ความเบื้องต้น

เด็ก ๆ ควรรู้สึกตัวว่า เราได้นับถือพุทธศาสนาตามอย่าง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย แล้วสมควรจับหลักของพุทธศาสนาเพียงย่อ ๆ ไว้เป็นความรู้เบื้องต้นเสียก่อน ผู้ใหญ่จึงจะชมเชยรักใคร่ เพราะฉะนั้น ควรขยันอ่านเรื่องต่อไปนี้อย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน จะทำให้หลับสบาย ไม่หวาดกลัว ฉลาดดีกว่าเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกัน

๑. การนับถือพุทธศาสนาต้องแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ พร้อมกันไปทีเดียว จะแยกกันนับถือเฉพาะอย่างไม่ได้

๒. พระพุทธเจ้า เป็นผู้ค้นคว้าตรัสรู้พระธรรม พระธรรมเป็นคำสอนหรือความรู้ของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์เป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้า ได้เล่าเรียนพระธรรมจากพระพุทธเจ้า จนรู้แจ้งเห็นจริง จึงรวมเรียก พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ว่า พระรัตนตรัย แปลว่าแก้ว ๓ ดวง

๓. พระพุทธเจ้ากับพระสงฆ์ เป็นคนเหมือนอย่างพวกเราแต่พระธรรมเป็นเพียงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือความรู้ของพระพุทธเจ้าเท่านั้น เรานับถือพุทธศาสนาก็คือเรานับถือพระรัตนตรัยนั่นเอง

๔. การนับถือพุทธศาสนา ไม่ใช่นับถือแต่ปาก ต้องประพฤติตัวตามพระธรรม งดเว้นข้อที่ห้าม ทำตามข้อที่อนุญาต จึงจะเชื่อว่า นับถือพุทธศาสนาถูกต้องแท้จริง

พระพุทธเจ้า

เราเรียนรู้เรื่องของพระรัตนตรัยมาแล้ว แต่ยังรวม ๆ กันอยู่ ควรเรียนให้ละเอียดเฉพาะอย่างต่อไปอีก ในตอนนี้จะเล่าเรื่องของพระพุทธเจ้าให้ฟัง

๑. พระพุทธเจ้าครั้งยังเป็นเด็ก ท่านชื่อว่า สิทธัตถะ โคตมโคตร เป็นลูกชายคนเดียวของกษัตริย์เมืองกบิลพัสดุ์ (อยู่ในประเทศอินเดีย) มีทางที่จะได้เป็นกษัตริย์สืบต่อพระราชบิดา

๒. พระราชบิดาของท่านชื่อ พระเจ้าสุทโธทนะ พระราชมารดาชื่อ พระนางมายา

๓. เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นคนเฉลียวฉลาดมาก รักการศึกษาเล่าเรียน พอโตขึ้น ก็ได้เรียนรู้วิชาความรู้อย่างลูกกษัตริย์ในสมัยนั้นต้องเรียน จึงมีคนรักใคร่นับถือมาก

๔. พออายุได้ ๑๖ ปี พระราชบิดาก็จัดให้สมรสกับนางกษัตริย์ ชื่อพิมพา ต่อมามีลูกชายคน ๑ ชื่อราหุล ท่านมักคิดเสมอว่า ชีวิตของกษัตริย์มีแต่คอยมุ่งจะเบียดเบียนแย่งชิงกันเป็นส่วนมาก ไม่มีเวลาสงบ เมื่อว่างการรบ ก็บำเรออยู่ด้วยเครื่องติดสีติเป่า ทำชีวิตที่เกิดมาให้หมดเปลืองไปเปล่า ไม่มีประโยชน์อะไรเลย

๕. ท่านอยากจะทำชีวิตให้เป็นคุณประโยชน์แก่คนทั่ว ๆ ไป จึงคิดออกบวช เพราะเห็นว่าหมดธุระกังวลห่วงใย จะได้ตั้งหน้าทำประโยชน์แต่ทางเดียว จนอายุได้ ๒๙ ปี จึงออกบวชได้

๖. เมื่อบวชแล้ว ก็พยายามค้นคว้าหาวิชาที่ทำประโยชน์แก่คนทั่ว ๆ ไป จะได้รับความลำบากยากแค้นสักเท่าไร ท่านก็ไม่ท้อถอย มุ่งหน้าอดทนพากเพียรอยู่เสมอสิ้นเวลา ๖ ปี จึงค้นพบวิชาที่เรียกกันว่าตรัสรู้ โดยไม่มีใครเป็นครูอาจารย์ ท่านคิดค้นคว้าด้วยพระองค์เอง จึงชื่อว่า พระพุทธเจ้า ตั้งแต่นั้นไป

๗. พระพุทธเจ้ามีความสงสารคนอื่นมาก ได้เที่ยวชี้แจงสั่งสอนคนให้หมดทุกข์ได้รับสุขตามบ้านเล็กเมืองน้อยทั่วไป ไม่มีเวลาพักผ่อนเลย มีคนนับถือยอมตัวเป็นศิษย์ของท่านมาก ทั้งผู้หญิงทั้งผู้ชาย ทั้งผู้ใหญ่ทั้งเด็ก ตลอดเวลา ๔๕ ปี จึงนิพพาน (คือตาย) รวมอายุได้ ๘๐ ปี

๘. พระพุทธเจ้า ท่านมีน้ำใจกล้าหาญเด็ดเดี่ยวมาก กล้าต่อสู้กับความลำบากเดือดร้อนต่าง ๆ เมื่อเห็นว่าอย่างไรเป็นความดีแล้วเป็นต้องทำจนกว่าจะถึงความสำเร็จ ไม่ท้อแท้กลัวลำบากเลย

๙. มีข้อประหลาดควรรู้อีกอย่าง ๑ คือ วันเกิด วันตรัสรู้ และวันนิพพานของท่านเฉพาะตรงวันเวลากันพอดี ในวันกลางเดือน ๖ ทั้งนั้น เพราะเหตุนี้ ในวันกลางเดือน ๖ ทุกปี เราจึงเห็นตามวัดต่าง ๆ มีพิธีเรียกว่าวิสาขะบูชา เวียนเทียน ฟังเทศน์กันทั่วไป

๑๐. พระพุทธรูปต่าง ๆ ที่เขาสร้างกันมาแต่โบราณจนถึงเวลานี้ สำหรับเป็นเครื่องเตือนตาเตือนใจ ให้ระลึกถึงพระคุณความดีของท่าน เราพบเห็นหรือผ่านไป ควรทำความเคารพเสมอ จะเกิดสวัสดิมงคลแก่ตัว อย่าแสดงกิริยาเมินเฉย ดูหมิ่นเหยียบย่ำข้ามกราย เพราะจะทำให้นิสัยหยาบช้าเลวทราม

พระธรรม

เรารู้จักพระพุทธเจ้าพอเป็นเค้าแล้ว ควรเรียนให้รู้จักพระธรรมอีกต่อไป

๑. คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ตรัสรู้แล้ว จนถึงนิพพานรวมเรียกว่าพระธรรมทั้งหมด โดยใจความคือสอนให้รู้จักเหตุรู้จักผลของสิ่งทั้งปวง

๒. พระธรรมนั้น แบ่งเป็น ๒ ส่วน ๆ ๑ เรียก ธรรม เป็นข้อคำสอนให้คนทั่วไปละชั่ว ประพฤติชอบอย่างเดียวกัน ส่วน ๑ เรียก วินัย หรือศีล เป็นข้อสำหรับบังคับหมู่ภิกษุสงฆ์ ให้ประพฤติปฏิบัติต่อหมู่คณะที่ดีงาม

๓. คำสอนส่วนธรรม เมื่อใครฝ่าฝืนแกล้งล่วงละเมิด ผลที่ตัวกระทำนั้นเองคอยลงโทษ ส่วนวินัยหรือศีล เมื่อใครฝ่าฝืนก็มีข้อบังคับให้ลงโทษหนักเบาตามชนิด มักเรียกรวมคำนี้ว่าธรรมวินัยบ้าง ศีลธรรมบ้าง

๔. คำสอนของพระพุทธเจ้ามีมาก แต่เมื่อย่อลงก็อยู่ในหลักสำคัญ ดังนี้:–

ก. เว้นจากทุจริต ประพฤติชั่ว ด้วยกาย วาจา ใจ

ข. ประกอบสุจริต ประพฤติชอบ ด้วยกาย วาจา ใจ

ค. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น

๕. หนังสือขอมที่ใบลาน หรือหนังสือเทศน์ หนังสือพระ ที่พิมพ์เป็นเล่ม เหล่านี้ไม่ใช่พระธรรม เพียงแต่เป็นเรื่องของพระธรรม ถึงอย่างนั้น เราไม่ควรเหยียบย่ำข้ามกราย หรือฉีกกระดาษที่มีเรื่องพระธรรมไปใช้เช็ดถูอะไรต่าง ๆ เป็นการไม่เคารพนับถือ ควรถนอมเก็บรักษาให้เรียบร้อย พบเห็นตามถนนหนทางควรช่วยเก็บไว้ในที่อันสมควร.

พระสงฆ์

เราได้อ่านเรื่องพระธรรมจบแล้ว ควรอ่านให้รู้เรื่องของพระสงฆ์ต่อไป

๑. คนที่ได้ฟังพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วประพฤติชอบตามพระธรรมวินัย นี่แหละคือพระสงฆ์

๒. พระสงฆ์นี้ เป็นกำลังช่วยพระพุทธเจ้าสั่งสอนธรรมแก่คนทั่วไป ทำให้พระธรรมแพร่หลายกว้างขวาง มีคนนับถือมากมาย และได้เล่าเรียนสั่งสอนสืบต่อมาตามลำดับ จนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลาตั้ง ๒,๐๐๐ ปีเศษแล้ว

๓. พระสงฆ์ในยุคของพระพุทธเจ้า โดยมากมีความรู้แจ้งเห็นจริงตามพระธรรม จึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า อริยสงฆ์ แบ่งตามชั้นความรู้ของท่านเป็น ๔ คือ

ก. พระโสดาบัน

ข. พระสกทาคามี

ค. พระอนาคามี

ง. พระอรหันต์

ทั้ง ๔ นี้ นับเป็นพระสงฆ์ในรัตนตรัย ที่เราต้องระลึกถึงด้วยความเคารพบูชา

๔. ภิกษุสามเณร หรือพระภิกษุสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ ในบัดนี้ เป็นผู้ออกบวชเพื่อศึกษาธรรมวินัยและชี้แจงสั่งสอนชาวบ้าน สืบเชื้อสายพระศาสนา ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกวดขันยิ่งกว่าชาวบ้าน ไม่ใช่พระสงฆ์ในรัตนตรัยนั้น เป็นเพียงสมมติสงฆ์ ท่านนับถือพระอริยสงฆ์เป็นที่เคารพบูชาเหมือนกัน แต่เราก็ควรแสดงความเคารพนับถือเพราะท่านเป็นผู้สืบเชื้อสายศาสนาและมีศีลธรรมดีกว่า.

ความเบื้องปลาย

เมื่อเราได้เรียนรู้เรื่องของพระรัตนตรัยหรือรวมเรียกว่า พุทธศาสนา เพียงย่อ ๆ พอเป็นความรู้ประจำตัวแล้ว ในชั้นนี้ ควรรู้สึกว่าเป็นลาภอย่างเลิศของเรา จะไม่ต้องขายหน้าใครในเรื่องของศาสนา อย่าเข้าใจผิดว่า ถ้าเรียนรู้เรื่องของศาสนาแล้ว จะเป็นคนครึไม่ทันสมัย พระพุทธศาสนาของเรามีคำสอนที่ทันสมัยอยู่เสมอ เว้นเสียแต่ยังเรียนรู้ไม่ถึงเท่านั้น ถึงเรายังไม่เห็นคุณประโยชน์ของพุทธศาสนา ก็อย่าเพิ่งติเตียนหรือพูดจาทับถม เชื่อถือทำตามผู้ใหญ่ท่านแนะนำไปก่อนเถิด ผู้ใหญ่ท่านเองต้องเห็นผลดีมาแล้ว คงไม่หลอกเราให้ล้าสมัยเป็นแน่.

เรื่องช้างร้อง

ของ

พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ

รวบรวมโดย

นางสุพรรณี ลีนะวัต

ช้างร้อง

หน่วยทหารช่างในสมัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ผ่านมานั้น กองทัพบกได้จัดทหารช่างเป็นหน่วยกรมรวม ๓ กรม ๆ ละ ๒ กองพัน มีกองพันช่างสนาม, กองพันช่างเครื่องสัญญา, กองพันช่างสะพานเรือเครื่องพร้อมและกองพันช่างรถไฟ ต่อมากองพันช่างเครื่องสัญญาได้แปรสภาพขึ้นเป็นหน่วยกรมทหารสื่อสาร และได้มีการปรับปรุงขึ้นเป็นหน่วยทหารสื่อสารที่ทันสมัยดังได้ปรากฏอยู่ขณะนี้ นอกจากนั้นกองพันทหารช่างต่าง ๆ ของหน่วยกรมก็ได้แปรรูปการจัดกันไปตามโอกาสอันควร จนในทุกวันนี้ทหารช่างนับเป็นหน่วยที่ทันสมัยอย่างดีเยี่ยม มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการศึกษาและการฝึกได้ทัดเทียมกับกองทัพบกของต่างประเทศเป็นอย่างดี

ทหารช่างสมัยนั้นนับเป็นทหารหน่วยหนึ่งของกองทัพบกที่มีความแข็งแกร่งบึกบึนทรหดอดทนเป็นเยี่ยม ทุกกรมได้มีกำหนดการฝึกการสอนและการปฏิบัติการช่างอย่างครบถ้วน กองพันที่ ๑ ช่างสนามของกรมทหารบกช่างที่ ๑ เป็นกองพันรักษาพระองค์ เป็นหน่วยที่เข้มแข็งในการฝึกซ้อมพิธีต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนการฝึกทางช่างก็เช่นเดียวกับกองพันช่างสนามทั่วไป กองพันช่างสะพานเรือเครื่องพร้อมที่อยุธยา ได้ฝึกสร้างสะพานเรือข้ามไปยังฝั่งวัดกษัตราได้ด้วยเวลารวดเร็วน่าดูมาก ส่วนกองพันช่างรถไฟที่นครราชสีมาก็ได้แสดง ความสามารถในการก่อสร้าง ทางรถไฟสายเหนือใน ภาคปฏิบัติการในสนามอย่างรวดเร็วว่องไว จนเป็นที่กล่าวได้ว่ากองพันช่างรถไฟกองพันนี้ได้มีส่วนสร้างทางรถไฟถึงเชียงใหม่ในสมัยนั้นด้วยอย่างเต็มฝีมือ บัดนี้การจัดทหารช่างได้แปรสภาพขึ้นอย่างทันสมัย มีการฝึกและการปฏิบัติทางช่างด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ที่ดีเยี่ยม ทัดเทียมกับกองทัพในต่างประเทศเป็นอย่างมาก ถ้าได้เดินทางผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา – อำเภอพนัศและอำเภอกบินทร์บุรี จะได้เห็นทหารช่างทั้งของไทยและอเมริกันทำงานสร้างทางกันอย่างเข้มแข็งขะมักเขม้น ด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยที่สุด เป็นที่ปลาบปลื้มของผู้ที่ผ่านไปมาและได้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง

การคัดเลือกพลเมืองเข้ารับราชการทหารประจำปีในสมัยนั้น โดยเฉพาะทหารช่างต้องคัดเลือกชายฉกรรจ์ที่มีรูปร่างล่ำสันแข็งแรง พอที่จะสามารถแบกตงแบกคานขนาดใหญ่, แบกรางรถไฟและแบกเรือสะพานเครื่องพร้อมได้อย่างตัวปลิว

การฝึกทหารใหม่นับว่าประกวดประขันการฝึกกันอย่างเต็มที่ ถ้าการฝึกดีเยี่ยมก็อาจได้รับรางวัลโล่หรือถ้วยไว้เป็นเกียรติ ถ้าการฝึกด้อยมากก็อาจได้รับหน้ากากเป็นเครื่องอับอายขายหน้ามากทีเดียว และผู้ฝึกในปีนั้นเป็นอันไม่ต้องดูชื่อในคำสั่งเลื่อนขั้นเงินเดือนก็ได้ เพราะไม่มีชื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนในปีนั้นเป็นที่แน่นอน

นายทหารผู้ฝึกทหารใหม่ประจำกองร้อย จักต้องได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเป็นนายทหารที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและดีเยี่ยม ทุกกองร้อยทุกกองพันต่างก็แข่งขันการฝึกทหารใหม่ภายในหน่วยของตนอย่างขะมักเขม้น ถ้าจะเปรียบว่านายทหารผู้ฝึกทหารใหม่ก็คือแม่ลูกอ่อนเราดี ๆ นี่เอง นับตั้งแต่รับพลเมืองเข้ามาในวันแรก จักต้องอบรมสั่งสอนกันทุกสิ่งทุกอย่างให้สามารถทราบว่าที่กินที่นอนและอื่น ๆ นั้นมีอยู่อย่างไร ผู้ฝึกต้องตื่นก่อนนอนหลังเป็นประจำอยู่ตลอดเวลาการฝึก คือจักต้องตื่นมาก่อนการปลุกทหาร เพื่อดูการตื่นนอนของทหาร การเก็บมุ้งหมอนเครื่องนอน การล้างหน้าอาบน้ำจนแต่งตัวเสร็จลงฝึกหน้ากองร้อย เมื่อฝึกตอนเช้าแล้วยังต้องดูการเช็ดชำระอาวุธ การนำแถวไปรับประทานอาหาร ดูการรับประทานอาหารของทหาร จนถึงการสอนและอบรมในตอน ๑๐ นาฬิกา ถ้าทหารบางคนไม่รู้หนังสือไทยเลย ก็ต้องสอนการอ่านการเขียนหนังสือไทยด้วย เป็นเรื่องวุ่นวายอยู่ตลอดเวลาทีเดียว และที่สุดก็ถึงการฝึกตอนบ่ายการรับประทานอาหารเย็นและการอบรมตอนค่ำ (๑๙ น.) เมื่อทหารนอนแล้วผู้ฝึกจึงจะกลับไปพักผ่อนได้ ทหารบางหน่วยที่คัดเลือกเข้ามามีผู้ที่พูดภาษามอญภาษาเขมรได้ ทหารก็จะพูดภาษาของเขากันด้วย ซึ่งผู้ฝึกไม่สามารถทราบคำพูดของทหารได้ จนต้องบัญญัติกันอย่างเข้มงวดกวดขันโดยห้ามมิให้พูดภาษามอญหรือเขมรเป็นอันขาด เว้นแต่ในเวลารับประทานอาหารและอยู่ลำพังส่วนตัวเท่านั้น เป็นเรื่องยุ่งยากแก่ผู้ฝึกเป็นอันมาก

โดยเฉพาะการกีฬาของทหารใหม่ จักต้องกวดขันการฝึกกันอย่างดีเยี่ยม นับแต่การดัดตน, การดัดตนประกอบเครื่องมือ, การดัดตนสนาม, การต่อสู้ในเชิงมวย และกระบี่กระบอง ฯลฯ และประการสำคัญที่จะนำมากล่าวในที่นี้ก็คือการแข่งเรือประจำกองร้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยานับว่าเป็นที่ตั้งจังหวัดและที่ตั้งหน่วยทหารช่าง (คือกองบัญชาการกองพลทหารบกที่ ๓ ในสมัยนั้น) คล้ายกับอยู่บนผืนแผ่นดินเป็นเกาะ มีคลองเมือง, คลองบ้านกุ่มและแม่น้ำล้อมอยู่โดยรอบ กีฬาการแข่งเรือจึงนับว่าเป็นกีฬาที่ประชาชนของจังหวัดนี้นิยมและถือเป็นประเพณีประจำปีเลยทีเดียว ในตอนเดือนสิบเอ็ดสิบสองซึ่งมีน้ำนองเต็มตลิ่ง ข้าวกำลังงอกงามอยู่เต็มท้องทุ่ง ตอนค่ำที่พระจันทร์แจ่มกระจ่าง จะได้ฟังเพลงเรือ, เพลงเกี่ยวข้าวและร้องรำเพลงอื่น ๆ อยู่อย่างครื้นเครง นับว่าเป็นชีวิตประจำวันที่มีความผาสุกร่าเริงเป็นอย่างยิ่ง

กองร้อยที่ ๒ กองพันที่ ๑ ช่างสนาม กรมทหารบกช่างที่ ๒ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกองร้อยที่ขอนำมากล่าวในที่นี้ ทหารใหม่ในกองร้อยนั้นนับว่าเข้มแข็งไม่แพ้ทหารใหม่ของกองร้อยอื่น ถ้าจะว่าถึงการจัดงานบันเทิงในยามว่างของกองร้อยนี้แล้ว กองร้อยนี้ก็มีทหารใหม่ที่เป็นตัวพระเอกลิเก และตัวนักลำตัดที่ขึ้นชื่อลือนามของบ้านนมพลีภูเขาทอง งานสาบานธงหรืองานใด ๆ ที่กองร้อยนี้จัดลำตัดหรือลิเกขึ้นแล้ว สาวและไม่สาวแถวคลองบ้านกุ่ม, หัวแหลมและคลองเมืองจะพากันมาดูลิเกและลำตัดของกองร้อยนี้กันอย่างเกรียวกราวแน่นขนัดเสมอ

กีฬาการแข่งขันเรือของทหารใหม่ประจำกองร้อย นับเป็นกีฬาอีกชนิดหนึ่งที่ผู้ฝึกจะต้องสามารถหาเรือแข่งที่มีชื่อสำหรับฝึกฝีพาย เพื่อให้ทหารใหม่ทุกคนมีความคล่องแคล่วพรักพร้อมเอาชนะเรือแข่งของกองร้อยอื่น ๆ ได้ เมื่อได้ปรึกษากันระหว่างนายสิบพลทหารที่มีความรู้ในการแข่งเรือและอาจทราบว่าเรือแข่งที่ใดดีมีชื่อเสียง จึงตกลงไปขอยืมเรือแข่งลำนั้นมาให้ได้ตามประสงค์

"ช้างร้อง" เป็นชื่อเรือแข่งของกองร้อยนี้ ได้ค้นคว้าไปยืมมาจากวัดแห่งหนึ่งที่จังหวัดสิงห์บุรี นับเป็นเรือแข่งที่มีรูปร่างสวยสง่าเพรียวลม บรรจุฝีพายราว ๓๐ คน เมื่อได้กระทำพิธีขึ้นระหว่างเรือเป็นเรือแข่งประจำกองร้อยแล้ว การฝึกฝีพาย, การแต่งกายของฝีพายและการแต่งกายของผู้ให้จังหวะประจำเรือ จะต้องให้เรียบร้อยงดงามน่าดู, ตลอดทั้งการฝึกทั่ว ๆ ไปก็จะต้องอยู่ในขั้นให้ฝีพายทุกคนมีกำลังแข็งแกร่ง, อดทนพรักพร้อมเป็นอย่างดีด้วย และที่สำคัญที่สุดคือจะต้องสามารถร้องรับเพลงเห่เรือทุก ๆ เพลงได้อย่างดีเป็นพิเศษ

ผู้ให้จังหวะหัวเรือของเรือแข่ง "ช้างร้อง" แต่งกายสีแดง ใส่หมวกเป็นรูปศีรษะช้าง มือถือฆ้องขนาดเล็ก ให้จังหวะและเป็นต้นเสียงเพลงเห่เรือได้หลาย ๆ เพลง มีความเข้าใจในการให้จังหวะฝีพาย "มง มง มง" ได้เป็นอย่างดี ทั้งขณะฝีพายธรรมดา และในขณะเรือจะเข้าสู่เส้นชัยชนะ

ชาวคลองบ้านกุ่ม, หัวแหลม, คลองเมือง, แม่น้ำหน้าวัดพนัญเชิงและแม่น้ำหลังสถานีอยุธยาตลอดจนชาวตลาดหัวรอ ย่อมรู้จักเรือแข่ง "ช้างร้อง" เป็นอย่างดี

นัดสำคัญของประเพณีการแข่งเรือก็คือในงานวันสาบานธงของทหาร ตอนบ่ายมีการแข่งเรือของทหารใหม่ทุกกองร้อย ทั้งทหารราบ ทหารช่าง และหน่วยขึ้นของกองพลทหารราบที่ ๓ สองฝากคลองบ้านกุ่มบริเวณที่ตั้งโรงทหารและวัดกษัตรา เต็มไปด้วยทหารและชาวบ้านที่มาชมการแข่งเรือกันอย่างคับคั่ง เรือแข่งต่าง ๆ ได้ปล่อยแข่งกันมาตามลำดับ เสียงเชียร์เรือแข่งของแต่ละกองร้อยดังสนั่นพรักพร้อมอื้ออึง จนในที่สุดการแข่งเรือเที่ยวสำคัญก็มาถึง คือเรือแข่ง "ช้างร้อง" กับเรือแข่งของอีกหน่วยหนึ่ง ทั้งสองลำได้มีฝีพายที่พรักพร้อมและหนักหน่วงน่าดูมาก เสียงเชียร์ทั้งสองฝั่งดังขึ้นอย่างไม่ขาดสาย "ช้างร้อง! ช้างร้อง! ช้างร้องมาแล้ว!" เรือแข่งช้างร้องแล่นปราดถึงเส้นชัย คว้าชัยชนะไว้ได้ตามความคาดหมายของเสียงเชียร์เพียงแค่ช่วงลำ ผู้ดูทั้งสองฝั่งไชโยโห่ร้องอย่างสนั่นอึงคะนึง นับเป็นชัยชนะที่ช่วงชิงกันอย่างหวุดหวิด

ส่วนการแข่งเรือนัดสำคัญอื่น ๆ ก็มี งานแข่งเรือที่บ้านนมพลีภูเขาทอง, งานแข่งเรือของหลวงพ่อวัดพนัญเชิง และงานแข่งเรือที่ลานเทอำเภอผักไห่เป็นต้น เรือแข่ง "ช้างร้อง" มักจะร้องทำชื่อเสียงให้แก่หน่วยเสมอมา นับว่าเป็นกีฬาประเพณีของทหารใหม่ประจำกองร้อยต่าง ๆ ของทหารช่างอยุธยาเป็นประจำตลอดมา

บัดนี้เรือแข่ง "ช้างร้อง" จะยังอยู่คู่กับประเพณีการแข่งเรือของอยุธยาหรืออย่างไร ไม่ได้มีโอกาสเห็นอีกเลย เพราะเมื่อจากอยุธยาไปแล้วนาน ๆ ก็ไม่มีโอกาสได้กลับมาชมการแข่งเรืออีก มิหนำซ้ำทหารช่างอยุธยาก็มีอันเป็นไปดังที่ได้เขียนมาแล้วเมื่อฉบับก่อนนั้น และเรื่อง "ช้างร้อง" ก็ขอจบลงเพียงนี้.

พล.ท. หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ

๑ เมษายน ๒๕๑๑

อนุโมทนา

น.ต. วีระ สุวรรณวงศ์ ร.น. เป็นผู้แทนเจ้าภาพ มีความประสงค์จะขอพิมพ์หนังสือบางเรื่องในชุด "กฎแห่งกรรม" เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ

ข้าพเจ้าอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ และขอขอบคุณท่านเจ้าภาพที่ได้ให้เกียรติแก่หนังสือชุดนี้มีโอกาสจัดพิมพ์ เผยแพร่ให้มีผู้สนใจกว้างขวางยิ่งขึ้น

หากมีบุญกุศลใดเกิดขึ้นจากหนังสือชุดนี้ ข้าพเจ้าขออธิษฐานจิตให้บุญกุศลทั้งหมดจงดลบันดาลให้วิญญาณของ พลโท หลวงสวัสดิ์ฤทธิรณ จงไปสู่สุคติภพตามความปรารถนาของท่านเจ้าภาพทุกประการเทอญ

(ท. เลียงพิบูลย์)

๕๕๒ ถนนเพชรบุรี
กรุงเทพมหานคร

น้ำใจของพ่อ

ท. เลียงพิบูลย์

เมื่อพูดถึงความรักที่พ่อแม่มีต่อลูกหรือเลือดในอกของตัว ไม่ว่าชาติใดภาษาใด ความสัมพันธ์ในทางเลือดเนื้อเชื้อไข แม้แต่พวกสัตว์ที่ข้าพเจ้าเคยเห็นประสบการณ์ด้วยตนเองหลายครั้งหลายหน ยังดีนบ้านเมืองเจริญสิ่งเหล่านี้หาดูได้ยาก คงจะเห็นได้ตามสวนตามป่า เช่นพวกนก อุตส่าห์คาบเหยื่อมาป้อนลูกนกอ่อน ๆ ขนยังไม่ขึ้น อยู่แต่ในรังคอยอ้าปากร้องแจ๊ก ๆ ส่ายหัวไปมา คอยรับการป้อนอาหารจากปากแม่นก ซึ่งบินไปเที่ยวหาเหยื่อมาป้อนลูกนก ที่คอยอ้าปากร้องด้วยความหิวโหยอยู่ในรัง ทั้งเคยเห็นแม่ไก่พาลูกน้อยเที่ยวเดินคุ้ยเขี่ยหาอาหารตามดิน เมื่อพบพวกสัตว์แมลงตัวเล็ก ๆ หรือไส้เดือนก็จะเรียกลูกน้อยให้มาจิกกิน ลูกไก่ตัวเล็กที่ห่างจากแม่ออกไปพอได้ยินเสียงแม่เรียกก็จะพากันวิ่งเข้ามาหาแม่ไก่ แล้วก็พากันจิกกินเหยื่อที่แม่หาไว้ให้แล้วแม่ไก่ก็เที่ยวเดินคุ้ยเขี่ยหาเหยื่อเพื่อลูกต่อไป เมื่อเวลาพวกเหยี่ยวพวกนกกาบินต่ำลงมาจะคอยเฉี่ยวลูกไก่ แม่ไก่จะกางปีกออกแล้วเรียกลูกไก่ให้วิ่งเข้ามาหลบอยู่ในใต้ปีกป้องกัน พวกเหยี่ยวกาจะเฉี่ยวลูกไป่ แม่ไก่จะคอยชูคอพองขนเตรียมสู้ศัตรูร้ายที่จะมาแย่งลูกไปจากอก ข้าพเจ้าเคยเห็นด้วยตามาแล้ว สมัยเด็กไปตามท้องนาเวลานั้นไม่ได้คิดอะไรเพราะยังเด็ก สมัยก่อนชาวบ้าน ชาวสวน เขาเลี้ยงไก่ ปล่อยให้หากินตาม เรื่องตามราว เป็น อิสระไม่ ได้ ขังกรง ทั้งไก่วัดก็เลี้ยงตามธรรมชาติที่เราเคยเห็นมาแล้ว ที่ข้าพเจ้าย้อนเล่าถึงชีวิตของสัตว์ทั่วไป ชี้ให้เห็นแม้แต่สัตว์เดรัจฉานก็ยังรักลูกเพียงไร เรามนุษย์โลกเป็นสัตว์อันประเสริฐจะมีความรักลูกสักเพียงไหน เราใช้สติปัญญาพิจารณาดูให้ถี่ถ้วน ความรักลูกของพ่อแม่ไม่สามารถจะตัดสายสัมพันธ์กันได้ แม้ลูกจะชั่วร้ายเพียงใด

ควรหรือไม่ที่เราจะไปเชื่อฝ่ายยุยงว่าพ่อแม่เป็นผู้ไม่มีพระคุณ ไม่ควรมีความกตัญญูต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ เราควรใช้สติปัญญาคิดดูให้ดี พิสูจน์สิ่งใดดีสิ่งใดชั่วให้แน่ใจด้วยตนเอง อย่าให้มนุษย์จิตใจต่ำทรามมายุยงทำลายประเพณีที่ดีงามมาแต่โบราณ อยากจะบอกว่า ความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณนั้นทำให้โลกเกิดความสงบ

ท่านอาวุโสผู้หนึ่งซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของข้าพเจ้า ท่านไปเห็นประเพณีคนจีนแบบหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องที่น่าคิดมาก

เมื่อมีคนตายและผู้ตายนั้นเป็นผู้สูงอายุ จะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม ก่อนที่จะแต่งตัวเอาศพบรรจุไว้ในโลงจำปาหรือหีบศพนั้น จะมีบุตรที่เป็นชายนำเอาชามมีข้าวพร้อมทั้งกับข้าวใส่ไว้ในชามเดียวกัน เหมือนป้อนเด็ก ผู้เป็นบุตรจะใช้ตะเกียบหยิบข้าวใส่ในปากศพแล้วก็คีบกับข้าวตามเข้าไปพอเป็นพิธี แล้วก็จะพูดว่า เมื่อลูกยังเล็ก ๆ พ่อหรือแม่ก็ได้ป้อนข้าวลูกตลอดมาจนโตบัดนี้พ่อหรือแม่ได้สิ้นชีวิตลงจะจากไปแล้วขอให้ลูกได้มีโอกาสป้อนข้าว (พ่อหรือแม่) เป็นครั้งสุดท้าย นับแต่นี้ต่อไปลูกจะไม่ได้เห็นหน้าพ่อหรือแม่อีกแล้ว นี่เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีเพื่อให้ลูกได้ระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ที่ป้อนข้าวให้น้ำลูกและเลี้ยงลูกมา ให้ความรักความเอ็นดู สั่งสอนให้วิชาความรู้จนเติบใหญ่เป็นตัวเป็นตน เป็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อแม่ที่ลูกไม่สามารถจะลืมได้

เมื่อเปรียบเทียบประเพณีโบราณไทย พวกลูกอาบน้ำศพพ่อแม่ เมื่อเรายังเด็กพ่อแม่อาบน้ำให้เราเป็นความหมายที่ลึกซึ้งความกตัญญูของโบราณ ใครจะรักเราก็ไม่เท่าพ่อแม่บังเกิดเกล้า ข้าพเจ้าจดจำมาเล่าให้ท่านฟังคิดว่ามีมากท่านยังไม่รู้เรื่องนี้ แม้แต่ข้าพเจ้าเอง ทำให้ซาบซึ้งในประเพณีเก่าแก่ ความรู้สึกของท่านจะเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าไม่สนใจเพราะเป็นความรู้สึกของแต่ละท่านนั้นไม่เหมือนกัน จึงเขียนไว้เพื่อให้ท่านที่สนใจจะได้พิจารณาดูประเพณีเก่า ๆ อย่างนี้ นับวันสูญสิ้น คนรุ่นใหม่ไม่มีใครรู้ ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้นเป็นความรักสูงสุดในโลกมนุษย์ เพราะไม่มีใครรักลูกของตัวเท่าพ่อแม่บังเกิดเกล้าที่ยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อลูกของตัวเอง เมืองไทยเราสมัยก่อนลูกส่วนมากมักจะมีความรักต่อแม่มากกว่าพ่อ เห็นจะเป็นเพราะแม่อยู่ใกล้ชิดลูกมากกว่าพ่อ ลูกไม่ค่อยพบหน้าพ่อเพราะพ่อออกนอกบ้านหาเลี้ยงครอบครัว พ่อก็เหมือนเป็นผู้ปิดทองหลังพระจึงไม่ค่อยจะมีเรื่องลูกกับพ่อมาเขียนนัก แล้วบังเอิญข้าพเจ้าได้ดู ที.วี. เห็นข่าวต่างประเทศแพร่ภาพออกทางโทรทัศน์เมื่อคืนวันอาทิตย์ที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ เวลาประมาณสองทุ่มกว่าหลังจากข่าวในประเทศแล้วก็ออกข่าวต่างประเทศ ในข่าวข้าพเจ้าเห็น

ชายผู้หนึ่งตรึงตัวเองบนไม้กางเขนเดินแยกไปตามถนนในเมืองแห่งหนึ่งในประเทศฟิลิปปินส์ ในวันกู๊ดไฟร์เดย์ซึ่งเป็นวันไว้ทุกข์ทางศาสนาคริสต์ การที่ชายผู้นั้นทรมานกายตรึงไม้กางเขนเหตุเกิดจากลูกหญิงเล็ก ๆ ที่น่ารักเกิดป่วยหนัก ผู้เป็นพ่อมีความรักและสงสารเป็นห่วงเลือดเนื้อของตัวมาก อยากจะให้ลูกรักดังดวงใจหายป่วย ก็ได้บนบานไว้กับพระเจ้าที่เขาเคารพนับถือมากว่า หากพระผู้เป็นเจ้าบันดาลให้บุตรสาวเล็ก ๆ น่ารักรอดพ้นภัยความตาย หายป่วยได้ เขาก็จะขอให้สัตย์ปฏิญาณว่า เขาจะเอาตัวเขาตรึงไม้กางเขนเดินไปตามถนนในวันกู๊ดไฟร์เดย์ทุกปีเป็นเวลาสิบปี

ข้าพเจ้า ได้สนใจ ดูข่าวที่ภาพยนตร์ ออกทางโทรทัศน์ ในเวลา จำกัด แล้วผ่านไป มีข้อความบรรยายย่อ ๆ ไม่ละเอียดนักจึงเกิดความสนใจ คิดว่าทำไมจะได้ข่าวละเอียดมากกว่านี้เพราะเกี่ยวกับความรักระหว่างพ่อกับลูกเป็นการเสียสละอันยิ่งใหญ่สำหรับพ่อ มีความรักและสงสารต่อลูกของตัวเพียงไร ถึงกับยอมสละกายแบฝ่ามือยอมใช้ตะปูตอกกลางฝ่ามือแบบพระเยซูคริสต์ แต่ข้าพเจ้ากำลังคิดว่าทำอย่างไรจะได้ข่าวรายละเอียดเรื่องแปลกประหลาดอย่างเรื่องนี้ ได้จากที่ใดก็ยังนึกไม่ออก

หลังจากนั้น วันต่อมาคุณประสิทธิ์ ฯ ได้มาที่บ้านข้าพเจ้า เราได้สนทนาคำถาม – คำตอบกันแล้วข้าพเจ้าก็นึกได้ว่า คุณประสิทธิ์เป็นนักสะสมหนังสือต่างประเทศ จึงได้ลองถามว่า มีหนังสือข่าวชาวฟิลิปปินส์ตรึงไม้กางเขนเพื่อแก้บนให้ลูกสาวหายจากการป่วยไข้บ้างไหม ? ผมได้ดูข่าวทาง ที.วี. แล้วเกิดมีความสนใจมาก

คุณประสิทธิ์ก็บอกว่า "ผมมีหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษมีข่าวเรื่องนี้ ได้อ่านผ่านมาแล้วประมาณอาทิตย์ผมจะไปค้นหาแล้วมาให้"

เมื่อได้หนังสือเกี่ยวกับเรื่องนี้จากคุณประสิทธิ์แล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ให้เด็กแปลแล้วจัดเรียบเรียงขึ้นประกอบเรื่องตามที่ได้เห็นภาพข่าวต่างประเทศในโทรทัศน์

เรื่องนี้เกิดขึ้นที่เมืองออรานี่ ประเทศฟิลิปปินส์เมื่อ ๕ ปีก่อน เด็กหญิงเล็ก ๆ ชื่อ เอส เปแรนซา อายุเพิ่งจะย่างเข้าหนึ่งขวบ หน้าตาน่ารักน่าเอ็นดู เป็นที่รักใคร่ของพ่อแม่ ได้เกิดเจ็บป่วยหนักลงเหมือนชีวิตจะไม่รอด ความกลัวชีวิตเด็กน้อยจะแตกดับ ทำให้นายโดมิงโก ยูแบร์ ผู้เป็นพ่อที่รักลูกดังดวงใจมีความสงสารลูกน้อย เกิดความทุกข์ร้อนหวาดกลัวลูกจะตายจากไปทั้งที่กำลังน่ารักน่าเอ็นดู

คนเราเมื่อเกิดความกลัวเกิดความทุกข์หนัก เมื่อรู้ว่าการรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันไม่มีทางหายแล้ว ย่อมจะมองหาที่พึ่งและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเช่น นายโดมิงโก ยูแบร์ นึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือเป็นที่พึ่ง ยอมทำทุกอย่างเพื่อลูกน้อยที่รักมีชีวิตอยู่ต่อไป เขาจึงได้ขอบนบานกับพระผู้เป็นเจ้าเป็นการส่วนตัวว่า หากพระเจ้าช่วยลูกสาวเล็ก ๆ ที่กำลังป่วยหนักให้หายรอดพ้นจากความตาย เขาจะขอปฏิญาณสาบานตนว่าจะเอาตัวเองตรึงกับไม้กางเขนในวันกู๊ดไฟร์เดย์ทุก ๆ ปีเป็นเวลาสิบปีติดต่อกัน ในที่สุดด้วยความกรุณาของพระเจ้าหรือยังไม่ถึงอายุขัยของเด็กหญิงเล็ก ๆ ที่ชื่อ เอส เปแรนซาก็หายป่วยรอดพ้นอันตรายเป็นปกติ นายโดมิงโกก็ได้ตั้งสัจจะที่ได้ปฏิญาณไว้กับพระเจ้าที่เคารพ เป็นการรักษาสัจจะ เขาได้สร้างไม้กางเขนแล้วเมื่อถึงวันกู๊ดไฟร์เดย์ก็ขอร้องให้เพื่อน ๆ ช่วยกันใช้ตะปูยาวสามนิ้วฟุตช่วยตอกลงที่บนกลางฝ่ามือที่เขาแบไว้ตรึงติดอยู่กับไม้กางเขน เพื่อน ๆ ได้ปฏิบัติตามคำขอร้องจากนายโดมิงโกอย่างไม่ค่อยเต็มใจนัก รู้สึกหวาดเสียวที่เอาตะปูยาวขนาด ๓ นิ้วมาตอกลงในกลางฝ่ามือ มันผิดปกติคนธรรมดาจะทนความเจ็บปวดได้ เห็นสภาพแล้วใจอ่อนทำต่อไปไม่ไหว แต่นายโดมิงโกนั้นทนได้เพราะกำลังใจและเพื่อรักษาสัจจะกับพระเจ้า ผู้ทรงกรุณาให้บุตรสาวพ้นอันตรายหายป่วย เขาเห็นพวกเพื่อน ๆ ไม่สามารถจะทนตอกตะปูตรงกลางฝ่ามือ เพราะเมื่อเห็นเลือดไหลออกมาทางฝ่ามือ ทนทำต่อไม่ไหว จิตใจไม่เข้มแข็งพอ จึงขอให้นายโดมิงโกเลิกทำเช่นนั้นเสีย แต่นายโดมิงโกให้เขาทำต่อไป ไม่ต้องห่วงเขาทนได้ ฝูงชนที่มายืนรุมดูพิธีตรึงไม้กางเขนของเขาจำนวนมากตะโกนสนับสนุนการกระทำของเขาต่อไป

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีผู้นับถือคริสต์ศาสนามากกว่าประเทศอื่นในทวีปเอเซียและเป็นธรรมเนียมมาแต่ครั้งที่สเปนยังปกครองแว่นแคว้นแดนดินประเทศนี้ มาก่อน

การตรึงกางเขน การทรมานตัวเอง การกระทำทุกรกิริยาเพื่อไถ่บาป ไม่ใช่เป็นของใหม่ในศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะเวลาถือบวชก่อนเทศกาลอิสเตอร์

ภาพชาย ที่เดินโซซัดโซเซแบกไม้ กางเขนไปตาม ถนนทางหลวง กลายเป็นส่วนหนึ่งของการแห่ในสัปดาห์สุดท้ายก่อนจะถึงเทศกาลอิสเตอร์ มีหลายคนใส่หน้ากากเพื่อปกปิดโฉมหน้าอันแท้จริง ส่วนใหญ่ คลุมตัวด้วยผ้า สีม่วงและบุตร หรือภรรยา ถือน้ำเดินตามหลัง

โดมิงโกไว้ผมและหนวดเครายาว รอบเอว และแขนขาได้ผูกมัดไว้ด้วยเชือกติดกับไม้กางเขนสูง ๑๐ ฟุต เพื่อช่วยไม่ให้เนื้อฝ่ามือฉีกเนื่องจากต้องรับน้ำหนักมากเกินไป

เขาได้อธิบายเป็นภาษาอังกฤษอย่างตะกุกตะกักกับนักข่าวหนังสือพิมพ์ว่า เขารู้สึกเจ็บปวดมากที่สุดเมื่อตอนที่กำลังถอนตะปูออก บางครั้งก็ต้องใช้ชะแลง และตอนที่ไม้กางเขนถูกยกขึ้นได้ประมาณ ๕ นาทีตรงใกล้กับโบสถ์ร้างในหมู่บ้านของเขา เป็นเวลาเจ็บปวดมาก

สิ่งที่แปลกประหลาดก็คือ ไม่มีแผลเป็นที่ฝ่ามือซึ่งเขาถูกตอกตะปูทุกปี ถึง ๕ ครั้งแล้ว โดมิงโกอายุได้ ๔๑ ปี

เมื่อถอนตะปูออกแล้ว เขาก็ใช้ฝ่ามือจุ่มลงในแอลกอฮอร์ เมื่อรักษาแผลเท่านั้น เขาไม่เคยไปหาหมอเลย

มีผู้ถามภรรยาของโดมิงโกชื่อเอนริกา ถึงความรู้สึกว่าเป็นอย่างไร เมื่อเห็นโดมิงโกสามีได้ปฏิบัติเช่นนี้ เธอยักไหล่สั่นศีรษะแล้วพูดว่า "ดิฉันจะไปทำอะไรได้ เพราะเขาเป็นคนขนเอาไว้ แล้วเขาจะไม่ยอมฟังเสียงดิฉันด้วย ดิฉันต้องร้องไห้เมื่อเห็นความเจ็บปวด เป็นทุกข์อย่างสาหัสที่เขาได้รับ แม้คุณแม่ของเขาจะขอร้องวิงวอนให้หยุดแต่เขาก็ไม่ฟังเสียง เขาบอกว่าจะต้องทำตามที่เขาปฏิญาณ เขาจะต้องรักษาไว้ไม่ยอมเสียสัจจะ"

ทางโบสถ์คาธอลิกไม่มีความเห็นอะไรที่เกี่ยวกับการไถ่บาปด้วยวิธีนี้ พระนิกายเยซูอิตในมนิลากล่าวว่า ความอยากทรมานตัวเองให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย เพื่อเป็นการไถ่บาปหรือแก้บนนั้นเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน ไม่ใช่ความเห็นของคนส่วนมาก

โดมิงโกเป็นชาวประมง หลังจากเขาทำพิธีตรึงไม้กางเขนเพียง ๒ – ๓ วัน ก็สามารถออกทำงานต่อไปได้ตามปกติ ส่วนลูกสาวของเขาชื่อ เอส เปแรนซ่า บัดนี้มีอายุ ๖ ขวบ เป็นเด็กที่น่ารัก สุขภาพดี อารมณ์ดี หัวเราะง่าย แกคงไม่รู้หรอกว่าพ่อของแกจะต้องทนทุกข์ทรมานตรึงไม้กางเขนต่อไปอีกห้าปี ห้าครั้ง เพื่อชีวิตของลูกสาวเล็ก ๆ ของเขา เมื่อเธอเติบโตขึ้นคงจะซาบซึ้งในพระคุณของพ่อที่ต้องทนทุกข์ทรมานเพื่อเธอคงไม่สามารถจะลืมได้ จะเป็นประวัติในชีวิตของเธอตลอดไป

ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงเรื่องนี้ด้วยความสนใจ เพราะเป็นเรื่องชี้ให้เราได้เห็นว่าความรักของพ่อที่มีต่อลูกลึกซึ้งเกินกว่าความรู้สึกที่ผู้อื่นจะเข้าถึง เมื่อรู้ว่าลูกรักจะต้องจากไปแล้ว ด้วยความรักความอาลัยในสายเลือดของตนผู้เป็นพ่อจะยอมปฏิบัติทุกอย่างแม้จะเจ็บป่วยอย่างแสนสาหัสพ่อก็ทนได้ เพื่อขอให้ชีวิตของลูกยังยืนอยู่ต่อไปเท่านั้น

นี่ก็แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ที่เกิดมาย่อมมีความรักความอาลัยในชีวิตสายเลือดเนื้อความสัมพันธ์ด้วยกันทุกชาติทุกภาษา ตลอดจนสัตว์ดิรัจฉานก็ย่อมจะรักลูกและหวงลูกของมันยิ่งชีวิต ฉะนั้นมนุษย์เราควรมีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณนั้นย่อมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนดีทั่วไป ความกตัญญูรู้คุณจะทำให้มนุษย์อยู่กันในโลกด้วยความสงบสุข ความกตัญญูเป็นทางเกิดแห่งความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาในพรหมวิหาร ๔

ข้าพเจ้าอยากสรุปเรื่องนี้ด้วยความสนใจ เพราะชายผู้แบกไม้กางเขนเดินโซซัดโซเซไปตามถนนในประเทศฟิลิปปินส์นั้นมีเบื้องหลัง เพราะความรักของพ่อที่มีต่อลูก พ่อจึงต้องรับกรรมทนทุกข์ทรมาน เท่าที่ข้าพเจ้าได้เห็นในภาพยนตร์ข่าวต่างประเทศทางโทรทัศน์ เมื่อคืนวันอาทิตย์ที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ ข้าพเจ้าอยากจะขอย้ำคำพูดอีกครั้งหนึ่งว่า นี่เป็นความรักอันบริสุทธิ์ของพ่อบังเกิดเกล้าที่มีต่อลูกอย่างลึกซึ้งเกินกว่าความรู้สึกของคนธรรมดาจะทำได้ ในโลกนี้ไม่มีใครกล้าเสี่ยงชีวิตทำเช่นนี้หากไม่ใช่เพื่อลูกของตัว ฉะนั้นจึงพูดได้ว่าในโลกนี้ไม่มีความรักใดที่ยิ่งใหญ่ไปกว่าความรักของพ่อแม่เสียสละทุกสิ่งได้เพื่อลูกของตัว

เมื่อเป็นเช่นนี้เราควรจะมีความกตัญญูรู้พระคุณของพ่อแม่หรือไม่ บ้านใดครอบครัวใดเมื่อมีบุตรหญิงชายมีความกตัญญูรู้คุณของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เป็นผู้ที่ว่านอนสอนง่าย บ้านนั้นครอบครัวนั้นสมาชิกในครอบครัวนั้นจะมีแต่ความอบอุ่น จิตใจสดชื่นเบิกบาน อยู่ด้วยกันด้วยความสุขทั้งครัวเรือน คนใดจะห่างบ้านแรมคืน พ่อแม่ลูกหลานพี่น้องก็คิดถึง คนจากบ้านก็คิดถึงคนในบ้านเช่นเดียวกัน บ้านเป็นสวรรค์ของทุกคนเพราะความรักใคร่ปรองดอง จิตสงบใจสบายเมื่อแผ่เมตตาธรรมเข้าหากัน หากบ้านใดขาดความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ลูกหลานประพฤติตัวไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ไปหลงในคำยุยงให้เห็นว่าพ่อแม่ไม่จำเป็นที่จะต้องมีความกตัญญู ไม่ถือว่าเป็นผู้มีพระคุณ บ้านนั้นก็จะหาความสงบสุขไม่ได้ จะมีแต่ความเดือดร้อนภายในครอบครัว มีแต่ไม่สบายใจเกิดความเคร่งเครียดชิงชังหาความสงบอบอุ่นไม่ได้ ลูกที่เป็นเลือดเนื้อไปเชื่อคนนอกบ้านเพื่อนชั่วก็นำไปทางชั่ว ไปถูกปลุกปั่น ไปติดยาเสพติด ถูกหลอกลวงให้หลงชั่วว่าเป็นดีไม่มีใครหลอกที่จะได้รับความทุกข์ ความคับแค้นใจในชีวิตมากที่สุด ผู้นั้นก็คือพ่อแม่บังเกิดเกล้าที่มีลูกไม่เอาถ่าน บ้านนั้นครอบครัวนั้นก็เหมือนตกอยู่ในขุมนรก เพราะใจสงบสบายในบ้านไม่มี

ขอให้เราได้ใช้สติปัญญาพิจารณาดูว่า เราควรมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณหรือเชื่อว่าไม่ต้องมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ อย่างไหนปฏิบัติแล้วเป็นคุณ อย่างไหนปฏิบัติแล้วเป็นโทษ ทำลายศีลธรรมประเพณีที่ดีงาม เคยอยู่กันมาด้วยความสงบสุข อยู่ที่สติปัญญาความรู้สึกของเราทุกคน ที่จะพิจารณาหาเหตุผลตัดสินใจเอง เราจะได้รู้สิ่งใดดีสิ่งใดชั่วด้วยตนเอง เราต้องใช้สติปัญญาของตนเอง เราต้องช่วยตัวเอง นั่นและพระท่านจึงได้เรียกว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน"

สวัสดี

กรรมของลุงแก้ว

ท. เลียงพิบูลย์

ชีวิต ที่เกิด มาใน โลกมนุษย์ นี้ต่าง ก็มีเรื่อง ผิด แปลก แตกต่างกันทั้งจิตใจและประสบการณ์ ในชีวิตของเราคงไม่สามารถจะรวบรวมเหตุการณ์ เรื่อง "กรรม" หรือ "กฎแห่งกรรม" เพียงเท่าที่รู้เห็นและผ่านในชีวิตเกิดขึ้นที่เรายังไม่รู้เห็นอีกมากมายในยุคนี้รวบรวมไม่หมด มนุษย์เราที่ต้องใช้หนี้กรรมตามแบบดีชั่วที่ตัวได้สร้างไว้ ไม่ว่าดีหรือชั่วบุญหรือบาปได้กับตัวผู้นั้น จะต้องชดใช้หนี้กรรมไม่มีใครหนีพ้นกรรมที่ตนได้ทำไว้ไปได้ ข้าพเจ้าเลือกเขียนแต่เรื่องสั้น ๆ เป็นตัวอย่างเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วในชีวิตคน ดังเรื่องกรรมที่ประหลาดมหัศจรรย์ ดังข้อความบันทึกของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดราชบุรี แต่ก็ได้สำนึกเรื่องบุญบาปความผิดที่ได้เข้าไปใช้หนี้กรรมในเรือนจำ ได้กลับตัวกลับใจตั้งหน้าใช้เวลาว่างฝึกฝนตนเอง เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้เปลี่ยนจิตใจไปในทางที่ดีมีศีลธรรม ทำให้มองย้อนหลังพิจารณาเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมาตลอดจนเข้าไปรับโทษในเรือนจำ ล้วนแล้วปฏิบัติหลงตนไปในทางผิด แต่ทุกอย่างก็ผ่านไปเป็นอดีตแก้อะไรไม่ได้ เมื่อรู้ว่าผิดแล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ ตั้งใจจะใช้เวลาปัจจุบันประกอบกรรมทำความดีฟอกจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วก็จะเข้าหาทางธรรมและได้พยายามติดต่อกับข้าพเจ้าเสมอ ได้บันทึกชีวิต ของผู้ที่ต้องใช้หนี้กรรมอย่างแปลกประหลาด ส่งจากเรือนจำ เมื่อข้าพเจ้าได้พิจารณาแล้วจึงอยากจะเขียนขึ้นและให้ชื่อว่า "กรรมของลุงแก้ว" คิดว่าหากท่านผู้ได้อ่านได้ฟังแล้วคิดคงเกิดประโยชน์ในทางจิตใจไม่มากก็น้อย

ลุงแก้วเป็นคนเกิดที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ลุงแก้วชอบอยู่วัดปฏิบัติธรรม ครองตัวเป็นโสดจนวัยชรา ในชีวิตประวัติของลุงแก้วเท่าที่รู้แกไม่เคยเกี่ยวข้องเรื่องชู้สาวกับสตรีใดเลย ลุงแก้วเคยบวชเป็นพระสงฆ์ จำพรรษาอยู่ได้ ๓ พรรษา

ก็สึกออกมาอยู่กับพระ ช่วยงานในวัด ไม่ว่าวัดไหนมีงานลุงแก้วก็จะเอาแรงเข้าช่วย ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย และความยากลำบาก

เมื่อชีวิตเข้าอยู่ในวัยชรา สังขารย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ การเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ เกิดขึ้นก็บ่อย ๆ แต่เวลานอนลุงแก้วก็ไม่มีความสงบมีแต่ความทุกข์เพราะเวลาจะหลับมักฝันเห็นแต่เต่ายางคลานเข้ามาตรงหน้าแล้วแสดงความโกรธแค้นมาก ร้องด่าว่า "มึงอ้ายคนใจร้าย มึงทารุณกับกูอย่างแสนสาหัสแล้วยังฆ่ากู" ลุงแก้วตกใจหวาดกลัวต้องผวาตื่นแต่กลางดึก เหงื่อโทรมกายใจสั่นมือเย็นตีนเย็น ว่าตนได้สร้างกรรมทำบาปไว้ซึ่งไม่มีใครรู้ใครเห็น แต่ตนเองนั้นรู้ไม่ยอมเล่าให้ใครฟัง แต่เมื่อเกิดเจ็บป่วยขึ้นและหาความสุขความสบายใจไม่ได้ เจ้าเต่าตัวนั้นมักจะปรากฏตัวขึ้นมาในเวลาหลับ มาด่าว่าแสดงความโกรธแค้น มาทวงชีวิต ลุงแก้วไม่สบายใจ มีแต่ความทุกข์กินไม่ได้นอนไม่หลับมีแต่ความหวาดกลัว เพราะรู้ว่าบาปกรรมกำลังจะติดตามมาสนองคิดว่าควรจะไประบายบาปสารภาพให้ท่านสมภารผู้ทรงศีลฟัง จะได้เบาบางบาปลงบ้าง จึงอุตส่าห์พยุงร่างกำลังจับไข้ไปหาท่านสมภาร เล่าเหตุการณ์ให้ท่านสมภารฟังจนหมดและบอกท่านสมภารว่า ป่วยครั้งนี้จะอยู่ต่อไปไม่นาน ชีวิตเห็นจะไม่รอดคราวนี้ เพราะหลับตาทีไรก็เห็นเต่าตัวนั้นใช้เท้าตะเกียกตะกายคลานเข้ามาทวงชีวิตแล้ว น้ำตาไหลพรากลุงแก้วเห็นแล้วก็หวาดกลัวแล้วก็นึกสงสารเต่าและรู้แน่ใจว่า เต่าตัวนั้นจะต้องพยาบาทตามมาเอาชีวิตแน่นอน จึงเล่าเหตุการณ์ที่ลุงแก้วปิดบังเป็นความลับมานานเมื่อครั้งยังเป็นหนุ่ม ๆ ไม่ให้ใครรู้มาก่อน ผู้คนชาวบ้านชาววัดก็มองเห็นแต่ลุงแก้วเป็นคนดีไม่เคยทำบาปทำกรรม แต่คนส่วนมากเห็นแต่ภายนอกตามที่ลุงแก้วเล่าให้ท่านสมภารฟังว่า

ก่อนลุงแก้วจะบวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา วันหนึ่งวัดที่ท่านอยู่กับพระจะมีงานประจำปี สมัยก่อนยังไม่มีความเจริญเหมือนทุกวันนี้ การคมนาคมไม่สะดวก การเดินทางจากต่างหมู่บ้านต่างอำเภอ ต้องบุกป่าฝ่าดงเดินทางมาด้วยความยากลำบาก แต่สมัยก่อนความศรัทธาของชาวบ้านที่จะมาทำบุญมีมาก อุตส่าห์เดินทางมาแต่ไกล ทางวัดก็จัดโรงทานเลี้ยงอาหารทั่วไป และจัดสร้างศาลาที่พักชั่วคราว แต่ชาวบ้านมาในงานวัด

ไม่ได้มามือเปล่า นอกจากจะติดเทียนแล้ว บางคนจะต้องมีของกินมาร่วมบุญที่วัดด้วย ชาวบ้านต่างก็มีข้าวสารจ้าวข้าวเหนียวผลไม้กล้วยอ้อยน้ำตาล เท่าที่ใส่หาบใส่กระบุงใส่ตระกล้ามาร่วมทำบุญ สมัยนั้นวัดเป็นจุดรวมของชาวบ้านที่ได้มีโอกาสไปพบปะกัน ฉะนั้นคนสมัยก่อนแม้จะอยู่ห่างไกลกันคนละตำบลก็ยังรู้จักกันดี เพราะศูนย์รวมของประชาชนชาวบ้านทั่วไป ที่พบปะสนทนากันก็ด้วยทำบุญร่วมฟังธรรมที่วัด ซึ่งสมัยนั้นวัดเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านทั่วไป

สมัยก่อนการเล่นที่ขึ้นหน้าขึ้นตาก็คือหนังตะลุง เป็นศิลปสัญลักษณ์ของชาวภาคใต้ บางครั้งก็มีการประชันกันสนุกสนาน

ลุงแก้วเล่าให้ท่านสมภารฟังว่า ครั้งนั้นก่อนจะถึงวันงาน ลุงแก้วและชาวบ้านและสามเณรที่วัดได้พากันเข้าป่าแยกย้ายกันตัดไม้มาสร้างโรงพิธี และโรงทานเลี้ยงอาหารศาลาที่พักหลับนอน

วันนั้นลุงแก้วแกปลีกตัวเข้าป่าลึก เข้าไปเพียงคนเดียว เมื่อเดินไปพบเต่ายางเข้าตัวหนึ่ง กิเลสก็เกิดขึ้น คิดอยากจะจับเอาเต่ายางตัวนั้นไปเผากิน แต่จะเผาเวลานั้นไม่ได้เพราะมีทั้งพวกลูกศิษย์วัด และสามเณรและชาวบ้านที่ออกมาช่วยกันตัดไม้เกิดมาเห็นเข้าก็เสียคน เพราะทุกคนเข้าใจว่าลุงแก้วเป็นคนใจบุญใจกุศล จึงจับเอาเต่ายางตัวนั้นไปหาที่ซ่อนไว้ก่อน เมื่อเสร็จงานวัดแล้วค่อยกลับมาเอาออกเผากิน คิดแล้วลุงแก้วได้นำเต่าตัวนั้นไปเสียบไว้ที่ง่ามไม้ต้นส้านเสียบไว้กลางง่ามไม้หนีบไว้แน่น ปล่อยให้ตีนเต่าทั้งสี่ตะกายลม หมดทางที่จะเป็นอิสระได้ เมื่อเห็นว่าเสียบเต่าไว้กับง่ามไม้แน่น จนไม่สามารถหลุดออกมาได้แล้วก็กลับมาช่วยกันตัดไม้ต่อไป

เมื่อเหตุการณ์งานทางวัดผ่านไปแล้ว ลุงแก้วก็ลืมเต่าที่เสียบไว้กับง่ามไม้ อยู่มาจนบวชเป็นพระและอยู่ได้ ๓ พรรษาก็สึกออกมา จึงนึกถึงเต่าตัวนั้นขึ้นมาได้ จึงรีบเข้าไปในป่าหาต้นไม้ที่ได้เอาเต่าไปเสียบไว้ ค้นหานานพอควรก็ไปพบ แต่รู้สึกประหลาดมาก เต่ามีความอดทน สามปีกว่าไม่มีอาหารกินนอกจากพวกเปลือกไม้ ก็ยังไม่ตายลุงแก้วไปเห็นต้นส้านเติบโตหุ้มตัวเต่าไว้เห็นแต่หัวเต่า ลุงแก้วรีบจัดการเอาขวานฟันกิ่ง

ง่ามของต้นส้านแกะเอาเต่าออกมา ลุงแก้วเล่าว่าเต่าตัวนั้นน้ำตามันไหลออกมา แทนที่ลุงแก้วแกจะมีความเมตตาสงสารที่ทรมานเต่าอยู่บนง่ามไม้ไว้ตั้งสามปี ควรปล่อยไปให้มันเป็นอิสระ เท่านี้ก็เป็นการสร้างกรรมทำบาปไว้มากพอแล้ว แต่กลับไปเห็นว่า อายุมันคงยืนมาก ขี้ในท้องมันคงไม่มี ถ้าเราได้กินเนื้อมันแล้วเราคงมีอายุยืนเหมือนเต่าบ้าง นึกคิดใจว่าเราได้กินเต่าตัวนี้คงมีอายุยืนแน่ คิดแล้วก็หาเศษไม้แห้งมากองสุม หาน้ำมันยางมาเป็นเชื้อไฟ ไม่ช้าไฟก็ลุกโชน ในที่สุดลุงแก้วได้เผาเต่าตัวนั้นจนสุกโดยขาดความเมตตาปรานี ลุงแก้วสร้างบาปขึ้นมาแล้วโดยไม่รู้ตัว

อยู่ต่อมา จนลุงแก้วอยู่ในวัยชราเกิดสังขารผิดปกติ เมื่อจะนอนที่ไรเมื่อหลับตาก็มองเห็นเต่าตัวนั้นมาตะเกียกตะกายน้ำตาไหล คลานเข้ามาร้องด่าและทวงชีวิต ลุงแก้วก็นึกรู้ว่านี่ถึงเวลาแล้วที่เต่าจะมาทวงชีวิต พวกญาติ ๆ และหลาน ๆ ก็ได้ปลอบใจว่า ลุงแก้วไม่สร้างบาปอะไรทำไมทรมานเช่นนี้

ลุงแก้วนึกถึงกรรมที่แกสร้างไว้กับเต่าตัวนั้น นอกจากตัวแกเองก็ไม่มีใครรู้ใครเห็นอีก แต่คราวนี้จะนั่งนอนเดินก็ไม่มีความสุขมีแต่ความทรมาน มีแต่ความหวาดกลัวอยู่ตลอดไป จะทำอย่างไรดี นึกถึงว่าควรจะไประบายเรื่องนี้ ให้ผู้ทรงศีลหาทางที่จะช่วยความหวาดกลัวให้เบาบางลงบ้าง ฉะนั้นลุงแก้วจึงไประบายความจริงที่เคยสร้างบาปมาให้ท่านสมภารฟัง

ท่านสมภารได้ทราบเรื่องราวของลุงแก้วแต่หนหลังก็สงสาร จึงบอกให้ลุงแก้วสร้างกุศลแล้วแผ่เมตตาไปให้เต่าตัวนั้นเพื่อขออโหสิกรรมให้ อย่าได้มาก่อกวนอีกเลย พวกญาติพี่น้อง และหลาน ๆ ก็ช่วยกันให้ลุงแก้วได้สร้างกุศล เพื่อแผ่ส่วนบุญไปให้เต่า แรก ๆ การหลับตาเห็นเต่าก็ห่างไปกว่าก่อนบ้าง แต่ก็ยังมีแสดงให้เห็น

ลุงแก้วก็นึกว่าการจะให้เต่าอโหสิให้คงจะไม่มีหวัง เพราะกรรมที่สร้างนั้นมันหนักมาก ต่อจากนั้นมาอาการป่วยของลุงแก้วก็ลุกไม่ขึ้น รู้สึกเป็นการทรมานอย่างแสนสาหัส ต้องนอนคว่ำตัวลง ได้แต่เงยคอยกหัวชูขึ้น ส่ายหัวไปมาอ้าปาก พูดก็ไม่มีเสียงออกจากปาก ส่ายหันหัวไปมาเหมือนเต่า ส่วนมือนั้นงอศอกติดกับตัว ยื่นแขน

แบมือกางนิ้วงอหงิกใช้ตะกายเหมือนเต่าทั้งสองข้าง ส่วนหลังค่อย ๆ โก่งอูมใหญ่ขึ้นมาทุกวันกลายเป็นหลังเต่าเห็นได้ชัด ไม่สามารถจะพลิกตัวนอนหงายได้ อาหารไม่ยอมกินอะไรเลยได้แต่อ้าปากส่ายหัวไปมา น้ำตาไหล ข้าวน้ำไม่ได้กินแต่ก็อยู่ได้แรมปี

ท่านสมภารมาเยี่ยม ท่านเห็นแล้วบอกว่า นี่ลุงแก้วกำลังใช้หนี้เวรหนี้กรรมที่ได้ทำไว้กับเต่า หลังโก่งงอเป็นหลังเต่า ตีนมือตะเกียกตะกายเป็นกิริยาของเต่า กรรมที่สร้างขึ้นในชาตินี้ก็ต้องใช้เวรในชาตินี้ทันตาเห็น ลุงแก้วมีชีวิตอยู่ได้แรมปี ไม่ได้กินข้าวกินน้ำ ที่สุดก่อนจะสิ้นใจ อาการเหมือนเต่าถูกเผา อ้าปากกว้าง ออกแรงทั้งมือทั้งขาตะเกียกตะกาย เท้าก็ถีบ ตัวก็สั่นเหมือนทำท่าจะหนีไฟ ด้วยความหวาดกลัวน้ำตาไหลไม่หยุด ที่สุดก็สิ้นใจลงด้วยอาการคล้ายเต่าถูกเผา

เมื่อตายแล้วพวกญาติพี่น้องหลาน ๆ ได้ต่อโลงใส่ศพ แต่ใส่ไม่ได้เพราะหลังคู้โก่งขึ้นมาเป็นหลังเต่า มือเท้ากางออก แม้จะจับกดหลังก็ยังดีดกลับขึ้นมาอย่างเก่า ท่านสมภารเห็นแล้วก็ขอร้องไม่ให้ใส่โรงให้จัดหาไม้ฟืนมากองแล้วเอาศพมาวางและเอาฟืนสุมแล้วเผาเหมือนเต่าถูกเผา เมื่อศพของลุงแก้วไหม้แล้ว กลิ่นไหม้นั้นไม่เหมือนกลิ่นศพธรรมดา มันเป็นกลิ่นเหมือนสัตว์ที่ถูกเผาสด ๆ เป็นเรื่องมหัศจรรย์เรื่องหนึ่งที่กรรมตามสนอง.

สวัสดี

เมตตา กรุณา

ท. เลียงพิบูลย์

หลังจากที่ท่านทนายความได้เล่าเรื่อง "ความดี" แล้ว อดีตข้าราชการผู้ใหญ่ท่านก็ได้กรุณาเล่าเรื่อง "เมตตา – กรุณา" ให้เราฟังดังต่อไปนี้

ชนบทที่ไม่ห่างไกลจากพระนครมากนัก สำหรับสมัยปัจจุบันที่มีการคมนาคมสะดวก มีทางหลวงตัดผ่าน หมดความหมายที่จะใช้คำว่าไปมาลำบากเพราะมีถนนตัดเข้าหมู่บ้าน รถยนต์วิ่งถึงทุกแห่งหากจะย้อนหลังไปเมื่อสมัย ๔๐ ปี ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เมื่อครั้งที่เมืองไทยเรายังมีชื่อว่าประเทศสยาม ยวดยานในพระนครก็มีแต่รถลาก รถเจ๊กกับรถม้าเป็นส่วนมาก การไปมาหาสู่ทางไกล ๆ ในครั้งนั้น ยังไม่สะดวกเหมือนปัจจุบันนี้ ระยะที่ปัจจุบันเดินทางโดยรถยนต์เพียงหนึ่งหรือสองชั่วโมง แต่สมัยก่อนต้องเสียเวลาเป็นวัน ๆ เพราะภูมิประเทศมีแต่ป่าทุ่งนาหรือท้องทุ่งหญ้าอันกว้างใหญ่ไพศาล บ้านช่องผู้คนไม่ค่อยจะมี การเดินทางนั้นนอกจากจะไปทางรถไฟแล้ว ก็ไปได้ทางน้ำโดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ เมื่อรถเรือไปไม่ถึงก็ต้องเดิน ดังนั้นที่ใกล้จึงดูไกล การไปมาหาสู่เยี่ยมเยือนติดต่อกันจึงเป็นไปด้วยความลำบากทำให้ชาวบ้านแต่ละท้องที่ แต่ละตำบล มีสำเนียงการพูดแปร่งแผกกันออกไป เพียงแต่ชานเมืองหลวงแค่ตำบลมักกะสันเท่านั้น ก็นับว่าเป็นชนบทที่ไกลเมืองหลวง สำเนียงที่พูดก็แปร่งผิดกับสำเนียงในกรุง ส่วนพวกชาวบ้านตามชนบทเหล่านั้นจะเดินทางเข้ามาในพระนครคราวใดก็เป็นเรื่องใหญ่ ราวกับว่าอยู่กันคนละเมือง ผู้ใหญ่จะมาพระนครสักครั้งก็มักจะถามลูกหลานว่า

"เฮ้ย ! ข้าจะไปบางกอก พวกเอ็งจะเอาอะไรบ้างวะ" เพราะทางชนบทยังไม่เจริญ ร้านค้าไม่ค่อยมี การเข้ากรุงก็ยังต้องสั่งเสียลูกหลานให้คอยดูแลบ้านช่องให้ดี เพื่อว่ากลับไม่ทันก็จะต้องค้างที่บางกอก เหตุการณ์แต่ละสมัยตลอดจนจิตใจของคนจึงไม่เหมือนกัน เพราะสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ดังเช่นที่ท่านอดีตข้าราชการได้ทราบมาจากผู้ที่ประสบเหตุการณ์ในสมัยนั้นผู้หนึ่ง เรื่องนี้เกิดขึ้นในชนบทที่ห่างไกลจากพระนคร ระยะเดินทางในเวลาวันเดียวไม่ถึง

บ่ายวันหนึ่ง ที่โรงนาหรือบ้านชาวนาสร้างขึ้นหยาบ ๆ อยู่โดดเดี่ยวบนโคกที่ถมดินไว้สูงกลางทุ่งกลางนาหลังคามุงด้วยจาก ฝาบ้านกั้นด้วยไม้ไผ่ขัดแตะ พื้นบ้านเป็นดินถูกปรับเป็นผืนเดียวอย่างเรียบ มีแคร่ไม้ไผ่สำหรับนอนและนั่งเล่นอยู่ติดฝาข้างหนึ่ง ประตูโรงนาก็เป็นไม้ไผ่ขัดแตะและช่องหน้าต่างก็ทำด้วยแผงไม้ไผ่ เวลาเปิดก็ใช้ไม้ค้ำเพื่อให้แสงสว่างและลมผ่านเข้ามาได้ ที่บ้านนี้เป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัวหนึ่ง มีพ่อแม่และลูกหญิง ๒ คน คนโตอายุ ๘ ขวบ ไว้ผมจุก คนเล็กอายุ ๓ ขวบ

บ่ายวันนั้น เด็กหญิงผู้ที่กำลังไกวเปลร้องเพลงเห่กล่อมน้องให้หลับอยู่ในโรงนาเป็นเวลาที่ข้างนอกแดดกำลังร้อนจัด เพราะเพิ่งจะเลยเที่ยงวันไปไม่นานนัก พ่อกับแม่ของเด็กหญิงไม่อยู่บ้านทิ้งให้ลูกสาวคนโตเลี้ยงน้องอยู่เฝ้าบ้าน เด็กหญิงผู้พี่เมื่อป้อนข้าวน้องแล้ว ก็เอาใส่เปลเห่กล่อมให้หลับเพื่อตัวเองจะได้กินข้าว บ้านหลังนี้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวไม่มีเพื่อนบ้านใกล้เคียง ในโรงนาหรือบ้านนี้นอกจากเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับครอบครัวชาวนาทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็ไม่มีอะไรแสดงถึงความฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับการครองชีพและชีวิตประจำวัน เป็นครอบครัวชาวนาที่ไม่มีสมบัติที่มีราคาอยู่ในบ้าน แต่สิ่งที่แปลกก็คือมีใบฎีกาชวนเชิญให้ไปทำบุญร่วมการกุศลของวัดต่าง ๆ หลายใบติดไว้ที่บานประตูไม้ไผ่สานเป็นแถว สมัยนั้นฎีกาบอกบุญเป็นแผ่นเล็ก ๆ บรรจุข้อความสามสี่บรรทัด ไม่มีซองสำหรับบริจาค ชวนเชิญให้ไปทำบุญที่วัดเท่านั้น ไม่มีชื่อกรรมการหรือชื่อบุคคลเหมือนปัจจุบัน เป็นฎีกาแผ่กุศลมายังทายกทายิกาลอย ๆ อีกสิ่งหนึ่งที่สะดุดตาก็คือ บนหัวนอนมีหิ้งมีรูปพระพุทธรูปใส่กรอบไว้เคารพบูชา มีกระถางธูปเชิงเทียนและแจกันปักดอกไม้ แสดงว่าครอบครัวนี้แม้จะขัดสนจนยาก แต่ก็มีความเคารพนับถือพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง

ขณะที่เด็กหญิงกำลังส่งเสียงแจ้ว ๆ เห่กล่อมน้องด้วยเพลงชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ทันใดนั้นก็มีชายสูงอายุผู้หนึ่งแต่งกายผิดแปลกไปจากชาวบ้านทั่ว ๆ ไปในแถบนั้น นุ่งผ้าจูงกระเบนใส่เสื้อนอกใส่รองเท้า แต่ไม่ใส่หมวกไม่มีลูกกระดุมเสื้อ เหงื่อชุ่มตัว ท่าทางอิดโรยเดินโซเซเข้ามาในโรงนา เด็กหญิงมองดูอย่างตกใจ แต่เมื่อเห็นชายสูงอายุทำท่าเซจะล้ม คล้ายกับมีสิ่งดลใจตามสัญชาตญาณเกิดความสงสารทำให้เด็กหญิงทิ้งสายเชือก

เปลที่กำลังไกวน้องอยู่วิ่งเข้าไปช่วยพยุง แม้ตัวจะเล็กแต่จิตใจสูง จึงทำให้ชายสูงอายุได้เกาะบ่าเด็กหญิงไว้ทันก่อนที่จะล้มลง เด็กหญิงค่อย ๆ พยุงไปที่แคร่ไม้ไผ่ ผู้เฒ่านั่งลงหอบด้วยความเหน็ดเหนื่อย เด็กหญิงจ้องดูด้วยความสงสัย แต่ไม่พูดไม่จาอะไรทั้งสิ้น เพราะเห็นว่าท่านผู้เฒ่ายังเหนื่อยอ่อนอิดโรยอยู่มาก และกำลังหายใจหอบ คำแรกที่ออกมาจากปากผู้เฒ่าซึ่งเด็กหญิงได้ยินก็คือ

"น้ำ ขอน้ำกินหน่อย หิวน้ำเต็มทน คอแห้งเหลือเกิน"

เด็กหญิงได้ยินเช่นนั้นก็ไม่รอช้า รีบจัดแจงไปหยิบขันทองเหลืองตรงไปจ้วงขันลงในตุ่มน้ำฝนเพียงครึ่งขัน แต่ไม่ลืมรูดตับจากที่มุงหลังคาตอนชายคาบ้านซึ่งเก่าและกรอบลงไปในขันน้ำด้วย แล้วก็ส่งให้ผู้เฒ่า ฝ่ายผู้เฒ่าเมื่อเห็นเช่นนั้นก็ไม่พอใจที่เด็กหญิงโรยใบจากลงไปลอยอยู่ในขัน ทั้งน้ำก็มีสีเหลืองคล้ายใส่ชาจีนอยู่แล้ว ถ้าเป็นเวลาปกติก็คงดื่มไม่ลง แต่ด้วยความหิวกระหายเป็นกำลังและไม่มีทางเลือก ท่านจึงเป่าใบจากให้ลอยห่างออกไปแล้วค่อย ๆ ดื่มอย่างไม่ค่อยทันใจ เมื่อดื่มน้ำพอแก้กระหายแล้วพักอยู่ครู่หนึ่งพอจะหายเหนื่อย ท่านจึงเงยหน้าขึ้นมองดูเด็กหญิงแล้วพูดขึ้นว่า

"ฉันได้กินน้ำเข้าไปค่อยมีแรงขึ้นหน่อย แต่เออ! ทำไมน้ำนี้จึงมีสีเหลืองเหมือนใส่ชาแต่ก็จืดสนิทดี แล้วทำไมแม่หนูถึงต้องดึงใบจากที่โรยลงไปด้วยล่ะ ทำให้ฉันเกือบจะโกรธ เพราะกำลังคอแห้งกระหายน้ำจะขาดใจอยู่แล้ว นึกว่าจะดื่มให้สมอยาก แต่ก็คิดว่าแม่หนูคงมีเหตุผลจึงได้ทำเช่นนั้น น้ำของแม่หนูขันนี้มีค่ามาก ทำให้ฉันชุ่มชื่นมีกำลังขึ้นเป็นกอง ถ้าไม่ได้กินคงจะขาดใจตาย ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยหิวน้ำมากเหมือนคราวนี้เลย ไหนแม่หนูลองเล่าให้ฉันฟังซิว่า ทำไมถึงเอาเศษใบจากมุงหลังคนใส่ลงไปในน้ำ" เด็กหญิงได้ยินเช่นนั้นก็บอกว่า

"น้ำนี่เป็นน้ำฝน เหลืองก็เพราะหลังคาใบจากจ้ะตา และพ่อของหนูเคยสั่งสอนไว้ว่าบ้านเราอยู่กลางท้องไล่ท้องนาไกลจากหมู่บ้าน ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่มีใครมาขอน้ำกินถ้าเห็นเขาคอแห้งหิวมาก ก็ให้ตักน้ำฝนในตุ่มแล้วรูดใบจากชายคาใส่ลงไปเขาจะค่อย ๆ ดื่ม ถ้าไม่ใส่ใบจากลงไปเขาก็จะรีบดื่ม ๆ แทบไม่ยอมหายใจเพราะความอยาก แล้วก็อาจเกิดโทษขึ้นเพราะจะทำให้สำลักน้ำหรือจุกตาย พ่อบอกไว้อย่างนี้หนูก็ต้องทำตาม หนูเห็นตาเหนื่อยและอยากน้ำมาก คิดว่าตารู้แล้วคงไม่โกรธหนูนะจ๊ะตา"

ท่านผู้เฒ่ามองดูเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ ด้วยความเอ็นดู และสงสารแล้วน้ำตาไหล พลางพูดว่า

"โอ ! ฉันไม่โกรธแม่หนูหรอก แม่หนูทำถูกแล้ว เพราะถ้าไม่ทำเช่นนั้นฉันอาจสำลักน้ำจุกตายก็ได้ แต่ฉันยังไม่ได้กินข้าวเลย หิวข้าวจนแสบท้องแล้วได้กินน้ำก็ค่อยยังชั่วหน่อย ตลอดวันนี้ฉันยังไม่ได้กินข้าว แม่หนูมีข้าวเย็นเหลือบ้างไหม ขอให้ฉันกินแก้หิวบ้าง เกิดมาฉันก็ไม่เคยนึกว่าจะต้องมาขอข้าวขอน้ำใครกิน"

เด็กหญิงมองดูผู้เฒ่าอย่างน่าสงสาร และเห็นใจแล้วพูดว่า

"โถ ตาคงหิวมากนะจ๊ะ หิวจนไม่มีแรงเดิน หนูก็เพิ่งป้อนให้น้องกินก่อนลงเปลนอน แต่ไม่เป็นไรยังมีข้าวเย็นเหลืออยู่บ้างกับไข่เค็มอีกซีกหนึ่ง หนูจะไปเอามาให้"

เสียงท่านผู้เฒ่าพูดว่า "จริงแม่หนู ฉันหิวแล้วก็ไม่มีแรง แม่หนูเป็นเด็กดีจริง ๆ"

เด็กหญิงแกว่งเปลให้แรงขึ้นแล้ว ก็รีบไปคดข้าวจนหมดหม้อ ได้มาครึ่งจานพร้อมทั้งไข่เค็มครึ่งซีกมาส่งให้ท่านผู้เฒ่า แล้วก็นั่งดูชายสูงอายุกินอย่างเอร็ดอร่อยเพราะกำลังหิว แต่เมื่อท่านผู้เฒ่ากินข้าวหมดจานแล้วก็นึกขึ้นได้จึงถามเด็กหญิงว่า

"ข้าวที่ฉันกินนี่ มันเป็นข้าวสำหรับของแม่หนูกินกลางวันไม่ใช่หรือ แม่หนูยังไม่ได้กินข้าวใช่ไหม นี่ฉันมาแย่งข้าวของแม่หนูมากินหมดเสียแล้ว" ท่านผู้เฒ่าพูดอย่างตำหนิตัวเอง แต่เด็กหญิงหัวเราะแล้วพูดว่า

"หนูไม่หิวหรอกจ้ะตา หนูเห็นตาหิวและตาก็กินได้หนูก็ดีใจมาก ส่วนน้องอิ่มแล้วจ้ะตา เขาว่าคนแก่หิวมาก ๆ แล้วเป็นลม หนูเป็นเด็กไม่เป็นอะไร" เสียงท่านผู้เฒ่าบ่นพึมพำอยู่ในลำคอว่า "แม่คุณ แม่หนูช่างน่ารัก เด็กท้องนาแท้ ๆ ช่างใจดีจริง ๆ" เด็กหญิงถามขึ้นมาว่า

ตายังคงไม่อิ่มใช่ไหมจ๊ะตา หนูจะหุงข้าวต้มให้กินอีก" ท่านผู้เฒ่าตอบว่า

"ดีเหมือนกันเพราะแม่หนูยังไม่ได้กินข้าว" เสียงเด็กหญิงหัวเราะแล้วพูดว่า "หนูไม่หิวจ้ะตา เดี๋ยวหนูจะไปต้มข้าวต้มแล้วปิ้งปลาเค็มให้นะจ๊ะตา" พูดแล้วหนูน้อย

ก็แกว่งเปลให้แรงขึ้น เพื่อไม่ให้น้องตื่น พอเห็นน้องพลิกตัวก็รีบร้องเพลงกล่อมให้หลับต่อไป แล้วจึงรีบเข้าไปในครัวติดไฟซาวข้าวตั้งหม้อด้วยความชำนาญตามที่พ่อแม่ได้เคยสั่งสอนไว้ แต่ก็ไม่ลืมว่ามาไกวเปลเมื่อเห็นจวนจะหยุด แกทำงานสลับกันไปด้วยความว่องไว พอข้าวต้มสุกแกก็ยกหม้อข้าวลงแล้วเอาไม้ตับปลามาหนีบปลาเค็มปิ้งกลับไปกลับมาบนเตาจนสุก ไม่ช้าก็ตักข้าวต้มและมีปลาเค็มใส่จานมาตั้งให้ผู้เฒ่า ซึ่งนั่งมองดูเด็กหญิงอยู่ด้วยความนิยม ข้าวสุกครึ่งจานและไข่เค็มครึ่งซีกนั้น ยังไม่ทำให้ท่านผู้เฒ่าหายหิวได้ เมื่อเห็นเด็กหญิงยกข้าวต้มร้อน ๆ ออกมาก็ไม่ได้รอช้า ค่อย ๆ ตักข้าวต้ม ซึ่งปรุงโดยฝีมือของเด็กหญิงบ้านนาจน ๆ คนหนึ่ง พอคลายความร้อนลงแล้วก็ตักใส่ปากอย่างเอร็ดอร่อย พลางเรียกเด็กหญิงให้มากินร่วมกัน และได้สนิทสนมกันรวดเร็ว ในความรู้สึกของท่านผู้เฒ่ามันเป็นอาหารที่วิเศษมีรสอันโอชา ท่านรับประทานได้มากกว่าธรรมดา แล้วจึงพูดว่า

"แหม ! ข้าวต้มของแม่หนูนี่อร่อยจริง ๆ ฉันไม่เคยกินข้าวมากอย่างนี้เลย คนที่บ้านฉันต้มก็ไม่เคยอร่อยอย่างนี้ ทั้งปลาเค็มปิ้งก็หอมไม่เค็มมากมันช่างดีแท้ ๆ"

เด็กหญิงถูกชมเข้าก็อายม้วนไปมา พูดอะไรไม่ถูกตามความรู้สึกของเด็กซึ่งไม่เคยมีใครชมมาก่อนเลยในชีวิต แต่แล้วท่านผู้เฒ่าก็ถามขึ้นว่า

"นี่พ่อแม่ของหนูไปไหนล่ะ จึงทิ้งแม่หนูไว้เพียงสองคนพี่น้องอยู่กลางทุ่งอย่างนี้"

เด็กหญิงตอบว่า "พ่อของหนูไปอำเภอ แม่ไปตัดฟืนในป่าสะแก กว่าจะกลับถึงบ้านก็เย็น ๆ แล้วทำไมตาจึงมาถึงที่นี่ล่ะจ๊ะ"

ผู้เฒ่ายิ้มตอบว่า "ฉันหลงทางมาจ้ะแม่หนู ฉันต้องเดินมากลางแดด ลำบากเหลือเกิน ไม่เคยเดินไกล ๆ มาก่อน แถวนี้ไม่มีบ้านเลย พบบ้านแม่หนูเป็นบ้านแรกจึงแวะเข้ามาขอน้ำกิน และขอนั่งพักอาศัยพอให้มีแรงหน่อยก็จะไป ฉันอ่อนใจเต็มทีเดินแทบจะไม่ไหวอยู่แล้ว ถ้าหากไม่พบบ้านแม่หนูต้องเดินไกลกว่านี้ ฉันคงหมดแรงหมดกำลังล้มลงนอนกลางดินแน่"

เมื่อเด็กหญิงได้ฟังก็รู้สึกสงสาร ที่ผู้เฒ่าต้องบุกกลางทุ่งกลางนามาได้รับความเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียมาก จึงพูดว่า

"ตาจะพักผ่อนหลับนอนก็ได้ หนูจะไปเอาหมอนหนุนหัวมาให้" ว่าแล้วเด็กน้อยก็วิ่งเข้าไปค้นหาหมอนของพ่อแม่มาได้ใบหนึ่ง ซึ่งไม่ค่อยสะอาดนัก ผู้เฒ่าพึมพำขอบใจแล้วก็เอนตัวลงนอนบนแคร่ด้วยความอ่อนเพลียไม่ช้าก็หลับ เด็กหญิงนั่งมองดูผู้เฒ่า และนึกอะไรไปตามภาษาเด็ก ๆ พอน้องตื่นเด็กหญิงก็รีบอุ้มลงจากเปลรีบออกจากโรงนา กลัวว่าเสียงร้องไห้ของน้องจะรบกวนท่านผู้เฒ่า

ครั้นถึงเวลาเย็น แม่กลับจากป่าสะแก ลูกสาวก็อุ้มน้องเข้าสะเอวยืนคอยรับหน้าแม่อยู่นอกบ้าน พอเห็นหน้าแม่ก็รายงานว่า

"แม่จ๋า วันนี้มีคนแก่เดินหลงทางมาถึงบ้านเราจ้ะแม่ แกหิวน้ำมากหนูเลยตักน้ำให้กิน แล้วแกก็หิวข้าวด้วย หนูก็ให้ข้าวกลางวันของหนูให้กินแต่ก็ยังไม่อิ่ม หนูก็เลยต้มข้าวให้กิน แกบอกว่าอร่อยจ้ะ พอกินข้าวแล้วแกก็อ่อนใจเลยนอนหลับอยู่ที่แคร่แม่จ้ะ หนูสงสารแกมากมาก แล้วยังเดินหลงทางมาไกลอีก หนูจึงรีบออกมาคอยบอกแม่ ประเดี๋ยวแม่จะทำให้แกตื่นเพราะแม่ไม่รู้"

แม่ยืนถือมีดตัดฟืนฟังลูกสาวรายงานจนจบ จึงพูดว่า "เออดีแล้วอีหนูคนแก่คนเฒ่าจงนับถือเหมือนปู่ย่าตายาย เมื่อหลงทางมาก็ให้แกได้พักพิงเท่าที่เราจะให้ได้ก็เป็นบุญเหมือนกันนะลูก แต่เราก็ยากจนไม่ใช่มั่งมีอะไรนัก เอาเถิดลูกกลับเข้าไปในบ้านเถิด ประเดี๋ยวจะได้หุงข้าว พอพ่อเจ้าเขากลับจากอำเภอคงจะมีอะไรติดมือมาบ้าง ก็จะได้เลี้ยงดูกันตามมีตามเกิด ว่าแล้วแม่ลูกก็ย่องเข้าไปในบ้านจัดแจงหุงหาอาหาร เพื่อแขกผู้เฒ่าเป็นพิเศษ

ส่วนผู้เฒ่านอนหลับ พอตื่นรู้สึกตัวได้ยินเสียงแม่ลูกพูดกันอยู่นอกบ้านก็นึกในใจว่า บ้านนานี้แม้จะยากจนแต่ก็จิตใจดีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ พยายามจะลุกขึ้นแต่เมื่อยจนลุกขึ้นไม่ไหวแล้วก็หลับไปอีก

พอเย็นมากชายผู้เป็นพ่อของเด็กหญิงก็กลับมาถึงบ้าน เด็กหญิงก็คอยไปดักบอกผู้เป็นพ่ออยู่นอกบ้านเช่นกัน ชายผู้พ่อก็มิได้ว่าอะไรนอกจากจะบอกกับลูกสาวว่า

"เออ ! อีจุก เอ็งทำไปเช่นนั้นก็ดีแล้วลูก ได้บุญนะ ช่วยคนแก่คนเฒ่าหลงทางเช่นนี้ ถ้าเราเกิดชาติหน้าคงจะไม่ยากจน เอ็งทำอย่างนี้พ่อก็ดีใจ"

แล้วผู้พ่อก็ย่องเข้าไปในบ้าน นำของที่ซื้อมาจากอำเภอมอบให้ภรรยาจัดการหุงต้มตามใจชอบ เพื่อจะได้รับรองแขกผู้เฒ่า ตามสภาพของชาวนาที่จะมีได้ การพูดจากันก็ซุบซิบระหว่างพ่อแม่ลูกไม่ให้เสียงดังเป็นที่รบกวนการนอนของชายผู้เฒ่า ในไม่ช้าหญิงผู้เป็นแม่ก็ปรุงจัดอาหารเสร็จเรียบร้อย และจัดใส่ถ้วยชามดีที่สุดเท่าที่มีอยู่ และจัดใส่สำรับเท่าที่จะทำได้ คอยเวลาให้ผู้เฒ่าตื่นจะได้รับประทานอาหาร คอยแล้วคอยอีกก็ยังไม่มีทีท่าว่าผู้เฒ่าจะตื่น ผู้เป็นแม่เกรงว่ากับข้าวจะเย็นเสียหมด จึงกระซิบบอกลูกสาวให้ค่อย ๆ กระซิบปลุกผู้เฒ่าเพื่อจะได้รับประทานอาหาร ลูกสาวจึงค่อยๆไปเขย่าขาผู้เฒ่าพลางพูดว่า

"ตาจ๋า ลุกขึ้นมากินข้าวเถิดจ้ะ ประเดี๋ยวจะเย็นหมด ลุกขึ้นเถิดจ้ะตาเวลาเย็นมากแล้ว"

แม้เด็กหญิงจะพยายามปลุกเท่าไร ผู้เฒ่าก็ยังไม่รู้สึก ทำให้ชายผู้เป็นพ่อของเด็กรู้สึกร้อนใจมาก จึงตรงเข้าไปจับตัวดู เห็นตัวผู้เฒ่าร้อนจัดก็ตกใจหันไปบอกกับภรรยาด้วยเสียงกระซิบว่า

ถ้าจะเป็นไข้เสียแล้ว ทำยังไงดีล่ะ"

ภรรยาก็ตกใจตอบว่า "ยาเขียวใหญ่ในบ้านเรายังมี ลองให้แกกินซีพี่"

แล้วในไม่ช้าทั้งผัวเมียและบุตรสาวก็กุลีกุจอละลายยาเขียวใหญ่ ซึ่งเป็นยาประจำบ้านในสมัยนั้น พยายามให้ผู้เฒ่าดื่มเมื่อตื่นขึ้นมา ความอ่อนเพลียทำให้ผู้เฒ่านอนอย่างสลบไสล แต่เมื่อถูกปลุกนานเข้าก็ได้สติลุกขึ้นมา ก็รู้สึกแปลกใจถามขึ้นว่า

"นี่ฉันอยู่ที่ไหน ใครเป็นคนพาฉันมา"

สองผัวเมียมองดูตากัน แล้วหันไปมองดูลูกสาวคนโตคล้ายจะถามว่า นี่จะทำอย่างไรดีล่ะ ลูกสาวรู้ความหมายดีจึงเข้าไปพูดว่า

"ตาหลงทางมาเมื่อตอนบ่าย ตาจำได้ไหมจ๊ะ หนูยังตักน้ำให้ตากิน แล้วรูดใบจากชายคาลงไปในขันน้ำ แล้วให้ข้าวเย็นตากินยังไม่อิ่ม ยังต้มข้าวให้ตากินอีกไงจ๊ะ ตาจำได้หรือยัง ?"

ผู้เฒ่านั้งมองหน้าเด็กหญิงนิ่งคิดอยู่ครู่หนึ่งจึงพูดว่า

"เออ ถ้าจะจริง ฉันจำได้แล้ว ฉันมาเรือเมล์แล้วก็มาลงเรือจ้างเข้าคลองซอย ฉันจะไปบ้านนายกองนาเข้นกำนัน แต่คนเรือมันพามาผิดทาง มันพาไปห่างไกลบ้านคน มันก็จอด อ้ายคนแจวหัวมันหยิบเอามีดดาบขึ้นมาลับกับหิน ฉันก็ใจไม่ดีไม่รู้ว่ามันจะทำอะไร มันคงจะทุจริตเพราะมันจอดเรือเฉยอยู่ในที่เปลี่ยวไม่มีบ้านช่องคน เห็นแต่ทุ่งนาสุดลูกหูลูกตาฉันถามมันว่า

"ทำไมถึงไม่ไป จอดเรืออยู่ทำไม" มันนั่งลับมีดนิ่งเฉยทำทองไม่รู้ร้อน ส่วนไอ้คนแจวท้ายมันก็นั่งสูบบุหรี่ใบจากเฉยอยู่ไม่พูดไม่จา ทีแรกฉันก็รู้สึกฉิว และโกรธ แต่นึกว่าไม่ควรประมาท คิดดูแล้วว่าเราทำอะไรมันไม่ได้ มีแต่จะเสียท่ามันเพราะฉันแก่แล้วอาวุธก็ไม่มีติดตัว จะโกรธมันจะขัดใจมันก็จะถูกทำร้าย ควรจะรักษาตัวรอดดีกว่า จึงพูดดีกับมันว่า

"แกจะเอาอะไรบอกมาฉันมีก็จะให้ จะได้ออกเรือไปเสียที" อ้ายคนลับมีดมันไม่พูดอะไรทำหูทวนลมตั้งหน้าตั้งตาลับมีด แล้วเอามาลูบดูว่าคมหรือยัง อ้ายคนท้ายมันพูดว่า

"เขาต้องการเงินครับ ถ้ามีเงินก็ไปเร็ว"

ฉันฟังมันพูดแล้วมาคิดดูว่า ถ้าเราขัดขืนไม่ยอมให้เงินมันก็เห็นจะเจ็บตัวจึงถามว่า "เอาเท่าไหร่" มันบอกว่าเอาเท่าที่ท่านมีอยู่ในตัว ฉันหยิบเงินออกมาให้แล้วบอกว่ามีอยู่สิบตำลึง มันตาลุกเพราะคงไม่นึกว่า ฉันจะพกเงินบาทมามาก แต่ความโลภมันก็ถามอีกว่า "ยังมีอะไรอีกไหม"

ฉันจึงบอกว่า "เงินมีอยู่เท่านี้แหละไม่มีอีกแล้ว" มันขู่ว่า "อย่าโกหกนะ ถ้าผมค้นได้ท่านจะเจ็บตัว เอามาให้เสียดี ๆ"

ฉันจึงบอกว่า "ฉันแก่แล้ว ฉันพูดปดไม่เป็น ฉันยังมีนาฬิกาพกเรือนทองพร้อมสายอีกเรือนเท่านั้นราคาหลายชั่ง อ้อ ! แล้วก็กระดุมนากอีก ๕ เม็ดเท่าที่เห็นนี่แหละ" ที่สุดมันก็เอาไปหมด หมวกไหมสักปะรด ๑ ใบ ไม้เท้าหัวเลี่ยมนาก ๑ อัน แล้วมันก็คืนเงินมาให้ฉัน ๒ บาท พร้อมทั้งหมากห่ออยู่ในผ้าหนึ่งห่อ แล้วมันก็ไล่ฉัน

ขึ้นฝั่ง บอกให้เดินไปเพราะถ้าส่งถึงบ้านกำนันมันกลัวถูกจับ ฉันจึงต้องเดินตั้งแต่เช้าจนบ่าย ผ่านทุ่งนามาเมื่อเห็นหลังคาบ้านไกลลิบ ๆ อยู่ข้างหน้า ฉันก็แข็งใจเดินจนมาพบแม่หนู เรื่องมันก็มีเท่านี้แหละ

เมื่อได้ยินผู้เฒ่าเล่าเรื่องนี้ต่างก็มีความสงสาร แล้วสองคนผัวเมียก็แนะนำว่า ควรจะไปบอกกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือกรมการอำเภอ เพื่อจะได้ติดตามคนใจชั่วทั้งสองต่อไป แต่ท่านผู้เฒ่านั้นไม่อยากจะให้เรื่องราวอื้อฉาวใหญ่โต จึงไม่ยอมไปแจ้งตามที่สองผัวเมียแนะให้ และยังขอให้สองผัวเมียช่วยยึดเป็นความลับ อย่าได้บอกให้ใครรู้เป็นอันขาด สองผัวเมียก็รับคำ ท่านผู้เฒ่าต้องพักอยู่ที่บ้านนากลางทุ่งโดดเดี่ยวหลังนั้นต่อไป เพราะยังเป็นไข้เมื่อยขบไปทั่วสรรพางค์กาย เด็กหญิงก็ยินดีรับใช้ช่วยบีบนวดตามแต่กำลังจะทำได้ด้วยความเต็มใจ การพักอยู่ที่นั่นทำให้ผู้เฒ่ามองเห็นชีวิตของชาวนาครอบครัวนี้ว่า ถึงจะยากจนทางทรัพย์สิน ส่วนจิตใจนั้นมีทั้งความรู้สึกสงสารเห็นอกเห็นใจ ทำให้ผู้เฒ่าเมตตารักใคร่เด็กหญิงทั้งสองและพ่อแม่ของแม่หนูยิ่งขึ้น เมื่อพักอยู่จนอาการไข้และอ่อนเพลียหาย ร่างกายเข้าสู่สภาพปกติ ระหว่างที่พักอยู่ที่บ้านนาท่านก็ได้อาศัยเด็กหญิงเป็นผู้เอาใจใส่ดูแล ก่อนที่จะจากบ้านนา ทำให้ผู้เฒ่ามีความอาลัยรักใคร่เอ็นดูเด็กหญิงยิ่งนัก เด็กหญิงทั้งสองก็มีความอาลัยรักใคร่ในตัวไม่น้อย ก่อนจะเดินทางกลับท่านผู้เฒ่าได้ขอร้องให้ชายผู้เป็นสามีช่วยไปส่งถึงอำเภอแล้วก็จะกลับเอง ท่านได้แสดงความขอบใจ และมีความเป็นห่วงเด็กหญิงตัวน้อย ๆ ที่เอาใจใส่อย่างดี นับว่าทำบุญคุณไว้แก่ท่านมาก ท่านจึงเรียกเด็กหญิงทั้งสองคน ซึ่งยังไม่มีชื่อจริง มีแต่ชื่อเล่น คนโตนั้นไว้จุก พ่อแม่จึงเรียกว่าอีจุก และน้องสาวซึ่งพ่อแม่เรียกว่าอีแดงเข้ามา และได้บอกกับสองผัวเมียว่า ท่านอยากจะตั้งชื่อให้เด็กทั้งสองเสียใหม่ ซึ่งทั้งสองผัวเมียก็ไม่ขัดข้อง ฉะนั้นท่านผู้เฒ่าจึงตั้งชื่อให้เด็กคนโตว่า "**เมตตา**" ส่วนน้องเล็กท่านได้ตั้งชื่อว่า "**กรุณา**" ตั้งชื่อให้แล้วก็ให้ศีลให้พรเพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุขสิริมงคล ต่อจากนั้นท่านผู้เฒ่าก็ได้บอกลาแม่ของเด็กและเด็กทั้งสองเพื่อเดินทางกลับกรุงเทพ ฯ ทั้งสองสามีภรรยามีความอาลัยท่านมาก แต่ก็ไม่ทราบว่าท่านคือใคร อยู่ที่ไหน เพียงแต่ท่านบอกว่า เมื่อกลับถึงบ้านแล้วจะส่งข่าวมาให้ทราบ

เมื่อท่านเดินออกจากบ้าน เด็กหญิงผู้พี่กวิ่งมากอดขาร้องไห้ด้วยความรักอาลัย ตามความรู้สึกของเด็ก ๆ ทำให้ผู้เฒ่าต้องน้ำตาร่วง และพยายามปลอบโยนว่าจะหาเวลามาเยี่ยมภายหลัง

หลังจากผู้เฒ่าได้ออกเดินทางกลับไปแล้ว รู้สึกว่าเด็กหญิง "เมตตา" ซึ่งท่านผู้เฒ่าตั้งชื่อให้เป็นอนุสรณ์มีความเงียบเหงาลงไปมาก แต่แล้วต่อมาไม่นานนักพวกพนักงานอำเภอและที่ดิน พร้อมด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้านก็มาหาที่บ้านกลางนา บอกให้ไปรับโอนที่นา ๒๐๐ ไร่ในนามของเด็กหญิงเมตตาและเด็กกรุณา เรื่องนี้ทำให้สองสามีภรรยาตกตะลึง เพราะไม่นึกฝันว่าจะได้รับลาภก้อนใหญ่เช่นนี้มาก่อน ความจริงที่นาในสมัยนั้นราคาไม่แพง แต่สำหรับคนจนไม่เคยมีที่นาเป็นของตนเองย่อมมีค่า แต่ก็ยังสงสัยว่าจะผิดตัว จึงถามคณะกรรมการอำเภอให้แน่นอนใจ แต่ก็ได้รับการยืนยันหลักฐานต่าง ๆ เช่นชื่อของเด็กหญิงทั้งสองก็ตรงกับชื่อเมตตากับกรุณา ซึ่งท่านผู้เฒ่าเป็นผู้ตั้งให้และชื่อพ่อแม่ถูกต้อง จนทำให้สองคนผัวเมียตื่นเต้นจนทำอะไรไม่ถูกตลอดทั้งวัน เพราะอยู่ ๆ ก็ได้นาถึง ๒๐๐ ไร่ ทั้งยังไม่รู้จักผู้ให้ว่าเป็นใครอยู่ที่ไหน แต่ก็คิดว่าคงไม่มีใครอื่น นอกจากท่านผู้เฒ่าที่มาพักอาศัยบ้านนาเมื่อคราวหลงทาง ชีวิตของชาวนาผู้ยากจน บัดนี้ฐานะพอจะลืมตาอ้าปากกับเขาได้บ้าง แม้จะไม่รวยก็พอมีอันจะกินคนหนึ่งในแถบนั้น ไม่มีอะไรเป็นของเที่ยงแท้แน่นอน

ต่อจากนั้นมาสิ่งที่ไม่นึกไม่ฝันก็เกิดขึ้นอีก คือเด็กหญิงเมตตาและกรุณาได้รับมรดกตึกแถวซึ่งปลูกอยู่ในกรุงและเงินสดอีกจำนวนไม่น้อย เหตุก็เพราะท่านเจ้าคุณผู้เฒ่าที่เคยหลงทางมาพักที่บ้านนาได้ถึงแก่อสัญกรรมลง ก็ได้ทำพินัยกรรมมอบแบ่งมรดกให้เด็กหญิงทั้งสองคน หลังจากนั้นต่อมาครอบครัวนี้ จึงได้โยกย้ายภูมิลำเนา เข้ามาอยู่ในพระนคร ประกอบการค้าในตึกแถวที่เป็นกรรมสิทธิ์ของบุตรสาวต่อมา ทั้งนี้ก็เป็นเพราะเด็กหญิงชาวนาจน ๆ ผู้ใจบุญและได้ให้น้ำท่านเจ้าคุณผู้เฒ่าในยามยาก เป็นคุณงามความดีของเด็กหญิงที่ยังไม่เดียงสา ทำไปด้วยมีจิตใจเมตตาสงสาร ไม่ได้นึกว่าจะเกิดผลตอบแทนอย่างมากมายเช่นนี้ นี่เป็นผลของกรรมดีที่เด็กหญิงชาวนาได้ประกอบขึ้น จึง

ทำให้พ่อแม่พลอยได้รับความสุขไปด้วย เพราะมีลูกที่ดี ครอบครัวนั้นจึงได้เจริญรุ่งเรือง ความเมตตา ความกรุณา ปรานีสงสารด้วยความบริสุทธิ์แล้ว ย่อมจะเกิดผลดีตามสนอง อยู่เสมอ นี่ก็พอจะให้รู้ได้ว่าความดียังไม่สูญสิ้นไปจากโลกนี้

นับแต่เด็กหญิงเมตตา และเด็กหญิงกรุณาสองพี่น้องได้รับทรัพย์สินของท่านเจ้าคุณผู้เฒ่าแล้ว วันเดือนปีได้ผ่านไป จนเด็กหญิงทั้งสองเติบใหญ่จนได้ตำแหน่งคุณยายคุณย่าคุณทวด แต่หญิงทั้งสองยังไม่เคยลืมชีวิตเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก นึกถึงชายชราเจ้าคุณผู้เฒ่าผู้มาขอน้ำขอข้าว แล้วเป็นผู้ตอบแทนบุญคุณสูง แต่ด้วยความกตัญญูกตเวทีหญิงทั้งสองพี่น้องจึงได้ทำบุญทำทานเลี้ยงพระสวดมนต์ ถวายสังฆทานอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ท่านเจ้าคุณผู้เฒ่าที่ล่วงลับไปแล้วทุกปีเป็นประจำไม่เคยเว้น วันนั้นคือตรงกับวันถึงแก่อสัญกรรมของท่านเจ้าคุณผู้มีพระคุณอันสูงยิ่ง แสดงถึงน้ำใจอันน่าชมเชยและนับถือ

มรดกชิ้นสุดท้าย

ท. เสียงพิบูลย์

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงไม่นานนัก บิดาของข้าพเจ้าได้ถึงแก่กรรมลง เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ฐานะของครอบครัวขาดรายได้ลงอย่างกะทันหัน และนับเป็นก้าวแรกที่คุณแม่และข้าพเจ้าต้องรับผิดชอบ และดิ้นรนต่อสู้เพื่อการดำรงอยู่ของครอบครัว คุณแม่ได้ทำการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อค่าครองชีพและส่งเสียให้น้อง ๆ เล่าเรียน และโดยเหตุนี้เองที่ข้าพเจ้าต้องหยุดชะงักการเล่าเรียน แสวงหางานทำเพื่อเอารายได้มาช่วยคุณแม่เป็นค่าใช้จ่ายและส่งเสียให้น้องได้เล่าเรียนต่อไป

ชีวิตของข้าพเจ้าได้เริ่มต้น ข้าพเจ้าหมายถึงการเริ่มต้น เข้าต่อสู้กับลีลาของชีวิตในอันที่จะบุกเบิกต่อไปเพื่ออนาคตอันรุ่งเรืองแจ่มใส ซึ่งทุกคนหวังและปรารถนา เมื่ออายุข้าพเจ้ายังไม่ครบ ๒๐ ปี แม้ว่าจะยังไม่พ้นวัยศึกษาขั้นมหาวิทยาลัย แต่ความจำเป็นในเรื่องฐานะของครอบครัว เพราะขาดบิดาบังเกิดเกล้า บังคับให้ข้าพเจ้าต้องกระเสือกกระสนหารายได้มาช่วยเหลือทางบ้าน โปรดทราบว่าครอบครัวของข้าพเจ้ามีอยู่ด้วยกัน ๔ ชีวิต คือ มารดาของข้าพเจ้า ๑ กับน้องชายซึ่งกำลังอยู่ในวัยเล่าเรียนอีก ๒ คนเท่านั้น เราทั้ง ๔ อาศัยอยู่ในบ้านหลังเล็กซึ่งปลูกอยู่ในที่ดินของเราเอง อันเป็นสมบัติที่คุณพ่อสร้างสมไว้ให้

ต่อมาข้าพเจ้าได้งานทำที่สำนักงานแห่งหนึ่ง ก่อนที่จะได้เข้าประจำทำงานสำนักงานแห่งนี้ ข้าพเจ้าได้ตั้งสัจจะไว้ในใจว่าจะมีความอดทนไม่ว่างานยากหรือง่าย จะปฏิบัติงานให้ดีที่สุดเต็มความสามารถ จะขยันหมั่นเพียรในการงานและตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยสัจจะ ๓ ประการนี้ ข้าพเจ้าแน่ใจว่าจะเป็นหลักช่วยให้ได้รับความเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต เมื่อได้เข้าทำงานแล้วข้าพเจ้าได้พยายามปฏิบัติตามอุดมคติที่ตั้งไว้โดยเคร่งครัด งานทุกสิ่งที่สามารถทำได้โดยไม่ผิดระเบียบข้อบังคับ ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลังนายจ้าง ข้าพเจ้าทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจด้วยความอุตสาหะมานะไม่ผิดแผกจากกันเลย มีเพื่อนร่วมงานอีกหลายคนที่สังเกตได้ว่า เมื่อต่อหน้านายจ้างเขาทำด้วยความขยันขันแข็ง พอนายพ้นไปแล้วเขาก็วางมือคุยกัน บางทีก็รวมหัวกันนินทาตำหนิติเตียนคนอื่นหรือเพื่อนร่วมงานด้วยกัน ที่สุดบางครั้งก็เลยเอานายจ้างมานินทาถากกันสิ้นไส้สิ้นพุงไปเลย

ข้าพเจ้าทำงานอยู่ที่นี่ไม่นานนัก ก็รู้สึกตัวว่าเริ่มอยู่ในความสนใจของนายจ้าง บางครั้งสังเกตได้ว่า สายตาที่จ้องมองข้าพเจ้านั้นแฝงไว้ด้วยความเมตตาปรานี และเคยได้ยินโดยบังเอิญขณะที่ท่านสนทนาอยู่กับเพื่อนฝูงเป็นการชมเชยข้าพเจ้า "เด็กคนนี้มันเอาถ่าน" ข้าพเจ้าสารภาพว่าเพียงถ้อยคำแค่นี้มันมีความหมายสำหรับข้าพเจ้ายิ่งนัก ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและดีใจยิ่งกว่าได้บำเหน็จรางวัล เพราะอย่างน้อยก็หมายความว่าสัจจะของข้าพเจ้าได้ส่งผลสะท้อนอย่างทันตาเห็น โดยปกติคนงานทุกคนเรียกนายจ้างผู้นี้ว่า "นาย" ฉะนั้นต่อไปนี้ข้าพเจ้าขอใช้สรรพนามของท่านว่านายในที่ทุกแห่ง

ต่อมาอีกประมาณ ๑ ปี ข้าพเจ้าต้องมีความจำเป็นขอลาออกจากงานแห่งนี้ด้วยความเสียดายและอาลัยอาวรณ์อย่างยิ่ง แต่ว่าเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะจะต้องเข้ารับราชการทหารเป็นการรับใช้ชาติ นับว่ามีความสำคัญเหนือสิ่งอื่น เมื่อวันที่ข้าพเจ้าไปลานายนั้น จำได้ว่าสีหน้าของนายเผือดลงเล็กน้อยและแสดงความเสียใจที่ข้าพเจ้าจากไปเพื่อรับใช้ชาติตามหน้าที่ของลูกผู้ชาย ที่สุดนายจ้างได้สั่งจ่ายเงินเดือนในเดือนนั้นซึ่งยังทำไม่ครบให้เต็มจำนวนและยังสั่งจ่ายพิเศษเพิ่มให้อีก ๓ เดือน นั่นข้าพเจ้าถือว่าเป็นบำเหน็จที่นายให้แก่ข้าพเจ้าโดยความกรุณาปรานีโดยแท้ ข้าพเจ้ากล่าวขอบพระคุณด้วยความรู้สึกอันเปี่ยมล้นด้วยความกตัญญูกตเวทีต่อเมตตาจิตของท่าน

อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตของข้าพเจ้าและครอบครัวระยะนี้ต้องนับว่าอยู่ในลักษณะลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่ราบรื่นนัก รายได้ของข้าพเจ้าที่เคยช่วยเหลือมารดาต้องขาดหายไปทั้งจำนวนก็นับว่ามากพอสำหรับฐานะอย่างเรา ทำให้การใช้จ่ายทางบ้านฝืดเคืองตลอดจนน้องอีก ๒ คนที่กำลังเรียนต้องพลอยได้รับความลำบากไปด้วย โดยเฉพาะเหตุนี้เองคุณแม่จึงต้องทำงานมากขึ้นอีกต้องลำบากตรากตรำไม่เห็นแก่เหน็ดแก่เหนื่อย เพื่อหารายได้มาจุนเจือให้พอค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้การศึกษาของน้อง ๒ คนได้ดำเนินต่อไปอย่างตลอดรอดฝั่ง กระนั้นก็ดีเคราะห์กรรมไม่เคยปรานีแก่ผู้ใด ไม่ว่าจะเป็นคนชั่วร้ายหรือบริสุทธิ์ เพราะว่าตราบใดที่โลกนี้ยังเป็นโลกที่หนาทึบไปด้วยความทุกข์ มีแต่ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ตราบนั้นแต่ละชีวิตของปุถุชนก็ย่อมประสบความผันแปรของชีวิตอยู่เสมออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เพราะต่อมาปรากฏว่าข้าพเจ้ารับราชการทหารไม่ทันได้ครบปี มารดาของข้าพเจ้าได้ล้มเจ็บลง เนื่องจากต้องตรากตรำทำงานแทบไม่มีเวลาพักผ่อน ประกอบด้วยสังขารอันร่วงโรยด้วยชรา อาการป่วยของคุณแม่ค่อนข้างหนัก ข้าพเจ้าเป็นห่วงท่านอย่างยิ่ง เพราะท่านเป็นเสมือนพระของเราสามพี่น้อง มีท่านเป็นสุดที่รักเคารพเพียงผู้เดียวเท่านั้น ข้าพเจ้าขออนุญาตลาต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อพยาบาลมารดา เมื่อได้รับอนุญาตได้ก็รีบตรงไปยังบ้านทันที เราต้องจ่ายค่ายาค่าหมอเป็นจำนวนมากและข้าพเจ้าจะอยู่พยาบาลท่านนานนักก็ไม่ได้ เนื่องด้วยกำหนดที่ได้รับอนุญาตมีเวลาจำกัดประกอบกับมีราชการต้องปฏิบัติเป็นประจำ

ขณะอยู่ในกรมทหารข้าพเจ้ามีแต่ความกังวลใจในอาการป่วยของมารดา และในทุนทรัพย์ที่จะต้องใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจนไม่เป็นอันกินอันนอน ฐานะความเป็นอยู่ของเราไม่มั่งมี ในขณะนี้เงินทองที่ได้อุตส่าห์รวบรวมเก็บหอมรอมริบไว้ได้เล็กน้อยก็ค่อยหมดไป จนกระทั่งของมีค่าในบ้านก็แทบจะไม่มีอะไรเหลือ ที่ยังเห็นอยู่เป็นชิ้นสุดท้ายก็คือที่ดินแปลงเล็กพร้อมด้วยตัวบ้านที่เราอาศัยอยู่เท่านั้น แต่เมื่อถึงคราวจำเป็นไม่มีทางอื่นที่จะได้เงินมาเพื่อสนองพระเดชพระคุณมารดาแล้ว เราก็จำเป็นต้องกระทำนั้นคือเอาบ้านของเราจำนองเพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายรักษาไข้ท่านผู้บังเกิดเกล้าของเรา หลังจากได้ปรึกษาหารือกันระหว่างพี่น้องเห็นดีตกลงกันแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ไปติดต่อกับนายหน้าซื้อขายจำนองบ้านและที่ดิน เมื่อปรากฏว่ามีผู้สนใจจึงนำเอาโฉนดที่ดินพร้อมทั้งแจ้งความจำนงในจำนวนเงินที่ต้องการให้ทราบ เมื่อผู้ซื้อได้ตรวจดูโฉนดและเห็นภาพบ้านก็มีความพอใจ แต่มีข้อขัดข้องที่จะไม่รับจำนองเพราะเขาไม่ปรารถนาจะให้เกิดเป็นความฟ้องร้อง เพื่อขอโอนกรรมสิทธิ์เมื่อถึงคราวขาดอายุจำนอง จะรับได้ก็แต่วิธีขายฝากเท่านั้น นอกจากนั้นผู้ซื้อก็ชี้แจงวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการขายฝากที่ดินบ้านช่อง มีค่าปากถุง ค่าดอกเบี้ย ค่าโอน ค่านายหน้าเป็นต้น เมื่อคำนวณดูแล้วเป็นค่าใช้จ่ายสูงมากพอดู ข้าพเจ้ายังไม่สามารถที่จะตกลงใจอย่างไรได้ขณะนั้น จึงต้องขอผลัดเจ้าของเงินหรือผู้ซื้อไปตกลงดูก่อนแล้วจะแจ้งให้ทราบภายหลัง

ข้าพเจ้าติดต่อผู้ซื้อรายอื่นอีกหลายแห่ง แต่ละแห่งปรากฏว่าจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายต้องเสียนั้นไม่ผิดกันเท่าใด แต่เมื่อต้องเห็นมารดารับทุกขเวทนาอันเกิดจากการป่วยไข้ เป็นการทรมานและบีบคั้นจิตใจข้าพเจ้าอยู่ทุกวัน จึงคิดจะตกลง แต่มาฉุกคิดถึงความสำคัญประการหนึ่งว่า ในหน้าโฉนดนั้นเจ้าของกรรมสิทธิ์ยังเป็นชื่อของมารดา ทำให้ข้าพเจ้าต้องหยุดชะงักท้อใจทันที เพราะการทำสัญญาซื้อขายหรือโอนกรรมสิทธิ์นั้นจะต้องให้ท่านลงนามในใบมอบฉันทะให้ข้าพเจ้าจัดการแทน จึงลำบากใจเพราะท่านกำลังป่วยมีอาการหนักอยู่ ถ้าหากท่านทราบว่า เราจะต้องนำเอาบ้านและที่ดินที่มีอยู่เป็นสมบัติชิ้นสุดท้ายไปขายไปจำนองเสียแล้ว ความป่วยไข้คงจะกำเริบเหลือกำลังที่จะเยียวยาได้ ข้าพเจ้าคะเนว่าท่านคงจะไม่ยอมขายและไม่ยอมให้รักษาด้วยเงินที่ขายบ้านช่องอย่างแน่ ๆ จะมีอยู่ทางเดียวก็คือ ผู้ซื้อจะต้องยอมรับซื้อฝากไว้โดยไม่ต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์ก่อน แต่จะมีใครที่จะใจกว้างขวางพอจะยอมรับซื้อโดยวิธีนี้ได้ ข้าพเจ้าอับจนไม่สามารถจะแก้ปัญหาข้อนี้ได้ รู้สึกว่าบรรยากาศรอบตัวมีแต่ความมืดมนและสิ้นหวัง สิ่งที่เรียกว่าความทุกข์ยากของชีวิตหรือความคับแค้นใจอย่างสาหัส ข้าพเจ้าเพิ่งประสบรู้รสชาติในครั้งนี้เอง ข้าพเจ้าหาทางออกที่จะหาเงินมาใช้รักษาไข้มารดาผู้ยังเกิดเกล้าด้วยวิธีต่าง ๆ แต่แล้วก็มองเห็นแต่ความล้มเหลว มีแต่ความเศร้าหมองและทุกข์ระทม

..........แต่แล้วในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังอยู่ในความมืดแปดด้าน ในบัดดลราวกับปาฏิหาริย์เหมือนมีสิ่งหนึ่งมาบันดาลใจให้นึกถึงคำว่า "นาย" นายผู้ซึ่งเคยเป็นนายจ้างของข้าพเจ้า ผู้ซึ่งเคยออกปากว่าข้าพเจ้าเป็นเด็กเอาถ่าน นายผู้นี้คงจะเป็นที่พึ่งในยามอับจนได้กระมัง ข้าพเจ้ารู้สึกลิงโลดใจขึ้นมาทันที เกิดความหวังแล้ว........แต่ความคิดที่เพิ่งคิดออกดีใจนั้นต้องพลันชะงักลงอีกเมื่อนึกได้ว่า ไม่เคยเห็นนายรับจำนองจำนำที่ดินหรือสิ่งใดเพื่อเอาดอกเบี้ยเลย........ข้าพเจ้าจะทำฉันใดดี เมื่อเกิดความรู้สึกค้านลังเลใจขึ้นมาเช่นนี้ ในที่สุดไม่เห็นว่ามีทางออกทางใดจะดีไปกว่านี้ ข้าพเจ้าก็ตกลงใจยอมเสี่ยงดูเป็นความหวังทางเดียวที่มีอยู่เป็นประการสุดท้ายแล้ว

เมื่อข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้ลาจากผู้บังคับบัญชาที่กรมทหารแล้ว ก็รีบตรงไปหานายเก่าของข้าพเจ้าพร้อมด้วยโฉนดที่ดิน ปรากฏว่าท่านกำลังว่างไม่มีแขก อยู่ในห้องส่วนตัวแต่ลำพัง ข้าพเจ้าพยายามทำจิตใจให้สงบระงับความตื่นเต้น เข้าไปขอพบกับท่านเป็นการส่วนตัว เมื่อได้รับอนุญาตแล้วข้าพเจ้าก็เข้าไปหา แสดงกิริยาคารวะและนอบน้อมต่อท่านเหมือนอย่างเคย

"เป็นอย่างไรบ้าง สบายดีหรือ เธอมีอะไรจะให้ฉันช่วยได้บ้าง" นั่นเป็นประโยคแรกที่นายกล่าวแก่ข้าพเจ้า

เป็นที่น่าประหลาด เพราะถ้อยคำที่กล่าวออกมาเสมือนหนึ่งท่านได้อ่าน และรู้จิตใจข้าพเจ้าอย่างทะลุปรุโปร่ง ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความหวังคลายประหม่าลง แล้วข้าพเจ้าก็ฝืนใจเริ่มเรื่องข้าพเจ้าตรงไปตรงมา

ท่านนั่งฟังเหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าเล่าถึงความจำเป็น และความคับแค้นหมดทางดิ้นรนที่จะหาเงินใช้จ่ายรักษามารดาด้วยความสนใจ เมื่อข้าพเจ้าระบายเรื่องให้ท่านฟังโดยละเอียดจบแล้วก็รู้สึกโล่งใจผ่านพ้นอุปสรรคไปได้เปราะหนึ่ง แต่ก็ยังอดคิดตำหนิตนเองไม่ได้ที่พูดตกหล่นในบางข้อ บางตอนข้าพเจ้ายังไม่สิ้นความประหม่า และไม่เคยชินต่อการอ้อนวอนขอร้องเรื่องการเงินกับใครมาก่อน จึงทำให้พูดผิด ๆ ถูก ๆ แม้กระนั้นสังเกตได้ว่านายมีความเข้าใจเรื่องของข้าพเจ้าดี นายนิ่งตริตรองอยู่ครู่หนึ่งก็กล่าวว่า

"เอาเถิด ฉันตกลงใจให้ความช่วยเหลือตามที่เธอต้องการ และฉันก็ไม่คิดว่าจะต้องจำเป็นไปโอนที่เกยตรอย่างผู้อื่นเขาทำกัน เพราะมันอาจเป็นเหตุกระเทือนใจมารดาของเธออย่างเธอว่า เอาแต่เพียงว่า เธอทำสัญญากู้ยืมเงินฉบับเดียว แล้วเอาโฉนดนี้เป็นประกัน ส่วนดอกเบี้ยก็คิดกันตามกฎหมายก็แล้วกัน เธอก็คงรู้ดีว่าฉันไม่ชอบและไม่เคยรับจำนำจำนองของใครมาก่อนเลย แต่สำหรับเธอฉันจะช่วยเป็นพิเศษ เพราะฉันเห็นว่าเธอเป็นผู้มีกตัญญูกตเวทีและประวัติของเธอไม่เคยเป็นคนเหลวไหล"

ข้าพเจ้าน้ำตาคลอด้วยความตื้นตันใจและดีใจ เพราะอุปสรรคอันใหญ่หลวงดุจทิวเมฆทมึนที่ครอบงำชีวิตของข้าพเจ้าให้จมลงในความมืด ได้สูญเสียไปในฉับพลันทันที

ข้าพเจ้าได้พบแสงสว่างอีกครั้งหนึ่งจากเมตตาจิตของนาย ผู้เป็นเสมือนหนึ่งเทพเจ้าที่กรุณามายกเอาความทุกข์ออกจากอก ข้าพเจ้ากราบท่านแล้วกราบท่านอีก ด้วยความปลาบปลื้มใจ และรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณอย่างใจจริง ท่านห้ามมิให้ข้าพเจ้าแสดงกิริยาต่อท่านเกินไป ใบหน้าท่านยิ้มแสดงความเมตตาปรานี และแสดงความพอใจ ที่ท่านได้ช่วยเด็กจนอย่างข้าพเจ้าให้พ้นความลำบาก เป็นกุศลผลบุญให้ท่านอิ่มใจ ต่อมาไม่ช้าข้าพเจ้าก็ได้รับเงินตามจำนวนที่ต้องการ การทำหนังสือสัญญานั้นกระทำกันอย่างพอเป็นพิธี ไม่ได้มีการระบุเงื่อนไขผูกมัดแต่อย่างใด ข้าพเจ้าก็มอบโฉนดที่ดินไว้กับสัญญาตามที่ได้ตกลงในสัญญากู้ไม่มีกำหนดว่าจะต้องไม่ถอนคืนเมื่อใด ทั้งนี้ยิ่งทำให้ข้าพเจ้าซาบซึ้งในพระคุณของนายอย่างสุดคณานับ

"เงิน" บันดาลให้ได้ยาตามใบสั่งแพทย์ ได้อาหารที่ดีควรแก่การบำรุงผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง เงินที่ได้จากนายเก่าของข้าพเจ้าสามารถช่วยบำบัดให้มารดาค่อย ๆ ทุเลาขึ้นเป็นลำดับจนหายป่วยในเวลาไม่ช้านัก

ข้าพเจ้าคอยรอโอกาสให้มารดาได้พักฟื้นจากอาการป่วย จนแน่ใจว่าหายปกติดีแล้ว จึงได้เรียนให้ท่านทราบเรื่องที่นำเอาโฉนดบ้านไปจำนองกู้เงินจากนายเก่ามาใช้จ่ายพยาบาลท่าน และได้ให้คำมั่นสัญญากับท่านว่า เมื่อข้าพเจ้าพ้นจากการรับราชการทหารแล้ว จะจัดการหางานทำเพื่อนำเงินไปไถ่ถอนคืน ท่านก็ไม่ว่ากระไร ในจำนวนเงินที่ได้มาจากการกู้นั้น เมื่อใช้จ่ายเป็นค่ายาค่าหมอและการอื่น ๆ แล้ว ยังคงมีเงินเหลืออยู่อีกจำนวนหนึ่ง ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะเอาเงินจำนวนนี้ไปลงทุนทำกิจการค้าเพื่อให้เกิดกำไร แต่ยังลังเลใจอยู่ ไม่อาจทำสิ่งใดเป็นการเสี่ยง คิดว่าจะรอโอกาสหาทางต่อไปก่อน พอดีวันหนึ่งเพื่อนของข้าพเจ้าผู้หนึ่งมาหาด้วยอาการร้อนรน บอกว่าตัวเขากำลังเข้าที่อับจนหมดหนทาง ที่จะพึ่งใครได้แล้ว เนื่องจากได้เอาเงินที่อยู่ในความรับผิดชอบในหน้าที่การงานไปใช้ และกำลังจะถูกสำรวจบัญชี ถ้าหากถูกตรวจพบว่าเงินที่อยู่ในความรับผิดชอบขาดหายไป ก็ต้องได้รับโทษถึงจำคุก อย่างสถานเบาก็คือ

"ไล่ออก" ข้าพเจ้าถามว่าเงินจำนวนนั้นเขานำไปใช้ทำอะไร ก็ได้รับคำตอบว่า ทั้งบุตรและภรรยาเกิดป่วยพร้อมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ปัญหาเรื่องอาการป่วยของบุตรและภรรยาอันเป็นสุดที่รัก แม้ว่าจะเป็นการเสี่ยงอันตรายก็ต้องยอม ข้าพเจ้ารู้สึกสงสารจับใจเริ่มคิดถึงตัวเองเมื่อไม่นานมานี้ ข้าพเจ้าต้องประสบกับความอับจนมีทุกข์แสนสาหัสด้วยเรื่องเจ็บไข้ รสชาติของความทุกข์ทนหม่นหมองยังไม่เลือนไปจากความจำ คนที่เคยรับทุกข์มาแล้วย่อมจะเห็นใจ ข้าพเจ้าจึงตกลงให้ความช่วยเหลือโดยเจียดเงินจำนวนหนึ่งจากที่มีเหลืออยู่นั้นให้เอาไปแก้ขัดพลางก่อน แล้วเพื่อนผู้นั้นก็อำลาจากไปด้วยความเบิกบานใจ คล้ายกับที่ข้าพเจ้าเคยรู้สึกมาแล้ว เมื่อได้ความกรุณาจากนายเก่าผู้มีใจอารี

เมื่อข้าพเจ้ารับราชการทหารจนครบกำหนด ก็ได้รับการปลดปล่อยออกเป็นทหารกองหนุนข้าพเจ้าก็รีบไปหานายเมื่อนายเห็นข้าพเจ้ากลับมาหามีความยินดีมาก ให้รับข้าพเจ้าเข้าทำงานต่อไป แม้ว่าขณะนั้นยังไม่มีตำแหน่งว่าง ท่านก็ยังมีใจเมตตาข้าพเจ้าในการเข้าทำงานครั้งนี้ นายเรียกตัวข้าพเจ้าไปรับใช้ในห้องส่วนตัวบ่อย ๆ ซึ่งบางครั้งให้พิมพ์หนังสือ บางครั้งเมื่อเลขานุการของท่านไม่ว่าง ข้าพเจ้าก็ได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่แทน ข้าพเจ้าทำงานด้วยความตั้งใจ และยึดมั่นในจริยาวัตรเหมือนเดิม ไม่ยอมเอาเวลาของงานไปทำธุรกิจส่วนตัวเองหรือของผู้ใด มีบางคราวข้าพเจ้ามีอาการป่วยไข้เห็นว่ายังพอทำได้ก็พยายามอดทน ไม่ยอมลาป่วย บางวันนายสังเกตเห็นว่าข้าพเจ้ามีอาการไข้เรียกเข้าไปถาม ข้าพเจ้าเรียนนายว่า ข้าพเจ้ามีอาการผิดปกติเพียงเล็กน้อยเท่านั้นยังพอทำงานได้ แต่นายไม่ยอม สั่งข้าพเจ้ารีบไปหาแพทย์เพื่อรับการตรวจรักษา และมีคำสั่งเป็นเชิงบังคับให้ข้าพเจ้าปฏิบัติตามโดยดี และให้ลาหยุดพักผ่อนได้ตามคำสั่งของนายแพทย์ หลังจากเข้าทำงานเวลาผ่านไปอีกประมาณ ๖ เดือน ข้าพเจ้าปรึกษากับมารดาและน้อง ๆ ว่าเงินที่เหลืออยู่อีกกว่าครึ่งของจำนวนที่ขอกู้มา ซึ่งในขั้นแรกตั้งใจว่าจะเอาไปทำการค้านั้น บัดนี้ยังไม่ได้ตกลงใจว่า จะทำประโยชน์ในทางใดจึงควรจะนำส่งคืนนายเสียก่อน เพื่อเป็นการลดจำนวนเงินต้นที่ขอกู้มา ดอกเบี้ยจะได้ลดลงด้วย ดีกว่าจะเก็บไว้เฉย ๆ อนึ่ง ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้รับเงินจากนายมาแล้วก็ได้ส่งดอกเบี้ยตามกฎหมายที่ตกลงไว้ให้นายทุกเดือน

โดยไม่เคยขาดเลยตลอดจนเมื่อได้เข้าทำงานกับนายก็ไม่เคยนำดอกส่งให้ตลาดเคลื่อนเวลา นายก็ไม่เคยทวงถามหรือคิดหักเงินเดือนของข้าพเจ้าไว้ก่อนเลย ดังนั้นเมื่อท่านเห็นข้าพเจ้านำเงินที่เหลือจากใช้จ่ายรักษามารดาส่งคืนครั้งหนึ่งก่อน ท่านก็ถามว่า ข้าพเจ้าหมดความจำเป็นที่จะใช้แล้วหรือ ข้าพเจ้าเรียนท่านว่า บัดนี้ข้าพเจ้าหมดความจำเป็นแล้ว ถ้าจำเป็นเมื่อใดก็จะกราบเรียนขอความกรุณาอีก ท่านก็ยิ้มด้วยความเมตตา นำเอาใบสัญญากู้มาบันทึกสลักหลังว่า ได้รับใช้หนี้ผ่อนเงินต้นแล้วครั้งหนึ่ง

ข้าพเจ้าจำได้ว่าวันเวลาได้ผ่านต่อมาปีหนึ่งก็แล้ว ผ่านปีที่สองก็ตาม ข้าพเจ้ายังคงอุทิศตนเองให้กับงานของนายด้วยความอุตสาหะขยันขันแข็ง ซึ่งข้าพเจ้ามิเคยวิตกกังวลว่า ใครจะเห็นใครจะทราบหรือไม่ ข้าพเจ้าดำเนินกิจการในหน้าที่ของข้าพเจ้าเสมอตลอดมา และในระยะ ๒ ปีนี้เอง บรรดาเพื่อนร่วมงานหลายคนต่างก็ได้รับเงินเดือนขึ้นแต่เป็นที่น่าประหลาดใจแก่บุคคลเหล่านั้นที่ได้ทราบว่า ข้าพเจ้าไม่ได้รับเงินเดือนขึ้นอย่างคนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ประจักษ์แจ้งอยู่ว่าข้าพเจ้าปฏิบัติงานอย่างดีที่สุด เพื่อนร่วมงานบางคนที่เคยมีใจอิจฉาริษยาข้าพเจ้า ในกรณีที่นายแสดงความเมตตาปรานีเป็นพิเศษเรียกใช้สอยอย่างใกล้ชิดก็พากันคลายหายจากการรู้สึกริษยา มาเป็นความรู้สึกเมตตาสงสารแทนในการที่ข้าพเจ้าไม่ได้เงินเดือนขึ้นเหมือนคนทั้งหลาย แท้จริงในจิตใจของข้าพเจ้ามิได้มีความรู้สึกเสียใจหรือผิดหวังแต่ประการใด เพราะข้าพเจ้าแน่ใจอยู่เสมอว่านายมีความรักใคร่เมตตาสงสารข้าพเจ้าเป็นพิเศษ เคยให้ความอุปการะมามากพออยู่แล้ว ข้าพเจ้ายึดถือท่านเสมือนหนึ่งผู้มีคุณประหนึ่งบิดามารดาของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าใช้เหตุผลเหล่านี้ส่งเสริมกำลังใจมิให้ท้อถอยต่อการงาน ข้าพเจ้าไม่เคยตำหนิหรือนินทาไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งสิ้นและทำนองเดียวกัน ข้าพเจ้าก็มิได้นำเรื่องซึ่งคนอื่นนินทาไปเสนอเพื่อหาความชอบ โดยคิดเสียว่าบุคคลเหล่านั้นกระทำไปด้วยความโง่เขลาเบาปัญญา นายต้องมีสติปัญญาดีพอที่จะรู้ว่าใครดีใครชั่ว มิฉะนั้นคงปกครองคนจำนวนมากให้เป็นระเบียบไม่ได้ ถ้าหากข้าพเจ้านำความไปฟ้อง แน่นอนเหลือเกินข้าพเจ้าจะต้องมีศัตรูและยิ่งกว่านั้น ครอบครัวของผู้ที่ถูกฟ้องมิได้รู้เห็นด้วย ก็อาจพลอยได้รับเคราะห์ในการกระทำของข้าพเจ้า จึงสงบใจปฏิบัติแต่งานในหน้าที่ของข้าพเจ้าอย่างเดียว

วันหนึ่งนายเรียกข้าพเจ้าไปในห้องส่วนตัว สั่งให้ทำงานพิมพ์หนังสือพิเศษด่วน ขณะที่กำลังพิมพ์หนังสืออยู่ นายบอกข้าพเจ้าว่าจะออกไปทำธุรกิจนอกสถานที่ ให้ข้าพเจ้าอยู่ทำงานในห้องนั้นแต่ผู้เดียว แล้วนายก็ปลดเสื้อออกจากขอแขวนเสื้อออกมาห้อยไว้ที่ไหล่ แล้วก็เดินออกไป ข้าพเจ้าก็พิมพ์ ในทันใดนั้นก็เหลือบสายตาไปเห็นที่ริมประตูทางออกที่นายเพิ่งเดินออกไปเมื่อสักครู่มีซองหนังบรรจุธนบัตรตกอยู่ ข้าพเจ้ามองเห็นก็เข้าใจได้ทันทีว่า เป็นของนายทำตกไว้ จึงเก็บของนั้นมาวางที่โต๊ะทำงานของนาย จนกระทั่งบ่ายนายกลับมาเห็นข้าพเจ้ายังนั่งพิมพ์หนังสืออยู่ก็ถามว่า ยังไม่ออกไปหาอาหารรับประทานหรือ ข้าพเจ้าเรียนตอบว่า งานพิมพ์หนังสือยังไม่เสร็จ นายเลยไล่ให้ข้าพเจ้าออกไปรับประทานอาหารกลางวันเสียก่อนด้วยความเมตตาสงสาร ข้าพเจ้ารีบรับประทานอาหาร แล้วก็กลับเข้าไปทำงานต่อ เห็นนายนั่งทำงานอยู่ที่โต๊ะของท่าน นายแสดงความขอบใจที่ข้าพเจ้าช่วยเก็บซองธนบัตรไว้ให้ และบอกว่าไม่นึกจะได้คืนเพราะเข้าใจว่าตกหายข้างนอกสำนักงาน ทั้งวันนี้ก็เดินไปในสถานที่หลายแห่ง ในท้องสำเพ็ง ไม่ทราบว่าจะทำตกที่ไหน จึงเข้าใจว่าสูญหายเสียแล้ว ข้าพเจ้าเพียงแต่รู้สึกสบายใจที่ได้ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์และซื่อสัตย์ต่อผู้มีคุณ

ต่อจากนั้นไม่นานโดยมิได้คาดฝันมาก่อน นายได้ประสบอาการป่วยหนักลงอย่างกะทันหัน ข้าพเจ้าได้รับทราบด้วยความกระวนกระวายใจเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าไม่มีความสบายใจเลยเมื่อทราบข่าว พยายามไปถึงที่บ้านก็มิได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมได้ เพราะแพทย์ห้ามเยี่ยมและคนในบ้านก็คอยระมัดระวังมิให้ผู้ใดเข้าเยี่ยม หรือทำความรบกวนผู้ป่วยได้ ข้าพเจ้าต้องกลับบ้านด้วยความเป็นห่วงและผิดหวัง เกิดวิตกไปหลายอย่างหลายประการว่า ถ้าหากสิ้นนายใจอารีผู้นี้แล้ว ข้าพเจ้าคงลำบากแน่ ไม่แต่ในเรื่องงาน ยังมีโฉนดที่บ้านซึ่งยังค้างการจำนองอยู่กับท่าน ถ้าผู้ที่ได้รับมรดกจากท่านไม่มีใจเมตตาอารีเหมือนกับที่นายมีต่อข้าพเจ้า เขาก็คงจะต้องเร่งให้ไถ่ถอนคืนเป็นแน่ ข้าพเจ้าหนักใจก็เพราะเงินจำนวนที่ยังค้างอยู่อีกครึ่งหนึ่งนั้น ข้าพเจ้าได้ยืมให้เพื่อนไปส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งคงใช้จ่ายในการป่วยของมารดาบังเกิดเกล้า และการเรียนของน้อง ๆ

ในยามข้าพเจ้ารับใช้ชาติจึงยังเก็บเงินไม่ได้เท่าใดนัก ถ้าหากข้าพเจ้าถูกเร่งรัดให้ใช้หนี้ในเวลาเช่นนั้น ไม่ทราบว่าจะหันหน้าไปพึ่งใคร ได้เงินก้อนนั้นที่ไหนอีก

วันหนึ่งขณะที่ข้าพเจ้าทำงานอยู่ด้วยความเศร้าใจ และคอยสดับตรับฟังอาการของนายอยู่ตลอดเวลา ได้ทราบว่าอาการของท่านไม่ดีขึ้นเลยข้าพเจ้ามีความเศร้าหมองและทุกข์ร้อนราวกับว่าบิดาบังเกิดเกล้าของข้าพเจ้ากำลังป่วยหนัก แต่ขณะที่เฝ้ารอคอยข่าวคราวของนายนั้นเอง มีผู้โทรศัพท์จากบ้านนายสั่งให้ข้าพเจ้ารีบไปเยี่ยมนายเนื่องจากนายต้องการพบตัว ข้าพเจ้าแทบจะโลดออกไปด้วยความดีใจที่จะได้พบนาย เพราะได้เวียนไปเยี่ยมหลายครั้งแล้วไม่ได้พบเลย

ในทันทีที่ถึงบ้านนาย มีผู้นำข้าพเจ้าไปที่ห้องนายนอนป่วย ข้าพเจ้าค่อย ๆ เข้าไปใกล้เตียงที่ท่านนอน มองเห็นสภาพของสังขารของนายที่ถูกโรคภัยเบียดเบียน ชั่วในเวลาไม่กี่วันรู้สึกว่าผ่ายผอมลงมากจนผิดตา ข้าพเจ้าสงสารท่านจนไม่สามารถกลั้นน้ำตาไว้ได้ ภายในห้องนั้นมีบุคคลอยู่อีกผู้หนึ่ง เข้าใจว่าเป็นพยาบาลคอยเฝ้าดูแลอาการเมื่อนายเห็นข้าพเจ้าเข้าไปหา ก็ยกมือโบกให้คนพยาบาลนั้นออกไปจากห้อง ให้เหลืออยู่แต่ข้าพเจ้ากับท่านเพียงสองคนเท่านั้น ต่อจากนั้น นาย ก็พยายาม พูดด้วย เสียงอันแหบแห้งแผ่วเบา ให้ข้าพเจ้าหยิบของที่โต๊ะข้างเตียง สังเกตได้ตามมือที่ท่านชี้ไปทางโต๊ะตัวนั้น ที่นั่นเห็นมีซองกระดาษสีน้ำตาลขนาดใหญ่ ผนึกครั่งเรียบร้อย เข้าใจว่าข้างในซองนั้นคงจะมีเอกสารมากมาย ข้าพเจ้าหยิบขึ้นมาดูก็ เห็นหนังสือจ่าหน้าซองถึงตัวข้าพเจ้าทำให้รู้สึกงงงันอยู่ชั่วครู่ จึงหันไปดูนายเห็นท่านโบกมือคล้ายกับว่าให้ข้าพเจ้าเอาซอง นั้นไป แล้วก็ กวักมือให้ ข้าพเจ้า เข้าไปใกล้ ๆ ตัวท่าน พลางพูด ด้วย เสียงแผ่วเบาว่า ให้เอากลับไปอ่านที่บ้าน ในนั้นมีจดหมายของนายที่ได้เขียนไว้เมื่อล้มเจ็บใหม่ ๆ ตั้งใจว่าจะให้กับข้าพเจ้านานแล้ว ทั้งที่คอยให้มาเยี่ยมก็ไม่เห็นมาสักที ข้าพเจ้าเรียนตอบท่านว่า ข้าพเจ้าได้มาคอย อนุญาต เข้าเยี่ยม หลายครั้ง หลายหนแล้ว ก็ไม่ได้รับอนุญาต ในส่วนตัว ข้าพเจ้าแล้ว สำหรับ คำสั่ง ของนาย ไม่ว่าการนั้น ๆ จะยากง่ายประการใดข้าพเจ้าจะพลีตนทำให้ เพื่อสนองพระเดชพระคุณนายทุกสิ่งทุกอย่างแม้ชีวิตข้าพเจ้าพลีเพื่อนาย นายฟังข้าพเจ้าเข้าใจดีไม่กล่าวสิ่งใด เพียงแต่พยักหน้ายิ้ม

อย่างพอใจ ข้าพเจ้านิ่งพิจารณาเค้าหน้าตลอดสังขารเรือนร่างของนายแล้วรู้สึกสงสารจับใจ และคิดว่าหากสามารถรับความเจ็บปวดทรมานมาเป็นของข้าพเจ้าได้เองแล้ว ก็เต็มใจอย่างที่สุดที่จะมารับเสียเอง เพื่อมิให้ท่านต้องทนทุกข์ทรมานกายอย่างที่แลเห็นอยู่

ทันใดนั้นนายแพทย์ใหญ่ประจำตัวก็เข้ามาในห้อง มีสีหน้าแสดงความไม่พอใจในการที่ข้าพเจ้ามารบกวนผู้ป่วยเป็นการฝืนคำสั่งของแพทย์ นายแลเห็นกิริยาของนายแพทย์เช่นนั้น ก็บอกว่าท่านต้องการพบตัวข้าพเจ้าเป็นพิเศษ สีหน้าของนายแพทย์จึงคลายความเครียดลง ข้าพเจ้าจำต้องกราบลานายกลับด้วยความอาลัยและเป็นห่วงอย่างยิ่ง

เมื่อกลับถึงบ้านก็นำซองนั้นมาดู นึกสงสัยว่าในนั้นจะมีเรื่องสำคัญอย่างใดเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าบ้าง ความคิดของข้าพเจ้ากำลังวิตกกังวลอยู่กับการป่วยไข้ของนายเกี่ยวกับงานการบ้าง ทำให้นั่งซึมมองดูซองนั้นด้วยความรู้สึกที่เลื่อนลอยเป็นครู่ใหญ่

แล้วข้าพเจ้าก็ตกตะลึงไปชั่วขณะเมื่อเปิดซองออก ในนั้นมีธนบัตรเป็นจำนวนมากพร้อมด้วยโฉนดที่ดินกับใบสัญญากู้เงิน ที่ข้าพเจ้าทำไว้กับนายเมื่อยังรับราชการทหารอยู่ นอกนั้นยังมีจดหมายสอดอยู่ด้วยอีกหนึ่งฉบับ เมื่อค่อยคลายความตื่นเต้นลงบ้างแล้ว ก็เก็บธนบัตรและใบโฉนดไว้ในซองใหญ่ตามเดิม เปิดซองจดหมายของนายออกมาอ่านทันที ในจดหมายมีใจความสำคัญบางตอน ซึ่งข้าพเจ้าคัดเลือกมาเสนอ คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่าน

"ก่อนอื่นฉันขอมอบโฉนดที่ดินพร้อมทั้งสัญญากู้เงิน พร้อมทั้งดอกเบี้ยนละเงินต้นที่เธอได้นำมามอบต่อฉันคืนให้กับเธอเป็นกรรมสิทธิ์ของเธอ ฉะนั้นตั้งแต่บัดนี้ไม่มีหนี้สินเกี่ยวพัน และข้อผูกมัดระหว่างกันด้วยเรื่องเงินกู้และที่ดิน พร้อมด้วยบ้านของเธอกับฉันต่อไป

ฉันคิดว่าเธอคงแปลกใจ จึงขอให้เธอทราบไว้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เธอเห็นอยู่นั้นเป็นรางวัลแห่งความดีที่เธอได้ประพฤติปฏิบัติ ฉันขอชมว่า เธอมีคุณลักษณะเป็นลูกที่ดีของมารดา เป็นพี่ที่ดีของน้อง ๆ เป็นคนงานที่ดีของนายจ้าง และเป็นมิตรที่ดีของเพื่อนฝูงทั่วไป การที่ฉันยกย่องว่าเธอเป็นลูกที่ดีของมารดานั้น เพราะฉันได้ทราบว่าเธอเป็นผู้มีความ

เคารพ ความกตัญญูต่อพระคุณของมารดาบังเกิดเกล้า เมื่อยามที่มารดาป่วยไข้ได้ความทุกข์เธอก็ได้ทำหน้าที่ของเธอเยี่ยงบุตรที่ดี ไม่ทอดทิ้งห่างไกลคอยดูแลด้วยความเป็นห่วงใยอยู่พยาบาลรักษาจนสุดกำลัง

สำหรับความเป็นพี่ที่ดีของน้องนั้น เธอก็ได้ทำตนเป็นผู้คุ้มครองสอดส่องดูแลทุกข์สุข ให้คำแนะนำและส่งเสริมให้ได้เล่าเรียนวิชาความรู้ คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจในการศึกษา ด้วยความรักใคร่เอ็นดูน้องอย่างดีตลอดมา

สำหรับประการที่เธอทำตนเป็นเพื่อนที่ดีนั้น ฉันทราบว่าเธอไม่เคยประทุษร้ายเพื่อนผู้ใด ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อมีเพื่อนคนใดได้รับทุกข์ร้อนมาหาเธอก็ได้พยายามช่วยเหลือปลอบใจให้คำแนะนำที่ถูกและที่ควร เธอคงจะแปลกใจในการที่ฉันได้ทราบความเคลื่อนไหวของเธออยู่ตลอดทุกระยะ ทั้งในหน้าที่การงานและนอกเวลางาน มิใช่แต่เพียงฉันจะทราบความเคลื่อนไหวเฉพาะแต่ตัวเธอเท่านั้น ยังมีคนงานอื่น ๆ อีกหลายคนที่อยู่ในสายตาของฉันทั้งนอกและในเวลางาน เธอคงนึกตำหนิว่า ฉันนั้นไร้มารยาทที่ได้กระทำตนก้าวก่ายเข้าไปยุ่งในเรื่องส่วนตัวผู้อื่น นอกเหนือไปจากการงานในหน้าที่และตำแหน่ง ถ้าเธอได้มีโอกาสมาเป็นเช่นที่ตัวฉันกำลังเป็นอยู่นี้ เธอจะต้องยอมเห็นใจด้วยทีเดียวว่า ผู้ที่เป็นนายจ้างรับผิดชอบต่อกิจการอันผลิตประโยชน์คุ้มครองความเป็นอยู่ มิใช่แต่เพียงจำนวนคนงานภายใต้บังคับบัญชาเท่านั้น หน้าที่ของเขายังต้องโยงไปถึงครอบครัวของคนงานทุกคนด้วย ปกติคนงานแต่ละคนที่จะนำเอาสมรรถภาพของตนมาทำงานนั้นจำต้องมีรากฐานความอยู่ดีกินดีของครอบครัวเป็นพื้นก่อน ถ้าหากทางครอบครัวมีแต่ความอลเวงอันประกอบไปด้วยความไม่ปกติสุขแล้ว บุคคลผู้นั้นจะมีกำลังใจประกอบธุระการงานนั้น ๆ ด้วยสมรรถภาพอย่างดีได้อย่างไร ที่กล่าวมานี้หวังว่าเธอคงจะเข้าใจดี เพราะตัวของเธอเป็นตัวอย่างอยู่แล้ว มารดาของเธอป่วย เธอก็มีจิตใจกังวลแบ่งไปวุ่นวายด้วยการป่วยการรักษา สมรรถภาพการทำงานของเธอถูกแบ่งไปแล้ว จึงจำเป็นที่ฉันจะต้องคอยสืบเสาะช่วยเหลือคนงานที่ดีของฉันไว้ เพื่อให้เขาคลายความกังวล หันมาปฏิบัติงานด้วยจิตใจอันเป็นปกติ งานการในหน้าที่ก็ปราศจากการบกพร่องดังที่กล่าวมานี้ ถ้าฉันจะนิ่งไว้ไม่บอกเธอว่า ฉันทราบความเคลื่อนไหวเธอและคนงานอื่น ๆ สิ่งต่าง ๆ ก็ดูว่า

จะเป็นไปโดยธรรมชาติเสียหมด แต่ฉันมาเล็งเห็นในความดีของเธอที่เป็นสิ่งประหลาด หาได้ยากในคนงานจำนวนมาก จึงสมควรที่จะเล่าให้ทราบไว้ เพื่อเป็นอนุสสติต่อไปในภายภาคหน้า เผื่อมีโอกาสได้เป็นผู้รับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันเนื่องด้วยบุคคลจำนวนมากอย่างที่ฉันกระทำอยู่นี้ จะได้นำเอาไปประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางต่อไป

อนึ่งเธอคงคิดว่า เมื่อฉันทราบดีว่ามีใครดีใครเลวอยู่ในวงงานที่ฉันรับผิดชอบอยู่อย่างไรแล้ว เหตุไรจึงยังไม่จัดการให้เขาออกไปเสีย เพื่อหาคนที่ประพฤติดีกว่ามาทำงาน เป็นการที่จะได้ทั้งคนดีและเงินเดือนก็จ่ายน้อยกว่าด้วย สำหรับผู้อื่นนั้นจะทำเช่นว่าก็เป็นการถูกต้องเพื่อประสิทธิภาพของกิจการ แต่ฉันเป็นพุทธมามกะยึดมั่นในหลักมนุษยธรรม และเมตตาธรรม เพราะคนพวกนี้มีลูกมีเมีย บางคนก็มีแม่ ที่ต้องเลี้ยงดูอุปการะในฐานะที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ความประพฤติของเขาไม่น่าจะได้รับอภัย ฉะนั้นถ้าถูกลงโทษไล่ออกความเดือดร้อนของทางครอบครัวก็จะต้องเกิดขึ้นตามมาทันที อีกหลายชีวิตจะต้องรับความลำเค็ญขมขื่น ฉันไม่ปรารถนาจะให้เป็นไปด้วยการกระทำด้วยความเด็ดขาดอย่างนั้นเลย ประการแรกที่ฉันจะทำก็คือแสดงตนว่า ฉันได้รู้เห็นเหตุการณ์อันเกี่ยวกับความประพฤติของเขา และให้คำแนะนำตักเตือน เมื่อตักเตือนแล้วก็ค่อยสืบต่อไป โดยมากเมื่อตักเตือนแล้วก็ทำให้สำนึกตัวในความผิดกลับใจได้ และยิ่งรู้ว่าตนเองอยู่ในสายตาของผู้เป็นนายคอยดูแลความเคลื่อนไหวอยู่ทุกระยะก็เกิดความเกรงใจ กลับตัวกลับใจเป็นคนรักลูกรักเมีย การเที่ยวเตร่สุรุ่ยสุร่ายก็บรรเทาลงได้ เพราะได้คิดว่า ถ้าต้องการว่างงานก็หมายถึงความอดอยากและลำบากด้วยประการต่าง ๆ คนเช่นนี้ควรได้รับการอภัยและสรรเสริญ

บุคคลอีกจำพวกหนึ่ง เมื่อได้รับคำตักเตือนแล้ว ไม่แต่เพียงทำเฉยไม่ยอมกลับตัวกลับซ้ำติเตียนนินทาเมื่ออยู่ลับหลังนายจ้าง บ่นว่าด้วยเรื่องร้อยแปดประการ บางคนว่าพ่อแม่ยังไม่กล้ามาว่ามาบังคับ คนอื่นดีวิเศษอย่างไรจะมีสิทธิบังคับได้ เขาหารู้ไม่ว่าคำตักเตือนนั้นมีความเมตตาปรารถนาดีมีคุณค่าสูง เขาจะหวังสิ่งเหล่านี้ได้จากใคร ถ้าหากผู้ที่เป็นพ่อแม่ก็ให้ไม่ได้ หรือเมื่อให้ก็ไม่รับ ถ้าเขาไม่ติดอยู่ในอารมณ์ฝ่ายต่ำแล้วจะเห็นคุณค่าของคำเตือน ฉะนั้นเมื่อเตือนครั้งแล้วครั้งเล่ายังไม่ได้เกิดผลดีขึ้น ฉันก็จำ

ต้องวางใจเป็นอุเบกขา จัดการไปตามที่เห็นควรเพื่อเป็นการป้องกันการหายนะของส่วนรวม ก็ต้องรับกรรมที่ตนได้ทำไว้ ส่วนผู้ที่ประพฤติดีขยันทั้งนอกและในเวลาทำงานของหน้าที่ เมื่อได้ประสบความลำบาก บุคคลเช่นนี้สมควรจะได้รับความอุปการะช่วยเหลือ เพราะคุณงามความดีเป็นเครื่องตอบแทน

เธอเป็นผู้มีกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เอาใจใส่ดูแลมารดายามป่วยไข้ ปกครองเลี้ยงดู ให้การศึกษาแก่น้องด้วยความรักและเมตตา ขยันต่อการงานไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าและลับหลังนาย มีความสุจริตต่อหน้าที่ ฉันไม่ขึ้นเงินเดือนให้เธอทั้งที่เธอได้ทำงานด้วยความขยันขันแข็งมาเป็นปี ๆ เธอก็มิได้แสดงความน้อยใจ ย่นนินทาหรือละความขยันให้น้อยลง คงทำงานด้วยความอดทนมั่นคงเช่นเดิม แม้จะมีใครมาชวนให้ร่วมนินทา เธอก็ไม่ยอมร่วมเช่นคนอื่นบางคน ฉันรู้ดี ฉันรู้ว่าเธอเป็นผู้ที่มั่นอยู่ในความกตัญญู ดังที่ฉันเคยให้ความช่วยเหลือเมื่อมารดาป่วย ขณะที่กำลังเป็นทหารอยู่ และการที่ไม่ขึ้นเงินเดือนให้ก็เพราะต้องการศึกษาจิตใจของเธอว่า จะมีความอดทนมีจิตใจหนักแน่นเพียงไร และฉันก็ทราบอยู่ว่าทางบ้านของเธอในเวลานั้นก็ยังไม่มีความเดือดร้อนอย่างไร และเป็นการผ่อนบรรเทาความอิจฉาริษยาของผู้อื่นที่มีต่อเธอให้หมดไป หวังว่าเธอคงจำได้ที่เธอเก็บซองธนบัตรที่ฉันทำตก เธอนำเอามาวางไว้บนโต๊ะทำงาน ฉันก็รู้ว่าเธอไม่ได้เปิดดูว่าในนั้นมีอะไรอยู่บ้าง เธอเป็นคนดีที่ไม่ยอมทำตนเป็นสอดรู้สอดเห็นเหมือนคนอื่น เพราะฉันทำเครื่องหมายลับไว้ ถ้าใครเปิดซองออกดูฉันจะต้องทราบได้ทันที ทั้งหมดนี้มันเป็นแผนการณ์ของฉันเหมือนกัน พฤติการณ์ของเธอเหล่านี้ ทำให้ฉันมีความเอ็นดูรักใคร่เธอเหมือนลูกหลานของฉัน เพราะฉะนั้นความดีของเธอจึงควรมีรางวัลเป็นการตอบแทน ดังที่ฉันได้จัดการตามที่เธอเห็นปรากฏอยู่เดี๋ยวนี้ และฉันมีความสบายใจหมดห่วงเมื่อทุกอย่างที่ฉันปรารถนาได้ถึงมือของเธอโดยเรียบร้อย และฉันก็เป็นสุขใจในบั้นปลายของชีวิต และฉันจะตายอย่างเป็นสุข ฉันมั่นใจว่าฉันได้กระทำสิ่งที่ถูกต้อง ในสิ่งที่ฉันพอใจทุกอย่างแล้ว ประการสุดท้ายที่ฉันจะขอในจดหมายนี้ก็คือ ขอให้เธอรักษาความดี และทำความดีให้เพิ่มพูน ความดีนั้นจะสนองตลอดไป เธอก็ยังเป็นโสดอยู่และเธอก็มีฐานะที่จะมีครอบครัวได้แล้ว แต่เสียใจฉันไม่มีโอกาสที่จะอยู่เห็นความเจริญของครอบครัว

เธอ แต่ฉันจะอวยพรให้เธอจงได้ประสบคู่ครองที่ถูกใจ มีคุณธรรมความดีเสมอด้วยตัวเธอ และจงมีความสุขความเจริญตลอดไป

จากผู้มีความรักและความหวังดีต่อเธอ

ต่อจากนั้นมา ๒ – ๓ วัน ขณะที่ข้าพเจ้านั่งรับประทานอาหารเช้า เสียงวิทยุภาคเช้ากำลังออกอากาศด้วยเพลงและข่าว แล้วก็ถึงบริการพิเศษต่าง ๆ ทันใดนั้นข้าพเจ้ารู้สึกเสียววูบเข้าหัวใจ ประหนึ่งสายฟ้าฟาดเปรี้ยงลงมา แล้วข้าพเจ้าก็มีอาการหน้ามืดล้มจากโต๊ะอาหารสู่พื้น แล้วก็ปราศจากความรู้สึก........

มารู้ตัวเมื่อเห็นมารดาและน้อง ๆ มาห้อมล้อม ข้าพเจ้าไม่สนใจว่าจะเป็นใครบ้าง น้ำตาข้าพเจ้าไหลพร่างพรูอย่างสุดฝืน เหลือที่จะหักความเศร้าโศกเสียใจไว้ได้ นายได้จากข้าพเจ้าไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ นายผู้มีเมตตาปรานีไว้สำหรับไม่เฉพาะเพียงแต่ข้าพเจ้า หากแต่ความกรุณาของนายนั้นยื่นให้แก่ทุกคนที่เป็นผู้น้อยในใต้บังคับบัญชาที่ทำความดีให้ท่านเห็นใจ ขอวิญญาณที่เปี่ยมล้นด้วยคุณธรรมอันประเสริฐจงสถิต ณ สุคติภพเถิด ข้าพเจ้าเป็นลมเพราะได้ยินวิทยุประกาศข่าวมรณกรรมของนายผู้มีใจอารีบัดนี้นายที่ข้าพเจ้ารักยิ่งชีวิต นายที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือสูงสุด นายเหมือนพระที่ข้าพเจ้าเคารพบูชาด้วยใจบริสุทธิ์ นายเหมือนบิดาบังเกิดเกล้าของข้าพเจ้า บัดนี้ท่านได้จากไปไม่มีวันกลับคืนมาอีกแล้ว ข้าพเจ้าจะหาคนใจดีอย่างนายไม่พบอีกแล้วในชาตินี้ ข้าพเจ้าสะอื้นร้องไห้เหมือนเด็กทารกอย่างหมดยางอาย มารดาและน้องต่างก็พากันร้องไห้อาลัยนาย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เคยรู้จักและเห็นตัวนายของข้าพเจ้ามาก่อนเลย แต่ทุกคนรู้จักแต่ความดีที่นายได้แผ่ความเมตตากรุณาให้มาเท่านั้น

พอความเศร้าโศกค่อยบรรเทาลงบ้าง ข้าพเจ้าได้ตัดสินใจ แล้วก็ทรุดตัวลงกราบมารดา แล้วบอกว่า ข้าพเจ้าจะขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อบุญกุศลอันบริสุทธิ์ที่จะได้อุทิศให้แก่นาย เพราะท่านก็ได้สิ้นบุญไปแล้ว เราไม่มีโอกาสที่จะได้ตอบแทนพระคุณของท่านโดยตรงได้ ขอได้อนุโมทนาและอนุญาตให้ข้าพเจ้าได้บวชตามความประสงค์ด้วย มารดาลูบศีรษะของข้าพเจ้าด้วยความรักและเอ็นดูบอกว่า ท่าน

เห็นชอบและอนุญาตให้ตามความประสงค์ ขออนุโมทนาด้วยเป็นอย่างยิ่ง ท่านกล่าวว่า ข้าพเจ้าคิดดีแล้ว ถูกแล้ว ที่จะตอบแทนพระคุณนายด้วยวิธีอันสูงด้วยปัญญาอย่างนี้ ความดีที่ท่านไม่มีวันสูญสิ้น และท่านเองจะไว้ทุกข์ให้กับนายเป็นเวลา ๖ เดือน ความดีที่แล้วมาได้สนองให้ทันตาเห็นแล้ว ขอให้มีความสุขความเจริญๆ ยิ่งเถิด ข้าพเจ้าก็มีลงกราบรับพรของมารดาด้วยความตื้นตันใจเป็นอย่างยิ่ง

จดหมายฉบับนั้นเป็นจดหมายที่เขียนด้วยลายมือของนายครั้งหลังสุด ก่อนจะถึงวาระสุดท้ายของท่าน ข้าพเจ้านำเอาไปบรรจุหีบอย่างดีเก็บไว้บนที่สูง สำหรับกราบไหว้สักการะบูชาแทนตัวนายของข้าพเจ้าตราบเท่าทุกวันนี้ เพราะนอกจากจะเป็นอนุสรณ์ให้รำลึกถึงนายแล้วยังบรรจุข้อความอันมีค่าอย่างล้นเหลือ ควรแก่การกำหนดจดจำสำหรับบุคคลทั้งที่เป็นนายจ้างและลูกจ้าง โดยเฉพาะสำหรับตัวข้าพเจ้าเอง จดหมายฉบับนี้ทรงคุณค่าอันสูงล้ำ เสมือนหนึ่งมรดกชิ้นสุดท้าย ที่นายมอบไว้ให้ก่อนตาย

ข้าพเจ้าเห็นว่า เรื่องราวของท่านผู้นี้ยังสาระประโยชน์ในเชิงอุทาหรณ์ เป็นเครื่องเตือนใจแก่บรรดาบุคคลผู้อยู่ในฐานะดังท่านเจ้าของเรื่องได้กล่าวไว้ จึงนำมาเสนอท่านผู้อ่าน

นรกในใจ

ท. เลียงพิบูลย์

เพื่อนที่นั่งอยู่ข้างในหลังรถก็ได้เล่าเรื่อง **"นรกในใจ"** เป็นคนที่สาม เป็นเรื่องชีวิตของตนเองอย่างมีคติน่าฟังน่าคิดมาก หากนำมาพิจารณาก็คงเป็นประโยชน์ไม่มากก็น้อย ดังที่เพื่อนเล่าต่อไปว่า

เรื่องที่ผมจะเล่านี้ หากเป็นสมัยก่อนผมจะไม่ยอมเล่าให้ใครฟังเป็นอันขาด เพราะเมื่อเล่าแล้วก็จะนำความเสื่อมเสียมาสู่ตัวเอง เพราะเหตุที่ผมประพฤติตัวไม่ดีมาก่อน ได้เห็นผิดเป็นชอบ ที่เคยหลงใหลในสุรา นารี พาชี กีฬาบัตร แต่บัดนี้อายุผมมากเกินที่จะคิดเช่นนั้น และผมก็สามารถกลับตัวกลับจิตใจจากความรู้สึกผิดปกติมาสู่ความปกติ กลับความชั่วมาสู่ความดี สิ่งที่ผิดพลาดเป็นบทเรียนอันสูงค่า มานึกดูว่า ความผิดพลาดของผมอาจเป็นประโยชน์สำหรับคนรุ่นหลัง และเป็นตัวอย่างที่ดี ที่จะพิจารณาเรื่องของผมไว้เป็นบทเรียน เพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกสังคมต่อไป ผมจึงตัดสินใจเล่า แม้เมื่อเล่าแล้วก็เหมือนกับประจานความชั่วตัวเอง . แต่ก็ไม่อยากจะคิดถึงเรื่องส่วนตัว จึงตัดสินใจอยากจะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ดังเรื่องต่อไปนี้

เมื่อครั้งผมอายุอยู่ในวัยเบญจเพส คุณพ่อของผมท่านก็ได้จากโลกนี้ไปเสียแล้ว แต่ผมได้รับความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ในกิจการเกี่ยวกับการเงินในสำนักงาน ซึ่งบิดาของผมเคยทำมาก่อน มีรายได้งาม พอใช้สำหรับคนหนุ่มอย่างผม เหตุที่ผมได้รับความไว้วางใจในหน้าที่รักษาเงิน ก็เนื่องด้วยคุณพ่อของผมท่านเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจเป็นธรรม มักน้อย ชีวิตการงานของท่านขาวสะอาด ไม่มีประวัติด่างพร้อย เป็นประวัติที่บริสุทธิ์งดงาม เป็นที่รู้กันในวงงานว่าเป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อท่านถึงแก่กรรมลงก็ย่อมมีผู้เสียดายท่านมาก เจ้านายชั้นผู้ใหญ่และเพื่อนฝูงร่วมงานของท่าน มาแสดงความเสียใจอาลัยอย่างสุดซึ้งมายังครอบครัวของเรา

ต่อจากนั้นผมก็ได้รับความไว้วางใจในกิจการงานแทน คงคิดว่าลูกไม้ย่อมจะหล่นไม่ไกลต้น ความเข้าใจว่าเมื่อพ่อเป็นผู้มีคุณงามความดีมากมาย บุตรก็คงเจริญรอยตามบิดาเหมือนกรรมพันธุ์ พ่อทำความดีบารมีก็แผ่มาถึงลูก เพราะนึกว่าลูกก็คงดีเหมือนพ่อ ผมจึงได้รับความยกย่องเพราะเป็นลูกของคุณพ่อ อย่างน้อยก็เพื่อเห็นแก่ความดีของคนที่ตายไปแล้ว จึงชุบเลี้ยงลูกต่อไป

ผมได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับความไว้วางใจในกิจการเงิน ผมก็ได้พยายามทำงานให้ดีที่สุด สมกับความไว้วางใจ และมีความขยันในการงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่ เพื่อรักษาชื่อเสียงของคุณพ่อ กิจการในหน้าที่ของผมได้ดำเนินมาเป็นปกติ และผมเป็นคนมีเพื่อนฝูงมากย่อมจะมีทั้งดีและชั่วเป็นธรรมดา เพื่อนดีก็แนะนำไปสู่ทางดี เพื่อนชั่วก็แนะนำไปทางชั่ว แต่ทางชั่วนั้นรู้สึกจะมีอำนาจจูงใจมากกว่า เพราะเป็นทางอบายมุข ทำให้คนลุ่มหลงสนุกเพลิดเพลินงมงายง่าย กว่าจะรู้ทางชั่วก็สาย จนกลับตัวแทบไม่ทัน ผมก็เช่นเดียวกัน วัยหนุ่มย่อมเห็นสุรา นารี พาชี กีฬาบัตร มีความสุขสนุกสนาน แต่เป็นทางนำผู้ที่หลงใหลให้ล่มจมฉิบหายมากมายมาแล้ว แต่ก็ยังมีผู้หลงใหลเหมือนตัวตายตัวแทน ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยไม่จบสิ้น เพราะยังมีผู้หลงใหลอยู่ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัย

ผมเองก็เข้าไปสู่ข่ายแห่งความชั่ว เพราะหลงใหลในความสนุกสนาน เวลานั้นผมได้รับความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ให้ควบคุมการเงิน ซึ่งเงินอยู่ในความรับผิดชอบของผมมากมายที่สุด วันหนึ่งผมได้หยิบยืมนำเงินในความรับผิดชอบจำนวนหนึ่ง โดยไม่มีใครรู้ ไปเสียการพนันม้าแข่งที่สนามม้า ซึ่งเพื่อนแนะนำว่า ม้าเที่ยวนี้ต้องมาแน่ จำนำมุ้งเล่นได้เลย รับรองไม่นอนตากยุงแน่ ผมเลยเกิดศรัทธาพลอยเชื่อและแน่ใจเห็นดีไปด้วย จึงถืออำนาจหยิบยืมเงินในความรับผิดชอบไปเสียการพนัน เพราะแน่ใจตามเพื่อนที่สนับสนุนว่าต้องชนะ

วันนั้นเป็นวันเสาร์ คิดว่าวันจันทร์เราก็คงจะได้นำเงินจำนวนนี้มาคืนพร้อมทั้งได้กำไรเงินเป็นของเรา มัวคิดแต่ทางดีทางได้ ไม่เคยคิดในทางชั่วและทางเสีย การพนันย่อมเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม เสียทั้งชื่อเสียงและทรัพย์สิน บางคนในชีวิตหาเงิน

ได้มากมาย แต่ก็ต้องนำไปบำรุงสนามม้าหมด ทางบ้านก็ต้องอดออมการกินการอยู่ ที่ใครเขาว่ากันว่าการแข่งม้าพนันเป็นกีฬาของพระราชา และก็เป็นความจริง เพราะกีฬาชนิดนี้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของพวกผู้ดีมั่งมี เป็นเศรษฐีมีเงินทองเหลือใช้ ไม่มีความเดือดร้อนอะไร แม้จะได้เสียก็ไม่กระทบกระเทือนอะไรกับครอบครัว มันไม่คู่ควรกับฐานะอย่างเราจะเข้าไปเล่นพนันขันต่อ จำนวนเงินที่อยู่ในความรับผิดชอบของผม ก็ถูกสนามม้ารวบเอาไปหมดกระเป๋า ผมใจหายหมด เหมือนหัวใจจะหยุดเต้น เพิ่งจะนึกได้ว่า คราวนี้ผมจะหาเงินจำนวนนี้มาจากไหนชดใช้เงินที่ขาดบัญชี เรามุ่งหวังจะได้เกินไป ไม่ได้คิดว่าเมื่อเสียแล้วจะคิดอย่างไร ผมยืนงงและเหงื่อแตกคล้ายจะช็อค เมื่อรู้ว่าม้าที่เก็งว่าจะมากลับไม่ยอมเข้า กลับวิ่งเข้าลำดับที่ ๔ ในใจก็ยิ่งยุ่งยากปั่นป่วนพิลึกบอกไม่ถูก เพราะเกิดความหวาดกลัวขึ้นมา นึกแล้วตัวเย็นซ่าเหงื่อไหล นึกว่าหากมีผู้รู้ว่าเงินขาดจะตรวจบัญชีแล้วเราจะทำอย่างไร

ผมกำลังยืนงงใจเต้นตึกตักอยู่ เพื่อนเจ้าตำราม้าแข่งเข้ามาตบบ่าแล้วพูดว่า "เสียใจเพื่อน ม้ามันขายเราเสียแล้ว" พูดพลางแสดงความเสียใจ เท่านั้นก็ผละหายไป

ผมได้สติคิดว่า เราจะมายืนงงอยู่เช่นนี้ทำไม ไหน ๆ มันก็เสียเงินไปหมดแล้วเราจะคิดอย่างไร มันก็ไม่ได้คืน เป็นความผิดของเราไม่ต้องไปโทษใคร เราโตแล้วไม่มีความคิดเอง เชื่อคนง่ายและโลภมาก กลับไปบ้านและคิดแก้ไขใหม่ดีกว่า อยู่นี่ก็ไม่ได้เกิดประโยชน์อะไร หักใจแล้วผมก็เที่ยวมองหาเพื่อน เพื่อจะชวนให้กลับด้วยกัน แต่พยายามมองหาแล้วหาอีกก็ไม่พบหน้า ตกลงผมก็กลับคนเดียว คิดมาตลอดทางว่าการพนันขันต่อนี่เข็ดไปชั่วชีวิต มันมีผีการพนันแน่ เพราะครั้งที่หนึ่งก็เล่นได้ ครั้งที่สองก็ได้ ต่อมาครั้งที่สามนี้ตั้งใจเอารวยกัน ที่สุดก็ผิดหวัง

เย็นนั้นกลับมาถึงบ้านใจมันเต้นตึกตัก ข้าวปลากินไม่ลง นึกว่าอ้ายที่เขามีทุกข์มันเป็นอย่างนี้เอง คิดแล้วคิดอีกว่าจะหาเงินไปชดใช้เขาได้อย่างไร ใจมันสั่นมือสั่นเขียนหนังสือไม่เป็นตัว เพราะหัวสมองมันตื้อหมด มีแต่ความหวาดกลัว คิดแต่ว่าเราจะทำอย่างไรดี เราจะทำอย่างไรดีเท่านั้น เหมือนจะเป็นโรคเส้นประสาท มีความตื่นเต้นไม่

อยากนึกถึง เมื่อมีผู้รู้ว่าเงินขาดบัญชี เราจะยึดได้สักกี่วัน ไม่ช้าเขาก็รู้ มันไม่ใช่เงินเล็กน้อย ที่สุดก็ถูกข้อหาว่ายักยอกเงินทุจริต ผมไม่อยากได้ยินเลย มันกลัวเหมือนกลัวนรก มันทรมานจิตใจผมเหลือเกิน ชีวิตไม่เคยเป็นเช่นนี้มาก่อน ความรู้สึกอย่างนี้เองที่เป็นทางให้คนฆ่าตัวตาย เพราะหมดปัญญาหาทางออก หรือไม่ก็เอาเงินจำนวนมากที่รับผิดชอบทั้งหมดหนีไปตายเอาดาบหน้า ซึ่งเคยมีคนปฏิบัติมาแล้ว ที่สุดก็เป็นคนทำลายชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ถูกตราหน้าว่าเป็นคนยักยอกฉ้อโกง เป็นคนอกตัญญู คิดแล้วผมกลัวจนตัวสั่น ผมจะไม่ทำอย่างนั้นเป็นอันขาด ผมพยายามระงับจิตใจให้ปกติไม่ยอมคิดชั่วต่อไปอีก แต่มันก็ได้เพียงระยะสั้น ๆ แล้วมันก็กลับไปคิดอีกเพราะหมดหนทาง

กลางคืนผมก็นอนไม่ค่อยหลับ ใจมันเป็นทุกข์ พอหลับตายังไม่หลับสนิทรู้ตัวว่าครึ่งหลับครึ่งตื่น ก็ฝันเห็นหมาดำตั้ง ๓ – ๔ ตัว มันวิ่งมาเห่าแล้วกระโจนเข้าใส่ ผมกลัวจนสุดขีดร้องลั่นออกมาอย่างไม่รู้สึกตัว แม่ตกใจต้องเข้ามาเขย่าตัว จึงรู้สึกตัวตื่นขึ้นมา แต่ผมก็เหนื่อยหอบจนพูดอะไรไม่ถูก แม่มีความตกใจมาก เพราะผมพูดจาไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรเหมือนคนบ้า กลัวหมามันจะรุมกัดท่าเดียว คืนนั้นแม่ได้ไปตามหมอซึ่งอยู่ใกล้บ้านมาตรวจ จำได้ว่าหมอได้ฉีดยาให้หนึ่งเข็มแล้วให้ยาไว้กิน แล้วก็เขียนใบสั่งแพทย์ให้หยุดงาน ๗ วัน แม่ผมเป็นห่วงผมมาก คอยเฝ้าถามอาการไข้ เมื่อผมรู้สึกตัวคิดแล้วก็เสียใจจนน้ำตาไหล ยามสนุกสนานก็เห็นหน้าเพื่อน เมื่อยามทุกข์ยากก็เห็นหน้าแม่ ผมนอนซึมน้ำตาไหลคิดถึงตัวเอง แม่มานั่งข้าง ๆ เช็ดน้ำตาให้แล้วถามว่า

"มีเรื่องอะไรหรือลูก เป็นอะไรไป"

ผมตอบแต่เพียงว่าผมไม่เป็นไรมากหรอกนอกจากฝันร้าย ผมกำลังจะหายแล้วเพื่อให้แม่สบายใจ ความจริงผมหมดความสุข คิดว่าอยากจะกินยานอนให้มันหลับไปเลยแต่สงสารแม่คงจะเปล่าเปลี่ยวที่ลูกจากไป นึกแล้วผมก็สะอื้นออกมาจนน้ำตาเปียกหมอนแม่ไม่เห็นแม่ไม่รู้เพราะแม่กลับไปนอนแล้ว ผมจะไม่ยอมให้แม่รู้เป็นอันขาดว่า ผมได้เอาเงินไปเสียการพนัน ถ้าแม่รู้คงจะเสียใจมาก คิดมาจะแก้ปัญหาของตัวเอง กู้ชื่อเสียงกลับคืนมาในทางดี นึกถึงจะขอพึ่งเพื่อนคนโน้นเพื่อนคนนี้มันก็ตื้นหมดมืดแปดด้าน มอง

ไม่เห็นทางสำเร็จ ไม่มีเพื่อนคนไหนเขาจะช่วยเรื่องเงินทอง เมื่อรู้ว่าเราเสียการพนัน ผมไม่ว่าจะแก้ไขอย่างไรดี คิดไม่ตก จึงรีบเข้าห้องพระซึ่งมีอัฐิของคุณพ่ออยู่ด้วย กราบลงระลึกถึงพระแล้วระลึกถึงคุณพ่อ รับสารภาพว่าได้ผิดไปแล้ว ต่อไปจะไม่ประพฤติเช่นนี้อีก ขอวิญญาณคุณพ่อช่วยลูกสักครั้งหนึ่ง เพราะไม่เห็นใครเป็นที่พึ่งแล้ว

เมื่อผมนอนในคืนนั้น ก็ยังนึกถึงคุณพ่อด้วยความหวังอันเลื่อนลอย ไม่มีอะไรแน่ใจได้ แล้วผมก็หลับเพราะความอ่อนเพลียหรือเพราะยาของหมอที่จัดไว้ให้ ทันใดนั้นผมก็ฝันเห็นเจ้าสุนัขชุดเดิมที่ผมแสนจะกลัว มันกระโจนเข้ามารุมกัดจะฉีกเนื้อผม และผมก็ไม่สามารถจะหนีมันไปได้ เพราะมันล้อมหน้าล้อมหลังไว้ แต่ละตัวมันดุยิ่งกว่าเสือ คราวนี้ผมร้อง แต่เสียงมันอยู่ในลำคอ ร้องไม่ออก พอมันจะกระโจนเข้ามาก็มีเสียงตวาดขึ้นมา เจ้าพวกหมาวิ่งหนีไปหมด ผมเห็นชายแก่คนหนึ่งเดินเข้ามา ชี้หน้าผมด่าว่าอย่างเสียหาย ผมหันไปดูหน้าให้เต็มตาก็เห็นชัดไม่ใช่คนอื่น คุณพ่อผมเอง

ท่านชี้หน้าด่าว่า "อ้ายลูกระยำ ทำลายชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้เสื่อมเสียชื่อเสียง....." และอะไรต่ออะไรอีกมากมาย ผมรู้ตัวว่าผิด ก็มลงหมอบกราบท่านอยู่แทบเท้า นิ่งให้ท่านดุด่าพักหนึ่ง แล้วผมจึงบอกว่า

"คุณพ่อช่วยผมด้วย ผมหมดปัญญาหาเงินมาใช้หนี้เขาแล้ว"

เสียงคุณพ่ออ่อนลง พูดด้วยว่า "นี่จงจำไว้ เป็นบทเรียนราคาแพงมาก พ่อช่วยเอ็งได้เพียงครั้งเดียว จะไม่มีครั้งหลังอีก จงจำไว้"

ผมรีบรับคำว่า "ครับ ผมจะจำไว้ และผมจะไม่ประพฤติตัวเช่นนี้อีก"

แต่ในใจคิดว่า คุณพ่อจะช่วยเราอย่างไรนะ แต่แล้วก็ได้ยินเสียงคุณพ่อพูดอย่างอ่อนหวาน เหมือนครั้งท่านมีชีวิตอยู่ว่า

"ลูกเอ๋ย พ่อรู้ว่าเจ้าได้เห็นผิดเป็นชอบไปชั่วระยะหนึ่ง แต่มันก็สามารถจะทำลายอนาคตของเจ้าให้พินาศย่อยยับลงได้นะ เจ้าจงจำเอาไว้ เพราะเจ้าคบเพื่อนที่เป็นนักการพนัน จิตใจเจ้าไม่เข้มแข็งพอก็ติดนิสัยของเพื่อนเพราะความใกล้ชิด"

ผมบอกว่า "ครับผมจะจำไว้จนวันตาย ผมเข็ดแล้ว คุณพ่อกรุณาช่วยผมเถิดครับ ผมได้ใบตรวจแพทย์ลาได้เพียง ๗ วันเท่านั้น ต้องรีบนำเงินไปไว้อย่างเดิม"

เสียงคุณพ่อถอนหายใจ แล้วพูดว่า "เออ พ่อต้องช่วยเจ้า เพราะต้องกู้ชื่อเสียงวงศ์ตระกูลไม่เคยเสียชื่อมาก่อนเลย นับตั้งแต่ปู่ของลูกเป็นต้นมา จงฟังพ่อให้ดีนะเจ้า จงรีบไปหาอาของเจ้าโดยเร็ว เมื่อบอกเล่าเรื่องนี้ให้อาของเจ้ารู้แล้ว เจ้าจะได้รับความช่วยเหลือ รีบไปเถิดลูก จะได้กลับมาทัน"

แล้วผมก็ตกใจตื่น จิตใจของผมค่อยปกติขึ้นมากเหมือนได้กินยาทิพย์ เมื่อนึกถึงคุณอาซึ่งผมลืมนึกแต่เดิม เพราะคุณอาของผมใจดีรักพี่รักน้องรักหลาน

อาการป่วยก็หายไป รุ่งเช้าผมบอกกับแม่ว่า ผมหายดีแล้ว ผมจะไปเยี่ยมคุณอาทางภาคเหนือ พักให้สบายใจสักสองวัน แล้ววันนั้นผมก็รีบขึ้นรถไฟไปหาคุณอาทันที ผมยังจำได้ว่า เมื่อผมเข้าไปในบ้านคุณอาในเย็นวันนั้น

คุณอาพูดอย่างยิ้ม ๆ ว่า "เดือดร้อนแล้วมาหาอาละซิ อาเตรียมไว้ให้แล้ว แกจะได้กลับรถด่วนขาล่องคืนนี้ทัน"

ผมตกตะลึง เพราะผมไม่ทันออกปากอาก็รู้เสียแล้ว ผมถามด้วยความแปลกใจว่า "คุณอาจัดไว้ให้ผมเท่าใด"

แกตอบผมยิ้ม ๆ แล้วว่า "หกร้อยบาทถ้วน ๆ คิดง่ายดี"

ผมงงหมด ทำไมมันแปลกอะไรอย่างนี้ ที่ผมพูดอย่างนี้น้อยคนนักจะเชื่อว่าเป็นความจริง แต่ผมก็ไม่ได้บังคับให้ใครเชื่อ เพราะเหตุการณ์ฟังแล้วไม่น่าจะเป็นไปได้ ถ้าคนเชื่อว่าวิญญาณมีจริงก็เชื่อ ถ้าคนไม่เชื่อเรื่องวิญญาณเขาก็คงคิดว่าเป็นเรื่องเหลวไหล เมื่อคุณอาพูดเช่นนั้นผมงง แล้วก็ถามว่า

"คุณอารู้ได้อย่างไร ว่าผมจะขึ้นมายืมเงิน"

คุณอาหัวเราะแล้วบอกว่า "คุณพ่อมีความสัตย์มีศีลธรรม บอกสิ่งใดแล้วก็เป็นความจริง ไม่หลอกลวงมารยา ฉะนั้นเมื่อคืนนี้ พ่อของเธอมาเข้าฝันบอกอาให้ช่วยเจ้าเรื่องนี้จึงเชื่อถือได้ อาจึงเตรียมไว้เพื่อไม่ให้เสียเวลา"

คุณอาผมพูดแล้วหัวเราะ วันนั้นผมได้กินข้าวกับคุณอาผู้หญิงและผู้ชาย พร้อมทั้งลูกซึ่งเป็นน้องของผมด้วยจิตใจสบาย หลังจากนั้นผมก็ขึ้นรถไฟล่องลงกรุงเทพ ฯ

ความจริงเงิน ๖๐๐ บาทสมัยนี้ไม่มีความหมายอะไร แต่ถ้าจะเปรียบเทียบกับสมัยเมื่อข้าวสารที่หนึ่งประมาณราคากระสอบละ ๖ บาทแล้ว เงิน ๖๐๐ บาทก็เท่ากับข้าวสารร้อยกระสอบ มันเปรียบเทียบกันไม่ได้เลย ข้าวที่ ๒ ราคากระสอบละห้าบาทกว่าแล้วจะรู้สึกว่าค่าของมันห่างไกลกันเพียงใด

เมื่อผมได้นำเงินไปคืนไว้เรียบร้อยโดยไม่มีใครรู้ในเช้าวันนั้น จิตใจผมก็เข้าสู่ปกติเหมือนตื่นขึ้นจากฝันร้าย ผมก็หวิดจะเสียอนาคตและชื่อเสียง เสียผู้เสียคน ผมเข็ด ผมกลัวจนตาย ผมไม่ยอมทำผิด ไม่ยอมหลงใหลในความชั่วในชาตินี้ต่อไป

ต่อมาผมโชคดี ได้เงินโบนัสก้อนหนึ่ง ซึ่งมีพอใช้หนี้คุณอาจนหมด และมีความสบายใจ เมื่อเปรียบเทียบกับเวลาผมเดือดร้อน เหมือนใจของผมตกอยู่ในนรก ย้อนกลับไปนึกถึงแล้ว ยังเสียวไม่รู้จักลืม

เมื่อพวกเราได้ฟังแล้วก็รู้สึกตื่นเต้น บางคนก็ขอตั้งชื่อว่านรกในใจ

เมื่อเพื่อนคนที่ ๓ เล่าเรื่องที่พวกเราให้ชื่อว่า "**นรกในใจ**" ให้พวกเราฟังแล้วก็ยังมีเพื่อนนั่งกอดอกฟังอย่างเพลิดเพลินข้างหลังในรถอีกคนหนึ่ง เมื่อทุกคนได้เล่าเรื่องให้ฟังหมด นอกจากข้าพเจ้าเป็นคนขับรถแล้ว ต่างก็เพ่งมาถึงเพื่อนคนนี้ ขอให้เล่าเหตุการณ์ในชีวิตที่ตื่นเต้นเป็นผู้เล่าต่อจากคนที่ ๓

เพื่อนได้ฟังขอร้องก็ตกใจ ร้องปฏิเสธเสียงหลงว่า ไม่มีเรื่องอะไรประสบการณ์ที่ตื่นเต้น สนุกสนานพอที่จะนำมาเล่าให้เพื่อนฟัง ฉะนั้น จึงขอตัวเป็นเพียงผู้ฟัง เพราะไม่ถนัดเล่า แม้พวกเพื่อนคะยั้นคะยอเพียงไร ก็ไม่สามารถจะให้เพื่อนผู้นั้นเล่าเรื่องในชีวิตได้ ข้าพเจ้าเห็นใจเพื่อนว่า คล้ายจะบีบบังคับให้เป็ดตัวผู้ออกไข่ หรือให้ขันเหมือนไก่นั้นคงจะไม่มีหวัง จึงบอกกับเพื่อน ๆ ว่า ข้าพเจ้ามีเรื่องที่ตรงกันข้ามกับ"**นรกในใจ**" หากได้พิจารณาดูให้ถี่ถ้วนแล้ว ก็จะมองเห็นว่าเป็นเรื่องที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ ที่ได้เกิดขึ้นจากปากคำของหญิงชราผู้หนึ่ง มีผู้รู้เห็นอยู่ในที่นั้นจำนวนมาก ได้ยินได้ฟังด้วยกันทุกคน หากจะนำมาถ่ายทอดให้ท่านฟัง ก็คงจะมีประโยชน์บ้างไม่มากก็น้อย และคิดว่าเป็นเรื่องน่ารู้ และแปลกประหลาดมหัศจรรย์เรื่องหนึ่ง คือ "**ไม่ต้องการสวรรค์**" (เรื่องที่ผ่านมาแล้ว)

สวัสดี

กรรมใดหนอ ?

ท. เลียงพิบูลย์

เมื่อออกจากโรงพยาบาลกลับมาพักฟื้นที่บ้านแล้ว มีท่านที่เคารพนับถือเพื่อนฝูงที่รักไม่น้อยตามมาเยี่ยมที่บ้าน มีหลายท่านต่างขอร้องและสนับสนุนว่า หากหายเป็นปกติแล้ว ขอให้เขียนแบบบันทึก ความรู้สึกที่ได้ประสบการณ์ ในชีวิตระหว่างป่วยอยู่ในโรงพยาบาล คงได้ความรู้บ้างไม่มากก็น้อย ข้าพเจ้าก็ยังไม่กล้ารับปากเพราะสุขภาพยังไม่ปกติ บางวันก็ต้องงดรับแขก ต่อมาสุขภาพก็ค่อย ๆ ดีขึ้น ทั้งอยู่บ้านไม่ได้ทำอะไร เวลาที่พักฟื้นผ่านไปด้วยการนั่ง ๆ นอน ๆ เป็นส่วนมาก รู้ตัวว่ามีเวลาอยู่ในโลกมนุษย์เหลือน้อยก็ยิ่งมีค่ามากสำหรับข้าพเจ้า จะปล่อยให้ผ่านไปทุกวินาทีทุกชั่วโมงทุกวันก็เสียดาย แต่เมื่อพอจะมีกำลังจะใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ได้บ้าง พอจะมีแรงจับปากกาขึ้นเขียนได้ เมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่าตัด บัดนี้กำลังผ่านไปเป็นอดีต เริ่มต้นบันทึกก่อนที่จะเข้าโรงพยาบาล จำได้ว่าวันนั้นได้กระซิบกับพันเอก เยื้อง คชภักดี เมื่อวันกินอาหารเที่ยงประจำกลางเดือน วันพุธที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ว่า เมื่อผมเข้าโรงพยาบาลทำการผ่าตัด โปรดกรุณาอย่าได้บอกเพื่อนฝูงและท่านที่เคารพนับถือ พันเอก เยื้อง ท่านก็รับคำ จากนั้นข้าพเจ้าก็บอกเพื่อนที่รู้เรื่องนี้อีก ๓ – ๔ ท่านเพราะท่านเหล่านี้เห็นหน้ากันแทบทุกวัน เมื่อกินอาหารเที่ยง จึงขอร้องอย่าบอกใคร ทุกท่านก็รับคำเป็นอย่างดี

เหตุที่ข้าพเจ้าปิดเรื่องการเข้าโรงพยาบาล แต่ความจริงไม่อยากให้ท่านพลอยลำบากกับข้าพเจ้าด้วย ขอให้ข้าพเจ้าลำบากรับกรรมแต่คนเดียวเถิด เพราะรู้ว่ามีไม่น้อยที่ท่านเป็นห่วง หากท่านได้ข่าวว่า ข้าพเจ้าป่วยอยู่โรงพยาบาล ท่านต้องหาโอกาสไปเยี่ยม นึกถึงความลำบาก ในปัจจุบันนี้จะเดินทางไปไหนกำหนดเวลาแน่นอนไม่ได้เพราะรถติดการจราจรยังไม่สะดวกข้าพเจ้าเคยประสบกับตัวเองมาแล้ว ก็เห็นใจเห็นความเดือดร้อนลำบากของท่าน เพราะส่วนมากต่างมีภารกิจจะต้องปฏิบัติมากมาย

บางท่านเวลาเป็นเงินเป็นทอง ต้องเสียเวลารถติดมาเยี่ยมไข้ ครั้งหนึ่งเสียไปเป็นชั่วโมง ๆ ข้าพเจ้าก็ไม่สบายใจ

หลังจากกินอาหารประจำเดือนผ่านไป ๒ วันแล้ว ข้าพเจ้าก็เข้าโรงพยาบาลตามที่ได้จองห้องไว้ เมื่อได้เข้าไปนั่งคอยนอนคอยเวลาหมอตรวจทุกส่วนของร่างกายก่อนที่จะทำการผ่าตัด ข้าพเจ้ามีเวลาว่าง ได้ใช้เวลาพิจารณาดูตัวเองว่า เราเคยทำกรรมสร้างบาปหนักอะไรไว้หนอ ? จึงต้องมานอนคอยเวลาให้เขาผ่าตัดแล่เนื้อถือหนังเช่นนี้ ก็ได้พยายามนึกตั้งแต่ครั้งอดีตเมื่อเป็นเด็กผ่านมาถึงบัจจุบันนี้เข้าบั้จฉิมวัย มีอะไรที่สร้างกรรมทำบาปได้บ้าง ก็ยังนึกไม่ออก คิดว่าคงไม่ใช่เป็นบาปกรรม ที่เขาถ้าไม่คิดก็ไม่รู้

เมื่อนึกแล้วพยายามคิดย้อนหลังไปนึกอีกก็มาทำให้เกิดสงสัย นึกแล้วเหมือนเป็นเรื่องขำขัน บาปครั้งนี้คงจะเกิดขึ้นแต่อดีตเมื่อครั้งข้าพเจ้าบวชเป็นพระ ซึ่งเวลานั้นข้าพเจ้าทำงานแล้ว มีรายได้พอใช้จ่ายหาความสุข อยู่ในวัยสนุกไม่มีครอบครัวที่จะเป็นห่วง กำลังหลงใหลกิเลสตัณหา คบเพื่อนมากมาย ดื่มเหล้าเมามัวสนุกสนานเล่นการพนัน สำมะเลเทเมา ไม่ได้สนใจ คิดว่าเมื่อแก่ทำงานไม่ไหวแล้ว ค่อยหันมาสนใจในพระศาสนา เวลานั้นยังหนุ่มทำงานได้ใช้เงินอย่างสนุกสนาน มีเพื่อนเฮไหนไปที่นั่น ข้าวเย็นไม่ค่อยได้กินที่บ้าน แม่รู้สึกเป็นห่วงอนาคตของข้าพเจ้า แม่คงจะเห็นว่าข้าพเจ้าจะเสียคนเพราะเพื่อนที่คบ ที่ชั่วก็มีดีก็มาก กลัวลูกจะประมาทขาดสติ เพื่อนที่ชั่วจะพากันไปเสียผู้เสียคน ครั้นจะว่ากล่าวรุนแรงก็ไม่อยากให้กระทบกระเทือนใจลูกเพราะรักและตามใจมาแต่แรกแล้ว

วันหนึ่งข้าพเจ้าอยู่บ้านนั่งคุยกับแม่ครู่หนึ่ง แม่จึงพูดว่า ขอบวชให้แม่เห็นชายผ้าเหลืองสักพรรษาหนึ่งเถิดลูก เพราะแม่มีลูกคนเดียว เวลาตายแม่จะได้ตายตาหลับข้าพเจ้าไม่ต้องคิด เพื่อแม่ผู้มีพระคุณของข้าพเจ้าจะได้สบายใจจึงรับปากกับแม่ทันทีว่า "ตกลงจ้ะแม่ ลูกจะบวชให้แม่หนึ่งพรรษา พรุ่งนี้ลูกไปทำงานจะได้บอกลางานล่วงหน้า" รู้สึกว่าแม่มีความดีใจมาก จึงบอกพวกเพื่อนวัดของแม่ ต่างพากันดีใจ โมทนาสาธุ

แม่ได้ขอแรงให้ช่วยกันจัดงาน และรีบไปหาท่านอธิการจั่นหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าท่านใหญ่ เป็นชาวทวาย ท่านเป็นสมภารวัดดอนทวายและเป็นทั้งอุปัชฌาย์ แม่คงเห็นว่าข้าพเจ้ารับปากง่าย ๆ ก็กลัวว่าเวลาเมาจะกลับใจรวนเรง่าย ๆ แต่แม่ก็รู้นิสัยข้าพเจ้าว่า พูดจริงทำจริง เมื่อแม่และเพื่อน ๆ ของแม่ไปนมัสการปรึกษากับท่านใหญ่ ผู้จะเป็นอุปัชฌาย์ ท่านก็เห็นดีด้วยเพราะท่านใหญ่รู้จักข้าพเจ้าดี เมื่อเด็ก ๆ วิ่งเล่นในวัด ท่านใจดีอารมณ์เย็นไม่เคยดุใคร แม่เลยนิมนต์ท่านเป็นอุปัชฌาย์แล้วกำหนดวัน แม่ก็จัดแจงไปซื้อเครื่องบวชและของถวายพระมาครบ โดยมิได้รอให้เสียเวลาแล้วรีบให้คนส่งข่าวไปถึงญาติพี่น้องทางต่างจังหวัด พวกลุงพวกป้าให้รู้ทั่วกัน เวลานั้นเขาถือว่า งานบวชลูกหลานเป็นงานใหญ่ญาติพี่น้องหากไม่มีธุระจำเป็นจริง ๆ ส่วนมากจะมาพร้อมหน้า

สำหรับความรู้สึกของข้าพเจ้าเวลานั้นขอสารภาพว่า ขาดความสนใจในการบวช ไม่ค่อยตื่นเต้นเหมือนผู้อื่นเพราะยังขาดการศึกษา ความรู้ในหลักพระพุทธศาสนาไม่ได้ศึกษายังไม่มีความเลื่อมใสศรัทธา ยังหลงกิเลสตัณหาว่า เป็นความสุขเหมือนคนหนุ่มทั่วไปในเวลานั้น เข้าใจเอาเองว่าการบวชเพียงครองผ้ากาสาวพัสตร์ให้พ่อแม่เห็นชายผ้าเหลืองเท่านั้นก็พอแล้ว เรื่องอื่นไม่สำคัญ คิดว่าไม่ช้าเวลาก็ผ่านสามเดือนยังไม่ทันบวชกำหนดวันสึกไว้ก่อนแล้ว ใจนึกว่าพอออกพรรษาก็สึกไปหัวหกก้นขวิดกับเพื่อน ๆ สนุกสนานกันต่อไป

เมื่อข้าพเจ้าได้ห่มผ้าเหลือง พระสวดยัดแล้วก็เรียกว่าพระสงฆ์ เมื่อยังอยู่ในโบสถ์กว่าจะห่มผ้าเหลืองคล้องบาตรได้ก็อย่างโก้งเก้งทุลักทุเล เพราะพระคู่สวดต้องสอนว่าคำภาษาบาลีตลอดเวลา เราต้องบวชโดด ๆ ไม่มีใครร่วมบวชด้วยทั้งท่วงทีกิริยาคงไม่เรียบร้อย ทั้งก้มทั้งคลานทั้งคุกเข่าทั้งกราบทั้งว่าคำภาษาบาลี บางคำภาษาบาลีข้าพเจ้าออกสำเนียงไม่ชัด ท่านต้องให้ว่าใหม่ซ้ำ ๆ กันเพราะไม่เคยฝึกซ้อมมาก่อนทั้ง ๆ ที่ผู้ใหญ่เคยตักเตือนให้ไปซ้อมที่วัดในโบสถ์สัก ๓ – ๔ วัน หรือไปดูผู้อื่นเขาบวชก่อนหน้าจะได้เห็นตัวอย่าง เวลาบวชจริงจะไม่ขลุกขลัก แต่ข้าพเจ้าไม่สนใจไปซ้อมขานนาคข้าพเจ้าก็ไม่ได้ไปดู สวดมนต์ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ท่อง คิดว่าบวช ๓ เดือนก็สึก

จะท่องบ่นให้เสียเวลาทำไม การบวชข้าพเจ้าแทบจะไม่มีอะไรเป็นหลักธรรมวินัยของพระอยู่ในจิตใจเลย

เมื่อมีอายุมากขึ้น ได้ประสบการณ์ของชีวิต รู้จักคุณค่าของศีลธรรม รู้บุญบาปชั่วดีจึงได้เลิกดื่มเหล้า เลิกเล่นการพนัน ย้อนหลังนึกดูอดีตของตัวเองก็มองเห็น "กรรม" ที่ผ่านมานั้นมีทั้งดีและไม่ดี การบวชครั้งนั้นคงจะได้บาปมากกว่าได้บุญ เพราะห่มผ้าเหลืองไว้ภายนอกแต่จิตใจภายในยังขาดศีลธรรม ยังเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาหนาแน่นด้วยกิเลส ยังไม่คิดจะฟอกจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ ไม่เคยตั้งใจภาวนารักษาศีลดังพระภิกษุอื่น ๆ เมื่อมองเห็นแต่ภายนอกก็มีผู้คนเคารพนับถือว่าเป็นพระ พากันกราบไหว้ทั้งพ่อทั้งแม่ผู้เฒ่าผู้แก่ เวลานั้นข้าพเจ้าไม่ได้คิดอะไรไม่สนใจเรื่อง "กรรม" เลย

เมื่อมานอนอยู่ที่โรงพยาบาลคอยเวลาผ่าตัด มาคิดพิจารณาดู "กรรม" ใดที่ได้ตามสนอง ก็หยุดเอาตอนบวชนี้ นึกถึงผู้บริจาคทานให้แก่พระสงฆ์ก็เพื่อให้เป็นสื่อกลางการกรวดน้ำให้แก่ญาติพี่น้องพ่อแม่ ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ให้ได้ผลทานนี้ด้วยความตั้งใจอธิษฐานจิตให้ทานที่บริจาคนี้เกิดเป็นทิพย์ แต่เมื่อเราผู้รับช่วงเป็นผู้ห่มเหลืองเป็นพระแต่ภายนอกไม่ครบองค์สงฆ์ ก็ไม่สามารถจะบรรลุผลของผู้ตั้งใจได้ ผลที่ได้กับตัวเราก็คือบาป

เมื่อนึกถึงบางคนยากจนมีทรัพย์น้อย แต่ด้วยจิตแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ อุตส่าห์เจียดเงินเท่าที่มีน้อยจำกัดตัดใจเอาเงินมาซื้อของทำบุญใส่บาตรพระตอนเช้า ก่อนที่จะใส่ข้าวและกับลงไปในบาตรก็นั่งยอง ๆ สองมือยกของที่จะถวายพระขึ้นเหนือหว่างคิ้วเพ่งจบ อธิษฐานจิตตั้งใจขออุทิศส่วนบุญ ข้าวปลาอาหารเหล่านี้แก่พ่อแม่ปู่ย่าตายายผู้ล่วงลับไปด้วยจิตใจแน่วแน่ หากพระองค์ใดเป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งกายใจ กุศลทานของผู้ที่บริจาคก็จะเกิดผลไปตามความปรารถนา พระองค์ใดมีจิตใจไม่บริสุทธิ์ก็เหมือนกินไฟนรกลงไปบาปนั้นจะติดตัว เมื่อข้าพเจ้ายิ่งคิดก็ยิ่งเห็นกรรมยิ่งขึ้น ทำให้คิดว่าการมานอนคอยเวลาผ่าตัดครั้งนี้ก็เพราะกรรมตามสนอง

เมื่อรู้ว่า "กรรม" แน่ เรากำลังจะใช้หนี้กรรมในคืนนั้นข้าพเจ้าทำจิตให้สงบสวดมนต์แล้วแผ่เมตตาแผ่ส่วนกุศลให้วิญญาณทั้งหลาย เสร็จแล้วก็ตั้งจิตอธิษฐานว่า

"การเข้าโรงพยาบาลผ่าตัดครั้งนี้หากเป็นกรรมตามสนอง ข้าพเจ้าจะขอใช้หนี้กรรมครั้งนี้ หากยังมีหนี้กรรมใดยังตกค้างอยู่ ข้าพเจ้าขอใช้หนี้ในครั้งนี้ให้หมดอย่าเป็นเวรกรรมกันต่อไป ขอกรรมนั้นจงสิ้นสุดลงดังที่ข้าพเจ้าอธิษฐานในครั้งนี้ด้วย

คืนวันนั้นข้าพเจ้าหลับก็รู้สึกเกิดนิมิตขึ้นว่า มีสาว ๆ แต่งตัวสวยงามด้วยสีชมพูทั้งชุด กระบังหน้าเหมือนละครแต่เป็นดอกกุหลาบสีชมพู ใบหน้ามีความสวยงามด้วยกันทุกคน คนโตอายุไม่เกิน ๒๐ คนเล็กประมาณ ๑๕-๑๖ ขวบจำนวน ๕ คนมาร่ายรำต่อหน้าข้าพเจ้า กลิ่นกุหลาบหอมไปทั่วห้อง สักครู่หนึ่งก็หายไป ตื่นขึ้นมาพยายามนึกถึงความหมายว่าการนิมิตเช่นนี้เป็นความหมายอะไรจะเกิดขึ้น ก็นึกไม่ออกหญิงสาวเหล่านี้มีกิริยาแช่มช้อย ร่ายรำอย่างงดงาม ยังติดตากลิ่นกุหลาบยังจางไม่หมด นอกนั้นก็ไม่ได้ฝันอะไรอีก

รุ่งเช้า พยาบาลได้เข้ามาจับชีพจร วัดปรอทและเจาะเลือดไปตรวจพร้อมทั้งน้ำปัสสาวะ หลังจากนั้นนายแพทย์หลายท่านมีความชำนาญโรคแตกต่างกันผลัดกันมาตรวจ ต่อจากนั้นข้าพเจ้านั่งรถเข็นแบบ ๒ ล้อมีเจ้าหน้าที่เข็นหลังไปห้องนายแพทย์ผู้ชำนาญที่จะผ่าตัดพร้อมทั้งแพทย์ผู้ช่วยตรวจในบริเวณที่จะผ่าตัดต่อไป รุ่งขึ้นเจ้าหน้าที่ก็ให้ไปตรวจโรคตามแผนกต่าง ๆ ที่มีเครื่องมือทันสมัย ทั้งฉาย "เอ็กซเรย์" ตรวจโรค รู้สึกว่านายแพทย์และพยาบาลต่างให้ความเป็นกันเอง เอาใจใส่ดี ข้าพเจ้าก็นึกขอบคุณ

เมื่อตรวจร่างกายเรียบร้อย วันต่อมาแพทย์ทางศัลยกรรมกำหนดนัดการผ่าตัดในวันรุ่งขึ้น ข้าพเจ้านึกในใจว่าจะได้เสร็จเรียบร้อยเสียทีและจะได้ใช้ "หนี้กรรม" ที่ตามมาแต่อดีตและในชาติปัจจุบันเพื่อขอให้อโหสิกรรมเสร็จสิ้นไปในครั้งนี้ แต่ทุกสิ่งในโลกมนุษย์ไม่มีอะไรแน่นอน

รุ่งเช้า พยาบาลสาวได้เข้ามาวัดปรอท จับชีพจร ปรากฏว่ามีไข้ ความร้อนสูง การผ่าตัดก็จำเป็นต้องงดไว้ก่อนเลื่อนไปจนกว่าความร้อนจะเข้าสู่ปกติ แต่ความรู้สึกของข้าพเจ้าปกติ ไม่รู้ว่าตัวมีไข้ เห็นจะเป็นเพราะข้าพเจ้าทำจิตไม่สนใจ แล้วแยกความเจ็บป่วยของสังขารร่างกายออกจากความรู้สึก มอบร่างกายไว้ให้เป็นหน้าที่ของ

ของนายแพทย์ผู้ชำนาญ สุดแล้วแต่นายแพทย์จะจัดการรักษาทางวิชาความรู้ แต่ส่วนจิตวิญญาณเป็นของตัวเราเองใช้พลังจิตคอยควบคุม ดับความกังวลใด ๆ ดับความคิดฟุ้งซ่านหวาดกลัว ให้มีสติตลอดเวลาไม่ประมาท พิจารณาถึงหลักธรรมชาติและคำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นยอดศาสดาของโลก นึกถึงเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาชีวิตของมนุษย์และสัตว์ เกิดมาแล้วย่อมจะต้องพบกับความทุกข์ความเจ็บป่วยความยากลำบากทั้งทางร่างกายหรือจิตใจด้วยกันทุกคน แล้วแต่ผลแห่งกรรมแต่อดีตทุกชีวิตเกิดมาต่างก็อยู่ใต้ "กฎแห่งกรรม" นอกจากพระอริยเจ้า ท่านได้ปฏิบัติจนหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา จิตของท่านก็จะอยู่เหนือ "กฎแห่งกรรม" จิตท่านห่างพ้นจากทุกข์สุขทั้งปวงในโลกมนุษย์ แม้สังขารของท่านยังมีชีวิตอยู่ไม่แตกดับ แต่จิตของท่านใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีอะไรเหลือในความรู้สึก ท่านหลุดพ้นในความทุกข์สุขหมดความโลภรักโกรธหลง ท่านสิ้นสุดการเวียนว่ายตายเกิดพ้นจากภพชาติชรา มรณะ ข้าพเจ้าเองก็ได้พยายามหาทางศึกษาแข่งกับเวลาวัยของชีวิต ใช้เวลาฟังแล้วอ่านและคิด อาศัยตำรับตำราต่าง ๆ ที่พระอาจารย์และอาจารย์ผู้ทรงความรู้เขียนขึ้นมากท่านเป็นวิทยาทาน แต่ความรู้ก็ยังไปไม่ได้ไกล ยังเหมือนทารกที่ฝึกหัดสอนเดิน เพียงแต่ประคองตัวไปได้ไม่ให้ล้มเท่านั้น

เมื่อนายแพทย์งดการผ่าตัดไว้เพราะสุขภาพยังไม่สมบูรณ์มีไข้ ข้าพเจ้าก็พักผ่อนคอยเวลาต่อไป คิดว่าเมื่อไหร่ก็เมื่อนั้นเป็นเรื่องของหมอ ไม่มีความกังวลเดือดร้อนใจอะไร ก็นั่ง ๆ นอน พักผ่อนคอยเวลาต่อไป ใช้เวลาพิจารณาให้รู้จักตัวเองให้ดีขึ้น หลังจากนั้นต่อมาไม่นานความไข้ก็ลดเข้าสู่ปกติ ทางนายแพทย์ก็กำหนดนัดเวลาทำการผ่าตัดในวันรุ่งขึ้นเช้า ๙ โมง พอรุ่งขึ้นได้เวลาเจ้าหน้าที่ ก็เข็นรถผ้าใบสี่ล้อแบบจักรยานเข้ามาในห้อง ถ่ายตัวจากเตียงในห้องนอนบนรถเตียงผ้าใบ เข็นออกไป จากห้อง ในตึก "ท่านผู้หญิงวิจิตรา ฯ" ออกไป ตามถนน ในโรงพยาบาล ไป สู่ห้องผ่าตัด สายตาข้าพเจ้ามองเห็นขณะที่รถผ่านไปนั้น เห็นมีผู้คนเดินกันขวักไขว่ไปมามีทั้งคนป่วยนั่งรถ ๒ ล้อมีผู้เข็นหลัง มีผู้ป่วยนอนในรถเข็นแบบข้าพเจ้า มองดูสังเกตเห็นหน้าตาซีดเซียวด้วยความหวาดกลัว มีทุกข์หนักอยู่ในความรู้สึกด้วยกันแทบทุกคน

พวกหมู่ญาติของคนป่วยที่เดินติดตามหลังคนไข้ก็ล้วนมีหน้าตาเศร้าหมอง คิดว่าภายในจิตใจคงมีแต่ความคิดที่วุ่นวาย หันไปดูพวกนิสิตนักศึกษาแพทยศาสตร์ และพยาบาลเดินกันเป็นพวกทั้งชายหญิง ต่างสนทนาด้วยหน้าตายิ้มแย้ม รู้สึกว่าภายในใจนั้นแจ่มใส บางคนยังยกมือออกท่าทางประกอบกับคำพูดเสียงหัวเราะขบขันไปด้วย ทำให้นึกว่านี่แหละเป็นวัยที่สนุกสนานที่ชีวิตข้าพเจ้าก็เคยผ่านมาแล้ว แต่บัดนี้ชีวิตในวัยรุ่นผ่านเป็นอดีตไปแล้ว ทำให้อดนึกไม่ได้ว่า นี่หรือมนุษย์ทั้งร่าเริงและโศกเศร้า มีทั้งร้องไห้ระริกคลุกเคล้ากับเสียงหัวเราะเสียงกังวานตามวัยด้วยความสบายใจ

ข้าพเจ้าคิดเพลิน รถถูกเข็นมาอยู่ที่หน้าห้องคิดว่าเป็นห้องผ่าตัด พยาบาลสาวถือแฟ้มเดินนำหน้ารถเข็นที่ข้าพเจ้านอน ได้เดินเข้าไปในห้อง ข้าพเจ้านอนดูเห็นคนไข้นั่งอยู่ที่หน้าห้อง ที่นอนอยู่บนรถผ้าใบเข็นก็มี รู้สึกเจ้าหน้าที่และพยาบาลเดินเข้าออกกันชุลมุนวุ่นวายกันทั่วไป นอกจากนั้นก็มีญาติของคนไข้มานั่งรออยู่ข้างนอก ข้าพเจ้ามองดูแล้วก็อดคิดสงสารไม่ได้ทำให้นึกถึงชีวิตของมนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ เมื่อได้พิจารณาดูก็จะเห็นได้ มีทั้งที่ฉลาดและโง่ มีทั้งซื่อสัตย์สุจริต มีทั้งทุจริตเห็นแก่ตัว มีความรู้สึกผิดแผกแตกต่างกันออกไป ข้าพเจ้านึกรู้นึกเห็นในตัวเรานั้นสิ่งที่มีค่าสูงสุดในชีวิตก็คือ "จิต" จิตมีความสำคัญสูงค่าที่สุดอยู่ในตัวที่เรามีอยู่ ถ้าได้ฝึกทางหลักธรรมแล้วสามารถจะช่วยกำจัดความหวาดกลัวความเศร้าหมองความคิดมากวิตกในการป่วย ที่สุดก็ทุกข์หนักเพราะหวาดกลัวต่อความเจ็บปวดทางร่างกายอย่างทุกข์ทรมาน

คนป่วยทุกคนปรารถนาอยากให้หมอรักษาให้หายเพื่อความอยู่รอด ทุกคนไม่อยากป่วย เพราะเมื่อป่วยแล้วมักจะกลัวตายด้วยกันเป็นส่วนมาก

ข้าพเจ้าคิดว่า คนเราเกิดมาเมื่อถึงเวลาจำเป็นแล้วเราต้องช่วยตัวเองนึกถึงอำนาจจิตซึ่งมีพลังธรรมชาติอยู่ในตัวเราแล้ว อำนาจจิตเป็นขุมกำลังที่สามารถกำจัดความหวาดกลัวความคิดวิตกกังวลฟุ้งซ่าน ให้สงบลงได้เมื่อช่วยตัวเองได้ผลแล้วก็อยากจะช่วยผู้อื่นต่อไป เป็นการแผ่เมตตาธรรม

ข้าพเจ้า กำลัง คิดเพลิน ไม่ทัน เห็น พยาบาล ที่นำ มานั้นได้ เดินออกจากห้องแล้วให้เข็นรถที่ข้าพเจ้านอนนั้นเข้าไปในห้อง เมื่อเข้าไปในห้องผ่าตัดข้าพเจ้าก็มองเห็นมีผู้คน

จำนวนไม่น้อยแต่งชุดสีเขียว สวมหมวกผ้าเขียวแล้วมีผ้าปิดหน้าสีเดียวกันเหลือแต่ลูกนัยน์ตา ใส่ถุงมือเตรียมไว้ มองดูแล้วไม่รู้ว่าใครเป็นใคร คงจะมีทั้งชายหญิงและนายแพทย์ผู้จะทำการผ่าตัดข้าพเจ้า

เมื่อเจ้าหน้าที่เข็นรถเตียงผ้าใบเข้าไปเทียบกับเตียงผ่าตัดแล้ว ก็ช่วยกันค่อย ๆ ยกร่างข้าพเจ้าเคลื่อนไว้บนเตียงผ่าตัด ข้างบนเหนือเตียงผ่าตัดขึ้นไปมีจานไฟใหญ่เคลื่อนที่มีแสงไฟสว่างไสวส่องลงมา ในบริเวณร่างอวัยวะที่จะทำการผ่าตัด ข้าพเจ้านอนนิ่งสงบนึกอยู่ในใจแล้วอดขำไม่ได้ว่า ต่อไปนี้ไม่ช้าเราก็ถูกผ่าตัดเนื้อเถือหนังเพื่อใช้หนี้กรรมเสียที ทันใดนั้นก็มีท่านผู้หนึ่งขอร้องให้ข้าพเจ้าเอียวตัวหันหลังพลิกตะแคงได้ใช้เข็มฉีดยาใหญ่มาฉีดกลางหลังใกล้ตะโพก หลังจากนั้นก็ไม่รู้สึกตัว หมอจะให้ยาสลบอย่างไรต่อไปข้าพเจ้าก็หมดสติ

เมื่อข้าพเจ้าลืมตารู้สึกตัวขึ้นมา ก็เห็นตัวเองมานอนอยู่ในห้องเดิม เห็นพวกลูก ๆ มานั่งคอยดูอยู่ข้าง ๆ เตียง เห็นนาฬิกาปลายเตียงจึงรู้ว่าบ่ายแล้ว นึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว รู้สึกเป็นปกติไม่มีความเจ็บปวดในที่ใดเลย รู้สึกเพียงตึง ๆ บ้างเล็กน้อยตรงแผลผ่าตัดที่เย็บไว้เท่านั้น แต่รู้สึกเบื่ออาหาร ได้ทราบว่าพยาบาลให้น้ำเกลือมาแต่ห้องผ่าตัด จิตใจข้าพเจ้าปกติไม่ได้คิดอย่างอื่น

เมื่อพยาบาลได้มาตรวจชีพจร วัดปรอท ปรากฏว่าไข้ขึ้นสูง หลังผ่าตัดแล้วส่วนมากเขากลัวโรคแทรก นอกจากกินอาหารไม่ได้แล้ว ยังอาเจียนออกมาเป็นโลหิตสีดำออกมามากพอที่จะเลอะที่นอน ทั้งถ่ายออกมาเป็นโลหิตดำ หมอรู้สึกไม่สบายใจได้พยายามหาสาเหตุเลือดที่ออกมานั้นกระเพาะหรือลำไส้ หมอได้ให้ข้าพเจ้ากลืนสายยางเข้าไปในท้องยาวมาก เพื่อตรวจดูสาเหตุที่เลือดออก

ข้าพเจ้าก็ไม่สนใจ ไม่ตื่นเต้นอะไรนึกว่าได้มอบสังขารร่างกายให้หมอแล้วสุดแต่หมอจะจัดการ แต่อดคิดไม่ได้ว่ากรรมใดที่ทำย่อมให้ผลแน่นอน เพียงแต่ช้าหรือเร็วเท่านั้น นี่เป็นกรรมเก่าแต่อดีตกำลังจะให้ออกผลตามที่ได้อธิษฐานจิตไว้ พวกลูก ๆ เป็นห่วง แต่ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจในตัวเอง นึกว่าเมื่อมอบร่างกายให้อยู่ในความ

สามารถของหมอ เราหายเราก็มีชีวิตอยู่ยืนยาวออกไป แต่ก็หนีความตายไม่พ้น เพียงแต่ยืดเวลาตายให้ช้านานหน่อย หากว่าหมดความสามารถของหมอเราก็เพียงแต่ตายเร็วหน่อย คิดแล้วไม่แปลกอะไรไหน ๆ ก็ต้องตายเพียงแต่ตายช้าหรือเร็ว แต่ก็ต้องตายเหมือนกันทุกคนคิดได้สบายใจดี มีสติความรู้สึกปกติจิตใจไม่วุ่นวายเดือดร้อน

บ่ายวันนั้นหลังจากได้สติรู้สึกตัวก็มีพระองค์หนึ่งท่านได้เข้ามาเยี่ยมเป็นองค์แรก ข้าพเจ้ายังไม่เคยพบท่านมาก่อนและขอบคุณที่พระคุณเจ้าท่านมาเยี่ยม ท่านบอกว่าท่านเป็นผู้สนใจหนังสือ "กฎแห่งกรรม" ท่านเคยติดต่อทางจดหมายมานานแล้ว และยังไม่เคยรู้จักไม่เคยเห็นตัว พอได้อ่านพบข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐว่าข้าพเจ้าป่วยก็รีบมาเยี่ยม ท่านอยู่จังหวัดนครพนม ข้าพเจ้านมัสการท่านมือเดียว เพราะอีกมือกำลังให้น้ำเกลือ พระคุณเจ้าท่านเคยสนใจช่วยเผยแพร่ "กฎแห่งกรรม" ชุดนี้ออกไปอย่างกว้างขวาง ท่านใช้เวลาสนทนาอยู่ไม่นานท่านก็ลาไปแล้วทำให้ข้าพเจ้านึกว่าได้เห็นพระท่านจากทางไกลชายแดนมาเยี่ยม อดมีความรู้สึกปีติไม่ได้

เมื่อได้เห็นพระอย่างไม่รู้ตัว และไม่นึกฝันในยามป่วยไข้เป็นองค์แรก ถือว่าเป็นสิริมงคล เป็นนิมิตที่ดีสำหรับข้าพเจ้า แต่ท่านบอกว่ารู้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ก็ไม่ค่อยสบายใจนัก ความจริงข้าพเจ้ารู้ตัวว่าภายนอกร่างกายมีสภาพคนป่วยหนักแต่จิตใจปกติ ไม่มีอะไรก่อกวนให้กังวลหวาดกลัวสิ่งใด เหมือนป่วยแต่ร่างกายภายนอกแต่ภายในจิตใจไม่ได้ป่วยด้วย ยังคงมีความรู้สึกธรรมดา เพราะข้าพเจ้าได้แยกความรู้สึกจิตใจกับร่างกาย ให้ออกจากกัน ฉะนั้นการป่วยทางร่างกายไม่กระทบกระเทือนจิตใจข้าพเจ้าไม่กลัวความป่วยไม่กลัวความตาย นึกว่าเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นเรื่องธรรมดาไม่มีใครหนีพ้น ถ้าคิดได้จิตฟุ้งซ่านกระวนกระวายกลัวตายก็หายไป

เมื่อพระท่านลากลับไปแล้ว ทำให้นึกถึงการป่วยหนักครั้งแรกในชีวิตที่ต้องเข้าไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในครั้งนั้นข้าพเจ้าก็ป่วยหนักมากเคยเขียนไว้ใน "กฎแห่งกรรม" ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ในลำดับที่ ๑๐ เรื่อง "ครั้งหนึ่งในชีวิต" ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้เห็นผ้าเหลืองพระเดินผ่านเตียงที่ข้าพเจ้านอนป่วย ทั้ง ๆ ที่ในห้องนั้น

มีผู้มาเยี่ยมไข้อยู่มากท่านด้วยกัน รวมทั้งแม่ยังคอยนั่งปัดแมลงวันที่มาตอมหน้าตอมตัว เวลานั้นกำลังสร้างสวนลุมพินีใช้ขยะขนมาถมที่ ข้าพเจ้าป่วยจนรู้สึกร่างกายมีแต่หนังหุ้มกระดูก หมดกำลังแรงที่จะยกแขนขาขึ้นเองได้ แต่ความรู้สึกภายในจิตใจนั้นเกิดความกล้าหาญ เข้มแข็งไม่หวั่นหวาดกลัวความตาย ความรู้สึกเกิดขึ้นมาเอง นึกว่าทุกคนไม่มีใครหนีความตายไปพ้นได้ อยู่ที่เวลาจะช้าหรือเร็วเท่านั้น ที่สุดก็ต้องตายด้วยกันทุกคน เกิดมีพลังจิตเข้มแข็งขึ้น ทั้งที่ไม่เคยศึกษาหลักธรรมมาก่อน

เมื่อป่วยครั้งนั้นข้าพเจ้ามีแม่คอยนั่งพยาบาลเอาใจใส่ตลอดเวลา ซึ่งข้าพเจ้าช่วยตัวเองไม่ได้ กลางวันแม่คอยเฝ้าไข้ กลางคืนพี่พลบ โพธิเนียน คอยเฝ้าไข้ บัดนี้ข้าพเจ้าป่วย แม่ได้จากไปนานแล้ว ทำให้ระลึกถึงพระคุณของแม่ ถ้าแม่ยังมีชีวิตอยู่แม่ต้องเป็นห่วง น้ำตาแม่จะไหลออกมาเมื่อข้าพเจ้าป่วยหนัก แม่จะหันหน้าหนีไม่ยอมให้เห็นน้ำตาของแม่ ข้าพเจ้าป่วยแต่ตัวใจข้าพเจ้าไม่ป่วย ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงจำท่าทางของแม่ตลอดจนน้ำเสียงของแม่เมื่อป่วยแม่เรียกข้าพเจ้าว่าหนู เหมือนข้าพเจ้าเป็นลูกที่ไม่รู้จักโต แสดงความรัก ความห่วง ข้าพเจ้าเพียงใด พระคุณของแม่ มีต่อลูกเกิดจากสายเลือดสัมพันธ์ความอยู่ใกล้ชิด ความรักของแม่ยังเกิดเกล้านั้นบริสุทธิ์สะอาด หวังดีต่อลูก หวังให้ลูกเป็นคนดี ให้ลูกได้รับการศึกษาเล่าเรียน แม่เสียสละได้ทุกอย่าง แม้แต่ชีวิตของแม่ด้วยความรักลูก จำได้ว่าเมื่อยังเป็นเด็กยามเป็นไข้ปวดหัวตัวร้อน มักเรียกร้องหาแม่อยากอยู่ใกล้แม่ ไม่ยอมให้แม่ห่างตัว รู้สึกว่าอยู่ใกล้แม่มีความอบอุ่นใจ แม่ให้กำลังใจ

บัดนี้ข้าพเจ้านอนป่วย ไม่มีแม่นั่งคอยปฏิบัติอยู่ใกล้เหมือนครั้งข้าพเจ้าป่วยอยู่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพราะแม่ได้จากข้าพเจ้าไปแล้ว หลังแม่จากข้าพเจ้าไปแล้วได้เคยเขียนความรู้สึกไว้เป็นข้อคิดหลังปกมาแล้ว มีบางท่านคงจะผ่านสายตามาแล้วตามข้อความว่า

"ความรู้สึกว่า คืนไหนนอนไม่หลับ จิตข้าพเจ้าต้องรำลึกนึกถึงแม่ เรียกแม่อยู่แต่ในใจว่า

แม่จ๋า แม่ของลูก ลูกคิดถึงแม่บังเกิดเกล้า บัดนี้ลูกรู้แล้ว ในโลกนี้ไม่มีใครที่จะรักลูก ห่วงลูก หวังดีต่อลูกมากเกินกว่าแม่บังเกิดเกล้าของลูก

แม่จ๋า ลูกนึกฝันถึงภาพเมื่อลูกยังเด็ก แม่อุ้มลูกกอดแนบอยู่กับทรวงอกทนุถนอมด้วยแม่มีความรักและสงสารลูก เมื่อยามนอนแม่ก็เห่กล่อมให้ลูกฟัง ยามร้อนแม่พัดให้ลูกกว่าลูกจะหลับ

แม่จ๋า ยามลูกเจ็บไข้ แม่เป็นห่วงเป็นทุกข์ร้อน กลัวลูกจะตายไปจากอกแม่ จิตใจของแม่ไม่มีความสบาย เมื่อลูกไข้หนักแม่ก็ทุกข์หนัก แม่กินไม่ได้นอนไม่หลับ หน้าตาแม่เศร้าหมองเพราะความรักห่วงลูก บางครั้งลูกเห็นน้ำตาแม่ไหลออกมา แม่ต้องทรมานทั้งร่างกายและจิตใจก็เพราะรักลูก คอยดูแลเอาใจใส่ลูกตลอดเวลา แม่เคยพูดว่า หากแม่เจ็บแทนลูกได้แม่จะเจ็บเสียเอง

เมื่อการป่วยของลูกค่อยทุเลาลง แม่ค่อยมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสขึ้น

บัดนี้ แม่ของลูกได้จากโลกนี้ไปแล้ว จะหาใครรักลูก ห่วงลูกเท่าแม่บังเกิดเกล้าของลูกในโลกมนุษย์นี้ไม่มีอีกแล้ว ลูกจะนึกถึงพระคุณของแม่ตลอดไปในชีวิตกว่าลูกจะหมดลมหายใจ

นี่เป็นความรู้สึกของข้าพเจ้าหลังจากแม่ได้จากโลกนี้ไปแล้ว ท่านที่ยังมีแม่นับว่าเป็นผู้โชคดี ท่านที่ไม่เคยคิดถึงพระคุณของแม่บังเกิดเกล้า ก็ควรจะคิดพิจารณา คิดทำบุญกับพระในบ้าน เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่จะเป็นมหากุศล"

เมื่อข้าพเจ้านึกถึงเหตุการณ์ในอดีตเรื่อง "ครั้งหนึ่งในชีวิต" ตอนป่วยอยู่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ข้าพเจ้าต้องระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของนายแพทย์ พ.อ. หลวงประกิตเวชศักดิ์ ท่านเป็นนายแพทย์รักษาข้าพเจ้า ท่านเอาใจใส่ดูแลเป็นห่วงข้าพเจ้าตลอดเวลาเหมือนมีความสัมพันธ์มาแต่อดีตชาติ ท่านได้ชุบชีวิตของข้าพเจ้าให้เกิดใหม่ในครั้งนั้น พระคุณของท่านเหมือนบิดาบังเกิดเกล้า ฝังอยู่ในจิตใจของข้าพเจ้ากว่าจะสิ้นลมหายใจไปจากโลกนี้ ที่ท่านให้ความเมตตาสงสารข้าพเจ้าในยามป่วย กุศลผลบุญของข้าพเจ้าที่ได้

มาพบท่านผู้มีความเมตตากรุณาในครั้งนั้น ขณะนี้ท่านมีอายุผ่านแปดสิบไปหลายปีแล้ว ผลบุญกุศลที่ท่านสร้างบุญบารมีแผ่เมตตาธรรมช่วยชีวิตคนไข้มามาก ทำให้มีอนามัยดีมีสุขภาพดีร่างกายของท่านแข็งแรง ข้าพเจ้าไปหาที่บ้านตอนบ่าย ๆ ครั้งใดก็เห็นมีคนไข้มานั่งรอให้ท่านรักษาไม่น้อย เพราะคนเจ็บไข้ได้ป่วยศรัทธาในตัวท่านตลอดมา

เมื่อครั้งท่านรักษาไข้หนักข้าพเจ้าหายแล้ว ท่านได้บอกว่า เป็นเพราะพลังจิตของข้าพเจ้าเข้มแข็งทำให้ช่วยการรักษาให้เกิดผลดี หายเป็นปกติ ท่านบอกว่าหนึ่งในร้อยที่จะหายจากการป่วยหนักขนาดนี้ ท่านบอกว่าในชีวิตเป็นแพทย์ของท่าน (ในเวลานั้น) อาการหนักเป็นแบบเดียวกันอย่างข้าพเจ้า ท่านรักษาหายมาได้เพียงสองคนเท่านั้น คนหนึ่งเป็นนายทหารม้า คนที่สองคือข้าพเจ้า

สิ่งที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์นั้นก็คือ หลังจากระลึกถึงท่านผู้มีพระคุณประมาณยังไม่ถึงชั่วโมง ข้าพเจ้าอ่อนเพลียเผลอหลับ ๆ ตื่น ๆ ลืมตาก็เห็นคุณหลวงประกิตเวชศักดิ์ กับคุณหญิงสุดสงวน ประกิตเวชศักดิ์ เข้ามาในห้อง ข้าพเจ้าแทบจะไม่เชื่อสายตา เมื่อทำความเคารพท่าน และเกิดมีความรู้สึกปีติยินดีขึ้นในใจที่ได้เห็นท่านผู้มีพระคุณ เพิ่งจะระลึกเหตุการณ์ในอดีตและระลึกถึงท่าน ก็ได้พบท่านเห็นหน้าท่านผู้เคยได้ช่วยชีวิตของข้าพเจ้าไว้ครั้งหนึ่งในชีวิต ย่อมเป็นธรรมดาที่เกิดความดีใจอย่างไม่เคยนึกฝันมาก่อน

เรียนถามท่านว่า ท่านทราบว่าข้าพเจ้าป่วยได้อย่างไร ท่านได้บอกว่าเห็นข่าวจากหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณท่านและคุณหญิงที่กรุณามาเยี่ยมข้าพเจ้า (แต่ภายหลัง เมื่อข้าพเจ้าหายป่วยเป็นปกติแล้ว ก็ไปที่บ้านท่าน กราบขอบพระคุณที่ท่านไปให้กำลังใจข้าพเจ้าที่โรงพยาบาล ท่านเล่าความรู้สึกของท่านให้ฟังเมื่อได้เข้าไปเห็นสภาพการป่วยของข้าพเจ้าที่โรงพยาบาลแล้วก็ไม่สบายใจ เพราะเห็นหน้าตาแขนขาผิวขาวซีดไม่มีสีเลือด ร่างเล็กลงกว่าเดิม เห็นแล้วทำให้ท่านใจเสียเกิดเป็นห่วง แต่ความรู้สึกภายในจิตใจของข้าพเจ้าเป็นปกติ ตัวเองไม่รู้สึกว่ากำลังป่วยหนักเท่าที่ท่านมาเยี่ยม

ได้เห็นสภาพภายนอก) เมื่อคุณหลวงกับคุณหญิงสุดสงวน ประกิตเวชศักดิ์ ได้ลากลับไปแล้วข้าพเจ้าก็อดคิดถึงครั้งอดีตในอดีต "ครั้งหนึ่งในชีวิต" ไม่ได้

แต่แล้วสิ่งที่แปลก ๆ ก็เกิดขึ้น หลังจากคุณหลวงและคุณหญิงกลับไปแล้ว คุณหนอหรือคุณวีระ วัฒนสินธุ์ ได้เข้ามาเยี่ยมในห้อง ซึ่งท่านผู้นี้ได้เกี่ยวข้องกับเรื่อง "ครั้งหนึ่งในชีวิต" ที่ได้พักแรมจังหวัดลพบุรีในครั้งนั้น ข้าพเจ้าฝันแล้ว รุ่งเช้าได้นำความฝันมาเล่าเหตุการณ์ ซึ่งแปลกประหลาดมหัศจรรย์ให้คุณหนอหรือคุณวีระ วัฒนสินธุ์ ฟัง เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นต้นเหตุให้ข้าพเจ้าเขียนหนังสือเรื่อง "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" หรือชุด "กฎแห่งกรรม" ตลอดมาถึงปัจจุบันนี้ กำลังจะผ่านยี่สิบปีไปแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกแปลกใจจึงถามคุณหนอว่า ทราบได้อย่างไร คุณหนอก็บอกว่าได้ทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้ากล่าวคำขอบคุณที่ได้กรุณามาเยี่ยมด้วยความเป็นห่วง

ข้าพเจ้านึกถึงเรื่อง "ครั้งหนึ่งในชีวิต" ซึ่งข้าพเจ้าจะลืมเสียมิได้ก็คือ "ท่านลุง" ข้าพเจ้าอยากจะพูดว่าท่านลุงนี้เป็นวิญญาณผู้ทรงศีล ท่านมีบทบาทในชีวิตของข้าพเจ้าครั้งแรกที่เมืองลพบุรี จำได้เพราะได้บันทึกไว้ว่าคืนนั้นเป็นคืนวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีมะเส็ง เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนาคือคืน "วิสาขบูชา" ท้องฟ้าแจ่มใส ดวงจันทร์ส่องแสงสว่าง ข้าพเจ้าได้พบท่านลุงเป็นครั้งแรกในความฝัน และพบท่านลุงครั้งที่ ๒ เมื่อข้าพเจ้าป่วยหนักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สองครั้งนั้นเป็นความฝันอย่างแปลกประหลาด ครั้งที่ ๓ ท่านลุงได้ช่วยชีวิตตอนข้าพเจ้าตกลงไปในช่องหินบนวัดเขาสุกิม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งครั้งนั้นพวกเพื่อนก็เห็นเหตุการณ์พากันตกใจแทบไม่เชื่อสายตาตัวเองที่ข้าพเจ้าลุกขึ้นโดยปกติขึ้นย้ายขึ้นมาได้โดยร่างกายไม่ได้ชอกช้ำ หรือเจ็บป่วยในที่ใดเลยเหมือนแสดงกล การที่ทราบว่าท่านลุงมีบทบาทช่วยข้าพเจ้าพ้นอันตรายนั้น มีหลายท่านว่าเหตุใดข้าพเจ้าตกลงไปซอกหินซึ่งเบื้องล่างมีหินและเหล็กรางรถ มีแต่ของแข็งและอันตรายทั้งนั้นมีหลายท่านที่ไปเห็นสถานที่แล้วก็บอกว่า ถ้าตกลงไปเช่นนี้ แม้ไม่ตายก็ต้องหามขึ้นมา จึงได้ขอให้คุณหมออุดม ประณีส เป็นนายแพทย์แผนปัจจุบัน ได้ผ่านการศึกษาแพทย์จากต่างประเทศมาแล้ว

และท่านได้มีความสนใจนั่งสมาธิศึกษาหลักธรรม ข้าพเจ้าก็ขอให้ท่านช่วยดูทางใน ท่านดูแล้วท่านก็บอกให้ทราบว่า ก่อนที่ข้าพเจ้าจะตกลงไปที่พื้นล่างได้มีชายนุ่งขาวห่มขาวได้โดดลงไปช้อนร่างเอาไว้ช่วยไม่ให้ข้าพเจ้าตกถึงพื้นล่างจะเป็นอันตราย

นอกจากนายแพทย์ อุดม ประนิช ได้กรุณาดูเหตุการณ์ย้อนหลังให้แล้ว ข้าพเจ้าได้ขอร้องให้อาจารย์ พร รัตนสุวรรณ ได้ให้คุณศรีเพ็ญ จัตุทะศรี เข้าสมาธิ ไปดูเหตุการณ์ในวันนั้น เหตุใดข้าพเจ้าจึงไม่เป็นอันตรายก็ได้เห็นเหตุการณ์ในสมาธิเช่นเดียวกัน ก่อนที่ร่างข้าพเจ้าจะตกลงไปกระแทกพื้นหินข้างล่างได้ มีชายนุ่งขาวได้โดดลงไปรับร่างไว้ก่อน เป็นเรื่องแปลกประหลาดมหัศจรรย์ที่ทั้งสองเห็นเหตุการณ์ตรงกัน ทั้งที่ท่านทั้งสองอยู่ห่างไกลกัน นายแพทย์อุดม ประนิช อยู่ทางถนนสี่พระยาแต่อาจารย์พร รัตนสุวรรณ อยู่บางลำพู ข้าพเจ้าขอร้องให้ท่านช่วยดู โดยได้โทรศัพท์ถึงทั้งสองท่านในเวลาที่ใกล้กันหรือผิดเพียงเวลาก่อนหลังเท่านั้น วันเดียวกัน ต่อมาก็ได้รับคำตอบตรงกัน ข้าพเจ้าได้คิดถึงการพัวพันในเรื่อง "ครั้งหนึ่งในชีวิต" เป็นเรื่องแปลกมหัศจรรย์สิ่งเหล่านี้ หากผู้ใดไม่ได้ประสบกับตัวเองแล้วยากที่จะเชื่อได้ แต่แล้วตอนเย็นวันนั้น อาจารย์พร รัตนสุวรรณ และคุณศรีเพ็ญ จัตุทะศรี ได้เข้ามาเยี่ยม อาจารย์พร บอกว่า เพิ่งกลับจากเพชรบูรณ์ก็ตรงมาเยี่ยมทันทีเพราะทราบว่าป่วย แล้วอาจารย์ก็เข้ามาข้างเตียงใกล้ข้าพเจ้าแล้วพูดปลอบใจค่อย ๆ พอได้ยินว่า "ไม่ต้องกลัว การป่วยครั้งนี้ไม่เป็นอันตรายอะไร เพราะมีบุญกุศลบารมีช่วย" ข้าพเจ้ากล่าวคำขอบคุณอาจารย์พร ที่ได้กรุณามาเยี่ยมและให้กำลังใจ แต่ความรู้สึกทางจิตใจของข้าพเจ้าเป็นปกติ เพราะข้าพเจ้าไม่สนใจการเจ็บป่วยทางร่างกายเพียงรักษาจิตใจให้ปกติ (ภายหลังบุตรสาวบอกว่า เมื่อเวลาป่วยหนัก กิริยาท่าทางของข้าพเจ้าไม่ได้สนใจเดือดร้อนในยามเจ็บป่วยเลยทั้ง ๆ ที่เป็นห่วงกันทุกคน แม้แต่ท่านที่ไปเยี่ยมพากันวิตกทุกข์ร้อน)

หลังจากนั้น ก็ได้มีผู้ที่เคารพนับถือมาเยี่ยมกันมากมาย ไม่สามารถจะเรียนทั่วทุกท่านได้ มีหลายท่านอายุเลยแปดสิบได้อุตส่าห์เดินทางมาจากต่างจังหวัดเพราะรู้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาที่ท่านเป็นห่วง ได้ทราบว่า

บางท่านถือศีล ๕ และศีล ๘ บางท่านก็สวดมนต์คาถาโพชฌังคปริตต์ทุกคืน เพื่ออุทิศส่วนกุศลเพื่อขอให้หายป่วยข้าพเจ้าขอกราบทุก ๆ ท่านที่หวังดี เป็นห่วงยอมลำบากเพื่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารู้สึกว่า ทำความลำบากให้ท่านที่อุตส่าห์เดินทางไกลจากต่างจังหวัดมาเยี่ยมข้าพเจ้า ทั้งในพระนคร และได้ทราบว่ามีสุภาพสตรีสูงอายุมาจากสมุทรสงครามได้มาเห็นภาพการป่วยได้ออกมาร้องไห้นอกห้อง

รู้สึกซาบซึ้งที่ทุก ๆ ท่านให้ความเป็นห่วงการป่วยของข้าพเจ้า ทั้งได้รับจดหมายต่างประเทศถามถึงการป่วยด้วยความเป็นห่วง การป่วยครั้งนี้ได้รับความเอาใจใส่จากนายแพทย์ที่ได้ให้ความกรุณาข้าพเจ้าทุกท่าน และพยาบาลประจำตึกนั้นได้ให้ความสะดวกทุกอย่าง รู้สึกว่าทุกคนมีเมตตาธรรม ข้าพเจ้าไม่สามารถจะลืมได้ จะขอจดจำไว้ในความรู้สึกตลอดไปไม่มีวันลืม

ข้าพเจ้าป่วยครั้งนี้ ทำให้ได้คิดที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองมาแล้วว่า บัดนี้ข้าพเจ้าสามารถจะยิ้มรับความตายได้ด้วยจิตใจอันสงบปกติ ขอให้พิจารณาดูหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นยาขนานเอกของโลก สามารถรักษาความทุกข์ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยคิดฟุ้งซ่านหวาดกลัวให้สิ้นสุดหายไป ความรู้สึกเข้าสู่ปกติ

อยากให้ผู้ที่กำลังป่วย เดือดร้อน คิดมาก กระวนกระวายใจในการเจ็บป่วย จงพิจารณาศึกษาปฏิบัติทางใจให้เกิดพลังจิตเอาชนะความกลัวด้วยความไม่กลัว แล้วจิตท่านก็จะเข้าความปกติ ไข้น้อยก็หายไข้หนักก็คลาย

สวัสดี

นรกในโลกมนุษย์

ท. เลียงพิบูลย์

นอนไม่หลับ

วันหนึ่งในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ เช้าวันนั้นข้าพเจ้าตื่นสายกว่าธรรมดา ตามปกติตื่นก่อนย่ำรุ่ง ครั้งนี้รู้สึกเนื่องด้วย เมื่อคืนเข้านอนหลังตีหนึ่งของวันใหม่ หลับได้ไม่นานหรือกำลังจะหลับสนิทเสียงโทรศัพท์ที่อยู่ใกล้เตียงนอนดังขึ้น เสียงกริ่งโทรศัพท์ทำให้ข้าพเจ้าต้องรีบตื่นลุกขึ้นจากที่นอนมารับโทรศัพท์ เสียงถามมาว่า "นั่นบ้านคุณ ท. ใช่ไหมครับ ?" เสียงพูดได้ยินชัดเจนดี เห็นจะเป็นยามดึกเงียบสงัดไม่มีอะไรมารบกวน ข้าพเจ้าจึงรีบบอกไปว่า "ใช่ครับและกำลังพูด"

เสียงพูดตอบมาว่า "ผมต้องขอโทษที่รบกวนให้เสียเวลาคุณกำลังหลับนอนกลางดึก แต่ผมได้พยายามนึกแล้วไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใครที่ไหนพอจะแนะนำแก้ปัญหาให้ผมสบายใจได้ ผมรู้สึกไม่บังควรที่จะรบกวนดึกดื่นเช่นนี้ แต่ก็ไม่เห็นใครช่วยได้ จึงลองเสี่ยงมาทางโทรศัพท์"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ผมไม่ถือว่ารบกวนหากผมสามารถจะแก้ปัญหาให้คุณได้ผมก็ยินดี เพราะช่วยให้คุณสบายใจ โปรดบอกความไม่สบายใจของคุณ ผมพร้อมที่จะรับฟัง" เสียงตอบมาว่า "ขอบใจครับ ผมอยากจะขอคำแนะนำว่าจะทำอย่างไรผมจะนอนหลับได้ในคืนนี้ เพราะผมนอนลืมตามาแต่หัวค่ำแล้วจนบัดนี้กำลังจะตีสอง จิตใจมันวุ่นวายเหมือนตกนรก ผมคิดว่าถ้าไม่มีทางแก้ไขเห็นจะต้องนอนลืมตาค้างไปถึงสว่าง คงเป็นโรคประสาทแน่ ที่บ้านผมก็ไม่มียานอนหลับเพราะผมไม่ได้เตรียมไว้ หมอเคยแนะนำว่าหากไม่จำเป็นจริง ๆ ก็อย่าไปกินยานอนหลับ เวลานี้หากจะกินก็ไม่รู้ว่าจะไปซื้อที่ไหนเพราะเวลาเกือบตีสองแล้ว ทั้งเป็นเวลาใช้กฎอัยการศึกห้ามออกนอกบ้าน เมื่อนอนไม่หลับทำให้จิตใจหงุดหงิดคิดฟุ้งซ่านไม่ปกติ จึงอยากขอคำแนะนำว่าทำอย่างไรดีผมจะหลับได้ ผมจะปฏิบัติตามคำแนะนำของคุณ"

ความจริงตัวเองก็ไม่ใช่หมอจะแนะนำตามหลักวิชาแพทย์ก็ไม่มีความรู้ แต่ก็ต้องช่วยแก้ไขให้กำลังใจแก้ขัดในยามดึกตามแบบชาวบ้านรู้อย่างงู ๆ ปลา ๆ ไปก่อน จึงตอบไปว่า "การที่คุณนอนไม่หลับเพราะคิดมาก มีความหวาดกลัว ไปทำให้อารมณ์คิดฟุ้งซ่าน หรือคุณโกรธใครตกค้างมาแต่กลางวันแล้วเอามานอนคิดในเวลากลางคืน เรื่องความโกรธนี้เป็นอันตรายต่อร่างกายจิตใจเรามากต้องระงับความคิดสะกดใจให้สงบ ทำจิตให้นิ่งหยุดคิดทั้งหมด แล้วนอนหลับตาภาวนาในใจว่า พุทโธ พุทโธ เอาความรู้สึกมาอยู่จุดเดียวที่เราภาวนาว่า "พุทโธ" เรื่อย ๆ ไป ต้องพยายามทำ แลตัดใจอย่าคิดอะไรจนกว่าจิตจะนิ่งสงบ เมื่อจิตสงบแล้วคุณก็จะง่วง หลับง่ายเพราะจิตเรานิ่งอยู่ในสมาธิไม่คิดอะไรทั้งหมด ปล่อยใจให้ว่าง ไม่กังวล ไม่คิดฟุ้งซ่าน คุณทดลองปฏิบัติดูอาจได้ผล เป็นประโยชน์ต่อไปในชีวิต"

เสียงโทรศัพท์ถามว่า "หากผมปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล จะให้ทำอย่างไรต่อไป"

ข้าพเจ้าตอบว่า "หากการปฏิบัติจิตยังไม่สงบและฟุ้งซ่านอีก ผมก็ขอให้คุณพยายามระงับจิตและเตือนตัวเองว่า หากเราห้ามใจไม่ให้คิดฟุ้งซ่านไม่ได้ก็จะทำลายสุขภาพทางร่างกายให้เสื่อมลง เหมือนเราทำลายตัวเอง หากปฏิบัติข้อที่บอกมาแล้วไม่ได้ผล ก็ขอให้ลองอีกวิธีหนึ่ง ให้นึกในใจภาวนาว่า พุทโธ ๑ พุทโธ ๒ พุทโธ ๓ และนับเรื่อย ๆ จิตจะรู้สึกค่อย ๆ สงบ เมื่อนับถึงร้อยหรือกี่ร้อยจนกว่าเกิดความสงบ จิตนิ่งค่อย ๆ ง่วง การนับก็เลือนลางและหลับไปไม่รู้นับได้เท่าใด นี่เป็นประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติได้ผลมาแล้ว อย่าลืมว่าจะนอนให้เหมาะก็ควรนอนตะแคงทางขวาอย่าดิ้นไปดิ้นมา

เสียงโทรศัพท์ถามมาอีกว่า "หากผมปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล แล้วจะให้ปฏิบัติอย่างใดอีก"

ข้าพเจ้าจึงบอกว่า "สิ่งที่ผมแนะนำมานี้ก็มีผู้ปฏิบัติได้ผลมาแล้วไม่น้อย นี่ก็เป็นหลักทางพระพุทธศาสนามาดัดแปลงให้จิตสงบตัดความคิด ความวิตกกังวลมากให้เรามีสติ คอยควบคุมจิตไม่ให้เกิดฟุ้งซ่าน ใช้พลังจิตบังคับตัวเอง ป้องกันความคิดหวาดกลัว

หรือตื่นเต้น ต้นเหตุให้นอนไม่หลับ ยับยั้งให้เราหยุดสงบนิ่งไม่คิดอะไรต่อไป แต่ถ้าปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล

เมื่อคุณอยากทราบมีทางใดง่าย ๆ พอที่จะให้จิตสงบและหลับสบาย ผมก็ขอแนะนำมีอีกวิธีหนึ่ง เราได้เอาวิธีโบราณมาดัดแปลงเหมือนเด็กเล็กสมัยก่อนเมื่อจะนอนแม่จะร้องเพลงกล่อมกว่าเราจะหลับ เสียงแม่เป็นยานอนหลับของลูก เมื่อกลางคืนแม่ก็ต้องกกกล่อมให้นอนเสียงค่อย ๆ กว่าลูกจะง่วง เราก็รู้ว่าเด็กมีความรู้สึกง่วงเพราะจุดอยู่ที่เสียงเพลงของแม่ เมื่อหลับใหม่ ๆ ถ้าแม่หยุดร้องเพลงกล่อมลูกก็จะผวาตื่น แม่ต้องร้องต่อไปจนกว่าลูกจะหลับสนิทแม่จึงจะหยุดได้ คุณคงเคยรู้เห็นมาบ้างใช่ไหม ?"

เสียงมาทางโทรศัพท์ว่า "เรื่องแม่กล่อมลูกนั้นใคร ๆ ที่เป็นชาวบ้านชาวไทยก็เคยเห็นเคยรู้มาแล้ว คุณคงไม่หมายความว่า จะให้หาคนมากล่อมอย่างนั้นนะ" เสียงที่พูดมา ทางสายนั้น รู้ สึกได้คลี่คลาย ความ เคร่งเครียดใน น้ำเสียง ทุกข์ร้อน ลดลงไป มาก รู้สึกมีความขำขันแกมในสำเนียงพูด ข้าพเจ้าแม้จะเป็นผู้แนะนำก็อดขำตัวเองไม่ได้ เพราะรู้ว่าตัวเองไม่ชำนาญมีความรู้พอที่จะไปแนะนำเรื่องนอนไม่หลับ คราวนี้จำเป็นยามดึกดื่นผู้ศรัทธาขอร้องก็แนะนำไปตามแกน ๆ เท่าที่รู้ไม่แน่ใจว่าจะได้ผล คิดว่าผู้ฟังในเรื่องแม่กล่อมลูกคงจะคิดไปอีกแง่ทางหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงรีบอธิบายให้ฟังว่า

"ที่ผมแนะนำแบบเก่าแบบโบราณนั้นผมก็คิดแล้ว บ้านคุณคงจะมีเครื่องมือพร้อมอยู่ในบ้านแล้ว เพียงแต่เอาวิธีโบราณมาดัดแปลงเท่านั้น เพราะเวลาดึกดื่นคุณก็มีโทรศัพท์มาหาผมขอคำแนะนำได้" เสียงถามมาอีกว่า "อะไรเป็นเครื่องมือที่จะประกอบมาดัดแปลงทำให้หลับง่าย กรุณาบอกผมด้วยผมหยากทราบ"

ข้าพเจ้าพูดว่า "ผมคิดว่าที่บ้านคุณคงมีเครื่องเทปหรือวิทยุที่มีเครื่องเล่นเทปพอหมดม้วนก็หยุดเองได้เป็นอัตโนมัติ มีไหมครับ ?" เสียงตอบมาทางสายบอกว่า "มีอยู่พร้อมแล้วครับ"

ข้าพเจ้าจึงบอกว่า "เมื่อนอนไม่หลับก็เปิดเพลงที่คุณชอบ หรี่ให้เสียงค่อยพอนอนได้ยินคนเดียว ควรเป็นมโหรี หรือเครื่องสายเพลงไทยเดิม นักร้องขับกล่อมเสียงหวานฟังเพลิน ๆ ทำให้ใจเย็นไม่คิดอะไร จิตก็จดจ่ออยู่กับเพลงที่เราชอบ ลืมอะไรหมด คิดว่าเพลงคงยังไม่ทันหมดเทปคุณก็คงหลับ นี่ก็คือแบบแม่กล่อมลูกมาดัดแปลงเปลี่ยนให้เหมาะสมกับอายุ วัย เข้ากับเวลาขณะนี้ในยุควิทยาศาสตร์เจริญ"

ข้าพเจ้าได้ยินเสียงพูดมาทางโทรศัพท์แจ่มใสว่า "วิธีนี้ผมชอบคิดว่าคงได้ผลสำหรับผม จะปฏิบัติเดี๋ยวนี้เพราะผมชอบเพลงไทยเดิมอยู่แล้ว เพลงไทยเดิมเพราะจริง ๆ ฟังเพลินไม่ต้องคิดอะไร คราวนี้คงหลับแน่ ขอบคุณครับที่กรุณาหาวิธีทำให้นอนหลับหลายแบบ เรื่องเพลงไทยเดิมผมชอบมากคงหลับแน่ ผมจะเปิดตั้งพระลอ ผมได้รบกวนเวลานอนของคุณมามากแล้ว ขอรบกวนเพียงแค่นี้ ลาก่อน สวัสดีครับ"

ยังไม่ทันข้าพเจ้าจะตอบอะไรก็วางหูเสียแล้ว ข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องวางหูด้วยและข้าพเจ้าก็เห็นใจ ในยุคนี้คนเป็นโรคนอนไม่หลับกันมาก ผู้นอนไม่หลับกระสับกระส่ายตลอดรุ่ง เป็นการทรมานจิตใจและร่างกาย คืนนั้นข้าพเจ้าก็ไม่มีทางรู้ว่าการที่ได้แนะนำให้ผู้นอนไม่หลับผู้นั้นจะปฏิบัติได้ผลทำให้นอนหลับหรือไม่ เพราะไม่ได้ทราบข่าวโทรศัพท์มาบอก จะเป็นใครอยู่ที่ใดก็ไม่รู้ และข้าพเจ้าก็ไม่เคยถามผู้ที่โทรศัพท์มาไม่ว่าสุภาพบุรุษหรือสตรี แต่ก็สบายใจที่ได้ช่วยแก้ปัญหาแม้จะผิดหรือถูกก็เท่าที่ความสามารถได้ช่วยไปแล้ว

เช้าวันนั้นเมื่อเด็กมาเคาะประตูห้อง ได้ยินเสียงก็ตื่นลืมตาขึ้นมองดูนาฬิกา ก็เห็นเวลาเลยเจ็ดโมงเช้าไปแล้ว

ข้าพเจ้ารีบลุกขึ้นจากที่นอนพลางถามเด็กว่า มีธุระอะไรหรือ เด็กบอกว่ามีแขกมานั่งคอยอยู่แล้ว จึงบอกให้เด็กไปบอกขอโทษแทนผู้มาหาให้นั่งคอยอยู่ก่อนประเดี๋ยวจะลงไปหา สั่งเด็กแล้วข้าพเจ้าก็รีบเข้าห้องน้ำ

เมื่อได้ชำระร่างกายแล้วก็รีบเปลี่ยนเสื้อผ้าลงมาที่ห้องรับแขก ก็เห็นสุภาพบุรุษสูงอายุผู้หนึ่งท่าทางสง่าแข็งแรง ยังไม่เคยพบกันมาก่อน ความรู้สึกว่าท่านคงเป็น

ข้าราชการบำนาญ เห็นมีซองกระดาษสีน้ำตาลวางอยู่ข้างหน้า เมื่อทักทายปราศรัยพอสมควรแล้ว ท่านก็เอ่ยขึ้นว่า

"ผมต้องขอโทษด้วย ที่ต้องมารบกวนเวลาหลับของคุณแต่เช้า เมื่อคืนนี้ผมได้พยายามทบทวนแล้วทบทวนอีกว่าเช้านี้ผมสมควรมาหาคุณหรือไม่ เพราะเรายังไม่เคยพบเห็นรู้จักกันมาก่อน เคยอ่านแต่หนังสือที่คุณเขียนเท่านั้น ผมสนใจมากจึงอยากพบ"

เลือดรักชาติ

ข้าพเจ้ากล่าวขอบใจตามอัธยาศัยของเจ้าบ้าน ทำให้นึกอยู่ในใจว่า เมื่อคืนนี้ผู้ที่โทรศัพท์มากลางดึกสงสัยว่าจะเป็นท่านผู้นี้ แต่ฟังดูน้ำเสียงและท่าทางก็ไม่ใช่ และเสียงที่พูดทางโทรศัพท์เมื่อคืนนี้สำเนียงอีกแบบหนึ่งจึงนึกว่าไม่ใช่คนเดียวกัน ก็พอดีท่านสุภาพบุรุษผู้นั้นเอ่ยขึ้นว่า "การที่ผมมาหาคุณแต่เช้าวันนี้ก็อยากจะเสนอความรู้สึกของผมมาให้คุณช่วยพิจารณาดูว่า ถึงเวลาที่คนไทยทั้งชาติขอให้ร่วมสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ร่วมชีวิตร่วมเป็นร่วมตายด้วยกัน ตัวผมแม้อายุจะมากแล้วก็ขอเอาชีวิตเพื่อป้องกันชาติ ศาสน์กษัตริย์ ซึ่งเป็นมิ่งขวัญหลักรวมทางใจของชาวไทยทั้งชาติ หากสิ่งเหล่านี้ถูกทำลายพวกเราคนไทยทั้งชาติจะอยู่ได้อย่างไร ฉะนั้นผมจึงอยากมาขอความร่วมมือร่วมใจจากคุณ เรามาช่วยป้องกันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ ปลุกใจให้คนไทยที่ยังหลงมัวคิดว่าไม่ใช่ธุระ เป็นเรื่องของรัฐบาลก็เท่ากับปล่อยปละละเลยหน้าที่ของพลเมืองดีที่รักชาติ ถ้าคนไทยคิดเช่นนั้นทุกคนก็จะเป็นโอกาสปล่อยให้พวกอุบาทว์ พวกขายชาตินำเอาชื่อประชาชนชาวไทยทั้งชาติ ไปอ้างส่งเสริมลัทธิชั่วร้ายว่าประชาชนชาวไทยทั้งชาติเห็นดีเห็นชอบ เช่นไปอ้างให้รัฐบาลขับไล่ฐานทัพสหรัฐอเมริกาออกจากประเทศไทยเป็นต้น เป็นการทำลายกำลังของเราทางอ้อม ความจริงพวกก่อกวนเพียงหยิบมือเดียวเท่านั้น ได้เที่ยวปลุกปั่นอ้างโน่นอ้างนี่ก่อกวนความไม่สงบเกิดขึ้นทั่วไป เราชาวไทยส่วนใหญ่ไม่ได้รู้เห็นก็ได้รับความเดือดร้อนมาสู่พวกไทยทั้งชาติทั่วกันอย่างปัจจุบันนี้ ฉะนั้นผมจึงได้พยายามบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศลาว ประเทศเพื่อนบ้านของเรา เปิดเผยความชั่วร้ายของ

แผนการณ์ของลัทธิอุบาทว์ ที่บัดนี้กำลังคิดจะจ้องหาโอกาสคอยทำลายประเทศเราดังที่เคยทำลายประเทศเพื่อนบ้านด้วยแผนการณ์สกปรกแบบเดียวกัน ประชาชนชาวไทยจะได้หายงมงายหูตาจะได้สว่างขึ้น เมื่อรู้ถึงความชั่วร้ายมีแต่ความหลอกลวง อาศัยอุบายแผนการณ์ที่มันวางไว้หลอกใช้คนในชาติเดียวกันทำลายกันเอง ฆ่าฟันกันเอง รบกันเองเพื่อให้ลัทธิอุบาทว์เข้ามาครอบครอง ตกเป็นทาสแรงงานของชาติอื่นเท่าที่เรารู้ ในประเทศลาวและประเทศอื่น ๆ ที่ประสบชะตากรรมมาแล้ว เป็นตัวอย่างที่ดี ชาติไหนโดนพวกแดงเข้าปกครองประเทศนั้นก็กลายเป็นนรก ประชาชนในชาติขาดความเป็นมนุษย์ หมดความเป็นอิสระเสรีไม่ใช่ร่างของมนุษย์ ใต้ปกครองอันเหี้ยมโหดดุร้ายของสังคมเผด็จการเด็ดขาดของคอมมูนิสต์ ถูกใช้เป็นทาสแรงงาน เพียงมีลมหายใจอยู่ในระหว่างความเป็นทาสหรือความตายเท่านั้น มีปากก็พูดอะไรตามใจชอบไม่ได้ คุณได้ข่าวจากพวกหนีภัยของชาวเขมรที่ไปอยู่ในปารีส ให้สัมภาษณ์ข่าววิทยุกระจายเสียงหนังสือพิมพ์ต่างประเทศลงข่าวรู้กันทั่วโลก เมื่อเขมรแดงเข้ายึดประเทศเขมรได้แล้วก็ได้สังหารชีวิตประชาชนพลเมืองชาวเขมรล้มตายลงประมาณ ๕ – ๖ แสนคน เสียดายชีวิตของชาวเขมรพวกนั้น ตายอย่างไม่ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติเลย ในเมืองเขมรก็กลายเป็นนรก ประชาชนมีปากก็พูดติเตียนพวกคอมมูนิสต์ไม่ได้ หมดอิสรภาพในการพูด จะพูดอะไรตามใจตัวเหมือนก่อนไม่ได้ต้องคอยระวังตัว ต้องปิดปากนิ่งเงียบ หน้าตาเศร้าหมอง ตามที่เขมรแดงโฆษณารับรองไว้ว่า ประชาชนทุกคนจะมีความเป็นอยู่เสมอภาคกัน ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ มีข้าวกิน มีที่อยู่อย่างสุขสบาย ทุกคนมีสิทธิเท่ากัน ประชาชนต้องเป็นใหญ่ในแผ่นดิน แต่สิ่งเหล่านี้ปัญญาชนรู้ดีว่าพูดง่าย หรือพูดได้แต่ทำไม่ได้เพราะผิดหลักธรรมชาติ เพราะทุกคนเกิดมามีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกันแล้วแต่ปัญญาบ แต่บัดนี้แผนการณ์ของแดงสำเร็จแล้ว สิ่งที่โฆษณากับประชาชนไว้นั้นเขาจะไม่พูดถึง จะทวงสิ่งที่ฝ่ายแดงสัญญาไว้กับประชาชนก็พูดไม่ได้ การกินอยู่ของประชาชนแย่งขึ้น อาหารก็กินไม่อิ่ม ที่อยู่อึดอัด ถ้าพูดขึ้นก็หาว่าต่อต้าน โทษก็คือตายได้ง่าย ๆ อย่างไม่รู้ตัว ทุกวันต้องทำงานให้รัฐมากขึ้น เพื่อแลกกับอาหารกินกันตายเพื่ออยู่ นี่แหละนรกในเมืองเขมรที่มีผู้เขียนข้าง

แล้ว ขอให้คนไทยที่คิดจะขายชาติจงดูจงศึกษาเรื่องที่ใกล้บ้านเราเป็นตัวอย่าง อย่าเห็นแก่สินจ้างรางวัลขายชาติทำลายแผ่นดินไทย เมื่อแผนการณ์ของมันสำเร็จแล้ว นึกว่ามันจะแต่งตั้งให้เป็นใหญ่เป็นโต เป็นความฝันที่เห็นนรกเป็นสวรรค์ อาจถูกเก็บถูกทำลายเพราะเห็นว่าเอาไว้ให้มีอำนาจเป็นภัยอันตรายต่อพวกแดงก็ได้ พวกนี้ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตซื่อตรงต่อใคร แม้แต่สัญญาที่ลงนามกันระหว่างประเทศยังไม่มีค่า เหมือนเศษกระดาษ ไม่มีความหมายอะไร มีแต่ความทรยศเอารัดเอาเปรียบ ผิดกับโลกเสรีต่างรักษาปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา ถือสัจจะ สัญญาต้องเป็นสัญญา เราก็เคยได้รู้ได้เห็นมานานแล้ว เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ ๒ พวกคอมมูนิสต์ก็ยาตราทัพสู่เยอรมันแล้วไม่ยอมออก ใช้ความดื้อแล้วใครก็ไม่กล้าทำอะไร เป็นมหาอำนาจ เคยร่วมรบกันมา จึงต้องแบ่งเยอรมันตะวันตกตะวันออก พวกเยอรมันตะวันออกอยู่ในการปกครองของเผด็จการคอมมูนิสต์ได้รับความขมขื่นถูกทารุณอย่างโหดร้าย ที่ทนไม่ไหวยอมตาย โดยหนีข้ามมาในเขตแดนเยอรมันตะวันตกเป็นจำนวนแสนจำนวนล้าน เพราะทนความทารุณไม่ได้ ยอมหนีออกมาตายเอาดาบหน้า ถ้าหนีไม่พ้นก็ตายดีกว่าอยู่เพราะเหมือนอยู่ในมหานรก หากหนีเมื่อไม่ตายก็มีโอกาสออกมาสูดอากาศบริสุทธิ์ในโลกเสรี มีความอิสระ ชาวเยอรมันตะวันออกหนีออกมาแดนตะวันตกมากมาย ทำให้ทางการคอมมูนิสต์ ต้องสร้างกำแพงกั้นประชาชนไม่ให้หนี หากคอมมูนิสต์ปกครองให้สิทธิเสรีอย่างประกาศให้ความเสมอภาค ก็ไม่จำเป็นจะต้องสร้างกำแพงกั้นไม่ให้ประชาชนหนี เพราะถ้าปกครองดีแล้วก็ไม่มีใครหนี แต่เมื่อประชาชนตกเป็นทาสหมดชีวิตอนาคต ก็ต้องหนีเหมือนตะเกียกตะกายขึ้นจากขุมนรก เมื่อเร็ว ๆ นี้พวกเยาวชนเยอรมันตะวันตกลุกขึ้นปลุกระดมปลุกใจให้เยาวชนตะวันออกช่วยกันเดินขบวนประท้วงให้เยอรมันตะวันออกรื้อกำแพงอัปยศออกเสีย แต่เยาวชนฝ่ายปกครองของพวกคอมมูนิสต์ ไม่มีใครกล้าเดินขบวนเรียกร้องเหมือนโลกเสรีตะวันตก

เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก่อนหน้าสงครามญี่ปุ่นสงบเพียง ๖ วัน คอมมูนิสต์โซเวียตยกพลขึ้นยึดเกาะของญี่ปุ่นไว้หลายเกาะ และเมื่อสงครามสงบแล้ว ก็ไม่ยอมคืนดินแดนเกาะให้ญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นขมขื่น ผิดกับโลกเสรี เมื่อคืนดินแดนให้

ญี่ปุ่นแล้ว ยังช่วยฟื้นฟูประเทศให้เจริญยิ่งกว่าก่อนสงคราม พวกโซเวียตไม่ต้องเสียทหาร เมื่อญี่ปุ่นกำลังจะยอมแพ้เพียงฉวยโอกาสยกทหารบุกขึ้นยึด ส่วนอเมริกาต้องเสียไพร่พล และทรัพย์สินอาวุธยุทธภัณฑ์มากมาย ยึดไว้เพียงชั่วคราวแล้วคืนให้ญี่ปุ่นปกครองกันเอง ต่อไป นี่ก็ชี้ให้เห็นว่าฝ่ายคอมมูนิสต์กับฝ่ายเสรีประชาธิปไตยผิดแปลกแตกต่างกันเพียงไหน เมื่อเร็ว ๆ นี้ก็มีนักบินของโซเวียตซึ่งมียศเรืออากาศโท ชื่อวิคเตอร์ อิวานอวิช เบเลนโก้ ได้นำเครื่องบินขับไล่ไอพ่นมิก–๒๕ เป็นเครื่องบินทันสมัยที่สุด ของสหภาพโซเวียตเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน นายทหารอากาศผู้นี้ได้นำเครื่องบินลำนี้หนีออกมาลงที่สนามบินในประเทศญี่ปุ่นเพื่อขอลี้ภัย ขอไปอยู่ในสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นได้กักเครื่องบินลำนี้ไว้ แม้ทูตโซเวียตจะขอเข้าไปดู และขอพบตัวนักบินโซเวียตผู้นั้น แต่ฝ่ายญี่ปุ่นไม่ยอมให้เข้าไปและไม่ยอมให้พบกับนักบิน แต่ยอมให้ฝ่ายสหรัฐอเมริกาเข้าไปดูเครื่องบินได้ คงจะทำให้โซเวียตแค้นมาก ข่าวนี้ได้กระจายเสียงไปทั่วโลก เป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เมืองไทยมาแล้ว นี่ก็ชี้ให้เห็นแล้วคนชั้นปัญญาชน ที่คอมมูนิสต์เลี้ยงดีกว่าคนธรรมดายังอยู่ไม่ได้ แล้วประชาชนธรรมดาจะคับแค้นเพียงไร

ข้าพเจ้านั่งฟังท่านสุภาพบุรุษผู้นั้นเล่าโดยไม่ได้ซักถามอะไร ท่านก็จ้องหน้าข้าพเจ้าเหมือนจะอ่านความรู้สึกจากใบหน้าว่าข้าพเจ้ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างใดแล้วพูดว่า "สำหรับผมแม้อายุจะมาก การตายก็คงตายธรรมดาหรือเจ็บตายแก่ตายไปตามธรรมชาติ แต่ผมคิดว่าหากว่าผมมีโอกาสเลือกได้ ก็ขอตายให้เป็นประโยชน์แก่ชาติแผ่นดินไทย รักษาไว้ซึ่งประเพณีและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และแผ่นดิน เพื่อลูกหลานต่อไปภายหน้า ผมยอมและยินดีเต็มใจที่จะสละชีวิตเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม ใช้ชีวิตให้มีค่าอย่างภูมิใจไม่หวาดหวั่นพรั่นต่อภัยอันตรายใด ๆ เมื่อตั้งใจว่าจะสละชีพเพื่อชาติ การที่ผมมาหาคุณแต่เช้าวันนี้เพื่อขอให้คุณได้เขียนแผนการณ์ชั่วร้ายของพวกลัทธิอุบาทว์ที่ผมได้บันทึกไว้เพื่อให้รู้ความจริง เริ่มแผนการณ์อย่างไรและได้ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านต้องตกไปอยู่ในการยึดครองของเผด็จการที่ชั่วร้ายอย่างใด ประชาชนต้องตกเป็นทาสหมดอิสระเสรี แม้ตัวจะเป็นมนุษย์แต่ความเป็นอยู่เหมือนสัตว์ที่ถูกทรมาน ในประเทศชาติ

ปกครองด้วยขาดศีลธรรมมนุษยธรรม ขาดความเมตตาปรานี ใช้อำนาจเด็ดขาดเต็มไปด้วยความเหี้ยมโหดดุร้าย มีแต่ความระแวงสงสัยไม่สิ้นสุด ประชาชนอยู่ด้วยความสะดุ้งหวาดกลัว ชีวิตหมดค่าตายง่าย ผมได้บันทึกมาให้คุณพิจารณาแล้ว" พูดแล้วก็หยิบซองสีน้ำตาล หยิบกระดาษที่ใส่ไว้ภายในซองออกมามอบให้ข้าพเจ้าปึกหนึ่งพลางพูดว่า "บันทึกของผมฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติผืนแผ่นดินไทย ที่เรารักเราหวงแหนบ้างไม่มากก็น้อย"

ข้าพเจ้าเอื้อมมือไปรับแล้วได้กล่าวขอบใจ หยิบมาพลิกดูแผ่นหน้า ๆ สองสามแผ่น เห็นเป็นตัวพิมพ์ดีดจัดหน้าไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย อ่านข้อความตอนต้น ๆ ดูพอเป็นพิธีเคร่า ๆ แล้วเงยหน้าขึ้นพูดกับท่านสุภาพบุรุษผู้นั้นว่า "ผมจะพยายามอ่านให้จบ เมื่อเป็นประโยชน์แก่ชาติศาสนาพระมหากษัตริย์และส่วนรวม ผมก็ยินดีสละได้ทุกอย่าง แม้ผมจะไม่เคยเขียนแบบนี้มาก่อน ถึงเวลาผมก็จะเขนปลายปากกามาเรียบเรียง แม้จะรู้ว่าเขียนไม่ดีเท่าที่ท่านหวังในตัวผมก็ต้องขออภัยและเสียใจด้วย ผมคิดว่าแม้จะมีความหนักใจว่ากลัวว่าเขียนได้ไม่ดีก็ยังดีกว่าที่ผมไม่เขียนไม่ทำอะไรเสียเลย มัวแต่มีความรักชาติอยู่ในความรู้สึกไม่เกิดผล"

ท่านสุภาพบุรุษผู้นั้นยิ้มแสดงความพอใจ เมื่อได้สนทนาอีกพักหนึ่งจากนั้นท่านก็ลากลับไป หลังจากท่านสุภาพบุรุษได้กลับไปแล้ว ข้าพเจ้าได้หยิบข้อความบันทึกขึ้นมาอ่านแล้ว ทบทวนไปมาและพิจารณาว่าควรเรียบเรียงขั้นตอนตามความศรัทธาของผู้บันทึกแบบไหนจะเหมาะสม ต้องใช้เวลานานวันจึงได้ตัดสินใจเรียบเรียงขึ้น ขอให้ท่านผู้อ่านจงพิจารณาเหตุผลดังต่อไปนี้

บันทึกเรื่องในประเทศลาว

ข้อสัญญาตกลงทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยรัฐบาลเจ้าสุวรรณภูมาเป็นนายกมนตรีฝ่ายหนึ่งกับลาวแดงหรือลาวรักชาติเจ้าสุภานุวงศ์ เป็นผู้นำอีกฝ่ายหนึ่งทั้งสองตกลงกัน จะตั้งรัฐบาลผสมขึ้นอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ของฝ่ายขวา โดยมีเจ้าสุวรรณภูมาเป็น

นายกรัฐมนตรีร่วมปกครองประเทศลาวเพื่อยุติการสู้รบช่วงชิงอำนาจ และประชาชนในแผ่นดินมาเป็นเวลาช้านาน จะได้ยุติลงเพื่อสร้างความสงบให้ประชาชน ผ่อนคลายอารมณ์หวาดกลัวทุกข์ยากลำบากลงบ้าง ข้อตกลงครั้งนี้ให้เมืองเวียงจันทน์ และเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองเป็ด การปกครองก็แบ่งหน้าที่กัน โดยมีเจ้าสุวรรณภูมาเป็นนายกรัฐมนตรีฝ่ายว่าการกระทรวงกลาโหมก็มีลาวฝ่ายขวาว่าการ แต่ก็มีลาวแดงเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการคอยคานไว้ มิได้ปล่อยให้รัฐมนตรีว่าการ มีอำนาจเด็ดขาดสั่งงานตามความพอใจกระทรวงเศรษฐการเป็นฝ่ายลาวแดงแต่ก็มีรัฐมนตรี ช่วยเป็นฝ่ายขวาคอยถ่วงไว้ด้วยเป็นต้น ถ้าพิจารณาดูแล้วไม่น่าจะเข้ากันได้เลย คงจะมีการไม่ลงรอยกันบ้างไม่มากก็น้อย แต่ฝ่ายเดียวกันก็ยังมีการขัดแย้งกันเสมอ ยิ่งฝ่ายคอมมูนิสต์ไม่มีความจริงใจซื่อสัตย์กับสัญญาใด ๆ แต่ข้างลาวนั้นเมื่อสัญญาปรองดองกันแล้วก็นิ่งนอนใจ เพราะเมื่อไม่มีการสู้รบเหตุการณ์ก็สงบเรียบร้อย ก็ไว้วางใจ แต่ฝ่ายลาวแดงหรือลาวรักชาติมิได้นิ่งนอนใจทำการใต้ดินอยู่ตลอดเวลาเพื่อหาทางโค่นล้มรัฐบาลฝ่ายขวาและ โค่นล้มราชบัลลังก์เจ้ามหาชีวิตลาว จึงฉวยโอกาสคัดเอานิสิตนักศึกษาออกเผยแพร่ลัทธิแดงเงียบ ๆ ให้ประชาชนชาวเมืองหลงคำโฆษณาตามที่ต่าง ๆ หาทางกำจัดรัฐบาลเจ้าสุวรรณภูมา เพื่ออาศัยเสียง ประชาชน มาอ้างขับไล่ ลาวฝ่ายขวา โดยไม่ ต้อง ออก แรง เพื่อฝ่ายแดง จะครอบ ครอง ประ เทศ ลาว ทั้ง หมด และ ยัง กระจาย ทหาร แดง ออก ไปช่วยเหลือชาวบ้านราษฎรในการเก็บเกี่ยวข้าว โดยไม่ยอมรับสินจ้างรางวัลใด ๆ แม้ชาวบ้านจะเชื้อเชิญให้กินอาหาร จัดมาเพื่อเลี้ยงดูตามประเพณีเก่าแก่

ทหารแดงเหล่านั้นมีข้าวห่อและกระติกน้ำติดตัวเพื่อแสดงว่า พวกแดงไม่ใช่ไปเบียดเบียนรบกวนชาวบ้านให้เดือดร้อน ไปช่วยชาวบ้านด้วยความบริสุทธิ์ ผิดกับรัฐบาลฝ่ายขวา มีข้าราชการฉ้อราษฎร์บังหลวงกดขี่ประชาชนพลเมืองรีดไถ ทำลายความศรัทธาของประชาชนพลเมือง แผนการณ์นี้ได้ผลเพราะอุบายอุบาทว์หลอกลวงฉาบไว้ภายนอกให้ความเห็นใจประชาชนพลเมืองทั่วไป เพื่อหาความนิยมเป็นเครื่องมือ เพื่อเป็นการง่ายเมื่อเวลาปลุกปั่นระดมมวลชน ชาวบ้านก็เป็นเครื่องมือ ซึ่งแซ่ซ้องสรรเสริญยกย่องเชื่อว่าลัทธิคอมมูนิสต์เป็นลัทธิดี หลงเชื่อท่าทางกิริยาภายนอกเสมือนเป็นนักบุญในคราบ

ภายนอก ภายในซ่อนพิษร้ายจิตใจเหี้ยมโหดเป็นสัตว์นรก เที่ยวไปแสดงตามแผนการณ์แม้แต่พวกพ่อค้าแม่ค้าขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามตลาดก็ถูกพวกคอมมูนิสต์ไปแสดงความเห็นอกเห็นใจช่วยซื้อข้าวของโดยไม่สนใจว่าถูกหรือแพงและอ้างว่าเห็นใจพ่อค้าแม่ค้าที่หาเช้ากินค่ำได้รับความทุกข์ยากพยายามปลูกความนิยมพร้อมกับเผยแพร่ลัทธิแดง เพื่อชี้ให้เห็นว่าคอมมูนิสต์มีความเห็นอกเห็นใจ คนยากจนผิดกับพวกนายทุน ทำให้พวกพ่อค้าตามตลาดเห็นผิดหลงในน้ำคำและการปฏิบัติอย่างนิ่มนวล อ่อนน้อม เห็นใจ ทำให้หลงนิยมคอมมูนิสต์อย่างไม่รู้ตัว

การแพร่ความนิยมคอมมูนิสต์ครั้งนี้เขายืนยันอย่างแน่นอนว่า สถานทูตต่างประเทศประจำในนครเวียงจันทน์ได้ทุ่มเทเงินจำนวนกว่าสี่ร้อยล้านกีบ เพื่อวางแผนการณ์นี้ เพื่อล้มล้างรัฐมนตรีฝ่ายขวาอันมีเจ้าสุวรรณภูมาเป็นนายก

การใช้เงินล่อใจนั้นมักจะได้ผล พวกโลภกิเลสหนาเป็นสื่อสำคัญทำให้คนพวกนี้ ทรยศต่อชาติได้และเป็น ผลดีที่จะล่อให้ พวกโลภเข้ามาเป็น สมัครพรรค พวก เป็นเครื่องมือของคอมมูนิสต์ง่ายขึ้น

แผนการณ์ที่ชั่วร้าย

ทางด้านนักศึกษาก็มีท้าวคำอ้อยกับท้าวคำใส่ฝ่ายลาวแดงเป็นหัวหน้า เป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลัง ส่วนสหพันธ์ครูก็มีท้าวเสมอฝ่ายลาวแดงอยู่เบื้องหลัง ทางฝ่ายกรรมกรก็มีท้าวศรีสว่างเป็นหัวหน้า ส่วนพวกสมาคมพวกสหพันธ์แรงงานและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ล้วนแต่พวกแดง ส่งพวกของตัวเข้าไปรับตำแหน่งหัวหน้าเพื่อร่วมตามแผนการณ์ของพวกแดง

เมื่อจัดการร่วมรัฐบาลผสม ทั้งฝ่ายขวากับฝ่ายซ้ายเหตุการณ์ สู้รบกันมาสามสิบกว่าปีก็สงบลง และฝ่ายพวกเจ้าสุวรรณภูมานั้นก็นอนใจ มิได้ระวังป้องกันแผนการณ์ที่พวกแดงจะล้มล้างรัฐบาลผสม เพื่อกุมอำนาจฝ่ายเดียวคิดว่าฝ่ายแดงจะปฏิบัติ ตามสัญญา เมื่อฝ่ายพวกลาวแดงที่ร่วมเป็นรัฐมนตรีผสมก็ทำตัวเป็นกันเองกับข้าราชการ รัฐมนตรีฝ่ายแดงเป็นผู้นอบน้อมเป็นกันเอง กับข้าราชการทุกระดับไม่ว่าผู้ใหญ่ผู้น้อย ถ่อมตัวยกย่อง

เรียกว่า "พี่" ความทุกข์สุขเห็นอกเห็นใจเป็นกันเอง เมื่อเห็นฝ่ายขวาจะลงโทษข้าราชการคนใด ฝ่ายแดงก็จะขอร้องช่วยแก้ไขให้พ้นโทษ เพราะไม่มีใครรู้ถึงแผนการณ์อันชั่วร้ายของคอมมูนิสต์ที่จะครองลาวไว้ฝ่ายเดียว เมื่อแผนการณ์ที่วางไว้เกิดผล การหาเสียงในหมู่ข้าราชการก็เป็นไปตามแผนการณ์แล้ว

เริ่มแผนการณ์ทำลายเศรษฐกิจของชาติ และของรัฐบาลฝ่ายขวา ก็คือลาวแดงฝ่ายซ้ายเสนอไม่ยอมรับการช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา อ้างว่าการได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกานั้นมีเอกราชไม่สมบูรณ์ เราต้องการเอกราชโดยสมบูรณ์ เราต้องพึ่งตัวเอง พึ่งแล้วก็มีเหตุผล แต่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เพราะข้าวของค่าครองชีพแพงขึ้นมากมาย เป็นแผนการณ์ของฝ่ายแดง เพื่อกล่าวร้ายป้ายสีให้พวกรัฐมนตรีฝ่ายขวาฝ่ายแดงได้โฆษณาว่าการที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนครั้งนี้ เป็นด้วยการปกครองของรัฐบาลผิดพลาดมาแต่เดิมก่อนที่ฝ่ายแดงจะเข้ามาเป็นรัฐบาลผสม ข่มขี่ขูดประชาชนข้าราชการคอรัปชั่น เปิดบ่อนคาซิโน เหตุการณ์เกิดขึ้น ที่ฝ่ายขวามีเจ้าสุวรรณภูมาเป็นนายกรัฐมนตรีปกครองมาเป็นเวลาอันยาวนาน

การเริ่มขับไล่สหรัฐอเมริกา ก็เป็นแผนการณ์ของลาวแดงนั้นเป็นเรื่องง่าย ๆ คือฝ่ายแดงได้ปลุกมวลชน และพวกนิสิตนักศึกษาให้เดินขบวนไปสำนักยูเซดลาว และไปหมู่บ้านของพวกเจ้าหน้าที่ของสถานทูตสหรัฐอเมริกา ซึ่งภายในมีลูกจ้างคนงาน พนักงานล้วนแต่เป็นฝ่ายแดงอยู่ก่อนแล้ว ก็ก่อกวนภายในสถานที่นั้นให้เกิดความปั่นป่วน เมื่อพวกนักศึกษาประชาชนเข้าล้อมสถานที่นั้นไว้แล้วก็ขู่คามยื่นคำขาดขับไล่สหรัฐอเมริกา เพียงเท่านี้สำนักงานยูเซดลาวก็ปิดลง เพราะพวกรัฐบาลก็เห็นดีเห็นชอบด้วย แผนการณ์ของฝ่ายแดงก็เกิดผลตามความประสงค์

ขับพวกรัฐมนตรีฝ่ายขวา

เมื่อแผนการณ์ได้สำเร็จเป็นขั้น ๆ ไปอย่างง่ายดาย แผนการณ์ต่อไปก็มีการปลุกระดมประชาชน และพลเมือง กรรมกร นิสิตนักศึกษา โฆษณาชี้ให้เห็นความผิดของรัฐบาลฝ่ายขวาที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนทั่วไป โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์ฝ่ายแดงได้เตรียมการเดิน

ขบวนขับไล่รัฐมนตรีฝ่ายขวา ประณามว่าเป็นพวกคอรัปชั่น ประชาชนพลเมืองลาวทั้งชาติไม่ไว้วางใจพวกรัฐมนตรีฝ่ายขวา ขอให้ฝ่ายแดงเข้ายึดอำนาจปกครองลาว นอกจากเดินขบวนโดยนักเรียนนักศึกษากรรมกร องค์การต่างๆ ที่เป็นแดงทำการขับไล่รัฐมนตรีฝ่ายขวาแล้วยังทำพิธีเผาหุ่น นอกจากเผาหุ่นรูปรัฐมนตรีที่ระบุชื่อไว้แล้วยังขู่ว่าจะเผาบ้านรัฐมนตรีที่มีชื่อ การเดินขบวนขับไล่รัฐมนตรีฝ่ายขวาครั้งนั้น ทำให้บรรดาพ่อค้าคหบดีและหมู่ประชาชนทั้งหลายตื่นตระหนกตกใจ เพราะมีการขว้างระเบิดจนเจ้าขุญอุ่ม ซึ่งเป็นรัฐมนตรีประชาชนฝ่ายขวาผู้หนึ่งต้องเสียชีวิตลงด้วยการกระทำอย่างอุกอาจของพวกแดง ทำให้บรรดาพ่อค้าทั่วไปต้องหวาดกลัวเสียขวัญแตกตื่น พวกรัฐมนตรีต่างก็หลบหนีเพื่อเอาชีวิตรอดพ้นพร้อมทั้งครอบครัว ฝ่ายแดงจึงมีโอกาสเข้ายึดเอาบ้านช่องทรัพย์สิน

การเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศลาว โดยฝ่ายแดงใช้ชั้นเชิงอุบายไม่ต้องใช้กำลังกวาดล้าง เมื่อทำการยึดอำนาจการบริหารทั้งหมดในครั้งนี้ ตลอดเข้ายึดโรงงานร้านค้ากิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ บ้านช่องของพวกฝ่ายขวา และประชาชนทั่วไปมักจะใช้คำว่าเจ้าของบ้านเต็มใจแล้ว หรือบอกว่าเจ้าของเขาไม่อยู่ต้องช่วยส่งพลพรรคมาเฝ้าดูแลให้ความเรียบร้อย

พวกแดงมีคำพูดที่นิ่มนวลเรียบร้อยแต่ภายนอก ภายในซ่อนความเหี้ยมโหดดุร้ายเฉียบขาด ไม่มีมนุษยธรรม ไม่มีความเมตตาปรานีฆ่ากันง่าย ๆ

เมื่อพวกแดงได้อำนาจแล้วก็ยิ่งบังคับขู่เข็ญเจ้ามหาชีวิตให้สละตำแหน่ง ลาจากบัลลังก์กษัตริย์ บังคับให้เขียนคำแถลงการณ์ดังข้อความต่อไปนี้

คำประกาศการลาออกจากเจ้ามหาชีวิต พระเจ้าศรีสว่างวัฒนา

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองในประเทศลาว การอยู่ร่วมกันในตำแหน่งพระมหากษัตริย์ ในรูปประบอบราชาธิปไตยที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและอำนาจอธิปไตยประชาชน ทำให้ขัดขวางไม่สามารถดำเนินสู่ความก้าวหน้าของประเทศ

เพื่อให้การดำเนิน งาน ของ ประเทศชาติไปสู่ ความ ก้าวหน้า อย่าง สะดวก สบาย เพื่อให้เอกภาพของชาติเข้มแข็งขึ้น ในวันนี้ด้วยความรู้สึกตัวอย่างลึกซึ้ง และความสง่า

ผ่าเผย ข้าพเจ้ายอมสละราชบัลลังก์ นั่นคือข้าพเจ้ายอมสละราชสมบัติอย่างบริสุทธิ์ใจ และอย่างสิ้นเชิงปราศจากความนึกคิดขีดขังไว้ในใจ และด้วยความเลื่อมใสทุกประการ

ข้าพเจ้ามอบให้ประชาชนพลเมือง ลาวได้มีอธิปไตยของประชาชนอย่างแท้จริง ในการกำหนดโชคชะตาของประเทศชาติบ้านเมืองของตนเอง

ในเมื่อกลับกลายมาเป็นพลเมืองสามัญลาวแล้ว ข้าพเจ้าขอประสิทธิ์ประสาทพรอันเต็มเปี่ยมด้วยความจริงใจเพื่อเอกราชความอยู่ดีกินดี ความสุขสมบูรณ์จงเป็นของประชาชนลาวทั้งชาติที่แสนรักยิ่ง

เขียนที่หลวงพระบาง
วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๑๙๗๕
แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีเถาะ
พุทธศักราช ๒๕๑๘

ศรีสว่างวัฒนา

หลังจากพวกแดงได้เข้าครอบครองในประเทศลาวมีอำนาจ ก็เริ่มแสดงความเหี้ยมโหดเด็ดขาดที่แท้จริงในโฉมหน้าออกมา ทำให้ประชาชนลาวทั่วไปมีชีวิตอยู่ด้วยความหวาดกลัว เพราะพวกแดงเริ่มกวดขัน มีแต่ความหวาดระแวงเมื่อไหร่จะถูกพวกแดงมาเชิญตัวไปสัมมนาที่ "เวียงไซย" เพราะไม่รู้ว่าตัวเองพูดอะไร ตำหนิพวกแดงบ้าง ความกลัวทำให้ประชาชนออกบ้านต่างสงบปากสงบเสียง ต่างก็กลัวไม่กล้าแสดงความรู้สึกออกมา ไม่มีใครไว้ใจใคร แม้มีปากก็ไม่มีสิทธิจะพูดได้ตามใจตามความรู้สึกเช่นเมื่อก่อนที่พวกแดงจะปกครอง หมดความเป็นอิสระเสรี ตกอยู่ในความหวาดกลัวตลอดเวลา

หนีเพื่อรอดชีวิต

ก่อนหน้าที่เจ้ามหาชีวิตจะได้ประกาศสละราชบัลลังก์และตำแหน่งพระมหากษัตริย์ลาวด้วยการถูกพวกแดงบีบบังคับให้พระองค์ต้องจำใจลาออก ก่อนสละราชสมบัติไม่กี่วัน เจ้าบัญญาผู้เป็นบุตรเจ้าสุวรรณภูมาผู้ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีนับแต่ลาวได้เอกราชตลอดมา ได้รู้ระแคะระคายว่าจะถูกเชิญตัวไปสัมมนาที่เวียงไซยก็ตกใจ เพราะนำไป

สัมมนาที่เวียงไชยนั้น ก็เท่ากับเข้าไปสู่แดนประหาร เมื่อไปแล้วก็ไม่มีวันกลับมาให้เห็นหน้าลูกหน้าเมียอีก ที่สุดเจ้าปัญญาได้ตัดสินใจโดดลงลำน้ำโขงข้ามมายังฝั่งดินแดนประเทศไทยด้วย มีแต่กางเกงในตัวเดียว เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘

ข้ามโขงมาถึงบ้านกงนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเป็นผลสำเร็จ เมื่อเวลา ๑๘.๑๔ น. นับว่าต้องคอยหลบหลีกการติดตามของพวกแดงอย่างเสี่ยงชีวิตแล้ว เข้าหาเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย เพื่อขอลี้ภัยไปประเทศฝรั่งเศส และเป็นผู้หนึ่งที่ได้เล่าถึงเบื้องหลังเหตุการณ์ในประเทศลาวหลังจากลาวแดงเข้าปกครองแล้ว พอจะได้เรื่องมาบันทึกไว้ตอนหนึ่ง เจ้าปัญญาผู้นี้มีตำแหน่งเป็นกรรมการบริษัทเดินอากาศลาว และเป็นกรรมการอำนวยการประปาแห่งประเทศลาว

สัมมนาที่เวียงไชย

เมื่อพูดถึงความหวาดกลัวของข้าราชการ หาความสงบไม่ มีแต่หวาดระแวงจะถูกเชิญไปสัมมนาที่เวียงไชยเมื่อใด เพราะการเชิญไม่บอกให้รู้ตัว และมีจำนวนมากได้ถูกเชิญไปจากสถานที่ทำการ และกำลังปฏิบัติงานตามหน้าที่อยู่อย่างไม่ทันรู้ตัว พอรู้ตัวว่าจะถูกส่งไปสัมมนาที่ "เวียงไชย" ก็สั่นสะท้านเหมือนเป็นไข้ คำว่าสัมมนาในแดนเวียงไชยก็เหมือนไปสู่แดนพญายม แดนประหาร เพราะผู้ที่ไปแล้วไม่เคยกลับ นับแต่พวกแดงเข้าปกครอง ประเทศลาว เด็ดขาดแล้ว มีประชาชน ที่ถูกส่งไปประมาณราว ๆ สี่หมื่นกว่าคนแล้ว ยังจะส่งไปไม่หยุดยั้ง

ฉะนั้นคำว่าสัมมนาที่เวียงไชยเหมือนคำประกาศิตที่น่าหวาดกลัวมาก ใครได้ยินก็ขนพองสยองเกล้าแทบหัวใจวาย หยุดหายใจเหมือนตายไปแล้วครึ่งตัว ความหวาดกลัวของประชาชนต้องคอยระวังตัว ปิดปากไม่ยอมพูดอะไรกล่าวร้ายพวกแดง เพราะไม่รู้ว่าใครเป็นใครที่เป็นสายลับให้พวกแดงบ้าง ประชาชนต่างอยู่ด้วยจิตใจไม่สงบ มีแต่ความหวาดสะดุ้งกลัว คอยระวังตัวและต่างระแวงซึ่งกันและกัน แม้บุคคลเคยเป็นเพื่อนกันมาก่อนก็ต่างไม่ไว้ใจกัน จะพูดจะปรึกษาหารือก็ยังไม่ไว้ใจกัน เกรงข่าวจะรู้ไปถึงพวกแดงก็จะถูกเชิญไปสัมมนาที่ "เวียงไชย" เอาง่าย ๆ ฉะนั้นพวกแดงมีทางแยบคายปิดปาก

ชาวบ้านชาวเมืองอย่างแนบเนียนที่ไม่เห็นด้วยก็ไม่กล้าซุบซิบมั่วสุมจับกลุ่มก่อความไม่สงบ หากมีใครปฏิบัติเช่นนี้ถือว่าเป็นปฏิปักษ์ศัตรูของฝ่ายแดง ก็ถูกเชิญไปสัมมนาที่เวียงไซยไม่ยกเว้น พวกแดงส่งสายลับกระจัดกระจายแทรกแทบทุกหนแห่ง

แม้แต่นิสิตนักศึกษา ซึ่งเคยเป็นกำลังพลังให้พวกลาวแดง เป็นหัวหน้าเที่ยวปลุกระดมมวลชน เป็นเครื่องมือ หลงใหลในคำโฆษณาชวนเชื่อของพวกแดงว่า "เมื่อท้องฟ้าสดใสสีทองผ่องอำไพ เมื่อกำจัดศัตรูลงได้ประชาชนจะได้เริ่มเป็นใหญ่ในแผ่นดิน เมื่อนั้นทุกคนจะมีสิทธิเสรีเท่ากัน ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ทุกคนเสมอกัน" แต่เมื่อทุกอย่างอยู่ในอำนาจกำมือของ พวกคอมมูนิสต์ แต่ทุกอย่าง กลับตรงกัน ข้าม กับคำโฆษณาของฝ่ายแดง พวกประชาชนชาวเมืองได้รับแต่ความเหี้ยมโหดดุร้าย ทารุณผิดธรรมดามนุษย์ทั่วไปในโลกชาวบ้านชาวเมืองทั่วไปต้องชอกช้ำระกำใจน้ำตาตกใน บัดนี้สูญสิ้นเสรีภาพและหมดสิ้นชีวิตในอนาคต แผ่นดินลาวแต่ก่อนเคยร่มเย็นเป็นสุขบัดนี้ร้อนเป็นไฟทั่วไป

หนีข้ามโขง

พระราชวงศ์เจ้ามหาชีวิตต่างไม่สามารถจะอยู่ในบ้านเกิดเมืองนอน ได้หลบหนีมาเมืองไทยเพื่อขอลี้ภัย แล้วจะเดินทางไปขอลี้ภัยในประเทศฝรั่งเศส พวกประชาชนต่างก็หลบหนีข้ามโขงเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารประเทศไทยเหมือนบ้านพี่เมืองน้อง พวกหนีเพื่อเอาชีวิตรอดข้ามโขงมาจำนวนหมื่น ๆ และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดจนพวกนิสิตนักศึกษาพวกนี้ต้องโจนลงฝั่งโขง เพื่อเอาตัวรอดรักษาชีวิตไว้เข้ามาพึ่งความร่มเย็นแห่งแผ่นดินไทย พวกนิสิตนักศึกษาพวกนี้เคยเป็นหัวหน้าปลุกระดมมวลชน เป็นเครื่องมือให้ฝ่ายแดงขับไล่สหรัฐอเมริกา และช่วยกันกำจัดรัฐมนตรีฝ่ายขวาในรัฐบาลผสมซึ่งร่วมกันได้ประมาณหนึ่งปีสี่ภาคีพัง เพราะถูกฝ่ายแดงเดินแผนการณ์ใต้ดินกำจัดรัฐมนตรีฝ่ายขวาให้หมดสิ้นไป เมื่อฝ่ายแดงเข้ายึดอำนาจได้อย่างง่ายดาย โดยอาศัยพวกนิสิตนักศึกษาเป็นเครื่องมือพลังสำคัญที่ช่วยเหลือ ชักชวนปลุกระดมมวลชน เมื่อเหตุการณ์ภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว การจะให้ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกัน ประชาชนเป็นใหญ่ในแผ่นดินจะไม่ได้ยินต่อไป

บัดนี้ พวกนิสิตนักศึกษาก่อนเคยเป็นเครื่องมือเป็นหัวหน้าช่วยเป็นพลังปลุกระดมมวลชนให้ฝ่ายแดง บัดนี้หมดความจำเป็นแล้วก็คิดกำจัด ฉะนั้น ต่างต้องรีบหลบหนีเอาตัวรอดข้ามโขงมาเมืองไทย และนิสิตนักศึกษามาให้สัมภาษณ์ที่วิทยุกองพล ป.ต.อ. เช้าวันที่ ๑๙ และ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙

และให้สัมภาษณ์ในรายการสนทนาประชาธิปไตยช่อง ๙ เมื่อคืนวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ในรายการสนทนาประชาธิปไตยในคืนนั้น ได้เชิญลาวผู้อพยพหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ๓ นาย มีนายทหาร คือ พ.ท. โพธิ เมืองอุภัย อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนศูนย์การฝึกนักเรียนนายสิบที่เวียงจันทน์ อีกท่านหนึ่ง คือ ร.อ. สีมา สุขะมนตรี อดีตผู้บังคับกองร้อยที่ ๔ ฝ่ายข่าวค่ายจินาโม้ เวียงจันทน์ ท่านสุดท้ายเป็นอดีตหัวหน้านักศึกษาลาวชื่อ ท้าวอัครเดช สุขอรุณ ทั้งสามท่านนี้ได้มีการตอบคำถามตรงกันว่า เป็นการจำเป็นที่สุดต้องหนีข้ามโขงมาสู่แผ่นดินไทย ซึ่งเป็นเมืองที่ให้ความร่มเย็นเห็นใจ แผ่นดินของพุทธศาสนา เป็นแห่งเดียวที่หนีร้อนมาพึ่งเย็น เป็นแห่งเดียวที่จะรักษาชีวิตให้รอดได้ต่อไป ก่อนที่จะถูกเชิญตัวไปสัมมนาที่เวียงไชย ซึ่งเป็นสถานที่ทั้งเกลียดของคนในแผ่นดินลาวทั่วไป

ท้าวอัครเดชได้บอกว่า เพียงระยะที่คอมมูนิสต์ได้เข้าไปมีอำนาจเด็ดขาดในประเทศลาวนั้น มีจำนวนประชาชนที่ถูกส่งไปสัมมนาถึงประมาณสี่หมื่นกว่าคนไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดที่ได้กลับมาพบหน้าลูกเมียเลย แม้จะมีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายจากกันไป

ส่วนนิสิตนักศึกษาพวกอื่น ๆ เมื่อฝ่ายคอมมูนิสต์ได้ยึดอำนาจในประเทศลาวไว้หมดแล้ว คงจะเรียกร้องตามที่โฆษณาไว้ว่า ถึงเวลาประชาชนจะเป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีความเสมอภาคไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ เมื่อมาเห็นความเป็นอยู่ของประชาชนตรงกันข้าม เพราะถูกทารุณอย่างเหี้ยมโหดดุร้ายผิดมนุษย์ธรรมดา คิดว่าจะประท้วง เหมือนประท้วงรัฐมนตรีฝ่ายขวาได้สำเร็จมาแล้ว แต่การประท้วงครั้งนี้ไม่เหมือนกันเพราะฝ่ายคอมมูนิสต์ทำการสำเร็จเรียบร้อยแล้วไม่ต้องอาศัยพวกนิสิตนักศึกษาต่อไปแล้ว เมื่อมีการประท้วงขึ้น พวกนิสิตนักศึกษาก็ถูกจับส่งไปสัมมนาที่เวียงไชย เช่นเดียวกันเพราะการเอาตัวไปสัมมนาเท่ากับนำไปถึงแดนประหาร ไม่มีโอกาสได้พบกับพ่อแม่พี่น้อง พวกหัวหน้านิสิตนักศึกษา

เคยเป็นกำลังสำคัญให้คอมมูนิสต์ ซึ่งเคยได้รับการยกย่องให้มีอำนาจ เพื่อเอาใจนิสิตนักศึกษาเพื่อแผนการณ์คอมมูนิสต์ เมื่อได้สำเร็จตามแผนการณ์ บัดนี้พวกนิสิตนักศึกษาหัวแข็งก็ถูกพวกคอมมูนิสต์กำจัด ได้รับการกวาดล้างอย่างรุนแรง พวกคอมมูนิสต์ถือหลักว่าพวกที่เคยได้รับอามิสสินจ้างรางวัลเข้าล่อให้ทำตามแผนการณ์ของตนถือว่า พวกนี้มีจิตใจไม่แน่นอนเอียงเอนเพราะสินจ้างรางวัล อาจถูกจูงจมูกด้วยสินจ้างรางวัลให้กลับมาเป็นศัตรูได้ อีกพวกหนึ่งคือพวกที่มีหัวเอียงซ้าย ได้รับมอบอำนาจสิทธิพิเศษตลอดมา หน้าที่ใหญ่โต ระหว่าง ก่อกวน สู้รบให้ ทำลายชาติ เดียวกัน ยังต้องใช้ กว่าจะ เกิดผล สำเร็จตามแผนการณ์ พวกนี้คอมมูนิสต์ถือว่าอันตรายมาก เพราะรู้ความตื้นลึกหนาบางของพวกคอมมูนิสต์ ตัวอย่างพวกนิสิตนักศึกษารู้ตัวว่าขืนอยู่ในแผ่นดินลาวต่อไป ชีวิตคงไม่รอดแน่ จึงตัดสินใจหลบหนีข้ามโขงมาพึ่งแผ่นดินไทยที่ยังเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณา

การแต่งตั้งตำแหน่ง

การล้มระบอบ ประชาธิปไตย จัดตั้งรัฐบาลลาวรักชาติ ภายใต้แอกของจอมเผด็จการคอมมูนิสต์เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ทุกคนทั้งในประเทศและนอกประเทศ คิดว่าเจ้าสุภานุวงศ์คงจะได้รับความดีเป็นใหญ่ เป็นผู้นำเบอร์ ๑ เพราะทำการต่อสู้เพื่อรับใช้คอมมูนิสต์ตลอดมา เมื่อพวกคอมมูนิสต์ได้เข้าครองประเทศลาวไว้หมดแล้วคงไม่พ้นหน้าที่ผู้ยิ่งใหญ่ในชาติลาวต่อไป

แต่ก็ผิดหวังเพราะปรากฏว่าอำนาจการแต่งตั้งนั้นได้แก่สหายไกรศร พรหมวิหาร มีอำนาจสิทธิขาด เป็นผู้แต่งตั้งตนเองเป็นนายกรัฐมนตรีก่อนแล้วแต่งตั้งอดีตเจ้ามหาชีวิตสว่างวัฒนายกขึ้นเป็นที่ปรึกษาสูงสุดของประเทศ และแต่งตั้งเจ้าสุวรรณภูมาเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาล ส่วนเจ้าสุภานุวงศ์หัวหน้าผู้นำแนวลาวรักชาติ สหายไกรสรได้แต่งตั้งให้เป็นตำแหน่งประธานประเทศ และประธานสภาประชาชนสูงสุด ได้พิจารณาพอที่จะมองเห็นเบื้องหลังการแต่งตั้งเหล่านี้ และคิดว่าบางท่านถูกแต่งตั้งเป็นหุ่นเชิดมีแต่ตำแหน่งสูงฟังแล้วรู้สึกใหญ่โตแต่อำนาจไม่มี ซ้ำยังหมดอิสระเสรี

ตามคำบอกเล่าของ ท้าวอัครเดช สุขอรุณ อดีตหัวหน้านักศึกษาลาวที่หลบหนีข้ามลำน้ำโขง มาขอพึ่งแผ่นดินไทย เมื่อความรอดแห่งชีวิตได้ยืนยันว่า การที่เจ้ามหาชีวิตจำเป็นต้องสละราชสมบัติ ก็เพราะถูกบีบบังคับให้ทรงอ่านพระราชโองการสละราชสมบัติก็เพราะเบื้องหลังมีอาวุธจ่องครัชทายาท จึงทำให้พระองค์ทรงยอมอ่านพระราชโองการ การแต่งตั้งให้มีตำแหน่งสูงแต่ชื่อก็เพียงการตบตาเมื่อรู้ว่าเจ้ามหาชีวิตยังมีประชาชนรักเคารพมาก ประชาชนลาวมีพลเมืองสามล้านคนยังมีผู้จงรักภักดีเจ้ามหาชีวิตไม่น้อย

ประชาชนไม่ตื่นสู้

ท้าวอัครเดชอดีตหัวหน้านักศึกษาลาวลี้ภัยแดงมาสู่ดินแดนไทยบอกว่า การที่ลาวต้องสูญเสียอธิปไตยตกเป็นทาสของลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างง่ายดาย เพราะประชาชนลาวส่วนมาก แม้จะมีใจรักชาติก็มิได้แสดงออกมาเพื่อร่วมจิตร่วมใจสามัคคีร่วมเป็นใจเดียวช่วยกันต่อต้านเมื่อภัยมาถึงชาติ ยังพากันสงบนิ่งเฉยเหมือนไม่ใช่พลเมืองมีสิทธิในแผ่นดิน หากทุกคนตื่นตัวประชาชนลาวมีพลเมืองสามล้านกว่า พวกแดงมีเพียงร้อย ๆ ปล่อยให้มันฟักตัวแพร่ออกไป โดยอ้างว่าทำการเป็นมติมหาชน การเดินขบวนขับไล่ในที่ต่าง ๆ พวกราษฎรส่วนมากไม่ได้ร่วมด้วยเลย แต่พากันนิ่งไม่ทำอะไรให้รู้ว่า ประชาชนราษฎรจำววนมากไม่เห็นด้วยแล้วทุกคนลุกขึ้นรักษาสิทธิเป็นพลเมืองของชาติ เมื่อชาติอยู่ในความสงบเราประชาชนก็มีความสบาย หากชาติเดือดร้อนเราจะเป็นสุขได้อย่างไร ยิ่งดินแผ่นดินร้อนเป็นไฟ ต่างก็เดือดร้อนทั่วถึงกัน เมื่อมีโอกาสไม่ใช้สิทธิให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ มัวแต่หลับเป็นเสียงตาย

ผู้สัมภาษณ์ถามท้าวอัครเดชว่า หากว่ามีทางที่จะย้อนกลับไปสู่สภาวะเดิมก่อนคอมมูนิสต์เข้าคอบครองประเทศลาว คิดว่าจะทำอย่างใด

ท้าวอัครเดชตอบทันทีว่า จะปลุกประชาชนลาวให้ตื่นจากหลับ เพราะประชาชนมีประมาณสามล้านกว่า พวกคอมมูนิสต์มีเพียงร้อย ๆ เมื่อพลเมืองสามล้านกว่าตื่นตาร่วมใจต่างลุกขึ้นมาช่วยกู้ชาติ คิดว่าคอมมูนิสต์ไม่สามารถจะมีช่องว่างแยกเข้าได้ แต่น่าเสียดายที่พลเมืองสามล้านกว่าไม่ทำอะไรเพื่อประโยชน์ชาติ พากันนิ่งสงบเฉยผิดกับ

พวกคอมมูนิสต์ มันพยายามเร่งทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน นี่แหละที่พลเมืองทั่วไปทำตัวไม่รู้สึกเดือดร้อนไม่วิตกกังวลอะไร มอบหน้าที่ให้รัฐบาลจัดการ เป็นต้นเหตุให้ราชอาณาจักรลาวต้องพินาศลงไปกว่าจะรู้ตัวก็สายเกินแก้เสียแล้ว

พวกที่น่าสมน้ำหน้าที่สุดก็คือนิสิตนักศึกษา ซึ่งได้ทำตัวเป็นเครื่องมือของพวกคอมมูนิสต์ ช่วยมันปลุกปั่นระดมมวลชน เพื่อล้มล้างฝ่ายขวาและการปกครองระบอบประชาธิปไตย ล้มล้างสถาบันกษัตริย์ ช่วยกันเป็นกำลังขับไล่ผู้ที่ช่วยเหลือเลี้ยงดูตนออกไปจนหมดสิ้นแล้วตนเองก็พบกับความผิดหวัง บ้านเมืองกลับไปอยู่ใต้แอกของพวกคอมมูนิสต์ ซึ่งเหี้ยมโหดทารุณ สหาย ไกรสร พรหมวิหาร เป็นสมาชิกคนหนึ่งของเวียดนามเหนือพ่อเป็นเวียดนาม แม่เป็นลาว เกิดที่แขวงสุวรรณเขต ติดชายแดนเวียดนาม แต่สหายไกรสร พรหมวิหาร ก็ต้องมอบอำนาจให้แก่ นายเคจองกิม พรรคร่วมสหพันธ์อินโดจีนเป็นผู้บงการในประเทศลาวอย่างเด็ดขาดต่อไป

รู้ตัวเมื่อสาย

ทำให้ประชาชนลาวโกรธแค้นพวกแกวมากแต่ก็สายเกินไปที่จะแก้ไขได้ เพราะได้หมดอำนาจเหมือนถูกมัดผูกปากผูกตีนดิ้นไม่หลุด มีผู้ถามว่า หลังจากพวกแดงยึดอำนาจประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างใดบ้าง ก็ได้รับคำตอบว่า ประชาชนถูกจำกัดเสรีภาพจะไปไหนมาไหนอย่างเสรีเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้ จะออกจากบ้านไปเยี่ยมญาติพี่น้องอยู่ต่างตำบลก็ต้องขออนุญาต จะต้องได้รับใบอนุญาตยืนยันจากหมู่บ้านที่อยู่ ไปถึงที่นั้นก็ต้องแจ้งให้ฝ่ายโน้นรู้ว่าเราจะกลับเมื่อใด จะอยู่กี่วัน จะตามใจเราไม่ได้ เขากำจัดเสรีภาพไม่มีอะไรเป็นของตัว ทุกคนจะโกรธจะด่าจะนินทาไม่ได้ต้องปิดปากอย่างหวานอมขมกลืน ต้องระวังตัว ขืนพูดไม่ระวังเขาอาจเชิญไปสัมมนาที่เวียงไซยเมื่อไหร่ก็ได้ไม่มีการบอกกล่าวล่วงหน้า แผนการณ์ชั่วร้ายรุนแรงเหล่านี้ทำให้พวกแดงปกครองประชาชนแบบทาสและไม่มีใครกล้าทรยศเพราะความเด็ดขาดดุร้ายทารุณเห็นมนุษย์เป็นสัตว์

ร้อยเอก สีมา สุขะมนตรี ผู้มีอดีตเป็นพวกฝ่ายแดงแนวร่วมลาวรักชาติ ซึ่งมีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้นำได้ทำการสู้รบกับฝ่ายรัฐบาลมาตลอดเวลา ประมาณสามสิบปีมาแล้ว

ต้องหนีสู้ภัยข้ามลำน้ำโขงเข้ามาพึ่งแผ่นดินไทย เพราะทนเห็นความทารุณของพวกแดงไม่ไหว ได้เล่าว่าตัวเองได้เคยร่วมการปฏิวัติ เคยเรียนรู้ในทฤษฎีมาร์คซิสต์ ที่โรงเรียนคอมมูนิสต์สากล ที่เมืองฮาดองและฮานอยเป็นเวลาสองปีครึ่ง เคยเป็นผู้บังคับกองพันที่ ๒๓ ของแนวลาวรักชาติได้ยืนยันว่าเมื่อมีการประชุมใหญ่เมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๔ ที่ฮานอยซึ่งเรียกว่ามติครั้งที่ ๑๔ ของสหพันธรัฐอินโดจีนนั้น ได้มีข้อตกลงแน่นอนแล้วว่าพวกประเทศเล็กต้องพึ่งประเทศใหญ่ ฉะนั้นบรรดาประเทศเขมรเวียดนามใต้ และลาวต้องยอมให้เวียดนามเหนือเป็นผู้ควบคุมบงการในแหลมอินโดจีน สำหรับประเทศลาวจะต้องเป็นแหล่งสำหรับลำเลียงขนส่งผู้คนและสรรพาวุธเข้าสู่เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ และราชอาณาจักรโลกทั่วทั้งทวีปเอเชีย

แดงจะครองโลก

เมื่อได้ทราบเรื่อง และพิจารณาดูแล้วก็รู้ถึงนิสัยสันดานอุดมการณ์ของพวกคอมมูนิสต์สากล มีแผนการณ์จะเผยแพร่ระบอบปกครองลัทธิที่ชั่วร้าย มิได้ยุติลงแต่ภาคเอเชียเท่านั้น แผนการณ์ของคอมมูนิสต์ต้องการจะเผยแพร่รุกรามไปทั่วทั้งยุโรปอเมริกาและแพร่ออกไปทั่วทั้งทวีปแอฟริกา แพร่ออกไปทั่วโลก แผนการณ์อุบาทว์ค่อย ๆ วางแผนใต้ดิน คิดทำลายทุกชาติที่มีลัทธิขัดกับคอมมูนิสต์ จะทำลายให้หมดไปจากโลก ไม่ให้เหลือลัทธิอื่น ๆ ให้มีลัทธิ คอมมูนิสต์ ลัทธิเดียว เพื่อครองโลก จะทำลายล้าง ระบอบการปกครองอย่างอื่นตามแผนการณ์ แม้จะต้องใช้กำลังประหัตประหาร แม้จะต้องใช้แสนยานุภาพซึ่งเตรียมไว้ครองโลก สิ่งที่คอมมูนิสต์จะต้องทำลายให้สิ้นไปจากโลกก็คือศาสนาต่าง ๆ และประเพณีที่ดีงามทุกชาติทุกภาษา ในความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่และครูบาอาจารย์ พวกคอมมูนิสต์จะทำลายให้สิ้นสุดไป ความรักระหว่างพ่อแม่กับลูกจะต้องไม่ให้มี จะทำลายให้สิ้นซากไปจากโลก ชาติใดประเทศใดเมื่อได้ตกอยู่ในความปกครอง ของ คอมมูนิสต์ พวกประชาชน พลเมืองนั้น จะหมดสิ้น ความเป็น อิสระเสรีหมดสิ้นเป็นตัวของตัวเอง ยากที่จะเปลี่ยนแปลงดิ้นรนให้หลุดพ้นแอกไปได้ เพราะคอมมูนิสต์ปกครอกด้วยแบบใช้อำนาจ ดุร้าย ประชาชนที่อยู่ในการปกครองลัทธิอุบาทว์นี้ชีวิตไม่มีค่า ชีวิตอยู่ใกล้ความตาย ที่ใดประชาชนทนไม่ได้ก็ต้องหนีจากความเป็นทาส

ไปสู่ความอิสระ ยอมเสี่ยงกับความตาย ฉะนั้นลัทธิอุบาทว์เข้าที่ไหนประชาชนพลเมืองต้องตายลงมากมาย ประเทศเล็กก็เป็นแสน ๆ ประเทศใหญ่ ๆ ก็เป็นสิบ ๆ ล้าน เพราะการใช้อำนาจทำลายเด็ดขาด เห็นชีวิตมนุษย์ประชาชนพลเมือง เหมือนสัตว์ที่เป็นทาสแรงงาน แต่ชีวิตของพวกตัวนายอยู่ดีกินดี มีความสุขเหมือนมนุษย์ในโลกเสรีทั่วไป

นี่หรือคำขวัญที่ทำให้มนุษย์หลงใหลว่าตัวจะได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ไม่เลือกชั้นวรรณะ ทุกคนเสมอกันไม่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูง มีสิทธิเสมอกัน ตอนนี้เราก็รู้ก็เห็นกันแล้ว ตัวอย่างพวกแดงทำแก่ประชาชนพลเมืองที่ยึดครองใกล้บ้าน เขาต้องได้รับความทุกข์ยากลำบากจากความทารุณมากน้อยเพียงใด เราก็รู้กันแล้วคงไม่มีใครนึกว่าแดงดีความหวังที่จะได้สิทธิเสมอภาค จะอยู่กันด้วยความสุข มีงานทำ มีบ้านอยู่ มีข้าวกินตามคำโฆษณาของฝ่ายแดง บัดนี้เป็นความฝันที่เลื่อนลางเต็มที เช่นประเทศลาวประเทศเขมรได้รับ ประชาชนพลเมืองได้รับความทุกข์ยากลำบากหรือกินอยู่ด้วยความสุขสบายขอให้พวกเราชาวไทยทั้งหลายใช้สติปัญญา ก็จะได้เห็นว่าประเทศชาติของเรามีแต่ความสุขสบาย อยู่ด้วยความเห็นอกเห็นใจมีหลักของศีลธรรมของพุทธศาสนาปฏิบัติ ทำจิตให้สงบมีสิทธิเสรี เมื่อเปรียบเทียบโลกกับโลกคอมมูนิสต์จะเปรียบเทียบเท่าสวรรค์ของโลกเสรีกับนรกในดินแดนยึดครองของพวกคอมมูนิสต์

เราก็รู้แล้วว่า บัดนี้คอมมูนิสต์กำลังมีแผนการณ์ใหญ่โตที่จะรุกรานความสงบสุขของโลก ทำลายทุกชาติศาสนาและประเพณีทั่วไป เพื่อจะได้มีคอมมูนิสต์ลัทธิเดียวในโลก ซึ่งกำลังจะสร้างโลกมนุษย์ทำลายประชาชนที่มีอิสรเสรีให้โลกกลายเป็นนรกของมนุษย์ เมื่อตกเข้าไปอยู่ในอำนาจปกครองของคอมมูนิสต์

ข้อความที่บันทึกมาแล้วกระผม (ผู้บันทึก) ได้อาศัยจากพวกนักศึกษาลาวที่ได้หลบหนีเข้ามาในแผ่นดินไทยรุ่นแรกให้สัมภาษณ์มาออกอากาศทางสถานีวิทยุ ปตอ. ตอนเช้าในวันที่ ๑๙ และ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยคุ่ย ณ บางน้อย และ บางตอนบันทึกจาก ท.วิ. ซึ่งมีนายทหารลาว และพวกนิสิตนักศึกษาลาวเคยนิยมพวกแดง ช่วยเป็นพลังปลุกปั่นระดมมวลชนช่วยฝ่ายแดงตลอดมา แต่เมื่อพวกแดงเข้าครอบครองลาว

ไว้ได้ทั้งประเทศ พวกนิสิตนักศึกษาเป็นพลังให้ลาวแดงมีอำนาจแล้วก็อยู่ในแผ่นดินลาวไม่ได้ ต้องโจนหนีเข้ามาในแผ่นดินไทย มาร่วมรายการให้สัมภาษณ์ข้อความที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศลาว นอกนั้นยังมีนายแพทย์ลาวได้หนีข้ามโขงเข้ามาในดินแดนประเทศไทยได้มาร่วมเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศลาวมาแล้ว และได้ออกแสดงตัวในทาง ที.วี. สีช่อง ๙ ในรายการสนทนาประชาธิปไตย เมื่อคืนวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ บางตอนก็ได้มาจากหนังสือการ "สมน้ำหน้า" ในลาว หนังสือเล่มนี้ประมวลขึ้นโดย "สุราษฎร์" และหนังสือ "การฏิวัติในลาว"

คอมมูนิสต์มักจะฝึกสอนให้นิสิตนักศึกษา ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือ มีศูนย์ต่าง ๆ แยกย้ายกระจัดกระจายกันออกไปโฆษณาตามตำรา พูดซ้ำ ๆ กันทุกแห่งที่พูดว่า จะช่วยให้ประชาชนผู้ยากจนทุกคน มีความเป็นอยู่เท่าเทียมกันหมดไม่มีการแบ่งชั้น ประชาชนทุกคนจะต้องเป็นใหญ่ในแผ่นดิน คอมมูนิสต์จะปราบปรามพวกนายทุนพวกขูดรีดและพวกข้าราชการที่โกงกินคอรัปชั่นให้หมดสิ้นไป จะริบทรัพย์สินและที่ดินจากคนรวยและพวกนายทุน ริบเอาที่ดินมาแบ่งปันให้คนไม่มีที่ดินจะทำกิน จะได้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเสมอกัน ใช้คำโฆษณาให้ประชาชนที่ยังไม่รู้นิสัยคอมมูนิสต์ ที่เป็นพวกที่ไม่ชอบความจริงเมื่อฟังแล้วหลงใหลในคำที่คอมมูนิสต์จะให้ความเสมอภาค ให้ทุกคนมีที่ดินเป็นของตัวเองเท่าเทียมกันหมดไม่มีการแบ่งชั้น เป็นคำที่สวยงามฟังแล้วก็ชื่นใจ คอมมูนิสต์ใช้จิตวิทยา เพราะรู้ว่าคนส่วนมากมีความโลภมากอยากได้อะไรที่ได้มาง่ายไม่ต้องลงทุนลงแรง แต่ส่วนมากก็รู้ว่า คำพูดของคอมมูนิสต์ไม่เคยเป็นความจริงและทำไม่ได้เพราะผืนธรรมชาติ แต่ก็หลอกได้กับคน มีความคิดน้อยแต่โลภมาก ไว้เป็นเครื่องมือ ผลที่จะรู้เห็นได้ว่า เมื่อประเทศใดชาติใดถูกพวกคอมมูนิสต์ยึดครองหมดแล้วความจริงก็จะปรากฏขึ้นมาว่า ที่ดินที่ริบมานั้นเป็นของรัฐบาลหมด ไม่มีประชาชนผู้ใดได้รับแบ่งเป็นกรรมสิทธิ์ นอกจากนั้นยังมีกฎข้อบังคับของพวกคอมมูนิสต์บัญญัติขึ้นในมาตรา ๙ "รัฐจะดำเนินตามหลักการสังคมนิยมที่ว่า ทุกคนจะต้องทำงานตามความสามารถก็จะได้รับส่วนแบ่งตามแรงงาน ผู้ใดไม่ทำงานไม่ให้กิน"

ฉะนั้น การที่ริบที่ดินเข้าไปเป็นสมบัติของรัฐนั้น รัฐก็ต้องบังคับให้ทุกคนทำงานเป็นทาสแรงงาน โดยได้รับแต่เพียงอาหารเป็นส่วนแบ่ง เพื่อดำรงชีพไปได้วันหนึ่ง ๆ หมดอนาคต อาหารจำกัดและประหยัดและบังคับให้ทำงานจึงจะได้อาหารปันส่วน เป็นการทารุณร่างกายและจิตใจ คนที่ไม่ทำงานก็อด แสดงว่าคอมมิวนิสต์ต้องการจะกำจัดคนที่ทำงานไม่ไหว ศีลธรรมและมนุษยธรรมไม่มี คงจะปล่อยทรมานไม่มีปันส่วนอาหารเป็นการกำจัดทางอ้อม

บัดนี้ประเทศลาวและประชาชนลาวซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่ดีของเราชาวไทย ได้สูญเสียประเทศชาติตกอยู่ในอำนาจการปกครองของพวกคอมมูนิสต์ต่างชาติ ประชาชนสิ้นสุดความเป็นอิสระเสรี พลเมืองทั่วไปมีชีวิตอยู่อย่างหมดสิ้นความหวังในอนาคต สิ้นแสงสว่างของความอิสรเสรีในชีวิต อยู่ไปวันหนึ่งอย่างหมดอาลัยในชีวิต มีเพียงลมหายใจเพื่อรอความตาย

บัดนี้เหตุการณ์เช่นเดียวกัน พวกคอมมูนิสต์ได้นำมาใช้กับประเทศไทย และเคยใช้ได้ผลกับประเทศเพื่อนบ้านเราในตำราแบบเดียวกัน มีพวกเยาวชนแอบไปฝึกหัดอบรมใต้ดินนอกประเทศ เพื่อนำมาใช้ก่อการร้ายในประเทศของตน เพื่อทำลายความสงบสุขทั่วไป ให้ก่อกวนเหตุการณ์ในประเทศให้ปั่นป่วน มีสมุดคู่มือวางแผนการณ์ ยังได้อบรมใช้ยุทธวิธี "กองโจร" ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกแดงถนัด แผนการณ์ใช้เยาวชนนิสิตนักศึกษาทำการยุยงปลุกปั่นให้กรรมกรแข็งข้อหยุดงาน ปลุกปั่นให้ประชาชนต่อต้านนายทุน พวกข้าราชการ ก่อกวนความยุ่งยากให้เกิดขึ้นทั่วไป เรียกร้องให้รัฐบาลทำการในสิ่งเหนือกฎหมายยากต่อการปฏิบัติได้ เพราะฝ่ายกระบวนการใช้อำนาจการเดินขบวนขู่เข็ญแสดงถึงประชามติประชาชนทั่วประเทศ ดังที่รัฐบาลไทยต้องยุบสภาเลือกตั้งใหม่เคยโดนมาแล้ว พวกนิสิตนักศึกษาได้เคยบีบคั้นให้รัฐบาลต้องสัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่พวกแดงต้องการและหาเหตุก่อขึ้น เช่นให้ไล่ฐานทัพสหรัฐอเมริกาออกจากประเทศไทยขีดเส้นตายกำหนดเวลาให้ออกไป ไม่ต้องคำนึงถึงหลักธรรมกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ปกครองประเทศ เวลานั้น

คล้ายกับรัฐบาลตกอยู่ในอำนาจอิทธิพลเผด็จการของฝ่ายแดง ซึ่งอาศัยนิสิตนักศึกษาเป็นเครื่องมือบีบบังคับ

หมอ ลาว ที่อพยพ หนีภัย คอมมูนิสต์ หนี ข้ามโขง เข้ามาใน แผ่นดินไทยได้ตอบคำถาม เมื่อก่อนที่ลาวแดงจะยึดอำนาจการครองชีพของประชาชนพลเมืองยังไม่ขาดแคลนไม่อดอยาก การแลกเปลี่ยนเงินกีบ หนึ่งดอลลาร์ต่อ ๑,๐๐๐ กีบ ต่อมาเมื่อขับไล่สหรัฐอเมริกาออกจากลาวตามแผนการณ์ของคอมมูนิสต์แล้วเงินกีบก็หมดค่าลง หนึ่งดอลลาร์แลกได้ถึง ๘,๐๐๐ กีบ ค่าครองชีพถีบสูงขึ้นเมื่อเงินกีบตกต่ำ ได้นำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชนทั่วไป

เมื่อคอมมูนิสต์ กำจัดฝ่ายขวาและ เข้ายึดอำนาจ ปกครอง ประเทศลาวได้ง่าย ๆ ด้วยอุบายที่สกปรก ในปัจจุบันเงินไทยหนึ่งร้อยบาท แลกเงินกีบได้ห้าหมื่นกีบ นับวันเงินกีบกำลังเพื่อจะหมดค่าลงไม่มีวันฟื้นตัวเพราะแผนการณ์ของคอมมูนิสต์ ที่จะต้องทำลายก่อกวนเศรษฐกิจของชาติให้ปั่นป่วนทรุดหนัก เพื่อง่ายแก่การเข้ายึดครองประเทศ บังคับคนให้เป็นทาสแรงงานเพื่อปันส่วนอาหารก็สมตามแผนการณ์

สิ่งที่พวกเราควรจะศึกษารู้ไว้ว่า คอมมูนิสต์ได้แอบส่งคนที่หัวรุนแรงไปอบรมในประเทศคอมมูนิสต์ เพื่อฝึกสอนอบรมการปฏิบัติก่อการร้าย มักให้นิสิตนักศึกษาเป็นแกนกลาง ใช้จิตวิทยาแสดงกิริยาท่าทางหยิ่งยะโสโอหังยั่วยุพวกเจ้าหน้าที่ทางบ้านเมืองที่จะคอยปราบปราม แต่ความไม่เด็ดขาดไม่กล้าทำรุนแรง ฝ่ายแดงคอยสร้างสถานการณ์โฆษณา หาว่า บ้านเมือง ทำการ ทารุณ ต่อพวก นิสิต นักศึกษาและ เยาวชน เพื่อขอให้ประชาชนทั่วไปได้เห็นใจพวกเด็กและเยาวชนที่ถูกรังแกทารุณ ส่วนพวกนิสิตเยาวชนก่อกวนยั่วยุให้ปั่นป่วนเพื่อทำลายนั้น พวกนี้ไม่ยอมพูดถึง สิ่งเหล่านี้ทำให้พวกประชาชนพลเมืองฟังเสียงโฆษณาชวนเชื่อโวยวายของฝ่ายแดงก็ให้ความเห็นใจ พวกหนังสือพิมพ์ฝ่ายแดงก็ประโคม ข่าวกล่าวร้าย ป้ายสีพวกรัฐบาลว่าทำ ทารุณกรรมกับเยาวชน มิได้พิจารณาเหตุผลความจริงว่าเป็นแผนของพวกผู้ก่อการร้ายคอมมูนิสต์

แผนการณ์นี้ตามตำราของคอมมูนิสต์ได้ผลมาแล้วกับประเทศต่าง ๆ จะเข้ายึดครองประเทศชาตินั้นเป็นกลยุทธ์ของพวกแดงเรียกร้องความเห็นใจจากประชาชน ทำเรื่อง

เล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ ทำคนหยิบมือเดียวให้เห็นเป็นจำนวนคนมากมายแล้วแอบอ้างว่าเป็นความต้องการของประชาชนทั้งชาติ สร้างสถานการณ์บีบบังคับเรียกร้องรัฐบาลให้ปฏิบัติ อ้างว่าตามมติของประชาชนพลเมือง แม้สิ่งเรียกร้องนั้นไม่สามารถปฏิบัติได้ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือผิดต่อกฎหมายก็ถูกขู่เข็ญอ้างว่า จะปิดประกาศปลุกระดมประชาชนให้เป็นมติมหาชนทั่วประเทศ คอมมูนิสต์จริง ๆ มีเพียงหยิบมือเดียวเท่านั้น แต่พวกนี้ใช้จิตวิทยาเพราะเหตุที่รู้ว่าพวกคอมมูนิสต์ที่แท้จริงนั้นมีน้อย จึงใช้อุบายหาคนที่ไม่ได้เป็นคอมมูนิสต์ส่งเสริมมาเป็นกำลัง โดยการปิดประกาศไปทั่วเมือง นัดประชุมใหญ่แห่งใดแห่งหนึ่ง ประกาศบอกล่วงหน้าว่าจะประชุมที่โน่นที่นี่

เมื่อถึงเวลาก็มักจะมีประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้อง กับพวกแดง แต่มีนิสัย ชอบดูชอบรู้ชอบเห็นเป็นจำนวนมากติดตามไปสอดรู้สอดเห็น ส่วนพวกนิยมแดงจริง ๆ ไม่เท่าไหร่พวกที่เฮไหนไปนั่น พวกนี้ไม่รู้ตัวว่ากลายเป็นเครื่องมือส่งเสริมกำลังให้ผู้อื่น เห็นว่าพวกแดงมีคนมากมาย

พวกเราชาวไทยทั้งหลาย ส่วนมากได้รู้ได้เห็นได้ยินได้ฟังเหตุการณ์เพื่อนบ้านต่างก็รู้ดีอยู่แล้วว่า พวกแดงนั้นไม่มีความจริงต่อใคร แม้พวกแดงกันเองก็ยังคอยจ้องช่วงชิงความเป็นใหญ่ จิตใจมีแต่ความมักใหญ่ใฝ่สูงแล้วจะให้สิทธิเสรีภาพกับประชาชนทั่วไปได้อย่างไร แม้แต่ในประเทศคอมมูนิสต์ใหญ่ภายในก็ยังมีการชิงดีชิงเด่น ยังหาความสงบไม่ได้ แม้แต่นอกประเทศคอมมูนิสต์ใหญ่ทั้งคู่ อันมีจีนแดงกับโซเวียตต่างก็คอยจ้องจะชิงความยิ่งใหญ่ด้วยกัน คอยประหัตประหาร ชิงใครจะเป็นผู้นำเด่นกว่าใครไม่มีใครยอมใคร

แล้วมาคิดดูว่า แม้จอมคอมมูนิสต์ยังต่างชิงกันเป็นใหญ่ แล้วพวกคอมมูนิสต์นั้นจะช่วยทุกคนเท่าเทียมกันหมดได้อย่างไร

ซึ่งบัดนี้ เป็นหน้าที่ของพวกเราชาวไทยทุกคนที่เป็นเจ้าของประเทศ จะไม่ยอมให้พวกคอมมูนิสต์หลอกเล่นง่าย ๆ เหมือนประเทศเพื่อนบ้าน ต้องร่วมจิตร่วมใจยิ่งขึ้นกว่าที่แล้ว ๆ มา แสดงออกถึงประชามติเจ้าของประเทศทุกคนให้ปรากฏขึ้นมาว่า ชาติไทยประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศไม่ต้องการคอมมูนิสต์ จะไม่ยอมนิ่งเฉยให้พวกแดง

ผู้ก่อการร้ายนำไปอ้างเป็นประชามติของประชาชนทั้งชาติต่อไป และจะช่วยกันกวาดล้างพวกคอมมูนิสต์ออกไปนอกแผ่นดินไทย

ผมได้บันทึกข้อความและออกความเห็นเหล่านี้ให้ท่านเรียบเรียงขึ้น หวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่ชาติศาสนา พระมหากษัตริย์บ้าง แม้ไม่มากแต่น้อยก็ยังดี เพราะฉะนั้นขอให้ท่านได้พิจารณาด้วยเหตุผล และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว

ผู้บันทึก

ความรู้สึกของข้าพเจ้า

เมื่อได้เขียนข้อความบันทึกให้ชื่อว่า "นรกในโลกมนุษย์" เสร็จแล้วก็มาพิจารณาดูเหตุผลในข้อความบันทึก และสถานการณ์ของโลกปัจจุบันที่ได้เกิดขึ้นมาแล้ว ก็ได้ข้อคิดว่า "คอมมูนิสต์" เข้าทำการยึดอำนาจปกครองชาติใดประเทศใด ประชาชนพลเมืองในชาตินั้นต่างก็แตกตื่นหนีภัย ไม่ว่าหญิงชายเด็กผู้ใหญ่ต่างน้ำตานองหน้าและหวาดกลัว หนีออกจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองมาสู่โลกภายนอก บางคนตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยออกนอกประเทศ แต่ก็จำเป็นต้องหนีเมื่อมีโอกาสเพราะความกลัว ก่อนที่บ้านเมืองจะกลายเป็นนรก แม้จะเป็นการเสี่ยงต่อความตายก็ไม่ย่อท้อ ต้องออกมาผจญต่อโลกภายนอก ดินแดนประเทศที่แปลกถิ่นคงไม่มีความอบอุ่นเหมือนบ้านเกิดเมืองนอนของตัว แต่บัดนี้ประเทศชาติของตัวกลายเป็นนรกไปแล้ว ก็ต้องหนีร้อนไปพึ่งเย็น นี่ก็ชี้ให้เห็นว่าภายในเหตุการณ์ได้เกิดความเดือดร้อนแสนสาหัส และมีการทรมานทางจิตใจหมดความอิสรเสรี ชีวิตไม่มีค่าตายง่าย ๆ เพียงแต่สงสัย บางประเทศในยุโรปและเอเชียแม้จะตกอยู่ในความปกครองของคอมมูนิสต์มานานปีแล้วก็ตาม ประชาชนในประเทศนั้น ก็คอยจ้องจะพยายามหลบหลีกออกนอกประเทศ แม้ว่าพวกคอมมูนิสต์จะป้องกันเข้มแข็งเพียงใดก็ตาม ประชาชนก็ยอมจะเอาชีวิตเข้าเสี่ยงกับความเป็นความตาย ไม่ย่อท้อเมื่อมีโอกาสก็จะหนี

ข้าพเจ้ามาพิจารณาดูในทางหลักพระพุทธศาสนาว่า เหตุใดมนุษย์เราจึงเกิดมาไม่เหมือนกันแล้วจะให้มีความเสมอภาคกันได้อย่างไร คิดว่าธรรมชาติคงไม่ลำเอียงให้บางคนเกิดมามีสติปัญญาเฉลียวฉลาดมีความรู้ดี และบางคนก็มีปัญญาอ่อนโง่เขลาช่วยตัวเองไม่ได้ บางคนเกิดมาก็มีอาการไม่ครบ ๓๒ แขนด้วนขาด้วนตาบอดหูหนวก บางคนเกิดมามีรูปร่างสวยงาม บางคนก็มีรูปร่างขี้ริ้วขี้เหร่ ในหลักธรรมของพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ว่า เหตุใดมนุษย์จึงมีความแตกต่างกัน เมื่อได้ศึกษาก็รู้ว่า เหตุเพราะสัตว์เป็นผู้เสวยผลกรรมของตัวเอง ทุกคนมีผลกรรมแตกต่างกันทำให้มาเกิด ผลแห่งกรรมทำให้มาเป็น พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนฝูงที่ดีที่เลว ที่ต่ำที่สูงที่มั่งมีที่ยากจน บางคนจิตใจสูงมีแต่ความเมตตากรุณา บางคนก็มีความเหี้ยมโหดดุร้ายจิตใจต่ำ ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วจำแนกให้เกิดมาแตกต่างกัน มีทั้งดีและเลว เราจะเลือกเกิดเองไม่ได้ เพราะมนุษย์เราเกิดมาเป็นตัวตนนั้นก็คือกรรมดีกรรมชั่วปรุงแต่งให้เกิด ธรรมชาติให้ความยุติธรรมทุกชีวิตที่เกิดมาขึ้นอยู่กับ "กฎแห่งกรรม" แล้วแต่บุญหนักหรือบาปหนัก

ข้าพเจ้า เชื่อแน่ว่า ไม่มีผู้ใดจะรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างถูกต้องเที่ยงแท้แน่นอน อย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักธรรมขององค์จึงเป็นอมตะตลอดเวลา สามารถพิสูจน์มาได้เมื่อเทียบกับวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบันนี้ แต่วิทยาศาสตร์ยังล้าหลังหลักธรรมของพระพุทธศาสนา แม้จะมีพวกมารศาสนามาบิดเบือนด้วยโวหารยุยงเพื่อทำลายให้ผิดแผกแตกต่างความจริงเพียงไร แต่หลักธรรมเป็นความจริงตลอดไป ไม่มีสิ่งใดลบล้างความจริงในหลักธรรมพุทธศาสนาไปได้

ฉะนั้น คำที่คอมมูนิสต์สัญญากับประชาชนชาวเมืองทุกแห่งก่อนจะเข้ายึดครองชาตินั้น ช่วยให้ง่ายขึ้น โดยให้คนในชาตินั้นหลงเชื่อเป็นกำลังทำลายกันเอง

เมื่อเหตุการณ์ยึดครองสำเร็จแล้ว ผู้เป็นกำลังก็ถูกกำจัดให้หมดไป การรับว่าประชาชนจะเป็นใหญ่ในแผ่นดินและจะให้ความเสมอภาคเท่ากัน ก็เป็นอันสลายไปเพราะทำไม่ได้ฝืนธรรมชาติ แม้แต่พวกคอมมูนิสต์ก็ยังแย่งกันเป็นใหญ่ แล้วจะมีความเสมอ

ภาคให้ประชาชนพลเมืองได้อย่างไร ถ้าเราจะใช้ปัญญาพิจารณาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วเราก็จะรู้ถึงแผนการณ์ที่โฆษณาหาความจริงไม่ได้

ข้าพเจ้า ขอ อัญ เชิญ พระราช นิพนธ์ ของ พระ บาท สม เด็จ พระ มหา ธีรราชเจ้า รัชกาลที่ ๖ ว่า

โขลงช้างย่อมมีพญาสาร	ครอบครองบริวารทั้งหลาย
ฝูงโคขุนโคย่อมเป็นนาย	มุ่งหมายนำพวกไปหากิน
ฝูงหงษ์มีเหมราชา	สกุณามีขุนปักษิน
เทวายังมีสักรินทร์	เป็นปิ่นขวัญในชั้นฟ้า
เหล่าคนจะตั้งเป็นคณะ	ต่างจะคิดเกะกะตามประสา
จะตั้งอยู่ได้ดีกี่เวลา	ดูน่าจะย่อยยับอับจน
จำเป็นต้องมีหัวหน้า	กะการบัญชาให้เป็นผล
กองทัพบริบูรณ์ด้วยผู้คน	ไม่มีจุมพลจะสู้ใคร

คอมมูนิสต์พ่าย

เมื่อข้าพเจ้าจะยุติเรื่อง "นรกในเมืองมนุษย์" ก็นึกถึงว่า ข้าพเจ้าได้เคยอ่านเรื่องคอมมูนิสต์พ่าย ในประเทศบราซิล รู้สึกว่าจะเป็น เรื่องที่ มีประโยชน์จึงอยากจะตัดบางตอนเพื่อย่อข้อความมาไว้ในที่นี้ เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๐๔ ในประเทศบราซิล คอมมูนิสต์กำลังคุกคามการวางแผนเช่นเดียวกับที่เคยได้ผลมาแล้ว แต่ประชาชน รู้ เท่าทัน วิธีการดำเนินการของพวกคอมมูนิสต์ และแนวร่วมต่าง ๆ ทางด้านหนังสือพิมพ์ที่ซื่อตรงต่อประโยชน์ของประชาชนทั่วไป ได้เสนอข่าวเปิดโปงการปฏิรูปที่ดินให้ปรากฏว่าเป็นการจอมปลอมหลอกลวง และมีการประมวลข่าวกรองของฝ่ายผู้ก่อการร้ายเบื้องหลังความชั่วร้ายออกเผยแพร่ทั่วไป

ฝ่ายประชาชนขบวนการต่อต้านแดง ได้ใช้กลวิธีของคอมมูนิสต์ แทรกซึมเข้าไปสืบข่าวความเคลื่อนไหวของฝ่ายแดงแล้วนำมาโฆษณาบอกกล่าว เปิดโปงความประสงค์ของคอมมูนิสต์ ให้ประชาชนได้ทราบความจริงไม่งมงาย เวลานั้นในกรุงริโอเดอ

จาไนโร่ ได้มีแม่บ้านผู้หนึ่งชื่อมาดาม อะเมเลีย บ๊าสตอส เป็นผู้ต้นคิดเป็นหัวหน้าแม่บ้านชักชวนให้พวกแม่บ้านจากเพื่อนถึงเพื่อนรวมพลังต่อต้านลัทธิอุบาทว์เป็นสิ่งมหัศจรรย์ยิ่งที่แม่บ้านชาวบราซิล สามารถสร้างเกียรติอันยิ่งใหญ่เป็นประวัติแก่ชาวโลกที่รวมพลังต่อต้านคอมมูนิสต์อันยิ่งใหญ่เกิดจากฝ่ายหญิง อย่างไม่เคยมีมาก่อน

เริ่มแรกมาดามโดน่า อะเมเลีย บ๊าสตอส ได้ชุมนุมแม่บ้านมิตรสหายที่รู้ความหมาย ได้มาชุมนุมที่บ้านของเธอได้ตั้งปัญหาพูดขึ้นว่า

หากยอมให้คอมมูนิสต์เข้าครอบครองบ้านเมือง จะมีใครบ้างที่จะได้รับความเดือดร้อนทารุณยิ่งไปกว่าพวกผู้หญิง ใครล่ะที่จะต้องได้ประสบกับความทุกข์ระทมอย่างแสนสาหัส ในเมื่อค่าใช้จ่ายในการกินอยู่ของครอบครัวต้องเพิ่มขึ้นทุกวันเพราะเงินเฟ้อใครจะทนดู เงินที่สะสมที่ได้เจียดเก็บไว้สำหรับอนาคตของลูกหลานหมดค่าลงไปต่อหน้าต่อตา หากคอมมูนิสต์จะเข้าครองเมืองแล้วตนเองก็ยังไม่สู้สำคัญ เพราะมีชีวิตอยู่มานานมากแล้ว แต่ลูกหลานล่ะจะมืดมนหมดสิ้นอนาคตโดยไม่ต้องสงสัย

จากนั้นขบวนการสตรีแม่บ้านรวมกำลังต่อต้านแดง เพื่อประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นแล้ว ห้องรับแขกในบ้านของมาดามบ๊าสเล็กเกินไปเสียแล้วสำหรับขบวนการสตรี เพื่อต่อต้านคอมมูนิสต์ต้องขยายไปชุมนุมกันในโบสถ์ที่ต่าง ๆ และใช้วิธีการขยายตัวแพร่ออกไปเป็นลูกโซ่ เมื่อได้ร่วมชุมนุมกันแล้วทุกคนจะต้องชักชวนเพื่อนเพิ่มขึ้นอีกคนละ ๑๐ คน เป็นกลุ่มใหม่ และสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะชักชวนเพื่อนออกไปอีกคนละ ๑๐ ขยายตัวทำนองเดียวกันต่อไป ๆ ในเวลาอันรวดเร็ว เพิ่มจำนวนสมาชิกขบวนการต่อต้านของสตรีก็ขยายตัวออกไปได้อย่างมากมาย

กิจการของขบวนการสตรีมีการชุมนุมประท้วงเพื่อแสดงประชามติให้แม่บ้านทุกคนช่วยกันโทรศัพท์นัดหมายแจ้งข่าวสารการเคลื่อนไหวซึ่งกันและกัน มีจดหมายจำนวนนับหมื่น ๆ ฉบับไปยังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ใช้มาตรการที่เข้มแข็งเหมาะสมเด็ดขาดเพื่อธำรงไว้ ซึ่งการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันแท้จริงป้องกันพวกคอมมูนิสต์เข้าแทรกแซง

ขบวนการนี้ได้ติดต่อไปยังบริษัทห้างร้านโรงงานต่าง ๆ ชี้แจงให้เห็นภัยอันร้ายแรงที่กำลังจะเคลื่อนตัวเข้ามาปกคลุมประเทศ และขอร้องให้ห้างร้านโรงงานต่าง ๆ ให้พากันถอนแจ้งความเสียจากหนังสือพิมพ์ฝ่ายแดง ซึ่งเป็นกำลังเป็นปากเป็นเสียงเผยแพร่ลัทธิอุบาทว์

การเผยแพร่เอกสารของขบวนการสตรีนั้น ชั้นแรกใช้ตีพิมพ์ช่วยขบวนการฝ่ายชายก่อน และพวกแม่ส้านก็ช่วยกันจัดส่งเป็นจำนวนล้าน ๆ ฉบับ จากนั้นยังได้พิมพ์ใบปลิวในแง่ของแม่บ้านให้ตระหนัก รู้ว่าภัยอันตรายที่จะมาถึงครอบครัวนั้น มีความร้ายแรงเพียงใด มีวิธีการอย่างใดบ้างที่ฝ่ายสตรีอาจช่วยแก้ไข ใบปลิวที่กล่าวนี้ได้ร้องขอให้แม่บ้านได้รับแล้ว เขียนเพิ่มขึ้นอีกคนละ ๕ ฉบับ ให้ผู้ได้รับทุกคนทำเช่นเดียวกันช่วยส่งต่อ ๆ กันไป ก็สามารถเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวางในเวลาอันไม่ช้า ในเวลานั้นสถานการณ์ในประเทศบราซิลนั้นตกอยู่ในขั้นร้ายแรงกว่าประเทศไทยมาก เพราะประธานาธิบดีเกิดเป็นคอมมูนิสต์เสียเอง ประธานาธิบดีกูลาร์ต (Caotoulart) ผู้เปิดประตูให้คอมมูนิสต์ การต่อสู้เพื่อกู้ชาติโดยประชาชนย่อยจะทำลำบากยากยิ่ง คนจำนวนมากมองเห็นอนาคตด้วยความวิตกทุกข์ร้อน มองไม่เห็นทางที่จะช่วยตัวเองให้หลุดพ้นภัยจากคอมมูนิสต์ได้ ไม่มีข้อสงสัยว่าคอมมูนิสต์จะไม่มาครองแผ่นดิน เหลือเพียงเวลาว่าจะช้าหรือเร็วเท่านั้น แต่ด้วยความสามัคคีร่วมจิตร่วมใจต่อสู้กันทั้งประเทศจึงสามารถทำให้เหตุการณ์ที่ร้ายแรงก็สงบและพวกคอมมูนิสต์ก็ถูกทำลายลง ซึ่งครั้งนี้ก็มีขบวนการของสตรีเป็นแรงสำคัญอยู่ด้วย หัวหน้าใหญ่ในขบวนการกู้ชาติฝ่ายชายได้กล่าวยกย่องว่า ถ้าหากปราศจากพลังของแม่บ้านเสียแล้ว การต่อต้านครั้งนี้จะไม่สัมฤทธิ์ผลได้เลย ขบวนการสตรียังทำชื่อเสียงในด้านความกล้าหาญเป็นพิเศษ ครั้งนั้นเมื่อทราบข่าวแน่นอนว่าขบวนการคอมมูนิสต์จะจัดการประชุมใหญ่ โดยมีผู้นำชาวรุสเซียจะเข้ามาช่วยเป็นผู้ชำนาญในทางโฆษณา กำหนดเวลาเครื่องบินจะมาถึงสนามบินเรียบร้อย

ขบวนการสตรีผู้ต่อต้าน ก็รีบกระจายข่าวให้ทราบทั่วกันว่า วันเวลาเครื่องบินที่นำชาวรุสเซียทั้งสองมาถึง ขอให้พวกแม่บ้านทั้งหลายไปนอนขวางที่ลานบินเป็นการต่อต้านขัดขวาง แต่แล้วสนามบินก็เต็มไปด้วยขบวนสตรีจำนวนมากมาย มานอนขวางทางลง

ของเครื่องบินเมื่อมาถึงก็ไม่สามารถจะลงได้ เพราะพวกแม่บ้านนอนขวางทางทั่วไป พวกคอมมูนิสต์ก็ต้องนำเครื่องบินกลับไปลงยังเมืองอื่น

ในคราวหนึ่งพวกคอมมูนิสต์จะมีการปลุกระดมมวลชนครั้งสำคัญ จะพูดถึงหัวข้อเรื่องการปฏิรูปที่ดินโดยกำหนดตัวน้องเขยของ ประธานาธิบดี เป็นคนสำคัญจะ เป็นผู้ปาฐกพอจะลุกขึ้นพูดก็ปรากฏว่ามีขบวนการสตรีเข้าไปอยู่ก่อนในที่ประชุม มีเสียงสวดอ้อนวอนพระเจ้าและนับลูกประคำ เสียงสวดก้องกระหึ่มไปทั่วหมดทุกทางในที่ประชุม โดยสตรีกลุ่มต่อต้านจำนวนมากมายในที่นั้น เป็นคำสวดอ้อนวอนพระเจ้าขอให้ทรงช่วยกู้บ้านเมืองให้พ้นจากภัยแดง

ตกลงพวกคอมมูนิสต์ ไม่สามารถจะพูดอะไรได้เพราะเสียงสวดอ้อนวอนพระเจ้ากลบเสียงพูดไปหมด จึงผิดหวังจำต้องกลับออกมา ก็ปรากฏว่าตามถนนหนทางเต็มไปด้วยกลุ่มสตรีพวกต่อต้านเช่นเดียวกัน

ขบวนการสตรีแม่บ้านมิได้จำกัดตัวเองอยู่แต่ในหมู่บุคคลชั้นกลางเท่านั้น ยังสามารถเข้าถึงแม่บ้านด้วยกันทุกชั้นทุกฐานะ เช่นสหพันธ์กรรมกรท่าเรือซึ่งมีพวกคอมมูนิสต์แทรกซึมอยู่ทั่วไป พวกขบวนการสตรีแม่บ้านก็สามารถเข้าถึง อาศัยเข้าทางแม่บ้านด้วยกันสามารถจะเข้ากันได้และแนบเนียน ทำให้เพิ่มสมาชิกในครอบครัวสหพันธ์มากขึ้น ได้รับรายงานอย่างภูมิใจจากแม่บ้านว่า ในครอบครัวสหพันธ์กรรมกรท่าเรือครอบครัวของพวกตนเลิกเป็นคอมมูนิสต์แล้วจำนวนไม่น้อย

ขบวนการสตรีแม่บ้านไม่ละความพยายามแม้แต่ในแหล่งเสื่อมโทรมในสลัมที่มีชื่อเสียงของเมืองริโอเดอเจไนโร่ ได้มีแม่บ้านมาชี้แจงว่า "ในสลัมเต็มไปด้วยคอมมูนิสต์ พวกแดงบอกว่าช่วยสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ แต่แบบเรียนที่นำมาสอนนั้น เป็นหนังสือเผยแพร่ลัทธิคอมมูนิสต์ของคิวบา และนำภาพยนตร์ไปฉายให้ชมทุกเรื่องเป็นหนังที่หนักไปในการรบแบบกองโจรจากคิวบา โดยเหตุนี้ขบวนการสตรีจึงได้จัดหน่วยต่อต้านขึ้นใช้บ้านในสลัมของพวกแม่บ้านนั้นเอง ไม่ช้ากลุ่มแม่บ้านฝ่ายต่อต้านของสลัมเพิ่มจำนวน

ขึ้น สามารถชักชวนเกลี้ยกล่อมพวกที่เป็นคอมมูนิสต์ให้กลับใจกลับตัวได้เพราะได้รู้ถึงอันตรายร้ายแรงของการหลอกลวงต่าง ๆ

เมื่อมีนักศึกษาและสมาชิกผู้แทนราษฎรที่เป็นคอมมูนิสต์ เข้าไปชี้แจง ปลุกระดมมวลชนในสลัมก็ถูกขับไล่ออกมาพลางตะโกนไล่หลังว่า "อ้ายพวกไม่มีศาสนา เรารู้หมดแล้วว่าพวกแกต้องการอะไร"

ความจริงลำพังแต่ประชาชน ซึ่งมีเจตนารมณ์ อันแรงกล้าที่จะต่อต้านเพื่อรักษาสิทธิเสรีและอธิปไตยของชาติบ้านเมืองไว้ให้จงได้ แต่ประชาชนมีแต่มือเปล่าและกำลังใจรักชาติอันแรงกล้าเท่านั้น ยากที่จะบรรลุผลได้ จึงมีผู้นำของขบวนการชนชั้นกลางได้ติดต่อลับ ๆ กับพวกนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ขอกำลังทหารเข้าช่วยร่วมกู้ชาติและบ้านเมืองให้ทันท่วงที ฝ่ายทหารก็ตกลงให้ความสนับสนุน สรุปแล้วภายใน ๑๒ เดือน นับแต่มาดามป๊าสตอสเริ่มก่อตั้งขบวนการสตรีแม่บ้านต่อต้านคอมมูนิสต์ขึ้นที่เมืองริโอเดอเจไนโร่ได้ผนึกกำลังต่อต้านแพร่หลายออกไปทั่วทั้งประเทศอย่างรวดเร็ว เพราะร่วมมือกันทั้งประเทศ

ประธานาธิบดีแถลงนโยบายและการออกกฤษฎีกาครั้งนั้นว่า รัฐธรรมนูญไม่ทันสมัยไม่เหมาะสม จำเป็นต้องปล่อยให้มีพรรคคอมมูนิสต์ได้ โดยชอบด้วยตัวบทกฎหมายของการออกกฤษฎีกา โดยอำนาจของประธานาธิบดีแต่ผู้เดียว เท่ากับประธานาธิบดีเผด็จการเสียเอง ตามแนวนโยบายที่ประธานาธิบดีได้เกริ่นมาแล้ว คือให้ยุบรัฐสภาที่ราษฎรเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนั้นเสีย และจัดตั้งสภาประชาชนขึ้นทำหน้าที่แทน เมื่อไม่มีทางเลือกอย่างอื่นแล้วประชาชนชาวบราซิล ก็รวมตัวกันทั้งประเทศทำการต่อสู้ทันที

กลุ่มแม่บ้านของเมืองอุตสาหกรรมเซาเปาโลได้ฟังการแถลงนโยบายของประธานาธิบดีกูล๊าร์ตแล้วก็ลงมือนัดหมายรวบรวมกำลังภายใน ๖ วัน ในวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ก็สามารถรวบรวมกำลังเดินขบวนต่อต้านด้วยจำนวนหกแสนคน เป็นการแสดงออกถึงประชามติที่แท้จริงของประชาชนพลเมือง โดยไม่เกรงกลัวต่อการขู่ของตำรวจที่จะเข้าทำการจับกุมปราบปราม และตั้งชื่อขบวนการนี้ว่า กลุ่มแม่บ้านเพื่อเสรีภาพด้วย

ความคุ้มครองของพระเจ้า การเดินขบวนนั้นยังมีหนังสือพิมพ์ฉบับพิเศษจำหน่ายมีข้อความว่า

พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานผืนแผ่นดิน อันอุดม สมบูรณ์กว้างใหญ่ไพศาล แห่งนี้ให้แก่พวกเรา แต่บัดนี้บราซิลได้เข้าที่คับขันถึงที่สุดแล้ว เพราะเราได้ปล่อยให้คนส่วนน้อยซึ่งมีความมักใหญ่ใฝ่สูง เพื่อประโยชน์แห่งตน ปราศจากศาสนาและศีลธรรมอันดีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเข้าปกครองแผ่นดิน ต่อให้เกิดความทุกข์ยากแก่มวลชนทั่วไปทำลายล้างฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศก่อกวนความสงบเรียบร้อยของสังคม ทำให้ในบ้านเมืองมีแต่ความเกลียดชังซึ่งกันและกัน และสิ้นความหวังสำหรับในอนาคต พวกอุบาทว์เหล่านี้ได้แทรกซึมเข้ามาก่อการร้ายขึ้นในบ้านเมืองของพวกเรา เข้าไปยึดอำนาจบริหารราชการแผ่นดิน แทรกซึมเข้าไปในหมู่ทหารของชาติ แม้กระทั่งวงการศาสนา บุคคลเหล่านี้เป็นทาสของลัทธิการใช้อำนาจขึ้นใหญ่ในการกดขี่ข่มเหง ซึ่งไม่เหมาะสมกับพวกเราชาวบราซิลอย่างยิ่ง.

ในที่สุดก็ได้สวดอ้อนวอนพระผู้เป็นเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวงให้ช่วยปกป้องบราซิล อย่าให้ตกเป็นทาสของคอมมูนิสต์อย่างทารุณ เช่นพวกพี่น้องประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง และประเทศทั้งหลายที่ต้องประสบการณ์อยู่ในประเทศคิวบา เช่นประเทศโปแลนด์และฮังการีนั้นเลย ประชาชนหมดสิ้นอิสระเสรีและอนาคต

ความสำเร็จยิ่งใหญ่ของการเดินขบวน ของพวกแม่บ้านในเซาเปาโลได้ปรากฏอย่างชัดแจ้งว่า ประชาชนส่วนใหญ่เจ้าของประเทศ ไม่ยอมให้ประธานาธิบดีนำลัทธิคอมมูนิสต์เข้ามาครอบครองประเทศบราซิล และคำอ้างของพวกแดงที่โฆษณาว่า เป็นความเห็นของประชาชนทั้งประเทศก็หมดความหมายลง

ทางด้านประธานาธิบดีกูลาร์ต เมื่อได้พบกับความจริงว่า มีฝ่ายต่อต้านหนาแน่นจากการเดินขบวนของฝ่ายแม่บ้านเมืองเซาเปาโลก็มิได้นอนใจได้ รีบเร่งลงมือไป ยังจุดกำลังสำคัญของฝ่ายแดงเช่นเดียวกัน

ในวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ประธานาธิบดีกูล๊าร์ตกำลังร่วมประชุมสมาคมยานยนต์ กับกลุ่มนายสิบทหารจำนวนมาก เพื่อปลุกปั่นยุยงให้แข็งข้อไม่ยอมฟังคำนายทหารผู้บังคับบัญชา เพื่อก่อกวนให้เกิดปั่นป่วนภายในประเทศเข้าข้างคอมมูนิสต์ เพื่อใช้กำลังเพื่อยึดครองประเทศไว้ทั้งหมด ประธานาธิบดีกำลังปราบปลื้มอยู่กับผลงานยกย่องของพวกนายสิบทหารในกลุ่มนั้น ก็ได้รับข่าวสำคัญด่วนที่ทำให้ประธานาธิบดีตกใจแทบสิ้นสติว่า กองทหารจากหัวเมืองบางกองได้เคลื่อนกำลังกองมายังกรุงริโอเดอเจไนโร่แล้ว พร้อมด้วยประชาชนและพวกแม่บ้านทั่วไป

เมื่อตัดต้นไฟแต่หัวลมพวกทหารและประชาชนผู้ต่อต้านรีบ ทำการปฏิวัติ รัฐบาลซึ่งพวกแดง กำลังจะ ก่อการ จลาจลให้ บ้านเมืองตก อยู่ ภายใต้ระบอบ คอมมูนิสต์ เพื่อให้ทันก่อนเวลาที่คอมมูนิสต์จะลงมือก่อกวน

ประธานาธิบดีกูล๊าร์ตรู้ตัวว่า คลื่นประชาชนได้ไหลเข้ามาในเมือง และทหารก็สนับสนุนไม่มีทางเอาชนะมติประชาชนทั่วทั้งประเทศได้ ก็รีบหนีออกจากเมืองริโอเดอเจไนโร่ โดยทางเครื่องบินไปยังเมืองบราซิลเลียซึ่งเป็นเมืองหลวงบราซิล บอกกับผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ว่าตนมาเมืองหลวงเพื่อจะได้ควบคุมสถานการณ์บ้านเมืองไว้ และเขาเชื่อว่าในเมืองหลวงยังมีประชาชนสนับสนุนตัวเขาอีกมาก แต่แล้วก็ผิดหวังปรากฏว่าประชาชนพากันลุกขึ้นต่อต้านทั่วไป ทั้งรัฐบาลก็ไม่ยอมให้การสนับสนุนประธานาธิบดีกูล๊าร์ต มีเวลาอยู่ได้เพียง ๓ ชั่วโมง ก็ต้องรีบขับเครื่องบินไปลงยังมณฑลอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตนติดต่อเขตแดน กับประเทศอุรุกวัยพอลงจากเครื่องบินก็ทราบข่าวร้ายว่าผู้ว่าราชการมณฑลนั้น ก็เป็นฝ่ายทหารและขบวนพวกแม่บ้านและประชาชนเป็นพวกที่ต่อต้านคอมมูนิสต์หมดแล้ว

ประธานาธิบดีกูล๊าร์ตไม่มีทางออก เพราะทั่วทั้งประเทศบราซิลมีแต่ต่อต้านคอมมูนิสต์ หมดทางอื่นมีอยู่ทางเดียวคือหนีเอาชีวิตรอด เข้าไปหลบภัยยังประเทศอุรุกวัยเพื่อนบ้าน ที่สุดพวกคอมมูนิสต์ก็หมดทางสู้

ประชาชนและทหารร่วมใจกันผนึกพลังเพื่อชาติเพื่อแผ่นดินที่อยู่อาศัย ร่วมใจเดียวกันทั่วทั้งประเทศก็สามารถกวาดล้างขบวนการคอมมูนิสต์ และแนวร่วมทั้งปวงให้หมดสิ้นไป โดยมีการเสียเลือดเนื้อเพียง ๑๒ คน

เมื่อบ่ายวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖ อิทธิพลคอมมูนิสต์ก็พ่ายแพ้หมดสิ้นไปจากประเทศบราซิล

ในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖

การเดินขบวนของแม่บ้านครั้งนี้ตั้งชื่อว่า "การเดินขบวนของแม่บ้านเพื่อเสรีภาพด้วยความช่วยเหลือของพระผู้เป็นเจ้า" อิทธิพลของคอมมูนิสต์จึงได้ถูกทำลายพ่ายแพ้ไปแต่บ่ายวันที่ ๑ เมษายน แล้ว

หัวหน้าแม่บ้านได้ชี้แจงว่า การเดินขบวนครั้งนี้ควรกระทำอย่างยิ่ง เพื่อแสดงให้ปรากฏชัดไปทั่วโลกว่า การปฏิบัติครั้งนี้เป็นการกระทำของประชาชนชาวบราซิลอย่างแท้จริง เป็นการลงประชามติของประชาชนเพื่อเลือกการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสรี

ทราบภายหลังว่า พวกคอมมูนิสต์หลอกลวงว่า กำลังของพวกคอมมูนิสต์มีมากมายทั่วประเทศ ที่แท้จริงมีอยู่เพียง ๘๐๐ คน กับแนวร่วม ๒,๐๐๐ คน และพรรคสหายสำหรับก่อกวนเพื่อสนับสนุนประธานาธิบดี เพื่อให้เห็นเป็นเสียงประชาชนทั่วทั้งประเทศอีกประมาณสามหมื่นคนเท่านั้น ในจำนวนพลเมือง ๗๗ ล้านคน และการทำลายล้างคอมมูนิสต์สุดสิ้นลงใช้เวลาเพียง ๔๘ ชั่วโมง คอมมูนิสต์พ่ายแพ้หมดสิ้น

การเดินขบวน "ขอบคุณพระเจ้า" ของพวกแม่บ้านเลขที่ได้ชัยชนะเหนือคอมมูนิสต์ที่กรุงริโอเดอเจไนโร่มีผู้คนหญิงชายเข้าร่วมกว่าล้านคน

ข้าพเจ้า ผู้เรียบเรียง ได้นำเอาบางตอนของเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในประเทศบราซิลเป็นชัยชนะที่น่ายกย่องประชาชนช่วยตัวเอง ในหนังสือของ คุณสุขุม ถิระวัฒน์ เป็นผู้แปลและได้กรุณาส่งให้ข้าพเจ้าหนึ่งเล่ม ข้าพเจ้า จึงได้นำข้อความบางตอน ย่อลงในหนังสือเรื่อง "นรกในโลกมนุษย์" เพราะหนังสือเล่มนี้มีหน้ากระดาษจำกัด ไม่สามารถจะลงให้ละเอียดได้ หากท่านสนใจอยากจะรู้รายละเอียดโปรดอ่านเรื่อง "เมื่อชาวบราซิลรวมพลังต่อสู้คอมมูนิสต์" โดย คุณสุขุม ถิระวัฒน์ เป็นผู้แปลและเรียบเรียง เขียนขึ้นจากเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

๑. โดยอาศัยบทความเรื่อง THE COUNTRY THAT SAVES ITSELF โดย CLARENCE W. HALL ในนิตยสาร READERS DIGEST (DEC. 1964) เป็นหลักใหญ่

๒. BRAZIL'S QUADROS : QUESTION MARK OF LATIN AMERICA (Condensed from TIME) Readers Digest - September 1961

๓. WHAT THE COMMUNISTS PLAN FOR LATIN AMERICA by Richard Armstrong (Saturday Evening Post) - Readers Digest - November 1962

๔. RUSSIA - LIFE World Library - 1966

๕. CHINA - LIFE World Library - 1968

๖. A HISTORY OF RUSSIA by John Laurence - 1969

๗. K.G.B. - THE SECRET WOR KOF SOVIET SECRET AGENT by John Barron - 1974

คิดว่าหนังสือเรื่องนี้คงจะได้ประโยชน์บ้างไม่มากก็น้อย ขอขอบคุณที่ท่านได้พยายามอ่านเรื่องนี้จนจบ.

คัดตอน "ลูกแตกที่เมืองงอย"

จากเรื่อง

ประวัติการ

ของ

จอมพล และมหาอำมาตย์เอก
เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี

(เจิม แสง - ชูโต)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ลูกแตกที่เมืองงอย

เมื่อได้ปรึกษาราชการตามที่ซึ่งได้กะเกณฑ์ท้าวพระยา แบ่งเป็นพนักงานรับราชการไปคนละหน้าที่ ๆ จัดการทอดเสบียงอาหารเตรียมขึ้นยุ้งฉางเป็นตำบล ๆ ไปเสร็จแล้ว ครั้น ณ วันอังคารเดือน ๔ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีระกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ พ.ศ. ๒๔๒๘ เวลาเช้า ๓ โมงเศษ (๙ ก.ท. เศษ) เป็นอุดมฤกษ์ เจ้าหมื่นไวยวรนารถแม่ทัพใหญ่ฝ่ายเหนือ ก็ยาตราทัพใหญ่พรักพร้อมด้วยนายทัพ นายกองเจ้านายท้าวพระยาลาวในนครหลวงพระบาง ควบคุมทหารกรุงเทพ ฯ และทหารหัวเมืองและไพร่พลรวม ๒,๕๐๐ คนเศษ สรรพด้วยเครื่องศัสตราวุธและเสบียงอาหาร ยกออกจากเมืองหลวงพระบางราชธานี ข้ามลำแม่น้ำคานแล้วก็เดินทางต่อไป กองทัพได้เดินกระบวนทัพข้ามห้วยระหารธารเขาไปหลายตำบล และหยุดพักผ่อนไพร่พลเป็นระยะ ๆ ทุก ๆ ตำบลซึ่งมีที่พักตลอดไป ครั้น ณ วันพฤหัสบดีเดือน ๔ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ปีระกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ พ.ศ. ๒๔๒๘ เวลาบ่าย ๑ โมงเศษ (๑ ล.ท. เศษ) แม่ทัพและนายทัพนายกองพร้อมด้วยทหาร และไพร่พลได้บรรลุถึงตำบลบ้านนาหลวงปากบากซึ่งใกล้กับฝั่งแม่น้ำอู ออกจากบ้านนาหลวงปากบากก็บรรลุถึงแท่นแป้ เมื่อกองทัพยกจากแท่นแป้เดินมาตามระยะทางที่จะไปเมืองงอยนั้น เจ้าหมื่นไวยวรนารถแม่ทัพแลไปทางขวามือ ก็มองเห็นหมู่บ้านมาตั้งขึ้นใหม่ ๆ หมู่หนึ่ง แฝกที่มุงหลังคายังสดใหม่เอี่ยมอยู่ เมื่อแม่ทัพสังเกตเห็นเช่นนั้นแล้ว จึงสั่งให้เป่าแตรบอกกองทัพพักลง ณ ที่นี้ แล้วแม่ทัพกับพวกนายทหาร ๒ – ๓ คนก็แวะเข้าไปในหมู่บ้านนั้น เพื่อสืบถามข้อความดู เห็นมีคนแก่กับเด็กเฝ้าบ้านอยู่เท่านั้น จึงได้เอาเงินแจกให้คนละเฟื้อง (๑๒ สตางค์) คนละสลึง (๒๕ ส.ต.) ปลอบโยนให้สงบเป็นปกติไม่มีข้อตกใจอะไรแล้ว แม่ทัพก็ซักถามเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อฟังลาดเลาดู ตาแก่ก็เล่าให้ฟังว่า "มีคนหนีฮ่อลงมาจากเมืองสบแอดคน ๑ ชื่อท้าวพล ท้าวพลผู้นี้เป็นพ่อตาของกวานกอยี่นายฮ่อใหญ่ จะเกิดแตกร้าวอะไรกันขึ้นไม่ทราบจึงได้หนีมา ฟังลงมาถึงได้ ๓ วันเข้านี่เอง"

เจ้าหมื่นไวยวรนารถแม่ทัพทราบความตามคำบอกเล่าของตาแก่นั้นแล้ว จึงตริกตรองในใจว่า "การซึ่งยกกองทัพมาคราวนี้นั้นเปรียบเหมือนกับคนตาบอด ไม่ทราบกิจการแน่ชัดเจนแน่นอนอะไรแต่สักอย่างเดียว ได้ตรวจดูตามใบบอกของพระยาพิชัย (มิ่ง) หรือก็บอกไปเสียทางหนึ่ง ครั้นเอาใบบอกฉบับนั้นมาไต่สวนถามเจ้านครหลวงพระบางดู เจ้านครหลวงพระบางก็บอกไปเสียทางหนึ่งปฏิเสธบอกของพระยาพิชัย (มิ่ง) เสียทั้งสิ้นกับยังกล่าวว่า กองทัพของพวกฮ่อซึ่งตั้งอยู่ตำบลสบแอดเชียงค้อนั้น ตามคำที่บอกลงมานั้นก็เป็นแต่คำคนเล่าลือ ยังหามีกองทัพหรือคนราชการคนหนึ่งคนใดได้ขึ้นไปถึงหรือแม้แต่จะได้เห็นก็หาไม่ ไม่มีผู้ใดที่จะรู้จริงเห็นจริงได้สักคนเดียว เป็นแต่บอกลงมาเดา ๆ ตามเสียงที่ลือกันเท่านั้น อนึ่งแผนที่ประมาณซึ่งกรมแผนที่ให้มาสำหรับกองทัพหรือก็เล็กและแคบมากจะถือเอาเป็นหลักในการเดินทัพก็หาได้ไม่ ทั้งเป็นแผนที่ประมาณด้วย" แม่ทัพจึงได้ให้ไปตามตัวท้าวพลเมืองสบแอดมาหาแล้วพูดจาทักถามด้วยโดยสุภาพ กับได้ให้เงินเป็นเครื่องย้อมน้ำใจบ้าง กับบอกแก่ท้าวพลว่า "กองทัพซึ่งยกมานี้เป็นกองทัพของพระเจ้าปราสาททองให้ยกขึ้นไปปราบฮ่อที่เมืองสบแอด" และพูดจาเป็นฉันท์กันเองต่อไปอีก เมื่อเห็นว่าท้าวพลไม่มีความตื่นตกใจอะไรแล้ว แม่ทัพจึงถามถึงเรื่องราวส่วนตัวของท้าวพล ว่าหนีฮ่อมาได้อย่างไร เพราะเหตุอะไร และฮ่อตั้งอยู่ที่ไหน" ท้าวพลก็โต้ตอบชี้แจงให้แม่ทัพฟังโดยละเอียดแล้วแม่ทัพก็ลาท้าวพลยกกองทัพเดินทางต่อไป แต่ท้าวพลนั้นหาได้รู้จักเจ้าหมื่นไวยวรนารถว่าเป็นแม่ทัพไม่

ครั้นเมื่อกองทัพมาถึงท่าเนียบเมืองงอยแล้ว เจ้าราชวงศ์เมืองหลวงพระบางกับเจ้าราชภาคิไนย์ พระยาสุโขทัยข้าหลวงประจำเมืองหลวงพระบางกับท้าวเพียและกรมการได้ออกมาคอยรับกองทัพอยู่พร้อมหน้ากันที่ท่าเนียบเมืองงอย ทันใดนั้นแม่ทัพจึงมีคำสั่งให้เจ้าราชวงศ์รีบไปตามท้าวพลมาให้แม่ทัพโดยเร็ว

ขณะที่ท้าวพลเข้ามาแล้ว เมื่อมองเห็นเจ้านายลาวแสดงกิริยาเคารพนบนอบอ่อนน้อมต่อเจ้าหมื่นไวยวรนารถแม่ทัพ และจำได้ว่าคนที่แกพูดจาสนทนาด้วยนั้น คือตัวแม่ทัพใหญ่แล้วก็แสดงกิริยางกงันตื่นตกใจกลัว แม่ทัพจึงพูดปลอบโยนท้าวพลว่า "อย่าตก

อกตกใจไปเลย ไม่ทำอะไรแกดอก ขอให้เล่าเรื่องราวไปตามความตรงความจริงเถิด" แล้วแม่ทัพก็ซักถามให้จดถ้อยคำความบอกเล่าของท้าวพลไว้เป็นตอน ๆ ดังมีข้อความแจ้งอยู่ในใบบอกนั้นแล้ว

"ข้อ ๑ แม่ทัพได้ถามถึงระยะทางตั้งแต่เมืองงอยถึงเมืองซ่อน และเดินทางตั้งแต่เมืองซ่อนถึงเมืองสบแอดเชียงค้อ กับทางตั้งแต่เมืองซ่อนถึงเมืองโสย เมืองพูน เมืองแวน ระยะทางที่จะต้องเดินกี่เวลา และหนทางที่เดินไปนั้นจะมีความยากลำบากอย่างไรบ้าง ได้ซักถามข้อความในเรื่องหนทางและจดไว้โดยละเอียดลออแทบทุกอย่าง" ท้าวพลให้การว่า "ระหว่างเมืองต่อเมืองมีหนทางเป็น ๓ ทาง คือทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทางเดินตลอดไปได้ถึงเมืองสบแอด เป็นระยะทางเดินจากเมืองซ่อน ๘ วัน ทางตะวันออกเฉียงใต้เป็นทางเดินตลอดไปจนถึงเมืองแวน เมืองพูน เมืองโสย เป็นระยะทางเดิน ๑๐ วัน อีกทางหนึ่งตัดตรงลงไปยังทุ่งเชียงคำเป็นระยะทางเดิน ๑๐ วันเหมือนกัน"

"ข้อ ๒ ถามถึงพวกฮ่อที่ตั้งอยู่ที่เมืองสบแอดเชียงค้อว่า มีกำลังสักเท่าไร ?" ท้าวพลให้การชี้แจงว่า "นายฮ่อที่เป็นหัวหน้านั้นชื่อกวานกอย ได้ตั้งค่ายอยู่ที่สบแอดเชียงค้อ (คือมีน้ำแยกเป็น ๒ ทาง ทางหนึ่งเรียกว่าน้ำสบ อีกทางหนึ่งเรียกว่าน้ำแอด ค่ายฮ่อตั้งอยู่ที่สบน้ำนั้น โดยมีน้ำล้อมรอบ) มีค่ายอยู่ ๗ ค่าย และในค่ายนั้นมีฉางข้าวทุกแห่งรวมเป็นข้าวประมาณ ๕๐ เกวียน ทั้งมีที่ทำกระสุนดินดำและกระสุนปืนด้วย กับมีครอบครัวและบุตรภรรยาของพวกฮ่ออยู่ในค่ายทั้ง ๗ แห่งนั้นเป็นอันมาก อนึ่งกำลังของฮ่อที่สบแอดเชียงค้อนั้น ยังคงเหลือพวกฮ่อและไทยที่อยู่ประมาณ ๒๐๐ คนเศษ เพราะขณะนี้พวกฮ่อได้แบ่งกำลังออกไปช่วยเพื่อนกันตีเมืองโสย เมืองแวน เมืองพูนในเขตเมืองหัวพันห้าทั้งหกเสียหลายร้อยคน"

ข้อ ๓ แม่ทัพจึงถามว่า "กองทัพพระเจ้าปราสาททองให้ยกขึ้นมาปราบฮ่อที่เมืองพวนและทุ่งเชียงคำคราวนี้ พวกฮ่อที่เมืองสบแอดเชียงค้อรู้ตัวหรือหาไม่ ?" ท้าวพลให้การตอบว่า "พวกฮ่อไม่รู้ตัวและไม่ทราบเรื่องราวเลยว่ามีกองทัพยกมา อนึ่งตัวของท้าวพลเองก็หาทราบเรื่องราวข่าวคราวว่ากองทัพไทยจะยกขึ้นมาปราบปรามพวกฮ่อ ในเมืองหัวพันห้าทั้งหกไม่"

เมื่อแม่ทัพได้ซักถามข้อความจากท้าวพล ทราบเรื่องราวตลอดแล้ว จึงประชุมปรึกษาหารือข้อราชการทัพกับเจ้าราชวงศ์เมืองหลวงพระบาง เจ้าราชภาคิไนย์ พระยาสุโขทัย พระพหล (กิ่ม) กับนายจ่ายวด (สุข ชูโต) และนายทหารผู้ใหญ่ผู้น้อยพร้อมกันว่า

"การที่เราได้ทราบเหตุข้อความตามที่ท้าวพลได้มาแจ้งให้ฟังดังนี้ ค่อยเบิดหูเบิดตาให้เห็นทางสว่างขึ้น แม่ทัพมีความเห็นว่า เวลานี้พวกฮ่อยังไม่รู้สึกตัวว่า กองทัพกรุงเทพ ฯ จะยกขึ้นมาปราบปราม จึงได้ยกไปช่วยฮ่อพวกกันตีเมืองโสย เมืองพูน เพราะฉะนั้นเมื่อมีโอกาสดีเช่นนี้แล้ว จะยกกองทัพใหญ่ขึ้นไปก็เป็นการไม่สมควร เพราะหนทางหรือก็กันดาร ทั้งจะต้องจัดเสบียงอาหารรายทางขึ้นไป ถ้าฮ่อรู้ตัวเสียแล้วก็จะทำการยาก ควรเราจะจัดกำลังแต่ลำลองยกไปตีแย่งค่ายของพวกฮ่อเสียก่อน อย่าให้ทันพวกฮ่อรู้ตัว เมื่อได้ค่ายของพวกฮ่อที่ตำบลสบแอดแล้ว เราก็จะได้ข้าวปลาอาหารมาเป็นกำลังและเป็นเสบียงกรังสำหรับเก็บเอาไว้ใช้ราชการต่อไปด้วย จะได้ไม่ต้องบอกขอให้ส่งข้าวขึ้นมาจากกรุงเทพ ฯ ข้าพเจ้ามีความเห็นเช่นนี้ ท่านทั้งปวงจะมีความเห็นเป็นอย่างไรบ้างเล่า ?" พวกที่อยู่ในที่ประชุมนั้นมีความเห็นชอบพร้อมกันในความเห็นของแม่ทัพ แม่ทัพจึงถามว่า "ถ้าเช่นนั้นใครจะรับอาสาไปทำการบ้าง" หลวงดัษกรปลาศ และเจ้าราชภาคิไนย์จึงรับอาสาต่อแม่ทัพว่า "จะเลือกคัดจัดกำลังทหารกองร้อย ๑ กับไพร่พลเจ้าราชภาคิไนย์ ยกรีบรุดเข้าไปแย่งค่ายของพวกฮ่อที่ตำบลสบแอดเชียงค้อให้จงได้" หลวงจำนงยุทธกิจกับเจ้าราชวงศ์เมืองหลวงพระบาง ก็รับอาสาว่า "จะยกขึ้นไปทางเมืองโสย, เมืองพูน เมืองแวน เพื่อไปต่อตีกับกองทัพฮ่อซึ่งยกไปจากสบแอด ไปช่วยตีเมืองโสย, เมืองแวน, เมืองพูนนั้นด้วย

เจ้าหมื่นไวยวรนารถแม่ทัพ จึงได้จัดการกะแบ่งกำลังกองทัพที่จะให้ยกขึ้นไป จัดให้พระยาสุโขทัยกับพระพหล (กิ่ง) ตั้งรักษาเสบียงอาหารอยู่ที่เมืองงอยกองหนึ่ง ให้คอยระวังจัดส่งเสบียงอาหารเพิ่มเติมอย่าให้ขาดได้ กับให้รีบส่งเสบียงไว้ถึงท่าสบซางโดยเร็ว ถ้าลำเลียงเสบียงส่งไปเสร็จแล้วก็ให้คุมกองทหารหัวเมืองตามขึ้นไปอีกกองหนึ่ง

จัดให้หลวงคัยกรปลาศคัดเลือกพลทหารที่มีกำลังและฝีมือเต็มกองร้อย ๑ ให้ปลดเครื่องหลังสำหรับทหารออกหมด จ่ายบี่สตันสำหรับตัวทหารให้คนละ ๒๐๐ นัด กับจ่ายข้าวและเครื่องเสบียงกรังให้กินตั้งแต่เมืองงอยถึงเมืองซ่อน เมื่อถึงเมืองซ่อนแล้ว ให้รับเสบียงที่เมืองซ่อนไปกินจนให้ไปถึงค่ายพวกฮ่อ ที่เมืองสบแอดเชียงค้อ ตามที่ได้กำหนดวันให้นั้น กับให้เจ้าราชภาคิไนย์คุมไพร่พลกำลังเมืองหลวงพระบาง เลือกเอาแต่คนที่แข็งแรงให้สมทบกันเข้ากับกองหลวงคัยกรปลาศรีบยกขึ้นไปในวันรุ่งขึ้น อีกกองหนึ่งให้หลวงจำนงยุทธกิจ เลือกคัดเอาทหารที่มีกำลังเต็มกองร้อยหนึ่งกับให้เจ้าราชวงศ์เมืองหลวงพระบางสมทบกับหลวงจำนงยุทธกิจ ยกขึ้นไปเมืองโสย, เมืองพูน, เมืองแวน ไปตีค่ายพวกฮ่อสบแอดซึ่งยกขึ้นไปตีเมืองโสย, เมืองพูน, เมืองแวนนั้น แต่ให้เจ้าราชวงศ์เมืองหลวงพระบางคุมไพร่พลพักอยู่ที่บ้านสบซาง เพื่อรับช่วงส่งเสบียงขึ้นไปยังเมืองซ่อนก่อน แล้วก็ให้คุมกองทหารหัวเมืองยกตามขึ้นไปสมทบกับกองทัพหลวงจำนงยุทธกิจต่อภายหลัง ส่วนแม่ทัพกับนายพันตรีนายจ่ายวดนั้นจะคุมกองทหารกรุงเทพ ฯ ยกขึ้นไปจัดราชการอยู่ที่เมืองซ่อน ทั้งจะได้คอยช่วยเพิ่มกำลังออกทั้ง ๒ ที่ยกไปนั้นด้วย

เจ้าหมื่นไวยวรนารถแม่ทัพกะการคิดคาดคะเนว่า ถ้าแม้หลวงคัยกรปลาศกับเจ้าราชภาคิไนย์ ยกไปตีค่ายฮ่อที่สบแอดได้ค่ายแล้ว กองทัพฮ่อซึ่งยกไปตีเมืองโสย, เมืองพูน, เมืองแวน ทราบความก็แย่งกำลังมาช่วยครอบครัว เป็นการพะว้าพะวังใจวุ่นอยู่ อนึ่งหลวงจำนงยุทธกิจกับเจ้าราชวงศ์ซึ่งให้รีบยกขึ้นไปตีฮ่อทางเมืองโสย, เมืองพูน, เมืองแวนนั้น ถ้าตีพวกฮ่อแตกได้แล้วฮ่อจะไม่มีที่ยึดและอาศัยเป็นที่มั่นได้ต่อไป

เมื่อเวลาที่จะยกกองทัพไปเมืองงอยนั้น นายทหารปืนใหญ่เป็นนายทหารอิตาลีชื่อนายปินซอนมารับอาสาว่า "ปืนใหญ่ที่เอาขึ้นมานี้เขาจะเป็นผู้ฝึกหัดให้ทหารเข้าใจยิงใช้ศูนย์ได้" เพราะเมื่อแรกจะยกออกจากกรุงเทพ ฯ นั้น ได้รับปืนใหญ่มา ๒ อย่าง ๆ หนึ่งชื่ออามสตรองเป็นปืนภูเขา บรรจุทางปากกระบอก อีกอย่างหนึ่งเป็นปืนทองเหลืองชื่อเฮาวิสเซอร์ มีกระสุนดินดำพร้อมทั้ง ๒ อย่าง ตำราที่จะยิงก็หาไม่ได้ ซ้ำกระทรวงมหาดไทยเกณฑ์ให้ขุนสิงหนาทนายทหารปืนใหญ่กรมพระราชวังบวร คุมทหารกรมพระ

ราชวังบวรมาสำหรับปืนด้วย แม่ทัพได้ถามขุนสิงหนาทว่า "เคยได้ยิงปืน ๒ ชนิดนี้บ้างหรือไม่?" ขุนสิงหนาทตอบว่า "ยังไม่เคยได้ยิงเลย ทั้งทหารที่มากับขุนสิงหนาทก็เป็นแต่เลขกรมปืนใหญ่วังหน้าเท่านั้น" แม่ทัพจึงเอานายปินซอนมาเป็นครูฝึกหัดยิงปืนใหญ่ครั้นต่อมาเมื่อก่อนหน้าที่กองทัพจะออกจากเมืองหลวงพระบาง นายปินซอนก็เกิดวิวาทขึ้นกับพวกนายทหาร ต้องส่งตัวนายปินซอนกลับมากรุงเทพฯ ขณะที่เจ้าหมื่นไวยวรนารถแม่ทัพยังคงพักอยู่ที่เมืองงอยนั้นจึงได้เอาปืนใหญ่ทั้ง ๒ อย่างมาตรวจตราดู เห็นลูกปืนใหญ่มีอยู่ ๓ ชนิด ลูกแตกชนิดหนึ่ง ลูกปรายชนิดหนึ่ง ลูกธรรมดาชนิดหนึ่ง จึงเอาชนวนที่สำหรับให้ลูกแตกในอากาศได้นั้นมาตรวจดู กับให้ผ่าชนวนออกเป็น ๒ ซีก จึงเห็นทางชนวนเดินตามกำหนดให้แตกได้ แม่ทัพจึงจุดชนวนดูก็เข้าใจได้ตลอด แต่ส่วนดินปืนที่บรรจุนั้นไม่รู้ว่ากำลังดินปืนจะต้องใช้หนักเท่าใด แม่ทัพจึงให้เอาถุงดินใส่ดินปืนหนักตั้งแต่ ๒๐ บาท และทวีขึ้นไปคราวละ ๒ บาท ที่เมืองงอยนั้นมีเนินดินเป็นเขามออยู่ริมน้ำอู และตรงไปตามแม่น้ำอูเป็นที่กว้างยาวกว่า ๕๐ เส้น แม่ทัพจึงให้วัดทางเป็นระยะตามศูนย์ตั้งแต่ ๑,๐๐๐ เลหลาเป็นตอน ๆ ไป และทำที่หมายเป้าไว้ทุกระยะ จึงให้เอาดินหนัก ๕ ตำลึงบรรจุลูกไม่แตกยิงไปดูกำลังแรงของลูกว่าจะไปไกลได้เพียงใด และได้เพิ่มดินปืนถึงที่หมายยกศูนย์แล้วยิงลูกไปตกตามศูนย์ที่กะไว้ จึงเป็นอันทราบกำลังของดินปืนนั้นได้ ว่าควรจะใช้น้ำหนักเท่าใด แล้วก็เอาปืนชนวนที่แตกอากาศลองยิงดูเจาะชนวนตามต้องการแล้วยิงไปลูกก็แตกตามประสงค์ แม่ทัพจึงได้เรียกขุนสิงหนาทมาฝึกสอนให้ยิงปืนนั้นและให้ซ้อมทหารปืนใหญ่วังหน้าที่เกณฑ์มาให้ฝึกหัดยิงจนเคย แม่ทัพจึงมาคิดว่าการที่จะเอาปืนใหญ่ขึ้นไปกับกองทัพนั้นด้วย หนทางมีแต่ห้วยกับเขา ๆ นั้นก็สูงชันการบรรทุกไปก็จะลำบาก จะต้องเสียพาหนะมาก ควรเอาไปแต่ปืนอามสตรอง ๒ กระบอกเท่านั้น ส่วนปืนที่ยังเหลืออยู่จะให้พักเอาไว้ยังเมืองงอยก่อน ต่อเมื่อมีเวลาจะใช้ได้จึงจะให้ส่งไปคราวหลัง แต่ลูกปืน ๒ อย่างนั้นผิดกัน ปืนอามสตรองลูกยาว ปืนเฮาวิสเซอร์ทองเหลืองลูกกลมแต่โต เวลานั้นแม่ทัพเอาเครื่องไฟฟ้าสำหรับจุดลูกแตกขึ้นไปด้วย ได้เอา

กระสุนปืนทั้ง ๒ อย่างขุดหลุมลึก เอาลวดไฟฟ้าล่ามลองจุดไฟฟ้าดูลูกก็แตกใช้ได้ จึงเกิดมีความคิดขึ้นได้อีกอย่างหนึ่งว่า ลูกกระสุนปืนทั้ง ๒ อย่างที่เป็นลูกแตกมีฝาจุกเป็นทองเหลือง แม่ทัพจึงให้เจาะทองเหลืองเท่ากับรูชนวนแก๊ป เอาลวดรัดแก๊ปติดกับลูกปืนแน่น เอาสายเชือกทำเป็นห่วงมีเข็มทำถุงแขวนกับต้นไม้ และกระตุกให้เข็มหลุดลูกปืนตกแก๊ปติดอยู่กับกิ่งไม้ ลูกปืนระเบิด และได้ทำลัทธิหลายอย่าง เป็นต้นว่าทาทองปรอนบ้าง ใส่กระบอกเกลือเก่า ๆ บ้าง แขวนกับต้นไม้บ้างมีสายทำด้วยไหมเป็นขดมีห่วงต่อให้ยาวได้ เมื่อศัตรูจะเดินทางไหนก็เอาแขวนขวางทางไว้ต่อสายให้ยาว และให้นักเรียนนายร้อยคาเด็ดนั้นเป็นพนักงานรักษาสายของลูกแตก ได้ฝึกสอนนักเรียนคาเด็ดให้ใช้วางลูกแตกและต่อสายได้คล่องแคล่วดี นักเรียนคาเด็ดคนหนึ่ง ๆ ให้เอาถุงลูกแตกไป ๒ ลูก ลูกแตกนี้ทำประโยชน์เมื่อรบฮ่อเมืองแสบแอดเชียงค้อ, เมืองแวน, เมืองโสย, เมืองพูน, เมื่อเวลาที่ทหารเป็นไข้ทั้งกองทัพอ้ายฮ่อได้ยกมาล้อม นายทหารได้เอาลูกแตกวางรายไว้รอบค่ายให้ทหารที่ป่วยเจ็บคอยระวัง เมื่อฮ่อยกเข้ารบก็ให้ชักลูกแตกให้ระเบิดขึ้นเพื่อป้องกันค่าย เวลากลางคืนพวกฮ่อได้มาขโมยเอาไปได้หลายลูก มันได้เอาไปดึงชนวนดูลูกระเบิดออกถูกพวกฮ่อตายลงหลายคน การที่กองทัพยกไปเมืองโสย, เมืองแวน, เมืองพูน, นั้นลูกแตกนี้ก็ได้ทำประโยชน์ให้มาก ดังแจ้งอยู่ในใบบอกนั้นแล้ว เมื่อพวกฮ่อทราบว่าทหารป่วยเจ็บทั้งสิ้นแล้วก็ได้ พากันยกมาล้อมค่ายได้ถูกลูกแตกตายไปเป็นหลายคน ตั้งแต่นั้นต่อมาพวกฮ่อก็เข็ดหยาด จึงตั้งล้อมอยู่เป็นปกติจนกระทั่งนายฮ่อใหญ่ชื่อองบามายอมสวามิภักดิ์แล้ว ทหารที่ป่วยไข้จึงได้รอดชีวิต ลูกแตกอย่างนี้ต่อมากรมยุทธนาธิการก็ได้สร้างขึ้นไว้ใช้เมื่อเวลากองทัพจะยกไป ณ ที่ใด ก็ได้จ่ายลูกแตกชนิดนี้ให้ทุกคราว ลูกแตกชนิดยาวฮ่อเรียกว่าหมากไฟ ชนิดกลมเรียกว่าหมากไม้ ความคิดของแม่ทัพที่คิดทำลูกระเบิดขึ้นครั้งนั้น ได้ช่วยชีวิตพลทหารไว้เป็นอันมาก และได้ประหารชีวิตพวกฮ่อเสียก็มากด้วย

ตำราลูกแตก

ลูกแตกอย่างนี้ใช้ได้เหมือนกับมีปืนใหญ่ไปด้วยเหมือนกัน ใช้รักษาค่ายช่วยแรงคนได้ดีที่สุด จะเรียกลูกตอร์ปิโดยกก็ควรเรียก ลูกแตกนั้นมีสัณฐานดังนี้ ใช้ได้เร็วกว่าปืนใหญ่มาก

ตัวลูกแตก

ที่บรรจุชะนวน แก๊ป

เมื่อได้ทดลองดูครั้งที่หนึ่ง ลูกแตกได้ตัดกิ่งไม้ที่แม่ทัพแอบอยู่หักตกลงมา ลูกที่สองขุดหลุมเอาลูกแตกฝังลึกไข่ในดินอยู่ใน ๘ นิ้ว เมื่อจุดชนวนแล้วจึงให้ขุดดินเอาลูกแตกนั้นมาตรวจดู ให้ลูกปลายของลูกแตกนั้นน่ากลัวมาก

แบบ ก, รั้วตาปาด ฝังลูกแตกไว้ในดิน เชือกสายชนวนผูกติดกับรั้วตาปาด

แบบ ข, ลูกแตกฝังดิน ชนวนผูกติดกับไม้หลัก ถ้าถอนหลักลูกก็แตก

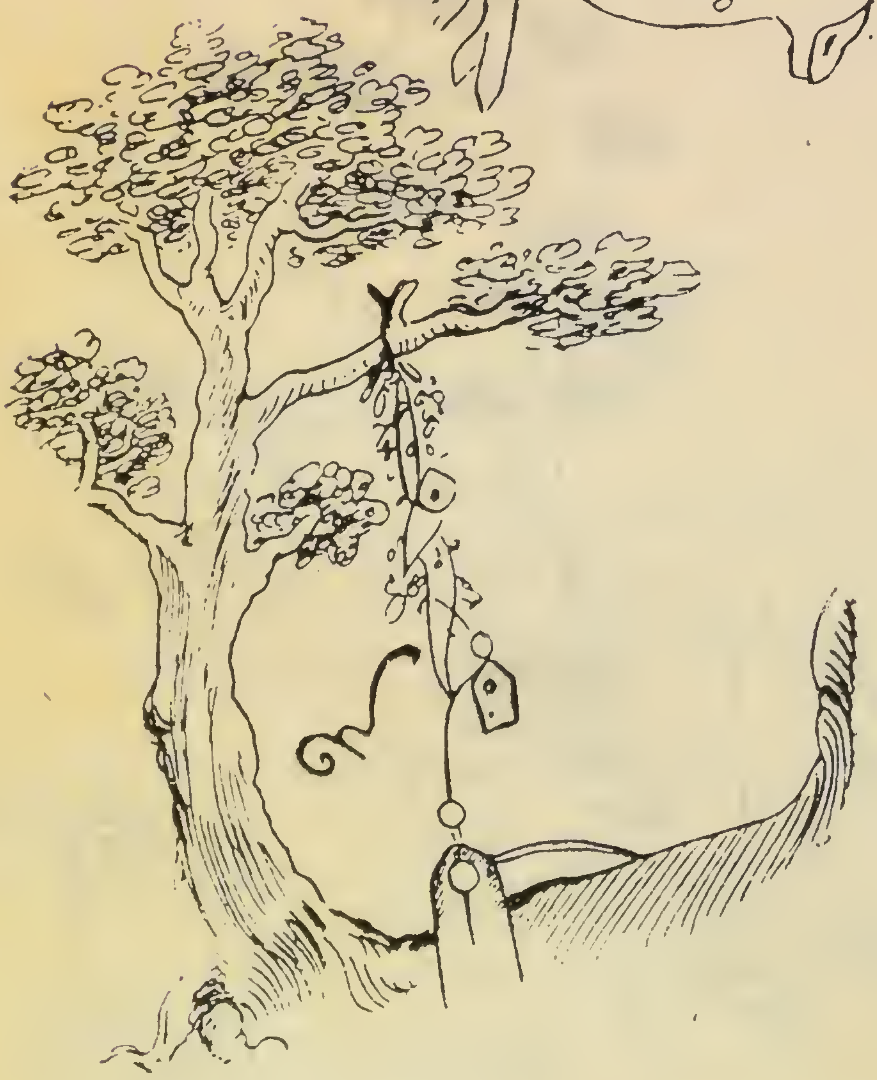
แบบ ๑ ลูกแตกอย่างนี้ให้ผูกเป็นชิงช้า แล้ววางลูกแตกบนนั้นให้ผูกเชือกกับชนวนผูกกับกิ่งไม้ จะให้แตกสูงเท่าใดก็ให้เชือกยาวเท่านั้น ถ้าศัตรูมาจึงชักให้ลูกแตกตกระเบิดขึ้น (อย่างนี้ใช้ได้แต่ไม่สู้จะดีนัก)

๑
๒
๓
๔
ก
ข
ฃ
ฆ
ค
ฅ
ง
จุดชนวน
เก็บ
๕
๖
๗
๘

ทางเดินขึ้นเขา
ทางราบ
A

เขาน่าเมืองงอย
B

๗

รูปค่ายที่ตั้งฐานทัพที่เมืองงอย

แบบ ๒ ลูกแตกชนิดนี้ให้ขุดหลุ่ม แล้วเอาเชือกติดกับชนวนขึงให้ตึง เอาไม้ทำหลักอย่าให้เลื่อนได้ เอาเชือกขวางหลุมตอกหลัก แล้วเอาดินเกลี่ยหลุมเสีย ถ้าเดินมาเหยียบหลุมถูกเชือกกระเทือนลูกก็แตกระเบิดขึ้น

แบบ ๓ อย่างลูกแตกที่ ๓ นี้เอาไม้ไผ่ปักลง จะเอาสูงเพียงใดแล้วแต่ใจชอบ ให้เอาเชือกชนวนผูกติดกับไม้ไผ่ จะให้แตกสูงเท่าใด ก็ให้วัดเชือกที่ผูกชนวนติดกับลูกสูงเท่านั้น แล้วให้ผูกสายกระตุกติดกลางไม้ไผ่ ถ้ามีศัตรูมากระตุก ลูกก็แตกระเบิดออกดังตัวอย่างที่เขียนนี้

แบบ ๔ ลูกแตกชนิดนี้ฝังดินเอาเชือกผูกชนวน ติดไว้กับหนามกิ่งไม้สะทางไว้ ถ้าคนเดินเห็นหนามกีดทางต้องชักลากทั้งลูกก็แตกระเบิดขึ้น

แบบ ๕ อีกอย่างหนึ่งแขวนลูกแตกแล้ว ให้ตัดเรียวหนามมาสะทางเสียแต่อย่าให้มากนัก แล้วเอาต้นเชือกตัวงอผูกติดกับกิ่งไม้ขวางทางนั้น ถ้าอ้ายฮ่อมาเห็นหนามกีดทาง คงต้องยกลากกิ่งไม้ทิ้งก่อน ด้วยเป็นธรรมเนียมของคนเดินป่า ถ้าเห็นกิ่งไม้กีดทางก็ต้องหยิบทิ้ง ถ้าลากกิ่งไม้ถูกคงต้องตกแตกระเบิดขึ้น

ลูกแตกเหล่านี้แม่ทัพให้ชื่อว่า (อ้ายฮ่อสบแอบ) ได้ใช้ทดลองทุกอย่างแล้ว ใช้ได้เป็นอย่างดีทุกอย่าง

แบบ ๖ แบบอย่างที่ ๖ นี้ เมื่อเดินไปตามทางพบปะศัตรูเข้าแล้ว กองหน้าต้องเป่าแตรบอก ทหารคุมลูกแตกต้องหาที่วางตามตัวอย่างที่ได้เขียนไว้นี้ ถ้าเห็นข้าศึกมามากก็ให้วางหลายลูกเหมือนตัว (ฆ) ดังนี้ แล้วให้เอาแบบตัว (ก) ตัวดักกับกิ่งไม้ให้เอาขอที่ทำไว้เกี่ยวพันแล้วรูดขออีกข้างหนึ่งต้องเกี่ยวกับชนวนลูกแตกนั้น ให้เอาห่วงชนวนแบบ (ค) สอดเข้าไปในห่วงเชือกตัว (ข) ตามแต่จะให้สูงต่ำตามควร แล้วเอาเข็มไม้ที่มีตัว (ค) ปักไว้เมื่อยังไม่ขัดเข็มนั้น ต้องให้คนถือต้นเชือกตัว (ง) ไว้ จึงเอาต้นเชือกไปหาที่กำบังตัวเสียก่อน เป็นต้นว่ามีต้นไม้ใหญ่หรือก้อนหินก็ได้ จึงเอาเข็มสอดเข้ากับลูกแตก ถ้าวางไว้หลายลูกก็ให้ผูกกันต่อ ๆ ดังที่แบบมีตัว (ฆ) นี้ ให้ติดเนื่องเป็นสายเดียวกัน แล้วจึงขัดเข็มกล ให้ทหารมาจับเชือกที่มีตัว (ง) นั่งแอบอยู่อย่าให้ศัตรูแลเห็นตัวได้ คอยดูเหตุการณ์ถ้าอ้ายฮ่อยกเข้ามาตรงกับลูกแตกก็ให้ชักต้นเชือกตัว (ง) กระตุกขึ้น

ลูกแตกนั้นก็จะตกแตกระเบิดขึ้น หรือไม่ฉะนั้นยักหลักขวางทางเชือกล่าม เห็นอ้ายฮ่อเดินมาใกล้ไม้ที่ยัก ก็ให้กระตุกเชือกให้หลุดตกลงมาจนได้ อ้ายฮ่อคงต้องแตกไปเป็นแน่ ลูกแตกอย่างนี้ถ้าคนมากคงต้องตายมากด้วยลูกแตก ๆ รอบตัว

แบบ ๗ ลูกแตกอย่างนี้ถ้ามีไม้ไผ่อยู่ริมทาง ให้เลือกลำแข็ง ๆ เหนี่ยวปลายลงมาผูกแล้วผึ่งลูกแตก ถ้ามิต้อไม้เล็ก ๆ อยู่ริมทางก็ให้เอาเชือกผูกเป็นห่วงเกี่ยวกับห่วงสายแร้ว แล้วเอาไม้ยักไว้ให้คนคอยระวัง ถ้าเห็นฮ่อมาใกล้ ก็ชักให้ลูกแตกระเบิดขึ้น (ชนิดนี้ใช้ได้แต่ไม่สู้ดี)

แบบ ๘ ชนิดนี้เอาลูกปีดทองแขวนไว้ให้สูงประมาณ ๖ ศอก ให้แขวนไว้ตรงกลางทางเดินแล้วเอาเข็มกลขัดไว้ เชือกเข็มนั้นทำเป็นธงยนต์ผูกติดให้สูงพอมือหยิบกระชากได้ อ้ายฮ่อมาเห็นก็จะจับลงกระชาก ลูกคงตกลงมาแตกระเบิดขึ้น

แบบ ๙ ลูกแตกอย่างนี้ขัดเหมือนแร้ว ถ้าเดินมาเหยียบไม้ลูกก็ตกแตกระเบิดขึ้นเอง

ลูกแตกอย่างนี้ได้มาคิดแตกฉานเจริญขึ้นที่เมืองงอย ด้วยปืนใหญ่หรือก็เอามาใช้ไม่ได้ เพราะหนทางเป็นที่คับขันมีแต่เขาและห้วยทั้งสิ้น ช้างบรรทุกปืนและโคต่างบรรทุกของหรือก็ไปไม่ได้ ต้องใช้พวกข่าแจะเป็เสบียงจึงไปได้ แต่การที่คิดแบบลูกแตกขึ้นคราวแรกนั้นยังใช้ไม่ได้ดี ต่อเมื่อยกมาถึง เมืองซ่อนแล้วจึงได้แก้ไข เปลี่ยนแปลงวิธีอีกจึงใช้ได้ดีที่สุด ได้ทดลองดูทุกอย่างแล้ว ใช้เมื่อเวลาเดินทางเมื่อปะสัตรูมามาก ก็ใช้ได้ดีกว่าปืนใหญ่ ทำรั้วและที่ตั้งกันรับข้าศึก เมื่อเวลาจะถอยกองทัพก็ใช้ได้ดีรักษาค่ายเมื่อศัตรูมาล้อมจะยกเข้าตีก็ได้ดีเหมือนกัน ถึงมาตรว่ามีคนน้อยก็อาจรักษาค่ายไว้ได้ ลูกแตกอย่างนี้ใช้ได้หลายอย่าง ถ้าจะยกทัพไปทางป่าทางดงเช่นที่ไปนี้แล้ว เป็นการดีที่สุดการที่จะเอาไปในกองทัพก็ง่าย จะใช้ก็ได้รวดเร็วดังใจ ได้ทดลองดูตามหัวเมืองมีอิทธิฤทธิ์จนพวกหัวเมืองและราษฎรมีความกลัวเกรงมาก ทั้งเป็นสง่าแก่กองทัพด้วย กับปลุกใจของนายทัพนายกองให้เกิดความกล้าหาญขึ้นได้อย่างหนึ่ง นายทหารและพลทหารมีความกำเริบใจกึ่งกับอาสาว่าถ้ามีคน ๒๐ คนก็จะขอสู้คน ๒๐๐ คนให้ได้ลูกแตกทำแล้วมีสัณฐานดังนี้

เมื่อเวลาที่ตั้งพักกองทัพอยู่ยังเมืองงอยนั้น แม่ทัพได้มีคำสั่งกับพระพหล ฯ และพระยาสุโขทัยข้าหลวงว่า ถ้าเสบียงอาหารกระสุนดินดำส่งมาจากเมืองหลวงพระบาง ก็ให้รับไว้ และให้รีบจัดการส่งไปให้กองทัพตามที่แม่ทัพจะต้องการให้ทันตามคำสั่ง

ส่วนข้าวและเสบียงอาหารอื่น ๆ ก็ให้รีบลำเลียงส่งไปที่เมืองซ่อน และจัดวางให้เป็นระยะ ๆ ตลอดไป เพราะหนทางเมืองงอยถึงเมืองซ่อนนั้นกองทัพจะต้องใช้อยู่เสมอ

"ด้วยเดชะพระบารมีปกเกล้า ฯ และผลแห่งความกตัญญูกตเวทีของแม่ทัพและพวกนายทัพนายกอง จึงบันดาลดลให้มาพบท้าวพล ซึ่งได้มาชี้แจงสู่ทางเปิดหูเปิดตาให้สว่างไสวขึ้นเป็นผลอันดีที่กองทัพได้ไปกระทำการสำเร็จตามความปรารถนา ท้าวพลนี้ต่อมาได้ยกความชอบเลื่อนยศขึ้นให้เป็นผู้รักษาเมืองหัวพันห้าทั้งหก คือเมืองสบแอดเชียงค้อ ข้อความตามที่กล่าวมาแล้วนี้มีแจ้งอยู่ในใบบอกราชการนั้นแล้ว"

เมื่อเจ้าหมื่นไวยวรนารถ แม่ทัพ ได้จัดการแบ่งแยกกองทัพ ตามข้อความ ที่กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งได้พักผ่อนกำลังไพร่พลอยู่ที่เมืองงอยจนหายอิดโรยเมื่อยล้าแล้ว ลุวันอังคารแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ ปีระกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ พ.ศ. ๒๔๒๘ เวลาเช้า ๓ โมง ๔ นาที (๙.๐๔ ก.ท.) กองทัพใหญ่ก็ได้ยกออกจากเมืองงอย เดินรอนแรมในทางทุรกันดารและหยุดพักไพร่พลมาตามระยะทาง เมื่อออกเดินกองทัพมานั้นฝนตกมาก ครั้นไปได้สักหน่อยฝนก็หายมีแสงอาทิตย์ส่องสว่าง เดินทางไปประมาณ ๑๕ นาที ฝนก็กลับตก ลงมาอีก พอผ้าเปียก และ ตกเรื่อยไป จนถึงเวลาเช้า ๔ โมง ๔๕ นาที (๑๐.๔๕ ก.ท.) ถึงที่บ้านนาต้องหยุดพักเพราะฝนยังไม่หาย ที่บ้านนี้มีบ้านเรือนราษฎรตั้งอยู่ ๑๓ หลังคาเรือนเป็นคนผู้ไทยบ้างพวกลาวบ้าง และตามเนินเขาก็มีบ้านข่าแจะตั้งทำไร่อยู่หลายแห่ง ได้หยุดพักแรมที่บ้านนี้ ด้วยเป็นวันแรกที่ยกออกฝนก็ตก บ้านนานี้ใช้ลำน้ำงอยมีหญ้าน้ำให้ช้างกินบริบูรณ์ รูปที่เขียนนี้บนเขาภูฟ้าเขานี้สูงที่สุดประมาณ๖,๐๐๐ – ๗,๐๐๐ ฟิต ตั้งแต่มายังไม่เคยได้ขึ้นเขาสูงเหมือนดังนี้

พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ นาวาโท จำลอง กิจสมบัติ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ก.พ. ๒๑